

Truyện Ông Thánh Luy Congiaga 1568-1591

I . Truyện Ông Thánh Luy Congiaga 1568-1591. 1927.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d'une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».

- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l'exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

[CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter utilisation.commerciale@bnf.fr.

Dépôt légal

Collection « PAX ✚ CHRISTI » N° 1

INDO-CHINOIS

80

108

Truyện

ÔNG THÁNH

Luy Gongiaga

1568 - 1591

IMPRIMERIE DE LA MISSION

Quinhon (ANNAM)

✚ 1927 ✚

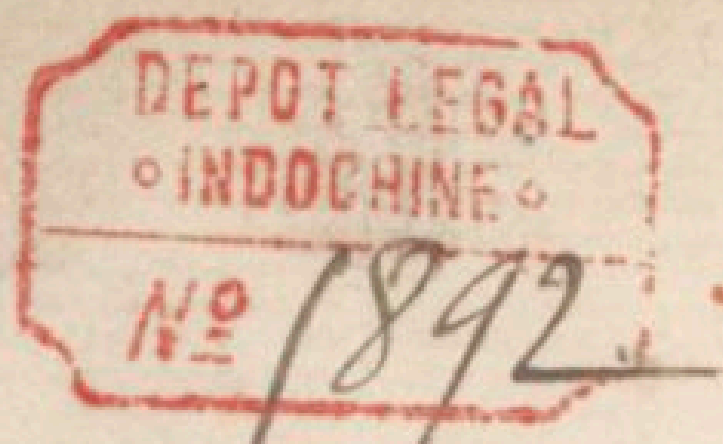

Nom d'auteur

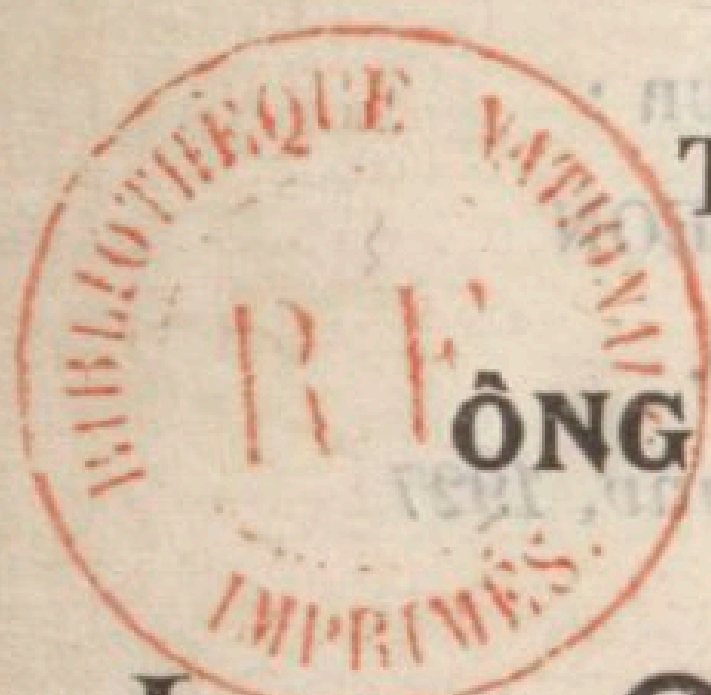
11

Titre de l'ouvrage

Buynên ou thairih Lu
Gongaga (le saint Luc Gongaga)
L'ouit de Gongaga

Collection « PAX ✠ CHRISTI » N° 1

Truyện

ÔNG THÁNH

Lũy Gongiaga

1568 - 1591

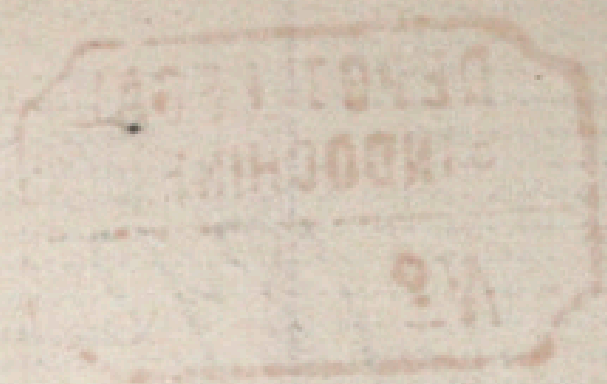
IMPRIMERIE DE LA MISSION

Quinhon (ANNAM)

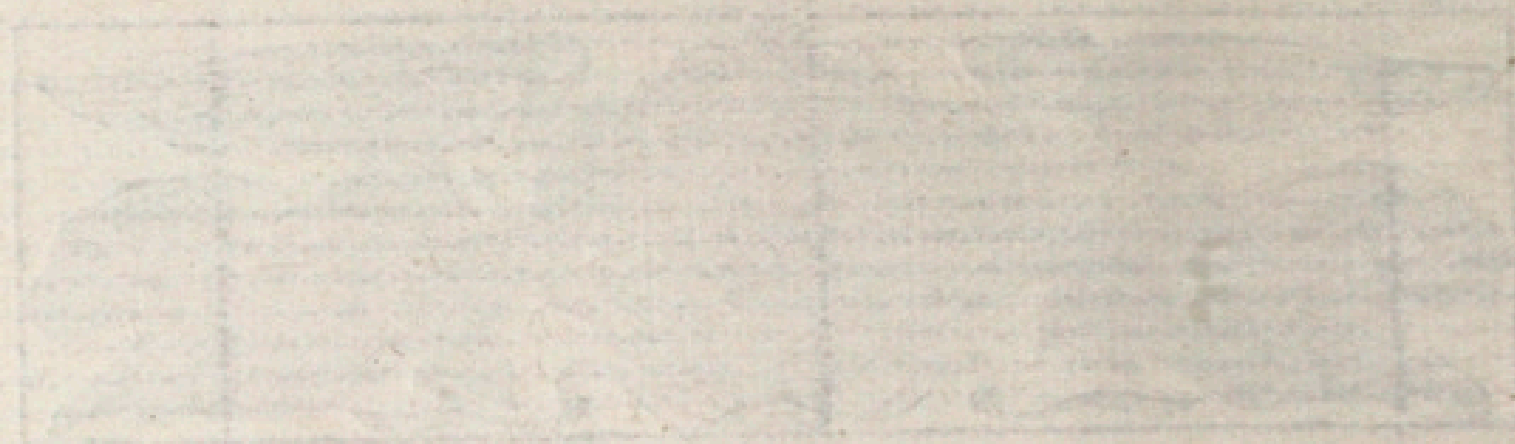
✠ 1927 ✠

108 (1)

Collection « BAKH CHRISTI » No 1

IMPRIMATUR :

† D. GRANGEON

Vic. ap.

Làng-sông, 1 Janv, 1927

Day Congregation

1868 - 1901

IMPRIMERIE DE LA MISSION

Guinhon (Annam)

1827 - 1927

Tựa

Ta khi-sự kể truyện thánh trẻ Luy Gongiaga, thì muốn dâng ít lời làm tiêu-dẫn, nhưng-mà ta chẳng muốn dùng lời riêng của ta, một tóm ít lời theo bức-thơ Đức thánh Pha-pha Phiô XI là cha chung ta đã gửi cho cha Ledochowski, là bề-trên cả dòng Đức Chúa Giêsu, ngày 13 tháng Giuniô năm 1926, nhưn dịp-lễ kỷ-niệm nhị bách tuần ông thánh này lên bậc hiền-thánh.

Trong thơ ấy trước hết Đức thánh Cha nhắc-lại sự Đức Chúa Giêsu đã tỏ lòng-thương kẻ trẻ-tuổi cách riêng như: biếu trẻ-nhỏ đến cùng Người; lấy lời nặng mà trách và ngăm-đe những kẻ làm gương-xấu mà làm hư trẻ-nhỏ; hứa phần-thưởng mà kêu mời người con-traí nói trong sách Evang dặng ăn-ở cho trọn-lành. Hội-thánh Đức Chúa Giêsu đã lập, thì cũng hằng cứ giữ lòng thương trẻ-nhỏ như vậy; xem sử-ký thì thấy từ thuở đầu Hội-thánh xem-sóc kẻ trẻ-tuổi phần-hồn phần-xác, mở trường-học cho dặng dạy-dỗ chữ-nghĩa, tập-tành tính-nết. Hội-thánh chẳng những là ưng, mà lại thổi-thức các dòng chăm-lo việc đại sự ấy nữa.

Đức thánh Cha phán rằng: « Quyền phép riêng và chẳng ai được xâm-phạm để nom-xem việc giáo-dục trẻ-con, thì Hội-thánh hằng giữ lấy cho mình; chẳng lẽ mà Hội-thánh không

lãnh việc dạy-dỗ, vì trong cả loài người Đ. C. T. đã giao-phủ cho Hội-thánh, thì có một mình Hội-thánh gìn-giữ được phong-hoá cho nhằm như Đức Chúa Giêsu đã dạy, và lại trong việc rất khó là làm cho lòng người-ta nên đúng bậc có đạo, thì có một mình Hội-thánh là thầy chẳng sai-lầm mà-thôi. »

Nhơn dịp Năm-thánh, Đức thánh Cha thấy kẻ thanh-niên khắp thế, đều cho kẻ thay mặt đến kính chào người, thì người vui-mừng ; nhưng-mà người suy đời bây-giờ, việc dạy-dỗ nơi trường-công nhà-nước, có lắm đều hiềm-nghèo làm hư đức-tin và lòng trong-sạch phò kẻ ấy, thì người lại thương-xót áy-náy ; mà thật sự có nhiều kẻ thanh-niên, như dùng bị lâm những sự hiềm-nghèo đó mà hư mất, thì sau nên người có-ích cho Hội-thánh và quê-hương biết là chừng nào.

Lễ kỷ-niệm nhị bách tuần ông thánh Luy Gongiaga này có thể nên bài-dạy tấn-ích cho những linh-hồn đang mắc hiềm-nghèo đó, vì ông thánh này là bôn-mạng kẻ thanh-niên ; rày người ở trên trời hằng che-chở và đề gương-tốt lại các nhơn-đức cho phò kẻ ấy học-đòi ; muốn biết, xem truyện người thì đủ biết.

Xem sử-ký thì thấy những kẻ sốt-sắng xem-xét hạnh thánh trẻ này, thì đều muốn nên thánh như : ông Gioan Berchmans thì dốc chí bắt-chước người cho trọn ; công-nhơn Sulpriziô Ferrèni ăn-ở theo gương người mọi đảng, đến đời cũng gọi được là thánh Luy Gongiaga thứ hai ; ông Capitaniô là đấng lập dòng các cha Sale-siô, mới đặt tôn lên bậc á-thánh ; ông Gioan Boscô chẳng những-là tôn-kính người lắm, mà

lại lo cho các môn-đệ mình tôn-kính nữa. Bấy-nhiều Đấng ấy bởi xem hạnh thánh trẻ nầy mà muốn nên thánh. Xin Đ. C. T. ban cho kẻ thanh-niên soi gương thánh nầy, mà hiểu biết việc trọng nhứt đáng bậc mình, là dọn mình mà ra giữa thế-gian, thì phải lo cho mình đặng nên vững-chắc và giữ các nhơn-đức xứng kẻ có đạo. Nếu thiếu đều ấy, thì kẻ thanh-niên chẳng đặng đủ sức hầu sau nên tông-dồ mà dẫn đường cho kẻ khác; một nên như dây-tớ vô-ích, mà lại có khi sẽ nên hại cho chính đều mình muốn bình-vực nữa.

Trước hết ông thánh Luy Gongiaga dạy ta cho biết việc giáo-dục kẻ trung-trẻ cho nhằm phép đạo, thì phải lấy đức-tin làm gốc, đức-tin ấy phải thấm vào lòng mà làm cho mình hiểu-biết sống là làm sao, và quý-trọng là dường nào. Bởi gương ông thánh nầy, thì kẻ thanh-niên mới hiểu-biết mình sống chẳng phải là cho đặng tìm-kiếm và hưởng của tạm chóng-quá đời nầy; song mình là dây-tớ Chúa Kirixitô, thì sống mà giao chiến cho cùng đồ, hầu lãnh phần-thưởng đời-đời.

Ông thánh Luy Gongiaga cứ theo ơn trên soi-sáng như vậy, thì người dốc lòng ăn-ở thanh-tĩnh, và người đã giữ đều mình dốc-lòng một cách vững-vàng đến đôi chẳng hề phạm một tội trọng nào, mà làm cho linh-hồn người ra ô-uế; nhứt-là người giữ đức sạch-sẽ cách riêng, dầu một lỗi nhỏ-mọn nghịch đức ấy, thì người cũng xa-lánh, đến đôi bạn-tác đều gọi người là thiên-thần, và đáng có-lộc Bellarmin, là cha coi-sóc phần-hồn người, cầm người như đã đặng vững-chắc trong ơn-ngĩa thánh.

— 6 —

Người biết loài-người yếu-đuối, nên chẳng cậy sức mình ; một kêu xin ơn Đ. C. T. phù-hộ. Bởi vậy người cầu-nguyện lâu-dài, đêm ngày hằng xin Đức-Nữ Maria bầu-chữa ; hễ đặng phép năng rước lễ chừng nào, thì người dọn mình rước chừng ấy, vì đó là mạch sống thiêng-liêng phần-hồn ; người sống đang thì-buổi người-ta hư nát, mà người ăn-ở thanh-tĩnh, dám ví cùng các đấng thiên-thần ; người-ta tìm-kiếm sự vui-chơi, thì người lại hăm mình nhiệm-nhất ; thế-gian đua-tranh cho đặng danh-vọng, thì người lại khinh-chê, đến đổi từ-xua chẳng chịu lãnh phần gia-tài theo hạng sang-cả, và chọn vào dòng có luật ngăn-cấm chẳng đặng lên chức-tước gì trong Hội-thánh.

Ông thánh này dạy kẻ thanh-niên cho biết cách giữ mình sạch tội, là một đều để trau-tria linh-hồn cho ra tốt-lành ; nhưng mà nếu phò kẻ ấy chẳng cứ theo cách-thức kẻ đạo-đức khôn-ngoan và lâu đời từng-trải chỉ cho, thì dầu có rán sức cho mấy cũng ra vô-ích ; những cách-thức mà đấng thánh trẻ ấy đã từng là : phải có đức-tin hiệp cùng việc làm, lánh dịp hiềm-ngheo, biết cầm mình, sốt-sắng tôn-kính Đức-Bà Maria và năng chịu-lễ.

Các kẻ thanh-niên có soi gương thánh này, thì sẽ tránh-khỏi lỗi-rạn mà nhiều người bởi thâm-nhiễm những đều nghịch cùng Chúa và Hội-thánh, nên đã phải đắm-chìm tại đó ; những đều nghịch ấy là : khao-khát cho đặng ở thong-dong thái quá và lòng kiêu-ngạo chẳng muốn vâng-phục ai. Hễ ai muốn làm lính Chúa Kirixitô, thì phải tuân-giữ luật-phép ; nếu chẳng giữ, thì chẳng đặng làm nên việc gì ; bởi thánh ý Đ. C. T. muốn cho kẻ

trung-trẻ phải nhờ kẻ làm thầy chỉ-dẫn cho, thì mới nên. Thuở-trước ma-quỉ lấy lời-hứa mà phỉnh-dỗ làm cho tồ-tông ta chẳng chịu vâng-lời Đ. C. T., thì rày nó lại dùng tiếng « thông-dong » mà xui kẻ thanh-niên đem lòng kiên-ngạo, đang-khi phạm-phận mấy kẻ ấy là phải vâng-phục đáng bề-trên.

Những kẻ xưa đã quen-biết ông thánh Luy Gongiaga, thì đều khen người có lòng dễ-dàng mà cũng có lòng vững-vàng nữa ; trẻ thanh-niên rày cũng phải có chí vững như vậy, hầu mình nhờ và chỉ-dẫn kẻ khác với.

Đối với người-ta, thì thánh trẻ này chẳng bỏ qua việc cao-trọng là làm tông-đồ dạy kẻ thanh-niên ; dầu khi người còn nhỏ-xiêu, thì đã biết lấy lời-nói và gương lành mà thúc-giục trẻ khác đi đàng nhơn-đức ; sau lại nghĩ đến việc đi giảng đạo cho kẻ rối và kẻ chưa có đạo.

Khi người còn học ở trường Roma, thì người hay đi các ngả đàng mà dạy trẻ-con học kinh-thiên ; người coi-sóc giúp-đỡ kẻ bị ôn-dịch ; mà bởi việc phước-đức ấy, người phải lây bệnh mà qua-đời.

Dưới đất này rày người còn nên gương cho kẻ thanh-niên trong những điều này là : lấy lời mà giảng-dạy, ái-mộ giúp việc giảng đạo cho dân ngoại, dạy-dỗ lẽ đạo cho kẻ khác, và làm việc yêu người mọi thể mọi cách.

Ở trên trời, là nơi bà thánh Mađalena đệ Pazzi thuộc dòng Carmelô đã thấy người thẳng lên, thì thánh trẻ này chẳng thôi phù-trì cho những kẻ thanh-niên kêu đến cùng người ; và nhiều kẻ trung-trẻ ấy đã theo-đòi gương người

mà giữ mình sạch tội, vả lại các Đức Giáo hoàng đã đặt người làm bòn-mạng kẻ thanh-niên, nên Đức Giáo-tông Phiô XI tổng thư này, chẳng qua là người ưng-nhận việc các đảng tiên Giáo-hoàng, nhứt-là Đức Giáo-hoàng Bênêditô XIII và Đức Giáo-hoàng Lêô XIII, là hai đảng đã đồng tung-hô người làm bòn-mạng chung cả-thảy những người thanh-niên có đạo.

Đức thánh Cha lại khuyên các kẻ trung-trẻ hãy lấy ông thánh này nên như mẫu-gương mà bắt-chước và hằng cầu-xin cùng người, nhứt-là giữ lệ làm việc kính người trong sáu ngày Chúa-nhật, vì việc lành ấy đã sinh ích-lợi khắp nơi chẳng biết chừng nào. Đến cuối thư thì Đức thánh Cha lại cầu-xin thánh này và thánh trẻ Stanislao Kostka là hai đảng đã tranh-đua cùng nhau trong việc nên thánh, cầu thay nguyện giúp cho bọn thanh-niên đảng nhờ.

TRUYỆN ÔNG THÁNH

Luy Gongiaga.

PHẦN THỨ NHỨT.

Luy được làm công-hầu nước Thượng-vị.

(1568-1585)

Đoạn I.

ĐỨC-ÔNG FERDINANDÔ VÀ BÀ MARTA LÀM BẠN
CÙNG NHAU.

Vua Philipphê thứ hai, là con hoàng-đế Carô-lô thứ năm, làm vua thống-trị nước Hispania và nước Neapoli, cùng làm chúa kiêm-trị thành Milan bên Italia và xứ Hoa-lang, cùng nhiều miền bên Thế-gian-mới. Trước người đã kết bạn cùng bà Maria là con vua nước Portugalia, cũng là bà-con chị-em bạn dì; sinh được một con-traí mà thôi, tên là Carôlô. Từ bé Carôlô đã có tính nóng-giận và hềm-thù, nên ai-nấy vì thấy một con-trẻ tính nết ấy, sau sẽ cầm quyền trị dân, thì đều lo-sợ.

Khi hoàng-hậu Maria qua-đời rồi, thì vua kết bạn cùng bà Maria Tudor; song đến 1558, bà này cũng mất, mà chẳng có con. Vì vậy năm sau vua lại kết bạn cùng bà Elizabeth, là con vua nước Langsa.

Khi ấy Carôlô mới lên mười sáu tuổi, thấy vua cha kết bạn lại làm vậy, thì giận dữ lắm, vì e-sợ vua cha sẽ lấy con đời sau làm hơn mình chẳng; bởi đó Carôlô xui-giục các quan âm mưu khởi ngụy cùng cha.

Hoàng-hậu Elizabeth thấy có-sự làm vậy, thì phiền-sầu khôn-kề, song lẳng-lặng làm-thinh, hằng tìm mọi cách-thể cho đẹp lòng vua và cho Carôlô hết phân-bì ganh-gổ. Cũng có khi người tỏ những sự phiền-muộn trong lòng mình cho một người bạn-hữu rất thiết-ngĩa, tên là Marta ; cô này ở tại triều Langsa mà người đã đem theo mình sang triều Hispania, thì Marta hằng lấy lời dịu-dàng êm-ái mà an-ủi người luôn.

Năm 1564, vua Philipphê hay được Carôlô đã âm mưu cùng quân rối-đạo xứ Hoa-lang mà dấy nguy cùng mình. Khi ấy Carôlô mới lên mười chín tuổi. Vua liền hội các đình-thần lại mà lên án phạt Carôlô phải mất quyền nối-nghiệp kế-trị. Cũng một lượt ấy vua cho vời hai cháu, là hoàng-tử Rodonphô và Ernê, là con hoàng-đế thượng-vị Maximilianô thứ hai, mà phán rằng: « Nếu sau này trăm không có con-traí, thì hai cháu trăm sẽ kế-vị ». Vì vậy hai ông hoàng-tử này liền sang ở tại triều Hispania và đem nhiều quân nước Alemanian và Italia theo hộ mình.

Cách hai năm hoàng-hậu cho vời Marta đến, mời ngồi ; đoạn nắm tay cô ấy cách yêu-dấu mà rằng: « Hỡi cô, cô đã rõ biết tôi có lòng yêu-dấu cô là dường nào, nên hằng lo-lắng việc hậu-lai cho cô. Vậy quan Ferdinandô Gongiaga muốn kết bạn cùng cô ; việc ấy Đức vua lấy làm phải, còn quan Santena, là thân-phụ cô chắc sẽ bằng-lòng ; lại tôi tin thật chính vua thượng-vị cũng sẽ ưng-thuận nữa. Phần tôi hằng ước-ao cho cô được phước, nên tôi cũng ước-trông cho cô bằng-lòng như vậy. Vậy cô nghĩ về quan Ferdinandô làm sao ? »

Khi ấy Marta cúi mặt làm-thinh, diện-mạo

đăm-thăm, nghe các đều hoàng-hậu phán ; đoạn nhìn bà ấy cách nết-na và tâu rằng : « Tâu hoàng-hậu, hoàng-hậu có lòng thương tôi, thì tôi hết lòng đội ơn , còn về việc ấy vì bấy lâu tôi chưa nghĩ đến đức-ông Ferdinandô, nên xin lượng hưỡn ít ngày, để tôi suy-xét và cầu-nguyện cho biết thánh ý Đ C T. định thế nào, đoạn tôi sẽ tâu lại ».

Hoàng-hậu thêm rằng : « Hỡi Marta rất yêu-dấu, hãy suy-nghĩ cho chín-chắn, hãy cầu-nguyện cho sốt-sắng và hãy bàn-hỏi cho kỹ-cang ; tôi trông-cậy thánh ý Đ C T. sẽ hợp cùng lòng tôi ao-ước. Vì chung ông Ferdinandô là quan đạo-đức, thấy cô có lòng sốt-sắng nhơn-đức, nên ước-ao cho đặng kết duyên cùng cô mà chớ ».

Vậy Marta suy-nghĩ lâu ngày, hằng đọc kinh cầu-nguyện, xin nhiều lễ cùng bố-thí rộng-rãi, lại cũng bàn-hỏi việc ấy cùng đấng coi-sóc linh-hồn mình, đoạn mới ưng-thuận.

Cô Marta này là người dòng-dõi sang-trọng, sinh ra tại thành Chieri, bên xứ Piemont phía bắc nước Italia ; cha là đức-ông Santena làm chúa thành ấy ; mẹ là Anna Roviere, là con đức-ông Urbanô cùng là bà-con với đức hồng-y Roviere làm tổng-lãnh giám mục thành Turin. Khi ấy đức-ông Santena mắc làm quan tại triều Langsa, nên khi hoàng-hậu Elizabeth trẩy-sang nước Hispania, thì cho Marta theo-hầu người.

Còn đức-ông Ferdinandô Gongiaga là công-hầu nước Thượng-vị, làm chúa cai-trị xứ Castiglione bên Italia, người là dòng-dõi các đức-ông đã nối-tiếp nhau cai-trị xứ Mantua hơn hai trăm năm,

Công-hầu Gongiaga đã lớn tuổi vì bấy lâu làm quan võ, những mảng lo giúp vua Thượng-vị, chưa nghĩ đến việc đôi-bạn; còn cô Marta tuy nhỏ tuổi, nhưng cũng đã biết suy chín-chắn về duyên-phận mình, nên mới đành-ưng.

Khi ấy đức thánh Phapha Piô thứ năm nối quyền ông thánh Phêrô cai-trị Hội-thánh; ngày mồng một tháng Januariô 1565, người ban ơn toàn-xá cho cả-và Hội-thánh.

Vì vậy đức-ông Ferdinandô cùng bà Marta vội-vàng chọn ngày 24 tháng Juniô, nhằm lễ sinh-nhật ông thánh Gioan Bao-ti-xi-ta mà chịu ơn toàn-xá, hầu kêu xin Chúa ban xuống cho cả hai được đầy-dẫy mọi ơn lành. Lại hai bên sui-gia đều ưng-thuận, nên cũng một ngày ấy cả hai ký kết hôn-nhơn cùng nhau.

Vua Philipphê cùng hoàng-hậu ban cho Marta nhiều của rất quý-trọng. Phần người chẳng lo chi đến những vật quý-báu ấy, chỉ hăng ra sức dọn linh-hồn mình, hầu được đủ ơn đủ sức mà gánh-vác việc đời. Đến sau người cũng tỏ thiệt cùng cha Cepari về dòng Đ. C. G. rằng: « Ngày con chịu ơn toàn-xá, mà dọn mình chịu phép hôn-phối, thì con được lòng sốt-sắng cách phi-thường, và được ơn xui-giục dốc lòng trước mặt Chúa từ nầy về sau con sẽ ra sức nên thánh cùng sẽ nhờ sự thông-thả mà làm tội Chúa một ngày một hơn. »

Lúc ấy bà hoàng-hậu Elisabeth gần ngày sinh, vì không muốn cô Marta, là bạn thiết-nghĩa, là-khỏi trong khi hiểm nầy; nên xin hườn làm phép hôn-phối cho đến mãn nguyệt. Cả hai bên đều ưng-chịu bằng-lòng.

Đến ngày hẹn, thì cả hai xung tội chịu lễ cùng chịu phép hôn-phối rất trọng-thể tại nhà-thờ trong đền ; có đủ mặt triều-đình. Ấy là phép hôn-phối đầu hết làm theo luật Công-dồng chung Tridentinô tại nước Hispania.

Bấy giờ vua Philipphê đã sinh được một con trai mà nối-vị ; vì vậy vua thượng-vị Maximilianô đòi hai con, là Ernê và Rodonphô về nước mình. Nhơn dịp ấy đức-ông Ferdinandô ước-ao đem bạn mình về quê, hầu ra mắt cùng bà-con dòng-họ và dân-sự mình nữa. Vậy người tấu xin, thì vua và hoàng-hậu ưng cho.

Vua muốn tỏ ra lòng kính-trọng đôi bạn mới, thì ban cho đức-ông Ferdinandô được chức quan chư-hầu, chức ấy được truyền-tử lưu-tôn, cũng được hưởng nhiều bổng-lộc trong nước Neapoli và thành Milan nữa. Vì vậy đầu năm 1567, bà Marta trẩy đi cùng chồng ; trước hết viếng-thăm cha mẹ bà-con hai bên ; đoạn mới về ở tại thành Castiglione trong đền tổ-phụ chồng mình.

Đoạn II.

CÔNG-HẦU LUY SINH RA.

Công-hầu Ferdinandô chẳng những là cai-trị một thành Castiglione, mà lại còn kiêm-trị nhiều làng xung-quanh thành ấy. Người cùng bạn ở tại đồn gần thành, lại trong thành cũng có đền riêng nữa.

Trong đồn dầu có nhà-thờ và thầy-cả riêng mặc-lòng, song người và bạn cứ đi đọc kinh xem lễ tại đền-thờ chính sở, có ý làm gương cho ai-nấy được noi-theo. Người hằng thúc-giục dân mình lo đi đọc kinh xem lễ ngày Chúa-nhứt lễ-cả, nên dân-sự đều hết lòng cảm-mến cùng ra sức noi gương đáng cai-quản mình. Lại bạn người hằng ngày siêng-năng làm việc lành phước-đức cùng thương-giúp dân ; và hằng đọc kinh cầu-nguyện kêu xin Chúa cho mình được sinh con cái.

Người hết lòng ước-ao ngày nào mình sinh được một con mà Chúa chọn để giúp việc Người. Người thường nói rằng : « Chẳng có sự gì làm cho người mẹ được phỉ-lòng phỉ-dạ, hằng thấy con-cái dưng trót mình làm tội Chúa ». Vì vậy người hằng kêu xin ơn ấy luôn. Công-hầu Ferdinandô cũng hằng ước-ao có con, nhưng người muốn xin cho được một con trai, hầu sau nối-nghiệp, nối-dòng và nối-quyền trị dân.

Những lời cầu-nguyện sốt-sắng dường ấy chẳng ra vô-ích ; vì chừng cuối năm ấy bà Marta thọ thai. Vợ chồng bàn-định cùng nhau : nếu Chúa cho mình sinh con trai, thì sẽ gọi tên là Luy, là tên trọng trong dòng-họ, cùng sẽ chọn chúa xứ Mantua Guillaume, là anh em chú bác, làm bàu-chủ.

Khỏi ít tháng bà Marta đã tới ngày sinh con, nhưng mà khi gần tới giờ sinh, bỗng-chức người phải bệnh rất nguy-hiêm, mạng-sống hai mẹ con đều cheo-leo cả. Tức-tht công-hầu Ferdinandô cho mời các thầy-thuốc danh-sư đến ; song các thầy ấy đều bầm rằng : « Một ít nữa đây, chẳng

còn phải là sự nguy-hiểm, song thật là sự khốn-nạn mà chớ ! » Song quan công-hầu dường như không hiểu, nên kêu lên rằng : « Có phải con chết hay là mẹ chết, thì phải lo cứu linh hồn con đã, đoạn sẽ cứu mẹ ». Các thầy ấy thưa rằng : « Cả mẹ cả con đều nguy hết thấy, thật đã vô phước rồi ! » Tức-thì người ta rửa-tội cho con-trẻ còn trong lòng mẹ.

Bây-giờ bà Marta gọi bạn mình đến mà rằng : « Xin bạn đề cho tôi khẩn cùng Chúa một điều ». Công-hầu Ferdinandô nước mắt tuôn ròn-ròng mà rằng : « Hỡi bạn rất yêu-dấu, bạn muốn khẩn thế nào thì khẩn. » Bà Marta rằng : « Vậy tôi khẩn : nếu Đức Bà cho cả mẹ con tôi sống, thì tôi sẽ đi viếng nhà Đức Bà tại thành Loretta và sẽ đem con tôi theo nữa. »

Các thầy-thuốc đều trông nhau mà rằng : « Có được vậy, ấy là hai phép-lạ mà chớ, thà đừng trông thì hơn ». Bỗng-chức bà Marta sinh con bình-an ; con-trẻ xem ra mạnh-giỏi và cũng một trập bà ấy được khỏi bệnh cùng đội ơn Đ C T. và Đức Bà, vì đã cứu mẹ con cách lạ-lùng dường ấy. Các thầy-thuốc cũng đều cao-rao làm chứng, đó là hai phép-lạ rõ-ràng mà chớ. Khi ấy là nửa đêm mồng 9 tháng martiô năm 1568.

Bấy-giờ bà Marta đòi đem con mình đến, làm dấu thánh-Giá trên trán con, mà chúc mọi sự lành, cùng thăm-thĩ dâng con mình cho Chúa và Đức Mẹ mà tạ-ơn. Đoạn người ta để con-trẻ nằm trong nôi, song thấy nó chẳng cựa-quậy kêu-khóc gì, thì ai-nấy đều lấy làm-lạ cùng lo-sợ áy-náy. Khỏi một giờ con-trẻ dường hiểu-biết mọi người đang lo-lắng về mình, nên muốn cho

ai-nấy được thoả-lòng, thì cựa-quậy và kêu-khóc một đôi tiếng, rồi nín lặng.

Sáng ngày vừa rạng đông, thì có quan nhà công-hầu lên ngựa đem tin vui-mừng cho chúa cai thành Mantua, là trưởng-tộc hay : công-hầu Ferdinandò đã sinh được một con-trai, và cũng một trật ấy các chuông cả-và thành đều nổi tiếng vang-lừng. Dân-sự đang áy-náy, được tin vui-mừng ấy, liền kéo nhau đến nhà-thờ, tạ-ơn Đ. C. T. vì đã ban cho nhà chúa mình được may-mắn dường ấy.

Qua ngày 20 tháng aprili cả-và thành Castiglione đều ăn-mừng như ngày lễ trọng, các súng đại-bác trong đồn bắn liên-thình, các ngả đường từ đền đồn đến nhà-thờ, đầy những binh-kị binh-bộ nghiêm-trang hầu-hạ ; trên đường rải hoa rực-rỡ, thiên-hạ tuôn-đến chật nhà-thờ. Ấy là ngày làm các phép cho công-hầu mới sinh. Khi đem con-trẻ tới nhà-thờ, thì có các ông hoàng-tộc cùng binh-lính theo hầu-hạ : lại có chúa Prosper thay mặt chúa Guillaume làm bầu-chủ. Trong nhà có đủ mặt các thầy-cả cùng thầy-dòng cả thành. Cha Gioan-Baotixita Pastorini là bề-trên các thầy cả thành Castiglione làm các phép và nhận tên con-trẻ là Luy.

Trong tờ khai phép Rửa-tội, làm bằng tiếng hồn-quốc, thấy thêm câu này bằng tiếng latinh : *Chúc cho con trẻ này đầy phước, làm con yêu-dấu Đ C T. và mau hưởng sự sống đời đời cho loài người-la được nhờ.*

Thật đáng lấy làm lạ, vì chẳng hề thấy ghi lời thề ấy trong các tờ khai của kẻ khác bao giờ. Khi đã hoàn-tất lễ phép, thì công-hầu Fer-

dinandô và Prosper phân-phát cho dân nhiều tiền-bạc và bánh-trái, để tỏ ra lòng vui-măng, và ai-nấy đều đưa theo cùng cả tiếng chúc-tụng rằng : « Vạn-tuế cho công-hầu Luy, vạn-tuế ! »

Luy từ thuở bé đã có tính lạ-thường, dầu còn vắn khắn nằm trong nôi, thì đã tỏ mặt vui-vẻ hiền-lành, khiến cho mọi người đều thương-mến. Bà Marta giao con-trẻ cho bà Camilla Maynardi là kẻ hầu-bạ mình coi-sóc cách riêng. Bà này hằng quả-quyết rằng : khi mình bỗng trẻ Luy, tự-nhiên động lòng sốt-sắng, nên hằng nhìn xem con-trẻ chẳng khi nhàm ; và thường nói cùng bà mẹ rằng : « Khi tôi bỗng trẻ Luy, thì tôi tưởng không phải bỗng một con-nít dưới thế, bèn là một thiên-thần trên trời mà-chớ ».

Luy dầu chưa biết đi chưa biết nói, thì đã biết tỏ lòng dịu-dàng, nhứt-là hay thương kẻ khó-khắn ; bởi quen thấy mẹ bố-thí cho kẻ nghèo-đói, nên hễ thấy kẻ khó vào xin, thì ra dấu nọ dấu kia nói líu-lo, mà hễ thấy đem đồ cho kẻ khó, thì vui-măng hơn-hở.

Từ thuở còn bé bà Marta đã dạy con làm dấu thánh-Giá ; người chẳng bỏ qua ngày nào mà chẳng nhắc con lặp đi lặp lại tên cực trọng GIÊSU, MARIA ; vì vậy những tiếng Luy nói lần đầu-hết là kêu Giêsu, Maria.

Đến-khi Luy vừa biết nói, thì đã biết cầu-nguyện vì mẹ liền dạy con kinh Lạy-Cha và kinh Kính-măng, dầu khó dầu dài, thì Luy cũng chẳng ngã lòng, một ra sức bẻ miệng mà lặp theo ; có lúc đọc một mình và ra sức đọc cho trúng hơn. Nhiều lần kẻ giữ thấy Luy đi vắng liền kêu-gọi, tìm-kiếm, thì gặp ở sau tủ hoặc núp sau màn,

đang quì gối chấp tay, mặt nhìn xuống đất và cầu-nguyện sốt-sắng như một thiên-thần.

Bà Marta thấy con làm vậy, thì vui-mừng cùng cảm đội-ơn Chúa khôn kể-xiết; người hằng suy-nghĩ trong lòng : con-trẻ này ngày sau sẽ ra làm sao. Song ông Ferdinandô chuộng nghề võ lẫm, thấy con mình có tính dịu-dàng làm vậy, thì không ưng mấy.

Năm sau bà Marta lại sinh được một con thứ, tên là Rodonphô. Trẻ này lại có tính nóng-nảy và liến-xáo, khác tính anh mọi đảng.

Nhiều lần ông Ferdinandô nói cùng bạn rằng : « Lẽ thì Rodonphô phải làm anh, vì mới hai tuổi mà coi-bộ đã thành nhơn, còn Luy thì dịu-dàng và yếu-điệu như một con gái mà thôi, vậy đừng để nó ở trong tay đờn-bà nữa mới xong. »

Có một lần bà Marta nói cùng chồng rằng : « Lang-quân thường nói để giao Luy cho một quan dạy-dỗ coi sóc, mà con-trẻ còn thơ-ấu quá, chưa được bốn tuổi mà dạy-dỗ chi ? » Người rằng : « Phải ! chưa đầy bốn tuổi, song có để cho đờn-bà coi-sóc lâu hơn, thì nó sẽ nên một thầy-tu mà-chớ ! Nó là trưởng-nam, nên phải biết phép trị dân, để sau nối-quyền nối-ngiệp nối-ngôi cha ông. Phần tôi nhứt-định làm vậy và cũng phải lo-liệu cho sớm. » Bạn người nghe, thì thở dài, song cũng phải theo ý chồng.

Đoạn III.

Đ. C. T. LÀM PHÉP LẠ MÀ CỨU-CHỮA LUY.

Ngày 7 tháng octobrê 1571, đoàn tàu chiến Toà-thánh, nước Hispania và chánh-chung Venetia hiệp nhau tại vũng Lepante, có hoàng-tử nước Austria, tên Gioan, làm tổng-thống binh-sĩ có đạo, xáp trận cùng quân Turcô và thắng trận cả thê ; bên giặc chết-mất ba vạn quân cùng gần hai trăm tàu chiến. Khi ấy có một tên lính giặc rất bao-gan, tên là Occhiali giành được ít chiếc tàu Turcô còn sót lại mà đem về thành Constinopoli. Vì vậy vua nước Turcô, tên là Salim thứ hai, phong cho tên ấy chức quan ba mà thưởng công, cùng dạy kéo quân sang nước Tunis bên Africa, chiếm-lấy các thuộc-địa nước Hispania mà trả oán.

Tên Occhiali này là người Italia xứ Calabria ; lúc nhỏ bị quân Turco bắt làm tôi ; rồi nó bỏ đạo tổ-phụ mà theo đạo Mahomét và sinh lòng ghét có đạo Kirixitô ; đến đổi bỏ tên trực mà lấy tên quân Turcô đã đặt, là Killig-Ali.

Vậy năm 1572 tướng quân giặc đã kéo quân đến xứ Tunis và sửa-soạn đánh quân nước Hispania một trận cả thê.

Vua Philipphê nghe tin quân giặc muốn cướp các thuộc-địa của mình trong phương Nam, thì quyết đánh-trả cho mạnh-bạo ; và vờ công-hầu Ferdinandô phải chiêu ba ngàn lính thành Milan đem sang xứ Tunis. Ông Ferdinandô hớn-hở đánh-trả kẻ nghịch đạo ; liền chiêu binh cùng vôi-vàng lo-liệu mọi sự mà trầy đi.

Người mới nói cùng bạn rằng : « Này là dịp tiện, tôi toan nhóm ba ngàn lính của tôi đến thành Casal mà tập một tí tháng, rồi trảy-sang xứ Tunis. Vậy tôi đem Luy đi theo, để nó coi tập võ cho quen. »

Bà Marta rằng : « Hỡi lang-quân, chớ thì mình chẳng sợ đem con-nít đi làm vậy, thì liệu để nó phải trăm ngàn sự nguy-hiểm sao ? nó mới bốn tuổi mà hiểu-biết chi việc binh-lính ? » Bạn người rằng : « Tôi biết nó còn nhỏ, song tôi chắc rằng : nó sẽ lấy làm vui và cũng sẽ nhờ phần ích nữa. Lại tôi truyền làm cho nó một bộ đồ lính theo sức nó, cùng như thân-phụ tôi đã làm cho tôi lúc còn nhỏ ; vì dầu còn con-nít, thì cũng phải lo cho nó biết phép võ ít nhiều, để càng lớn thì càng thạo, càng giỏi, cùng xứng-đáng cầm quyền cai-trị hơn ».

Mà thật sự, khỏi ít ngày thấy trẻ Luy mặc đồ lính : mình mặc áo-giáp, đầu đội mũ-chiến, vai mang dây-băng, lưng đeo gươm và tay cầm một cây giáo. Ấy là một thiên-thần ra làm lính. Ông Ferdinandô giao con cho một quan lo việc trong nhà rất trung-tín, tên là Francesco, coi-sóc, và đem trình-diện cùng các quan quân mình, đoạn hết mọi người đều kéo đến thành Casal.

Chẳng có lưới nào kẻ xiết, khi ấy bà Marta phải lia con cách đau-dớn xót-xa trong lòng là thế nào ; song người biết cầm mình và cứ cầu-nguyện cho con mà thôi. Xem rõ người biết trước con mình sẽ phải nhiều sự nguy-hiểm. Mà thật như vậy, nên nếu Chúa chẳng gìn-giữ cách riêng, thì trẻ Luy đã phải chết nhiều lần.

Công-hầu Ferdinandô ra sức dùng mọi cách-

thế cho con ái-mộ nghề võ : chẳng những người tập con mặc đồ lính, mà lại cũng tập nạp súng và tập bắn nữa, nên con-trẻ càng ngày càng thêm lòng ái-mộ và lấy làm vui lắm, Mỗi lần tập lính, thì Luy đứng gần cha, tay cầm giáo, mắt chăm-chỉ dường như một quan đội tinh-tường ; khi tới phiên mình, thì làm một cách lệ-làng đúng-dắn, nên quan quân ai-nấy đều lấy làm lạ và khen-ngợi lắm.

Song chẳng-may có một lần Luy mở súng ra, thì lửa bắt vào bao thuốc mang trong lưng, liền nổ vào mặt người ; ai-nấy vội-vàng chạy tới tưởng phải đui mắt ; nhưng mà nhờ ơn Chúa gìn-giữ, con-mắt chẳng phải-nao, chỉ nám da nơi mặt một đôi chút mà-thôi.

Dẫu vậy mặc-lòng, Luy chẳng sợ cũng chẳng sồn lòng, một lấy làm vui cùng cố sức tập-luyện hơn ; nhưng mà cha người không cho mang thuốc súng trong mình như trước nữa. Vả lại quan quân cứ ngợi-khen và nhắc vít-tích người bị thương nơi *trận Casal* cùng lòng can-đảm người đã tỏ ra lúc ấy ; nên trẻ Luy càng lấy làm thích và tỏ lòng can-đảm hơn nữa. Bởi đó người phải sự nguy-hiểm khác.

Có một lần đang khi lính nghỉ trưa, thì Luy lén chạy ra trại binh, chun qua các vòng lính đang ngủ, mở bị lấy một bình-thuốc, đoạn chạy ra trước đồn thấy một súng đại-bác thì nạp thuốc, đoạn chích ngòi. Bỗng-chức nghe một tiếng nổ rền trời, mọi người giựt mình thức-dậy. Ông Ferdinandô liền sai quan chạy coi việc chi, vì người nghỉ lính rối-loạn. Đang-khi người bận y-phục, thì quan về bẩm rằng : « Công-tử Luy chơi

nap súng lớn mà bắn. » Cha thấy con gan-dạ làm vậy, lại nghe quan quân đều ngợi-khen lòng can-đảm con, thì phỉ-chí lắm. Người bước ra khỏi dinh ít bước, thấy mọi người đều xúm xung-quanh Luy đang chúc-mừng khen-ngợi; có một mình quan Francescô là kẻ coi-sóc con-trẻ, thì phản-nản và thưa cùng cha người rằng : « Công-tử chơi vô-ý vô-tử, vì bánh xe súng thối hậu xô công-tử ngã xuống, mà sao không đề phải người, ấy thật là phép-lạ Chúa; làm chơi như vậy, là liều mình vô-ích mà-thôi. »

Công-hầu Ferdinandô rằng: « Luy đã làm việc lỗi phép, nên phải phạt cho thẳng. Ta phải hội-đồng các quan võ mà lên án ». Khi người nói vừa dứt lời, thì nghe mọi nơi đều cất tiếng kêu-xin tha cho công-tử. Các quan quân đều vây xung-quanh ông Ferdinandô, mà xin người nhiều-thứ cho con-trẻ đáng-thương dường ấy.

Hồi sau khi thánh Luy Gongiaga nhắc tích này, thì chịu mình khỏi chết chỉ nhờ phép Đ C T. và thêm cách đơn-sơ rằng : nhiều khi tôi trách mình vì lỗi lên lấy thuốc của tên lính, song tôi nghĩ : nếu tôi xin nó thì lính cũng đành cho, nên bớt phiền lòng.

Đến kỳ phải đem binh sang xứ Tunis, thì công-hầu Ferdinandô sai con về thành Castiglione. Vậy quan Francescô lên xe cùng công-tử, còn mấy quan khác cỡi ngựa hầu-theo. Dọc đường quan ấy tỏ giọng cung-kính mà nói cùng Luy, như đã quen mọi khi, rằng : « Xưa rày tôi thấy công-tử có việc nọ việc kia, nên tôi hằng trông mau đến ngày bỏ thành Casal, cho công-tử khỏi mắc các dịp ấy nữa. »

Bấy-giờ Luy mũi-lòng mà hỏi rằng : « Chớ thì tôi đã làm sự gì lỗi sao ? »

Quan rằng : « Sự ở tại thành Casal mà tập-luyện, ấy là sự phải, vì có lệnh thân-phụ công-tử truyền ; nhưng mà ở đó công-tử đã làm nhiều việc, nói nhiều lời chẳng xứng dòng-dõi sang-trọng mình ; vậy nếu thân-mẫu ngài có biết ngài đã nói làm thế ấy, âu là lấy làm đau-đớn khôn-kê. »

Tức-thì Luy chảy nước mắt rùng rùng mà rằng : « Ó bạn-hữu tôi, tôi không hay ; vậy chớ tôi đã lỗi đều gì ? » Quan kể đầu đuôi những lời người nói, các việc người làm. Các đều ấy dầu người chưa hiểu là lỗi mặc-lòng, thì cũng lấy làm đau-đớn thảm-thiết ! cùng dốc lòng chẳng hề dám nói làm như vậy nữa. Mà thật từ ấy cho đến chết, Luy hằng nhớ các đều ấy cùng lấy đó mà hạ mình xuống ăn-năn đau-đớn hơn nữa.

Bà Marta không biết những sự rủi-ro đã xảy ra cho con mình tại thành Casal. Người đã cách mặt con yếu-dấu hơn bốn tháng trường, nên khi thấy con về, thì vui-mừng quá-bội, sa nước mắt, ôm-lấy nâng-niu con cùng hỏi-han việc nọ việc kia ; hằng ngày có đọc kinh cầu-nguyện như mẹ đã dặn-dò chẳng ? Luy xưng cùng mẹ mọi đều : sự mình đã vô-ý vô-tứ, sự mình đã làm lỗi mà cha cùng quan coi-sóc đã quở-trách, và sự Chúa đã cứu mình cho khỏi chết cách riêng là thế nào.

Bà Marta rằng : « Ó con yếu-dấu, Đ. Bà Loreta đã cứu con khi mới sinh, thì người cũng đã che-chở con cho khỏi các sự nguy-hiểm ấy. Trước mẹ đã khẩn đi viếng nhà Đ. Bà ở thành Loreta, mà chưa đi được ; mà theo ý cha con định, th

năm Đức Giáo-hoàng Gregoriô đã ban ơn toàn-xá, mẹ đã xin phép chuẩn cho khỏi giữ lời khấn ấy ; nhưng phần con ngày sau sẽ đi thế mẹ. »

Luy thổ-thể hỏi mẹ về tích nhà Đ. Bà, thì mẹ cắt-nghĩa cho con về phép-lạ nhà Đ. Bà, cùng xúi-giục con thêm lòng kính-mến trông-cậy Đ. Mẹ. Lại cũng năng tỏ cho Luy biết mình hằng ước-ao cho có một con dâng mình trong nhà-dòng, làm tôi Chúa ; song về phần Rodonphô thấy không có đủ điều cho đáng ơn kêu-gọi, thì người tiếc.

Luy liền rằng : « Vậy thì có khi là con sẽ dâng mình làm tôi Chúa ». Mẹ rằng : « Ó con yêu-dấu, con là trưởng-nam, phải lo nổi-nghiep, nên cha con không bằng-lòng cho.

Vốn người biết Luy có đủ điều mà dâng mình cho Chúa, song người không trông chiong mình sẽ ưng-cho, vì hai em chiong, là đức-ông Horace và Adonphô : đức-ông Horace không con, còn Adonphô có một con-gái mà-thôi, nên các chỗ hai đức-ông ấy trị, thì sau này sẽ về Luy hết ; bởi đó chẳng có lẽ nào ông Ferdinandô sẽ cho con-cả mình bỏ thế-gian mà dâng mình làm tôi Chúa ; vì vậy người chỉ còn trông-cậy về Carôlô là con-thứ ba, may sau Chúa có kêu-gọi chẳng mà-thôi.

Hẳn thật Luy khác nào Chúa Hải-dồng : *càng lớn thì càng thêm ơn*. Vì mẹ nói cùng người : đến bảy tuổi, ấy là tuổi có trí-khôn ; nên người sửa cách-ăn thói-ở, hầu mọi việc làm, đều có một ý cho sáng danh Chúa mà thôi. Người hay nói : mình muốn *ăn-năn trở-lại*, rồi từ này về sau chỉ sống mà kính-mến Đấng đã sống thác vì ta.

Vì vậy khi người vừa lên bảy tuổi, thì tưởng mình được phép thêm việc lành phước-đức cùng

hãm mình đền tội tùy kẻ coi-sóc ban phép : Mỗi ngày người đọc Nhứt-khoá về Đức Bà cùng bảy đoạn thống-hối vua David, mà khi đọc, thì quì gối dưới đất, chẳng còn quì trên nệm như thói quen con nhà sang-trọng. Người tưởng rằng : đến tuổi khôn, thì mình phải nên thánh và cần-kíp phải nên thánh, mà đền-bồi mọi ơn Chúa đã ban cho mình từ khi mới sinh,

Mọi người thành Castiglione đều quả-quyết : công-tử Luy sẽ nên một đấng thánh ; mà nói cho phải hơn, là công-tử Luy đã nên một đấng thánh rồi.

Năm 1575, người phải bệnh rét nặng, song hằng bằng-lòng chịu khó cùng chẳng hề bớt những việc lành mình quen làm. Khi nào người mệt-nhọc quá, thì xin kẻ giúp đỡng gần giường mà đọc những kinh mình quen đọc. Người phải bệnh làm vậy đã mười tám tháng cùng hằng tỏ lòng nhịn-nhục dịu-dàng vui-vẻ luôn. Cuối năm 1576, người mới khá lại lần-lần.

Khi ấy người nghe tin có một đấng thánh về dòng ông thánh Franciscô mới đến tại nhà-dòng trong thành Castiglione ; ai-nấy đều tìm đến nói-khó cùng người và xin người chỉ-bảo việc linh-lhôn ; người-la cũng đem kẻ bệnh-hoạn cùng quỉ-ám đến xin người cứu-chữa. Trẻ Luy ước-ao gặp người lắm, nên đến tại nhà-thờ trong dòng, gặp lúc người đang làm phép trừ quỉ cho một kẻ quỉ-ám trước mặt dòng người. Tức-thì quỉ dùng miệng kẻ phải-ám, lấy tay chỉ công-tử mà kêu lên rằng : « Nầy là một con-trẻ sẽ được phước cao-trọng trên trời ! » Ai-nấy đều nhìn xem kẻ quỉ-ám chỉ và biết là kẻ bấy-lâu nay ai-ai đều kêu

Thiên-thần nhỏ ; nên sau mọi người rằng : « Chúa ép ma-quỉ cao-rao hơn-đức thánh trẻ này, thì có lạ gì ; chớ thì người không phải là một trẻ Chúa đã định lên thiên-đàng sao ? »

Em Rodonphô có tính liến-xáo hết sức, nên khác anh mọi bề. Còn em Carolô còn thơ-ấu, nên chưa biết lẽ ra thế nào.

Đoạn IV.

LUY ĐI HỌC VÀ KHẮN-GIỮ ĐỨC SẠCH-SẼ TRỌN ĐỜI.

Giặc bên Tunis đánh đã lâu tháng, nên lương-thực cùng binh-khí đã gần hết, bởi đó lính Hispania phải bỏ kinh-đô mà rút về đồn Goulette, song lại phải quân giặc vây-phủ tứ bề ; vì vậy, đầu năm 1574 bên Hispania phải lai-hàng. Tướng quân-giặc thấy mình đã báo-oán được binh có đạo, thì vui-mừng khôn-xiết ; nhưng phải chịu lúc đánh giặc tại vũng Lepante binh có đạo thắng trận nội một ngày mà thôi và phá-tuyệt các tàu chiến của nước Turcô ; còn bên Turcô quân Turcô đánh vây binh Hispania lâu ngày lâu tháng mới thắng được.

Khi đã giao đồn Goulette cho quân-giặc rồi, thì ông Ferdinandô Gongiaga vội-vàng sai một quan kéo binh mình về nước Italia, còn người thì vua Philipphê truyền sang kinh-đô Hispania. Người ở tại triều gần hai năm, đoạn mới về thành Castiglione

Người về tới nhà, mà thấy Luy đã lớn-khôn, biết suy-nghĩ chín-chắn, ý-tứ hẳn-hòì, mọi cách-ăn nết-ở đều xứng-hợp, thì lấy làm phỉ-lòng phỉ-dạ ; nên thường nói cùng bạn mình rằng : « Luy xứng-đáng mà cầm quyền cai-trị. Tôi lấy làm lạ ! một con-trẻ mà biết cầm mình ; vốn nó có tính vội-vàng và nóng-nảy. song chẳng bao-giờ để mình theo tính ấy. Thiệt một người biết trị mình làm vậy, thì xứng-đáng nối-nghịệp cha ông. Song làm sao cũng phải lo cho nó thạo nghề-võ. »

Bạn người rằng : « Nó mới có chín tuổi, nên để rần ít lâu nữa, cho nó biết dùng súng-ống khí-giải, mà khỏi sợ hiểm-nghèo. »

Chồng rằng : « Nhưng mà trước hết phải lo cho nó đi học đã. »

Bà Marta nghe lời ấy, thì rụng-rời, vì biết ít nữa mình lại phải một trận đau-dớn, là lia con yêu-dấu ; song người cứ một mực làm-thinh.

Lần khác ông Ferdinandô lại nhắc về việc ấy mà rằng : « Phải đợi ít nữa cho Rodonphô lên bảy tuổi mà cho đi đọc với Luy luôn-thề. Tôi sẽ đem gởi cả hai tại thành Florentia một ít lâu, ở đó có thầy danh-sư, lại cả hai sẽ tập nói cho xuôi, vì là nơi người ta nói tiếng Italia văn-hoa hơn các nơi khác. »

Bà Marta không dám cản ý chồng, song những sự nguy-hiểm Luy đã mắc-phải tại thành Casal hằng bày-vẽ trong trí, nên người lo-sợ áy-náy luôn ; mà người cũng đành lòng nhịn nhục, để sinh ích-lợi cho con mình.

Khi đã tính xong mọi sự, chẳng dè lúc ấy lại có dịch nổi lên nhiều xứ trong nước Italia, ai-nấy đều sợ lây đến thành Castiglione. Vậy công-hầu

Ferdinandô muốn đem cả gia-thất mình sang xứ Montferrat, song lúc ấy người lại phải bịnh bại nặng, các thầy-thuốc xin người sang tắm tại thành Lucque ; người muốn đem Luy và Rodonphô theo mình, vì lúc ấy trẻ Rodonphô đau yếu ; đề khi về thì sẽ ghé gởi cả hai tại thành Florentia mà học.

Phần bà Marta không đi được, vì người mắc lo cho hai con-nhỏ là Carôlô và Isabella và gần ngày sinh thai, nên khó nhiều bề. Vậy phải đành lòng để cho hai con đi. Đến lúc đi, thì người kêu hai con mà dặn-dò mọi việc, đoạn chảy nước mắt ra mà nói cùng Luy rằng : « Ô con, con là anh, nên chẳng những làm gương tốt cho em con bắt-chước, như làm thuở nay, mà lại phải dạy-dỗ khuyên-bảo nó ; con hãy nhớ một sự chơi bất-khôn, đủ mà làm thiệt-mạng một con-trẻ, nên con phải coi-sóc Rodonphô cho khỏi mọi điều nguy-hiểm : nhứt là hay siêng-năng nhắc-bảo em con đọc kinh cầu-nguyện tôn kính Đ. Bà luôn. »

Người thưa cùng mẹ rằng : « Ô mẹ, con dốc lòng sẽ giữ các điều mẹ dặn-bảo, xin mẹ hãy an-lòng và biết rằng : con hết lòng vâng lời mẹ dạy. Mẹ hay nói cùng con : khi nào mẹ được một con dâng mình trong nhà-dòng làm tôi Chúa, thì mẹ lấy làm khoái-lạc lắm. Con tin thật Đ. C. T. sẽ ban ơn ấy cho mẹ chẳng sai và con tưởng Người sẽ gọi chính mình con làm tôi Người. Vậy khi chúng con vắng mặt, xin mẹ nhớ các điều ấy mà an-lòng. »

Mẹ rằng : « Mẹ không dám nghĩ tới việc ấy, vì con là con-cả, song nếu có được vậy, thì biết cám đội ơn Chúa là dường nào ! »

Nói mấy lời đoạn mẹ con lìa nhau, bà Marta đứng nhìn mãi, cho đến khi hết nghe tiếng ngựa xe chạy, mới vào phòng tư cầu-nguyện, cùng xin Chúa cho mọi người đi bình-an vô-sự. Khi ấy là cuối năm 1577.

Đến khi ông Ferdinandô ở thành Lucque mà về, thì ghé thành Florentia như đã tính, song khi đến gần thành, thì nghe có lệnh cấm ngặt chẳng cho ai vào thành, vì sợ lây dịch. Vậy người bèn viết thư cho công chư-hầu xứ ấy, tỏ ý mình muốn vào thành mà thăm cùng đem hai con mình yết-kiến công chư-hầu. Bấy-giờ quan Francescô thưa cùng ông rằng : « Xin ngài hãy ghé tại nhà-mát của anh tôi, là Giacomô, mà nghỉ cùng đợi quan đem thư về ». Người rằng : « Được lắm, tôi tin thật quan Giacomô sẽ tiếp-đãi ta. »

Vậy hết mọi người đều kéo tới nhà-mát mà nghỉ đỡ ít ngày.

Công chư-hầu trị xứ Toscane này là công-tử Franciscô Medicis, cũng là người thông-gia với Ferdinandô, lại lúc ở triều-dinh vua Philipphê, cả hai đã kết bạn. Dầu công chư-hầu này ăn-ở luông-tuồng, song hằng có lòng tôn-kính bạn-hữu luôn ; nên khi nghe tin người đến thăm, thì mừng lắm cùng vội-vàng phúc thư lại rằng : « Chẳng lẽ cấm bạn yêu-dấu Ferdinandô vào thành, lại trong dinh đã sẵn phòng mà rước ông ». Vua truyền cho quan quân sắp hàng nghiêm-trang, các súng trong đồn bắn chào, và các quan triều ra rước ông Ferdinandô vào. Thật là cách rước công chư-hầu rất trọng-thể.

Khi công chư-hầu biết ý ông Ferdinandô muốn để Luy và Rodonphô ở lại thành Florentia

mà học, thì tỏ ý muốn lãnh hai trẻ ở tại dinh mình mà coi-sóc thay vì cha; song Ferdinandô không ưng đều ấy, nên kiếm lẽ thanh-lịch mà chước rằng: cho được học tấn-phát, thì phải ở nơi thanh-vắng. Công chư-hầu Franciscô rằng: « Phải; nhưng-mà không có lẽ tôi chịu hai công-tử dòng-dõi Gongiaga ở đồ nhà người dưng, nên xin anh cho tôi cấp một dinh nhì tại đường các *Thiên-thần* cho hai trẻ ở đó thì tiện lắm ».

Vậy ông Ferdinandô để hai con ở đó và sắp-đặt mọi sự trong nhà: người đặt quan Franciscô coi việc trong nhà; chọn cha Bresciani, là đấng rất nhơn-đức và thông-minh, làm thầy dạy con, và cha Della Torre, là cha bề-trên trường các Cha dòng Đ. C. G., làm cha giải-tội; các quan hầu cũng ở lại với hai công-tử và quan Clemente Ghisoni làm quan dọn-phòng.

Người lại buộc Luy chẳng ngừng phải học tiếng latinh mà lại phải học tiếng xứ Toscane là tiếng văn-hoa nhứt nước Italia, và hai con không được tới dinh công chư-hầu, trừ ngày Chúa-nhứt lễ-cả mà-thôi. Khi đã sắp-đặt mọi sự xong, thì công-hầu Ferdinandô từ-giã hai con, mà trở về đền Castiglione.

Luy bằng vàng theo ơn Chúa giục lòng, nên người mau tấn-lới trong đàngh nhơn-đức một cách lạ-lùng. Người hết lòng ước-ao xưng tội chung, và nhờ cha Della Torre chỉ-bảo, thì đã dọn mình một cách sốt-sắng lắm; người giục lòng tin-cậy kính-mến Chúa cùng ăn-năn đau-đớn tội-lỗi mình, đến đôi đàng khi người xưng tội, thì ra như bất-tĩnh ngã dưới chơn cha giải-tội.

Quan Franciscô theo người thấy vậy, liền

chạy vào đỡ dậy ẵm về phòng, mà nói cùng người rằng: « Công-tử mũi-lòng quá, làm vậy thì người-ta in-trí mình non gan. » Người rằng: « Ô bạn ôi ! Đ C T. tốt-lành là dường nào, mà tôi phạm tội mất-lòng Người ! »

Người cảm mình là kẻ tội-lỗi hơn hết mọi người, nên ra sức ăn-năn thống-thiết cùng xin Chúa ban ơn cho mình được lòng vững-vàng mà xưng-tội lại. Đ C T. nhậm lời người xin ; vì cách ít bữa người được lòng mạnh-mẽ mà xưug hết các tội mình đã phạm và ngày sau người nói bởi việc xưng-tội chung này, thì đầy lòng vui-mừng và cảm-đội ơn Chúa.

Vốn người tự-nhiên có tính bôn-chôn nóng-nảy và hay mũi-lòng : tuy người đã giữ mình chín-chắn cho khỏi các tính ấy, khi nào bởi tự-nhiên nó xuất ra. vốn không có lỗi gì, song người cũng trách mình và dốc lòng hăm dẹp, và dùng mọi phương-thể mà phá cho tận-tuyệt ; nên từ ấy về sau, chẳng hề thấy người có chút gì nóng-giận bao-giờ.

Người được một cuốn-sách của cha Loarte về dòng Đ C G., cắt-nghĩa về sự mẫu-nhiệm chuỗi Mối-khôi ; người lấy làm thích lắm và nhờ sách ấy, thì người càng thêm lòng tôn-kính Đức Mẹ hơn nữa. Người năng đi cầu nguyện dưới một tượng-ảnh Đức Bà hay làm phép-lạ có danh-tiếng tại thành Florentia ; ảnh ấy là một bức-vẽ sự mẫu-nhiệm Đức Bà chịu truyền-tin, để tại nhà-thờ Đức Bà chịu truyền-tin. Người hằng nói về Đức Mẹ cách sốt-sắng lắm và cũng ước-ao cho mọi người được sốt-sắng kính-mến Đức Nữ đồng-trình như mình vậy.

Có một lần thánh trẻ đến đó mà cầu-nguyện, cùng đang đọc sách cha Loarte, bỗng-chức dừng lại, mắt nhìn Đức Mẹ cách yêu-mến thiết-tha, cùng kêu-xin Đức Mẹ soi-sáng cho biết mình còn phải làm gì mà tỏ lòng kính-mến Người hơn nữa ; liền nhớ mình phải dâng lòng trinh-khiết cho Đức Mẹ ; vì vậy người khẩn-giữ mình sạch-sẽ trọn đời. Khi ấy Luy mới nên mười tuổi ! Đức Bà vui lòng nhậm lời con yêu-dấu mình khẩn-hứa, nên đã ban cho người một ơn riêng, là từ nay chẳng bao-giờ phải cảm-dỗ về đảng trái.

Từ ấy về sau Luy chẳng hề nhìn-xem hay là nói chuyện cùng người nữ, trừ khi có việc rất cần-kíp mà-thôi. Khi phải đi đâu thì không đi một mình, mặt hằng chăm xuống đất, chẳng thêm xem phong-cảnh dọc đường ; lòng kết-hiệp cùng Chúa luôn ; nên khi nào phải trả lời cho kẻ đi với mình, thì nói vắn-tắt mà-thôi.

Người lấy việc học-hành làm việc hồn-phận, nên hết lòng chăm-chỉ siêng-năng ; lại càng ra sức học, vì trông ngày sau Chúa sẽ kêu-gọi mình vào nhà-dòng.

Luy hằng vâng-lời chịu-lụy đắng dạy-dỗ xem-sóc mình mọi đảng. Khi thấy em lỗi đều gì với đảng ấy, thì lấy lời dịu dàng răn-bảo ; nhắc-lại lời mẹ dặn-dò mà khuyên chừa lỗi sửa mình ; vì vậy Rodonphô bởi thấy gương anh, thì đã nghe theo lời anh mọi đảng.

Bởi đó dầu Luy còn trẻ tuổi mặc-lòng, thì xem ra không phải là con-nít, song đã nên một người trưởng-thành. Lòng người thanh-sạch khác nào một thiên-thần mặc lột người trần-thế ; nên cả thành Florentia đều khen-ngợi rằng : « Đ. C. T.

cho người sinh ra đặng làm meo-mực cho các con trẻ và kẻ đang-thì mà-chớ. »

Những trẻ đồng-trang thấy Luy tính-nết hiền-lành, nên yêu-mến kính-phục, thì người lại dùng dịp ấy mà thúc-giục hết thảy siêng-năng học-hành và làm việc lành phước-đức theo bậc mình.

Mỗi ngày Chúa-nhứt lễ-cả, người đến yết-kiến công chư-hầu ; hai con công chư-hầu, là Leonora và Maria, năng rủ người chơi, thì Luy kiểm lễ nọ lễ kia mà từ-chối. Có khi phải ép-uổng lắm, thì thánh trẻ rằng : mình không ưa chơi, chỉ muốn làm bàn-thờ nhỏ mà-thôi ; cùng nhờ dịp ấy mà nói về việc thờ-phượng Chúa. Nầy là thầy giảng chưa đầy mười tuổi !

Khi Luy đã lên mười một tuổi, năm ấy là năm 1578, bà-vợ công chư-hầu, là Gioanna tạ-thế. Luy và Rodonphô đến xem lễ qui-lăng tại đền-thờ ông thánh Losensô. Ngày sau Luy viết thơ cho cha rằng :

« Cúi-lạy thân-phụ nhậm-tỏ,

Con được thơ thân-phụ gửi ngày mồng sáu tháng này, thì lấy làm buồn, vì nghe tin thân-phụ không được mạnh ; song có thơ thân-mẫu gửi ngày mồng tám, nói thân-phụ đã mạnh-giỏi, thì con vui-mừng và cảm đội-ơn Chúa. Hôm-quá hai anh em con có đi đám cất-xác bà công chư-hầu, rất trọng-thể, gần ba giờ mới xong. Đi thứ-tự như vậy : Trước hết thánh-Giá, rồi tới cờ ông thánh Losensô ; sau thánh-Giá và cờ, thì có bọn kẻ khó độ trăm rưởi người mặc đồ tang cầm đèn-lồng đi theo ; rồi tới các thầy-dòng ở trong thành và tỉnh lân-cận, hết thảy về 18 dòng khác nhau, mỗi

thầy cầm một cây đèn sáp cháy nặng một cân ; tiếp những kẻ than-khóc ; đoạn tới các thầy-cả, mỗi thầy cũng cầm một cây đèn sáp cũng nặng một cân ; rồi tiếp các kẻ hầu-hạ, các đức-ông cùng kẻ nghĩa-thiết, hết thầy mặc áo tang và cầm đèn ; đoạn tới quan-tài, trên có tàn che ; khiêng quan-tài và cầm tàn là những quan sang-trọng cả ; sau hết tới công chư-hầu, đội mào và mặc áo tang theo sau quan-tài. Đến khi lễ tất, thì các quan cùng quân-lính đưa công chư-hầu về đền. Hai anh em con đang ra sức học-hành và mạnh giỏi. Con không có điều gì khác mà nói với thân-phụ ; chỉ xin hôn tay thân-phụ với tay thân-mẫu cùng em-gái và các em-trai chúng con.

Con trung-hiếu của thân-phụ,
là LUY GONGIAGA. »

Các quan quân hộ giúp đều mến thương Luy lắm ; dầu người rõ biết quan quân trong đền đều phải vâng-phục mình ; song người lấy đức vâng-lời làm quý-trọng và ước-ao vâng-lời chịu-lụy luôn ; lại người e-sợ mình còn thơ-ấu mà lấy quyền sai-biêu đều kia việc nọ, thì làm cho lương-tâm sinh nhiều đều bối-rối. Vì vậy khi nào người muốn truyền cho quan nào theo mình, thì rằng : « Xin quan chịu phiền đi với tôi. » Hoặc muốn sai quan nào đi đâu, làm việc gì, thì rằng : « Nếu quan bằng lòng, thì tôi xin quan làm việc này cho đẹp lòng tôi. »

Các quan thấy người có lòng khiêm-nhượng dường ấy, thì hồ-ngươi mà rằng : « Chúng tôi là tôi-tá công-tử, phải vâng lệnh người mọi đảng, nên chúng tôi xin công-tử đừng dùng lời xin, một

cứ truyền cho chúng tôi. » Nhưng mà người cứ dùng tiếng xin mà-thôi, nên ai-nấy lấy làm phiền mà xin quan Francescò thừa lại cùng người. Quan ấy thừa cùng người rằng : « Khi công-tử muốn sai ai làm gì, thì xin ngài truyền-khiển, chớ dùng dùng tiếng xin. » Người đáp rằng : « Ở bạn-hữu, tôi biết tôi có phép truyền-khiển, nhưng-mà tôi hằng suy : xác một ông hoàng và xác một tôi-tớ không khác nhau đều gì. Lại xin hỏi quan : nếu tôi cứ phép truyền-khiển, người-ta có lòng giúp tôi hơn sao ? » Hẳn thật ai-nấy trong nhà hễ thấy người muốn đều gì, thì vội-vàng làm tức-thì.

---

*Đoạn V.**LUY TẬP MÌNH ĐI ĐÀNG NHƠN-ĐỨC.*

Khi ấy đức-ông Guillaume Gongiaga làm công-chư-hầu thành Mantua cùng trị xứ Montferrat, muốn ban quyền trị xứ ấy cho một người trong tộc. Nên năm 1579, người giao xứ Montferrat cho đức-ông Ferdinandô cai-trị. Vì vậy ông Ferdinandô truyền cho hai con bỏ thành Florentia, mà sang học tại thành Mantua, có ý cho cả hai gia-thất được thêm nghĩa-thiết cùng nhau hơn nữa. Đức-ông Guillaume có một con-traí là đức-ông Vincentê nên mười bảy tuổi, còn công-tử Luy tuy nhỏ tuổi hơn, song là bà-con vai trên.

Theo lệnh cha dạy, thì đầu tháng novembrê năm ấy Luy và Rodonphô phải đến thành Mantua, các quan quân cũng theo-hầu nữa. Trong thành ấy có một đền gọi là đền ông thánh Sebas-

tiênô là của riêng công-hầu Ferdinandô, thì hai anh-em ở tại đó.

Luy hằng giữ một mực trong cách ăn nết ở và cứ học cùng cha Bresciani. Người thấy mình nhiều khi phải bỏ việc học mà vào châu trong triều hay là theo đức-ông Vincentê thì lấy làm phiền, cũng thêm ngao-ngán sự sang-trọng phù-vân. Người hằng nhắc lòng lên cùng Chúa, khinh-dễ sự vui bèn, ước-ao nơi tịch-mạc, chăm đọc sách thiêng-liêng và ham nói-khó với các thầy dòng có hơn-đức hơn.

Song rủi thay ! Luy vừa tới thành Mantua được ít tuần, thì ngã bệnh nặng : tuy không nguy-hiêm cho lắm, song phải nghỉ và kiêng-cữ đồ-ăn. Vốn người đến tuổi đang-thì, nên phải dùng nhiều đồ-ăn mà bổ sức ; vì vậy người phải khổ cả hai bên, là bị bệnh mà lại phải kiêng ăn uống nữa. Song Luy chẳng phải là con trẻ thường, là một trẻ đầy ơn thánh, đã ra lớn trước mặt Chúa và thành một đấng thánh. Người bằng lòng chịu khó vác hai thánh-Giá Chúa gởi cho.

Đến khi thầy-thuốc xét người đã khá, thì xin người dùng đồ-ăn tâm-bổ hơn ; song trong việc này không dễ mà khuyên thánh trẻ, người đề thầy-thuốc dặn-bảo, không cãi lại, nhưng mà chẳng thấy thêm sự ăn uống.

Các kẻ hầu thưa người rằng : « Các thầy-thuốc xin công-tử ăn nhiều hơn, vì bệnh đã khá rồi ; nên nếu ngài kiêng-cữ như vậy, e lâu ngày phải mất sức lẫn. » Người rằng : « Tôi biết tôi không cần ăn nhiều hơn, lại tôi tưởng có cứ giữ mực này, thì tôi sẽ được ích. »

Người hằng giữ kín chẳng cho ai biết mình

có ý hãm mình ; nên ai-nấy tưởng người không muốn ăn nhiều, vì sợ phải bệnh lại ; song ý người là muốn hãm mìnhặng hiệp ý cùng Đ C G. chịu khó mà thôi.

Bởi đã khá bệnh không còn nằm nữa, thì Luy cứ lo học-hành, song chẳng hay ra khỏi dinh ; người hằng cảm ơn Chúa, vì nhờ bệnh mà ở tịch-mạc khỏi tới triều, khỏi xem những sự sang-trọng giả-trá thế-gian.

Một hai khi người đi thăm đức-ông Prosper là bà con cũng ở tại thành Mantua, nhưng trước khi vào dinh, thì người ghé viếng nhà-thờ. Luy ăn nói một cách khôn-ngoa, sốt-sắng, nên đức-ông Prosper cùng các quan có mặt đều lấy làm lạ mà khen rằng : « Chớ thì người không phải là một trẻ mười hai tuổi sao ? mà cách ăn nói đã nên một người lớn, mà lại đã nên một đáng thánh rồi ! »

Luy càng ngày càng hướng chịu về sự dâng mình làm tôi Chúa, nên người muốn nhượng chức trưởng-nam và quyền cai-trị cho em, song còn giấu kín đều ấy, đợi đến tuổi sẽ tính cho chắc việc hơn.

Vấn thật, theo lời các thầy-thuốc đã đoán trước, thì người càng ngày càng xanh-xao gầy-guộc, ti-vị không chịu đồ ăn uống được, các kẻ hầu-cận thấy vậy đều đoán người không khỏi hiểm-nguy. Ông Ferdinandô nghe tin, bèn truyền đem hai con về đồn Castiglione, vì trông nhờ phong-thổ và mẹ lo-lắng, thì Luy sẽ mau mạnh lại.

Đầu mùa xuân năm 1580, các đức-ông dòng-tộc Gongiaga bỏ thành, mà đi nghỉ, như thói quen,

trong các nhà mát cất trên núi, thì thánh trẻ cũng về thành Castiglione. Bà Marta cách mặt con đã lâu, nay lại gặp thì vui-mừng khôn-kể ; song thấy con xanh-xao võ-vàng dường ấy, thì hai hàng châu-lụy tuôn-rơi. Các thầy-thuốc quả-quyết lo cho kỷ-lưỡng, thì mới trông mau khá ; vì bây-giờ người ở trong đền là nơi cao ráo, tốt khí. Mẹ người vâng nghe các điều ấy, song thấy con yếu-duối, thì hằng lo-lắng bồi-hồi.

May khỏi ít lâu Luy đã khoẻ lại, thì-vị chịu ăn được ít nhiều ; nhưng mà khi các thầy-thuốc đoán phải giục người ăn nhiều hơn, người chẳng chịu như đã chối khi ở Mantua, mà rằng : « Tôi chuộng sức khoẻ phần linh-hồn hơn sự mạnh phần xác.

Lúc ấy người đã nên mười hai tuổi và dầu chưa rước lễ võ-lòng, thì đã nên thánh cách lạ-lùng. Người được ơn riêng Chúa ban, chẳng biết sự lo-ra khi đọc kinh là gì ; lại Đ C T. ban ơn soi-sáng cùng an-ủi lòng thánh trẻ, nên chẳng có đi gì làm ngăn-trở lòng người kết-hiệp cùng Chúa được ; lòng hằng tưởng những sự trên trời, và nếu được thì người vui lòng nguyện gẫm suốt ngày.

Khi cầu-nguyện, nói-khó với Đ C T., thì cháy lửa kính-mến Chúa cùng nước mắt tuôn ròn, đến đổi ướt áo và đất nơi người quì. Luy nguyện ngấm chăm chỉ hiệp lòng hiệp ý với Chúa đến nỗi người-ta ra vào nơi phòng, mà người không hay biết.

Có một lần ông Clementê Ghisoni phải vào phòng, vì việc bồn-phận, bèn thấy thánh trẻ đang quì trước ảnh chuộc-lội, chảy nước mắt ròn-ròn và xác người không cử động. Ông sửng-sờ rồi đi báo quan công-hầu hay, thì từ bấy-giờ

mọi người nằng đến phòng thánh trẻ mà xem người cầu-nguyện ngằn trí lâu dài. Bà Marta vào thấy con mình sốt-sắng dường ấy, thì quì gối một bên cám đội ơn Chúa, đoạn lui ra, lòng trí đầy-dẫy sự vui-mừng, Trong đền, cha Bresciani, các quan quân công-tử, các bà hầu-hạ bà Marta có phép vào mà coi xem sự lạ-lùng ấy.

Đ. C. T. cho vậy đặng sự nầy có chứng-cớ rõ-ràng : kẻ thì thấy người giăng tay ra như hình thánh-Giá, mặt chăm vào ảnh chuộc-tội, xác không máy động ; người thì thấy người cầm ảnh chuộc-tội để áp vào ngực cùng nói-khó mà tỏ dấu kính-mến Chúa thiết-tha, đến nỗi chẳng còn lo chi đến sự xảy ra xung-quan mình.

Luy nằng suy-gẫm về sự thương-khó Đ C G., và cả ngày ấy, người nghĩ đến về sự mình đã gẫm buổi sáng ; lại khi rảnh một chút thì người suy lại tức-thì. Người nguyện-gẫm chẳng cứ luật nào cùng chưa ai chỉ-bảo, một cứ theo ơn Đ. C. T. T. soi-sáng giục-bảo trong lòng.

Có một lần nơi phòng kia Luy gặp một cuốn sách nào đó, mà bởi vì đã biết ở trong đền chỉ có sách tốt mà thôi, nên người mở ra coi ; thấy là sách của cha Canisiô về dòng Đ C G., (là đấng Hội-thánh mới phong bậc thánh năm 1926 nầy), dạy cách nguyện-gẫm cho có ích và thú-tự, thì lấy làm phỉ lòng, vì đã được của quý-trọng dường ấy, liền đem về phòng tư và từ nầy người ra sức học-đổi bất-chước.

Luy càng nên thánh chừng nào, thì càng siêng-năng học-hành chừng nấy, vì biết là việc bồn-phận phải lo cho đẹp lòng Đ C T., người ra sức học những điều làm ích cho mình ngày sau

phần đạo và phần đời nữa. Người không dám bỏ những sách văn-chương, nên coi nhiều sách latin đời xưa ; song những quyển chuộng hơn là sách quân-tử Seneca, Plutarco và Valeriô Maximô, có ý giải trí và tập cách nói văn-hoa ; song người ưa Sách thánh và hạnh các thánh hơn, hay là xem những thơ các cha dòng Đ C G. bên Thiên-trước. Người thấy công-việc các đấng ấy làm và sự gian-nan phải chịu, thì ước-ao thông-công sự khốn-khó cùng các đấng ấy chốn cách-day, hầu sau đồng hưởng vinh-phước nơi cõi-thọ.

Lúc ấy Luy đã tập giảng-day người-ta nữa. Mỗi ngày Chúa-nhứt lễ-cả, người tới nhà-thờ nghe cắt-ngĩa sách-phần, đến khi về thì lại hội các trẻ-con, mà diễn lại các điều đã nghe cùng thêm những lời sốt-sắng giục-bảo làm lành lánh dữ, có khi cha mẹ trẻ-con ấy cũng tới nghe lời thánh trẻ dạy-khuyên.

Khi tòi-tớ hoặc quan quân trong đền bất thuận cùng nhau, thì người chạy đến, lấy lời hiền-lành mà khuyên-bảo cho mọi người được hoà-thuận. Ai có lỗi thì người chẳng bỏ qua, một ra sức răn dạy làm cho kẻ sa-phạm ăn-năn đền tội. Dầu Luy còn nhỏ tuổi, song bởi việc làm, lời nói, thì làm cho kẻ lớn vâng lời, kính-trọng, yêu-mến, và ngợi-khen.

Đoạn VI.

LUY VÀO CHẦU ĐỨC KHÂM-MẠNG TOÀ-THÁNH VÀ
ĐƯỢC RƯỚC LỄ VỖ LÒNG.

Khi ấy bà công-chúa xứ Lorraine, tên là Claudia, con vua nước Langsa Henri II và hoàng-hậu Catharina Medicis và con gái bà là bà công-chúa Brunswick sang xứ Toscana phải ghé lại thành Tortone ít ngày. Có nhiều lễ buộc bà Marta phải đi thăm, vì như đã kể trước, từ bé bà đã ở tại dinh hoàng-hậu de Medicis, nên thiết-nghĩa cùng mấy công-chúa nhà ấy lắm ; khi công-chúa út, là Elizabeth kết bạn cùng vua Philipphê, thì đem người sang triều Hispania. Lại dòng-dõi Gongiaga và dòng-dõi Lorraine và Medicis đã kết sui-gia cùng nhau nhiều lần.

Vậy đến ngày hẹn, thì bà Marta đi với Luy đến thăm ; khi hai công-chúa thấy một trẻ mười hai tuổi có nết-na và ăn-nói khôn-ngoaan dường ấy, thì lấy làm lạ và khen-ngợi bà Marta lắm ; các kẻ hầu-hạ không dám hỏi, vì ham nghe mấy lời thánh trẻ nói ; mọi người đều ngần trí, mà rằng : « Nếu không thấy mặt, ầu là tưởng kẻ khôn-ngoaan tuổi-tác nói mà chớ. »

Khi bà Marta vừa về, liền gặp cha Giovanni Pastorini là cha-sở họ chính đến đưa tin cho bà biết Đức tổng Giám-mục thành Milan làm Khâm-sai Toà-thánh sẽ đến, và bàn-định cách rước người. Đức Khâm-sai này là ông thánh Carolô Borromeô đã nổi tiếng khôn-ngoaan hơn-đức trong cả-và nước Italia và ngoại quốc nữa. Luy

nghe tin ấy thì mừng lắm, vì quyết mình sẽ nhờ lời giảng thánh dạy-dỗ ủi-an.

Ngày hai mươi tháng Juliô, ông thánh Carolô đến thành Castiglione. Người đem theo bảy kẻ hầu-hạ mà thôi, vì người sợ đem theo nhiều, thì phải tốn-phí nặng và khó lòng cho các cha sở. Bà Marta xin nài đức Khâm-sai ở tại dinh mình, song người xin kiêu, cứ ở tại nhà cha-sở mà rằng : ở đó thì sẽ dễ tính việc nọ việc kia cùng cha-sở. Luy thấy vậy thì buồn, vì người trông giáp mặt giảng ấy, thì có ích cho linh-hồn bội phần, nhưng người đã hiểu biết sự tế-lễ ý riêng mình và dốt-lòng lấy việc tế-lễ ấy làm nền sự nhơn-đức.

Ngày hai mươi hai, đức Khâm-sai giảng tại nhà-thờ chính, mọi người tuôn đến chen lấn nhau, bà Marta và Luy cũng ngồi chỗ riêng mình mà nghe giảng. Lời ông thánh Carolô nói sốt-sắng lắm, nên ai-nấy đều châu lụy tuôn rơi, còn Luy lấy làm khoái-lạc. Khi giảng rồi, thì Luy xin vào hầu đức Khâm-sai cùng tỏ hết mọi sự trong lòng mình và xin người khuyên-bảo chỉ-dẫn.

Ông thánh Carolô lấy làm lạ cùng ngợi-khen Chúa, vì người chưa hề gặp một trẻ mười hai tuổi nào như Luy. Người thấy một con-trẻ đã nên như bình chứa đầy mọi ơn Chúa, thì lấy làm phi-thường cùng hỏi Luy có năng rước-lễ chẳng, thì thánh trẻ thưa rằng : « Lạy Đức cha, con chưa được phước rước-lễ vỡ-lòng. » Ông thánh Carolô rằng : « Con chưa rước-lễ vỡ-lòng sao ? Vậy con phải lo dọn mình bây giờ ; cha ước cho con rước-lễ lần đầu, khi cha còn ở đây. »

Luy nghe mấy lời thì động-lòng sa nước-mắt cùng vui-mừng quá bội. Đức Khâm-sai thấy Đ. C.

T. chẳng những ban cho Luy đầy-dẫy mọi ơn lành, mà lại gìn-giữ người ở giữa chốn vinh-hoa-mà khỏi lây trần-tục, thì khuyên người năng rước, lễ và chỉ cách dọn mình cho được nhiều ích ; lại bảo năng coi sách Phần Toà-thánh mới truyền dọn theo sắc-chỉ công-đồng Tridentinô.

Đức Khâm-sai nói chuyện cùng Luy lâu lắm, nên những kẻ tới hầu phải chực ngoài, cũng chẳng hiểu nói việc gì lâu dường ấy. Lại càng lấy làm lạ, vì thấy đáng thánh tốn nhiều thì-giờ với một trẻ-con. Thế chẳng biết ông thánh Carolô kẻ là một ơn trọng, vì được chỉ-bảo dạy-dỗ con-trẻ Chúa thương cách lạ-lùng làm vậy.

Còn Luy tin thật Đ C T. dùng miệng đáng thánh này mà dạy-bảo mình, nên ra sức chăm-chỉ nghe theo cùng quyết-lòng vâng-giữ.

Chẳng rõ được Luy rước-lễ vỡ-lòng ngày nào và cách nào, vì ngày sau lúc cha Cepari đã chép hạnh người trước hết, hỏi bà Marta và con bà là Franciscô cùng mấy người có mặt khi ấy, thì chẳng ai nhớ ; song tưởng người đã rước lễ lối cuối tháng Juliô.

Vì ông thánh Carolô không thể ở được lâu tại thành Castiglione ; cũng tưởng chính người hồi làm lễ, đã cho thánh trẻ Luy chịu lễ lần đầu giữa các bần-đạo như rước-lễ thường. Ông thánh Carolô biết trẻ này chẳng cần phải có lễ trọng mới được lòng sốt-sắng ; biết Chúa khăng-ban ơn riêng cho linh-hồn sạch-sẽ trẻ Luy, nên đề cho người làm theo ơn Chúa giục lòng mà-thôi.

Mẹ người còn nhớ đều này, là từ ngày con mình rước-lễ vỡ-lòng về sau, thì càng thêm lòng tôn-kính phép thánh-Thể, nên mọi khi xem lễ từ

dâng Minh Chúa cho đến cuối lễ, thì hăng chảy nước-mắt ra. Công-hầu Ferdinandô mắc lo cầm quyền trị xứ Montferrat, nghe Luy những ăn chay hãm-mình, nên tì-vị ra yếu lắm, mà người không theo lời thầy-thuốc chỉ-bảo, nên không trông khá bệnh, thì lấy làm phiền. Bởi mọi người trong đền đều có lòng kính Luy lắm, dầu mẹ người cũng không dám lấy quyền mà ép con việc gì, nên ai-nấy rõ biết và thầy-thuốc cũng đoán người không ăn cho đủ, một sống bởi phép-lạ Chúa mà thôi ; nên sợ có khuyển người bớt hãm-mình, e làm nghịch thánh ý Chúa. Vì vậy Luy được thông-thả mà hãm mình như đã quen.

Nhưng mà cha người lại nghĩ thể khác rằng : Luy là trưởng-nam phải nối-quyền cha và hai chú mà cai-trị, phải làm đầu trong họ-hàng cho rạng danh cha mẹ. Vì vậy phải đem Luy đi nơi khác, để đồ lần cho người ham sự vinh-hoa phú-quới, ái-mộ chức quờn sang-trọng. Song tính việc này tại Castiglione không được, nên phải liệu tại thành Casal. Vì vậy người truyền cho bạn mình và con-cái phải đến kinh-đô xứ Montferrat và ở lại cùng mình sáu tháng ; khi ấy là cuối mùa hè 1580.

Bởi vì cả đền kính-phục kẻ làm đầu gia-thất mọi đảng, nên chẳng ai dám huờn ra, phải vâng lệnh tức-thì.

Đang tiết trời mưa như đổ, mà đến thành Casal phải qua một cái sông Tessin, khi ấy nước lớn tràn làm cho kẻ cỡi ngựa lội qua hiềm-ngheo. Vậy bà Marla tính đi cho mau, nên không cho quân hộ-giá theo và dạy các quan quân và người trong đền đợi đến mùa cạn nước sẽ đi sau. Người

bèn lên xe với hai cò hầu đi trước ; còn Luy đi xe khác theo sau : Rodonphô ngồi phía trước, người và quan Francescô ngồi phía sau.

Từ Castiglione đến sông Tessin thì bình-yên cả ; song khi tới sông, thì thấy nước đang lớn và chảy mạnh lắm ; xe bà Marta lội qua bên kia bình-an vô-sự ; xe Luy cũng tiếp theo, nước tới nửa mình con ngựa. Tới giữa sông nước chảy mạnh quá, bỗng nghe một tiếng góm-ghiếc, xe gãy ra làm hai ; ngựa cứ lội qua và kéo Rodonphô trong phần trước, còn phần sau có Luy và Francescô, thì cứ trôi theo dòng nước.

Mọi người kêu la xin cứu ; những kẻ làm việc gần đó nghe la, liền chạy tới. Kẻ đánh xe bà Marta nghe kêu la, bèn ngừng xe và quày ngựa trở lại. Lòng bà Marta đã hiểu hai con mình phải nguy-biêm lắm, và sợ tới không kịp, thì lòng càng bức-tức dường gần tắt-hơi. Tới bến bà thấy Rodonphô lên trên bờ rồi, nhưng còn lo sợ Luy phải hiềm-nghèo hơn.

Song có Đ C T. gìn-giữ trẻ ta. Đang khi nước đầy bánh-xe đi, bỗng-chúc mắc vào gốc cây ngã ngang ra sông ; Luy khỏi chết ! Tức-thì có một người nhà-quê đang cỡi ngựa chạy theo đànng bờ sông liền la rằng : « Công-tử cứ vững lòng, bánh-xe mắc vào gốc cây rồi, hãy rón chút tôi ra cứu. » Luy đang cầu-nguyện không nghe gì hết ; còn quan Francescô nghe vắng-vắng, song người đang khấn-vái kêu-xin, vì sợ chậm một chút thì hỏng mất.

Bấy giờ người nhà-quê đánh ngựa xuống nước, tuốt ra cứu Luy đè trên lưng ngựa đem vào bờ, rồi ra đem quan Francescô như vậy. Bà Marta

chảy nước-mắt ra, vì vui-mừng quá bội, mà rằng :
« Ó hai con, ta hãy vào nhà-thờ gần đây mà đội ơn Chúa và Đức Mẹ, vì chúng con chắc phải chết, mà mẹ lại còn thấy bình-an vô-sự.

Bấy giờ hết mọi người đều đầy lòng kính-mến Chúa, bèn kéo nhau vào nhà-thờ cảm ơn Chúa. Vừa ra khỏi nhà-thờ, bà Marta thấy một quan tể ngựa tới, thưa rằng : « Trình bà, công-hầu nghe hai con ngài phải hiểm-nghèo lúc qua sông Tessin, nên dạy tôi sai ngựa đến xem, đăng tin lại tức-thì, vì công-hầu sửa-soạn đi. » Bà rằng : « Đ C T. đã cứu hai con tôi cách lạ-lùng là dường nào ! Kìa, quan hãy xem, dầu áo cũng không ướt. Đ C T. là lòng lành biết là chừng nào ! Quan hãy về bẩm lại cùng tin cho công-hầu hay chúng tôi hòng đến. »

Khỏi ít giờ bà Marta và hai con đến nơi ; công-hầu Ferdinando vui-mừng quá bội, ôm lấy hai con và hỏi đi hỏi lại sự cả hai bị trôi mà thoát khỏi cách nào, và về sự mẹ muốn theo ý cha, mà làm cho cả mẹ cả con phải hiểm-nghèo là thế nào.

Đoạn VII.

LUY QUYẾT DÂNG MÌNH LÀM TÔI CHÚA.

Tới thành Casal thì Luy liền lo việc học-hành, người muốn cho mau tấn-phát, nên chẳng hề bỏ mất thi-giờ. Ngày sau Luy tới nơi thì người ở một mình trong phòng lo dọn bài đặt đưa cho cha Bresciani, hòng đến bữa ấy, mà tra-xét. Đang

khi người chăm-chỉ, thì quan hầu đến thưa cha người cho kêu. Tức-thì thánh trẻ bỏ việc mình mà theo quan.

Tới phòng thì ông Ferdinandô biểu ngồi, đoạn nói cách thiết-yếu rằng: « Cha lấy làm phiền, vì con không được mạnh-giỏi cho lắm, vốn con không có bệnh chi khác, có một sự đau tí-vị mà thôi, là tại con ăn-chay hãm-mình quá lẽ. Cha tưởng con lười, nên cha đã tin cho con khi con ở thành Castiglone và Mantua, nhưng con cũng cứ một mực hãm mình. Thật vì thấy con tưởng Chúa buộc con ở nhiệm-nhật thể ấy, thì cha không dám ngăn-trở, nhưng mà cha tưởng con lười mà làm quá mực Đ C T. muốn. Vậy cha xin con hãy nghĩ lại: con là trai trưởng-nam, cha trông-cậy con sẽ đứng đầu mà làm cho gia-thất ta được hiển-vinh. Việc này là đều can-hệ nhứt cho những nhà sang-trọng. Vậy đang khi con ở Casal đây, hãy đề trí-khôn khuây-lãng, hãy tới mấy cuộc vui trong triều, hãy tới lui với người-ta cho quen việc đời. Vậy con có hứa giữ mọi điều cha dặn đây chẳng?

Luy thưa rằng: « Lạy cha, con hứa sẽ làm hết sức cho đẹp lòng cha trong những điều nào không nghịch cùng thánh ý Chúa. » Lời người thưa dịu-dàng và nét-na dường ấy, nên cha phải cảm mình mà không ôm lấy con cách thiết-tha trọng-kính. Nhưng ta nghe thánh trẻ trả lời thể ấy thì phải hiểu đức-ông chẳng được việc mình trông, như ta sẽ thấy sau này.

Khi ấy công-hầu Ferdinandô gần kỳ phải bỏ xứ Montferrat, nên làm yến-tiệc đãi các quan một ít ngày. Trong mấy ngày ấy, lúc thì cuộc vui nọ, khi lại đám chơi kia, song Luy lánh mặt, lấy dịp

mình còn nhỏ tuổi, lại cha người cũng chẳng ép con, nên người được làm việc lành phước-đức phỉ lòng.

Gần thành Casal có một đền-thờ dâng kính Đức Bà gọi là nhà-thờ Đức Bà de Crea, thiên-hạ hay đến viếng và được nhiều ơn trọng Đức Mẹ xuống cho. Luy năng đến đền-thờ-này xem lễ và chịu lễ. Người cũng năng đi thăm các thầy-dòng Barnabites hay là Capucins mà nói-chuyện lâu dài về việc linh-hồn ; ấy là cách Luy dùng mà giải trí ; đến lúc về thì được phỉ lòng phỉ dạ, vì thấy các thầy trong dòng hằng được bình-an vui-vẻ, thương-yêu giúp-đỡ nhau, không hề dính-bén sự đời, lòng trí hằng được thông-thả.

Có một lần người đi thăm các thầy Barnabites về, thì động lòng lắm và theo lời ngày sau người nói với cha Cepari và các thầy-dòng Đ. C. G. bên Roma, thì người nghĩ rằng : « Chẳng có gì quý-trọng hơn sự ở trong nhà-dòng : này các thầy chẳng dính-bén sự thế-gian, lánh xa các dịp tội ; đang khi người đời những mong-mỏi sự vui giả thế-gian, thì các đấng ấy chỉ lo tìm-kiếm phước thật trên trời ; có một mình các thầy ấy ăn-ở theo lẽ khôn-ngoan, vì không để mình phải thua tình tư-dục ; chẳng ham chức-quờn, không thèm của-cải, khỏi sự tranh-đua, cũng không phân-bì, một lấy sự làm tội Chúa làm phỉ lòng phỉ dạ.

Bởi đó các đấng ấy hằng được bình-an vui-vẻ, không tham-sanh uý tử, chẳng sợ toà phán-xét, chốn ngục-hình, vì linh-hồn thanh-sạch ; đêm ngày kết-hiệp cùng Chúa và hằng ước-ao theo thánh ý Chúa mọi đàng. Bởi lương-tâm bình-yên,

nên khiến mặt-mày vui-vẻ, hằng trông-cậy phước trời an-ủi lòng toại-chí.

Còn phần tôi thì làm sao ? tôi làm đi gì ? tôi tưởng đi gì ? sao tôi không chọn đáng bậc đầy mọi ơn lành Chúa thế ấy ? ở vậy dễ chịu về bản-tính ham việc đọc kinh nguyện gẫm. Nếu tôi nhượng chức trưởng-nam cho em tôi, đừng chịu chức trong Hội-thánh, thì tôi cũng còn ở gần nó, cũng còn xem-thấy những sự tôi không ưa ; nếu tôi làm-thỉnh, thì lương-tâm tôi sẽ kêu-trách ; bằng nói ra, thì sinh sự khó lòng và kẻ khác không thềm nghe. Dầu làm thầy-cả, thì cũng chưa phải là chính ý tôi muốn, vì đang khi tôi quyết lòng ăn-ở trọn-lành hơn người thế-gian, thì tôi lại phải nhiều dịp cảm-dỗ hơn thiên-hạ ; sự hồ-ngươi sẽ bó buộc tôi. Nếu tôi chẳng giữ tình-nghĩa thân-thiết với bà-con họ-hàng, thì người-ta sẽ chê-trách tôi, bằng tôi giữ đều ấy, thì phải bỏ sự tôi đã dốc lòng. Như tôi chịu chức-phẩm Hội-thánh, thì lại càng thêm nhiều việc rối lòng rối trí hơn ở thế-gian, bằng không chịu chức ấy, thì dòng-họ tôi lấy làm bỉ-sỉ và sẽ dùng mọi cách-thể mà ép uồng tôi. Sau hết nếu tôi vào dòng, thì sẽ thoát-khỏi mọi sự trắc-trở, khỏi mọi điều nguy-hiểm, khỏi sự hồ-ngươi ; tôi sẽ được bằng-an mà làm tôi Chúa trong đảng trọn-lành. Vậy thì tôi quyết vào dòng. »

Luy suy đi nghĩ lại các điều ấy lâu ngày ; những kẻ xung-quanh thấy cách người chăm-chỉ luôn, thì biết người đang suy xét đều gì, song vì ai nấy đều có lòng tôn-kính thánh trẻ lắm, nên chẳng ai dám hỏi gì về việc riêng người làm sốt. Vả lại cha người cũng không còn ép-uồng con nữa, một

để ăn-ở theo như ơn Chúa soi lòng mà-thôi. Nhưng có khi cha người muốn cho con đến dự tiệc đãi mấy đức-ông lân-cận, thì rằng : « Cha không buộc con, song cha ước-ao con đến cuộc vui này ; nếu con đi, thì cha vui lòng. » Thì người lấy lời khiêm-nhượng mà thưa rằng : « Lạy cha, xin cha gìn-giữ linh-hồn con cho khỏi những sự nguy-hiểm về đảng ấy, vì con còn thơ-ấu quá. »

Cha nghe vậy thì làm-tinh không ép con nữa, và đang khi mọi người ăn uống vui chơi, thì thánh trẻ vào phòng cầu-nguyện, hay là tới nói-chuyện cùng những thầy-dòng khôn-ngoaan nhưn-đức, để học đòi bắt-chước. Người hằng cầu xin và rước-lễ xin Chúa tỏ ra cho mình biết thánh ý Chúa định cho mình làm sao cho mình-bạch hơn.

Khỏi ít lâu người rõ biết Chúa muốn mình vào nhà-dòng cho được giữ ba nhưn-đức : khiêm-nhượng, khó-khăn, vâng-lời, và dăng trót mình làm tội Người. Vì vậy Luy quyết lòng tập các nhưn-đức ấy, khi còn ở ngoài thế-gian và càng ngày càng ra sức theo ơn trên chỉ-bảo mà giữ cho trọn. Nhứt là người giữ kín các điều mình đã toan, vì đang tuổi này, nếu có lậu ra, thì cha mẹ bà-con bạn-hữu sẽ làm khốn-mình, và mở dịp phải nhiều chước cám-dỗ chẳng sai. Vì vậy Luy hằng giữ kín các ơn Chúa soi-sáng giục-bảo mình. Còn sự vào dòng nào, thì người không nghĩ đến và tưởng để chừng đó, Chúa định và dòng nào, thì mình sẽ vào dòng ấy.

Bấy giờ Luy mới khởi-sự ăn-ở theo luật dòng. Khi ấy nhằm mùa đông, ở thành Casal lạnh-lẽo lắm ; vốn khi trước người chẳng nghĩ đến sự người-ta lo giúp mình và cũng chẳng lấy điều gì

làm khó coi ; song từ này không còn như vậy ; người lấy sự đốt lửa trong phòng mình cho ấm làm vô-ích, vì trong nhà-dòng không làm thế ấy, nên không cho đốt nữa ; người cũng chẳng đến sưởi nơi lò ấm, khi nào phải đến, thì lại ngồi ngoài xa cho mát ấm.

Người phải chịu lạnh-lẽo đến nổi tay sưng lên cùng nứt máu ra, song chẳng dùng thuốc chi cho bớt. Có một lần quan Ghisoni đưa cho người một chút thuốc bột, mà rằng : « Nay công-tử nứt tay, nên xin ngài xức thuốc này thì sẽ khá. » Người rằng : « Cám ơn quan có lòng lo cho tôi chừng ấy » ; đoạn lấy thuốc ấy, song không thấy xức chút nào. Sau người nói mình có phước, vì được chịu một chịu một chút sự khó, vì lòng kính-mến Chúa Kirixitô.

Ngày kia cuối mùa đông, công-hầu Ferdinando cho gọi Luy, tức-thì người tới cách khiêm-nhượng tôn-kính xứng-đáng. Cha bèn nói rằng : « Đức-ông thành Milan mời cha đi xem diễu cả binh bộ binh kị, cùng có mời các ông công-hầu công-tử cả nước, cuộc chơi rất trọng-thể và xứng-đáng vua có đạo, song cha không ở lại đó, vì phải về thành Casal mà giao quyền-trị xứ Montferrat cho kẻ nối-vị. Vậy cha chẳng những xin, song cha có ý muốn cho con đi với cha. Luy thưa rằng : « Lạy cha, con sẽ vâng lệnh cha. »

Cách ít ngày Luy đi cùng cha đến thành Milan, người lo tập mình đi dàng nhơn-đức hơn là xem các đèn đài rực-rỡ cùng các cuộc trang-hoàng cơ-xảo. Khi ấy thiên hạ tuôn đến chật thành mà xem những toán binh kị bày hàng phân ngũ khéo-léo ; còn thánh trẻ thì cứ lo tìm

dịp tiện mà hăm dẹp ngũ-quan. Các quan chỉ cho người ngồi nơi xứng-đáng, để xem cả cuộc chơi ; song người xin kiêu vì mình là còn trẻ hơn và con-mắt lạnh, hèn kiêu nơi hèn hơn ; bởi các quan ép lắm, thì người mới chịu lãnh chỗ ; song lại tìm cách khác mà hăm mình, là đang lúc diễn các cuộc ấy, thì người nhắm mắt không hề ngó đến. Ấy là một việc chí-khí anh-hùng cho một trẻ mười ba tuổi ; song thánh trẻ lấy làm đều nhỏ mọn, như ngày sau người đã thuật lại cùng ít cha dòng Đ. C. G., là những đấng người tin cậy cách riêng, và cũng hay hỏi những việc người đã làm từ lúc bé-thơ.

Khỏi ít ngày xong mọi cuộc, thì công-hầu Ferdinandô cùng con bỏ thành Milan, mà trở về thành Casal, giao quyền cai-trị xứ Montferrat cho kẻ thế mình, đoạn đem cả nhà về thành Castiglione.

Vậy mọi cách cha người đã liệu để cho con giải-trí đều ra vô ích, Luy không đổi cách ăn-ở chút nào, người cứ giữ một mực cầm lòng cầm trí, nguyện-gắm hăm mình ; nên cha lấy làm buồn, mà nói vài lần cùng mẹ người rằng : « Tôi hết trông về Luy theo ý tôi, nó cứ ăn-ở như một thầy-tu, chớ không phải một vị công-tử ; nó là một trẻ khôn-ngoa, song chẳng trông tài-trí nó sẽ làm cho gia-đạo ta được rạng danh nổi tiếng. »

Bạn người trả lời rằng : « Phước thay ! Luy chẳng đáng trách về sự gì khác, chỉ có một sự sốt-sắng làm tội Chúa mà-thôi. » Chồng rằng : « Tôi cũng trách việc đó mà-thôi : chẳng khi nào nó làm theo tuổi trẻ, nó làm quá tuổi luôn. Nhưng vì nó còn trẻ, nên ham-hổ ăn-ở sốt-sắng theo tính

con trẻ vậy. Đến khi lớn thể thì nó sẽ đổi ý và đổi tính chẳng sai. »

Ông Ferdinandô cũng kiểm lễ an-ủi mình và hay nói cùng bà-con bạn-hữu rằng : « Luy ăn-ở thể ấy, là theo tính con trẻ mà thôi, song người cũng có lòng thương và tôn-kính thánh trẻ như kẻ khác, cùng để cho thông-thả tự-ý. Vốn Luy không có ai chỉ-bảo trong việc tu-thân, một ăn-ở theo ơn Chúa soi lòng mà-thôi.

Hắn thật người hăm mình quá mực, nên sống là bởi phép-lạ Chúa làm. Bữa kia bà Camilla Ferrari là người hầu-hạ bà Marta, cân đồ ăn Luy dùng mỗi bữa, thì không quá một lượng (chừng 32 grammes.) Mỗi ngày thứ sáu, thì ăn-chay kính sự thương-khó Đ. C. G. và ngày thứ bảy ăn-chay kính Đức Bà ; hai ngày ấy thì người giữ nhật-nhiệm và bữa trưa thì ăn ba lát bánh mỏng chấm vào nước lạnh, còn tối thì lót lòng một lát bánh nướng chấm vào nước mà-thôi. Còn các ngày thứ-tư cũng ăn-chay mà ít nhất hơn. Lại chưa phỉ lòng, nên ngày áp lễ trọng, các đều Hội-thánh buộc kẻ tới tuổi phải giữ, thì người cũng giữ kỷ-cang chín-chắn.

Thật Luy muốn nên thánh, nên chẳng bỏ qua điều gì mà chẳng làm cho được như ý mình muốn. Người có lòng kính-mến Đ. C. G. chí-thiết, hằng suy Chúa chịu thương-khó vì người-ta, nên cũng muốn chịu khó, hầu tỏ lòng yêu-mến Người.

Luy không có roi đánh tội, mà vì lòng ước-ao, nên khéo liệu cách khôn-ngoan : người không xin với ai, chính mình đi rảo các phòng trong đền ; người gặp được một khúc dây, lại được một dây-xích nhỏ, và mấy khúc sắt nhỏ để thúc ngựa

người-ta đã bỏ. Người lấy làm vui-mừng đem các đồ ấy về phòng mình : dây và xích sắt để làm roi đánh tội, còn mấy khúc sắt nhỏ đầu nhọn, thì kết lại vắn quanh mình cho chảy máu ra. Vậy thánh trẻ dùng các hình khổ ấy, để thêm lòng kính-mến Đ. C. G. hơn nữa.

Song Luy chưa phỉ lòng, vì thấy giường mình nằm hãy còn êm-ái, mà nhớ Đ. C. G. không có chốn gối đầu, nên đầu người đã bớt giờ ngủ, lại muốn làm khổn mình trong khi ngủ nữa. Vì chưng cách ít ngày đầy-tở giờ khăn-trải giường lên, thì thấy nhiều miếng cây bỏ trên nệm. Lại có một lần thấy máu chảy trên khăn, liền thưa cho bà Marta hay. Mẹ người biểu lục-kiếm trên giường, thì tìm được áo-nhệm có vấy máu, Luy đã giấu kỹ không cho ai biết. Bà Marta không lấy làm lạ, vì đã biết Đ. C. G. muốn cho con mình nên thánh cả, nên người cũng không dám quở trách con vì đã làm thói quá.

Còn cha người thì lấy làm buồn, nên khi thấy bạn cho xem áo-nhệm nầy còn có dấu máu, thì chảy nước-mắt và kêu lên rằng : « ôi ! con trẻ nầy sẽ giết mình ! »

Tức thì cho gọi Luy đến mà năn-nỉ với con, vì đã làm đều bất khôn dường ấy, cùng tỏ sự bức-tức, song chẳng dám cấm con về đều ấy, như có sức nhiệm bề trong cấm mình dùng quyền mà ngăn-trở con trong việc đi đàng nhưn-đức trọn-lành.

Bởi đó Luy chẳng đổi cách ăn-ở chút nào, không bớt các việc lành mình quen làm, mà lại gia-tăng hơn nữa. Cả năm mùa nào người cũng quen dậy nửa đêm, mà đọc kinh nguyện-gẫm và

cứ quì gối luôn, song bởi ăn-chay hãm mình quá, nên xác người ra yếu-đuối, đến đổi nhiều lần đang nguyện-gẫm, thì phải ngã xuống đất ; nhưng người cũng cứ gẫm cho xong chẳng hề bỏ. Người tưởng mình yếu-đuối phần xác làm vậy, là tại lơ-láo việc linh-hồn, nên hằng rán sức tìm mọi cách-thể mà thẳng tính mình. Bởi đó lại phải bệnh nhức-đầu luôn, song người vui long chịu, vì nhớ xưa Đ. C. G. đã chịu đội mào-gai đau-đớn lắm.

Có một lần Luy nhọc-nhắn quá, nên đi ngủ sớm. Thoát-chức nhớ lại mình chưa đọc bảy đoạn thống-hối vua David trong khi đi nằm như thói quen, tức-thì kêu kẻ giữ phòng, biểu thắp một cây-dèn để gần giường và lấy sách đọc kinh mình quen dùng, mà người rán đọc, nên càng mệt-mề và nhức-đầu hơn nữa. Vừa đọc xong, thì ngủ lại và quên tắt dèn. Cách ít giờ mọi người trong đền cũng đều ngủ hết, trừ ít tên lính canh mà-thôi. Bỗng-chức Luy thức dậy và thấy nóng, tưởng mình bị rét nặng, nên muốn ngủ lại, song thấy giường nóng quá, thì lấy làm lạ, giơ tay ra sờ thử. Ôi ! nóng quá lẽ ; tức-thì người nhớ mình chưa tắt dèn. song còn đang nghi-ngại, thì khói bốc lên mịt-mù ; người liền biểu cả giường đã ngún rồi. Luy bèn nhảy xuống khỏi giường, mặc áo, mở cửa-sổ cùng kêu-la xin cứu ; gió thổi vào phòng, ngọn lửa bốc lên cháy cả và giường. Khi ấy lính đã tới kịp và xung-quanh có hồ nước, liền ném các đồ cháy xuống hồ, nên khỏi một lát, thì đã tắt được lửa. May phước cho thánh trẻ, vì nếu chậm một chút nữa, âu là phải chết ngột và xác đã ra tro. Khi tin ấy đến thành Mantua, bà công-tước Eleonora muốn cho Luy kể đầu đuôi việc

ấy, thì người thừa lại lần nầy cũng như nhiều lần khác khi còn nhỏ, là Đ C T. đã làm phép-lạ cứu mình mà chớ.

Đoạn VIII.

LUY THEO CHA MẸ SANG NƯỚC HISPANIA.

Năm ấy bà Elizabet là vợ vua Philipphê II qua đời, mà vua cũng chẳng có con trai nối-vị. Vua lại kết bạn cùng bà Anna, là em vua thượng-vị Rodonphô II cũng là con bà Maria và Maximiliano là vua thượng-vị đã băng-hà năm 1576.

Từ khi vua thượng-vị băng, thì bà quốc-mẫu ở tại đền Burg trong thành Prague. Năm 1581, người muốn về nước Hispania mà viếng thăm quê-quán. Vua Philipphê II muốn rước bà quốc-mẫu cho trọng-thể hết sức, nên truyền cho các đức-ông xứ Italia, hễ người qua đàu, thì phải theo hộ-giá cho đến kinh-đô nước Hispania. Nhất là vua mời công-hầu Ferdinandô, và bà quốc-mẫu cũng xin bà Marta đem trẻ con đi với mình nữa.

Ông Ferdinandô được hai bên mời, thì vui-mừng, nhứt là trông các cuộc chơi trang-hoàng trọng-thể tại triều, sẽ làm cho Luy khuây-lãng mà bớt việc sốt-sắng. Vì vậy người truyền dọn đi cho mau và cũng muốn đem quan Francescô theo với, song khi ấy quan Francescô chưa tới, nên cha dạy Luy viết thư mà hỏi người về lập tức. Luy liền viết thư và cho một người đem đến thành Florentia.

Trong thư người viết rằng

« Trọng-kính thăm bạn-hữu yêu-dấu.

Tôi mới viết thư cho ngài được ba ngày nay, song tôi nghĩ không tới kịp, nên tôi lại viết thư này, mà xin ngài về cho mau hết sức, vì chúng tôi dọn sang nước Hispania, mà thân-phụ tôi ước-ao cho ngài đi với tôi, vì tự trước ngài đã xem-sóc tôi. Chúng tôi đi gấp lắm, nên thân-phụ tôi ước-ao ngài về lập tức, tiền hành-lý bao nhiêu thân-phụ tôi sẽ huờn lại.

Sau hết tôi xin thăm các kẻ quen, lại xin hôn tay ông công-hầu Gioan.

Tại thành Castiglione, ngày 25 tháng Juniô năm 1581.

Nay trọng-kính.

Luy Gongiaga. »

Vừa được thư, quan Francescô vội-vàng trảy đi. May cũng còn kịp, vì bà quốc-mẫu mới giáp xứ Lombardia. Khởi ít ngày công-hầu Ferdinandô cùng bạn và ba con là Luy, Rodonphô và Isabel-la xuống chính tàu của bà quốc-mẫu cùng nhiều quan quân theo hầu. Bà Marta phải phiền, vì mình đi lâu, mà phải để ba con bé lại nhà, là, Franciscô mới nên năm tuổi, Ferdinandô ba tuổi và Christiern mới hết bú.

Lúc ấy biển Trung đầy những quân Turcô cướp bóc. Dầu tàu bà quốc-mẫu có đủ khí-giải và binh-lính mạnh-bạo giỏi-giẩn mặc-lòng, thì ai-nấy cũng sợ quân dữ-tợn ấy. Khi tàu vừa nhổ neo ra khơi, thì bà Marta khấn-nguyện rằng : « Xin Chúa gìn-giữ ta cho khỏi tay độc-dữ quân

Hồi-hồi. » Luy liền kêu lên rằng : « Vậy, thì ta sẽ được phước tử-vì-đạo. »

Dầu đang lúc ở dưới tàu, thì người cũng chẳng đổi cách ăn-ở chút nào : hay cầm lòng cầm trí, đọc kinh nguyện-gẫm và coi sách ; hằng giữ miệng làm-thinh, trừ khi phải trả lời cần-kíp, hoặc nói-khó về Đ C T, cùng sự đẹp lòng Người mà-thôi. Luy hay nói về việc lành phước-đức với mẹ, vì người có lòng yêu-mến, và tỏ mọi việc linh-hồn mình cho người biết hết.

Có một lần tàu đậu nghỉ, thì Luy lên dạo trên bãi, mắt hằng ngó xuống đất như đã quen, tình-cờ gặp dưới chơn một vật, liền lượm cùng lấy làm trọng-vọng châu-báu. Khi gặp mẹ, thì người cho xem vật quý ấy mà rằng : « Này mẹ xem Đ C T. ban cho con được của này, để hằng nhớ sự thương-khó Chúa chịu nạn. Mẹ coi hòn đá này có hình và máu đỏ y như dấu thánh Đ C G. ». Bà Marta khi kể việc này cho cha Cepari, thì thêm rằng : « Từ bấy-giờ Luy giữ hòn đá ấy cách cung-kính như của thánh, vì tin là của Đ C G. đã cho mình gặp mà-chớ. »

Nhờ ơn Chúa phù-hộ, thì tàu bà quốc-mẫu khỏi tay quân cướp và đã tới nơi bình-yên ; vì vậy dầu mùa thu năm 1581, bà quốc-mẫu vào thành Madrid cách trọng-thề lắm.

Vua Philipphê II có lòng trọng-kính bà Marta và yêu-mến công-hầu Ferdinandô, nên cũng muốn tỏ lòng thương con hai ông bà. Vì vậy vua ban cho Luy và Rodonphô được chức quan hầu-cận con mình là thái-tử Diegô. Vua định thi hành lập-tức, nên cũng nội ngày ấy vua đem hai trẻ ra mắt với thái-tử nhỏ tuổi hơn ; còn Isabella thì

được chức bà sang-trọng nhứt, hầu công-chúa Isabella.

Khi Luy vừa tới nước Hispania, tức-thì lại lo việc học-hành. Người học phép luận-lý cùng một thầy-cả rất thông-thái ; còn quan Dimas là quan thiên-văn nhà vua thì dạy phép địa-dư ; và mỗi ngày ăn-trưa rồi, thì học phép triết-học và lý-đoán. Phần thì lo học hành, phần thì phải đi hầu thái-tử trong cuộc nọ cuộc kia, nên Luy không còn đủ thì-giờ mà đọc kinh nguyện-gẫm như đã quen, ít được xưng tội chịu lễ ; vậy linh-hồn người phải cay-đắng chua-xót cùng ra như mòn-hao rũ-liệt vì thiếu của ăn thiêng-liêng. Luy nghĩ đến, sợ hãi, e mình càng ngày càng xa ƠN Chúa gọi ; nên tìm phương cho khỏi hiểm-nghèo thế ấy.

Ở kinh-đô Madrid có nhiều nhà-dòng Đ C G. Vậy Luy chọn một cha về dòng ấy, tên là Paternô coi-sóc linh-hồn mình, năng tới lui cùng tỏ mọi việc linh-hồn cho người. Cha Paternô thấy những ƠN trọng Chúa ban trong linh-hồn con trẻ này thì lấy làm lạ và ra sức giúp cho thành việc Chúa đã toan. Nhờ Cha này chỉ-dẫn dạy-dỗ, thì Luy lại năng xưng tội rước lễ và càng tấn-tới trong đànghơn-đức Chúa kêu gọi. Ở giữa triều-đình như lúc ở đền Castiglione, Luy ăn-ở như một thầy-tu trong nhà-dòng vậy.

Đời ấy tại triều Hispania cách ăn-mặc phô-trương trọng-thể lắm, nên ông Ferdinandô muốn cho con mình y-phục xứng-đáng dòng-dõi sang-trọng. Rodonphô lấy làm thích chí, còn Luy thấy mình buộc đổi cách ăn-mặc, thì phiền lòng ; mà còn về các quan hậu-hạ mình, thì để cho y-phục theo bậc nhà bá-tước.

Cho đừng giữ lòng mển đức khó-khăn, thì người giữ các đồ cũ của mình và thường dùng các đồ ấy mà-thôi. Cha người lấy làm phiền lắm, nên có một lần quở con rằng: « Chớ thì con muốn nên bèn-hạ và làm cho cả dòng phải xấu-hồ sao ? sao con không chịu dùng các đồ cha sắm ? » Thánh trẻ thưa rằng : « Lạy cha, con muốn làm tội Đ C T. mà-thôi, còn thế-gian này con coi dường tro-bụi. Chớ thì con chẳng thể bỏ sự sang-trọng vui-sướng thế-gian ngày con chịu phép Rửa-tội sao ? Vậy xin cha đề cho con giữ lời hứa ấy cho trọn. »

Cha người nghe con trả lời khôn-ngoaan hơn-đức thể ấy, thì không nói được lời gì nữa ; nhưng-mà thấy con ăn-mặc thô-hèn, thì lấy làm buồn. Khi nào Luy phải đi hầu thái-tử, thì cũng sửa cách ăn-mặc một chút, song chẳng hề dùng những đồ quý-báu bao-giờ : không mang những đồ vàng theo thói, cũng chẳng dùng bao-chơn thêu-thùa khéo-léo, không dùng những kim gấm áo gấm nón có đính những ngọc-trai quý-giá. Thật người không lo đến việc thế-gian, một quyết lòng sống vì Chúa mà-thôi.

Có một lần Luy và thái-tử Diegô ở trong một phòng kia các cửa mở trống ; lúc ấy đang nổi gió và thái-tử chơi gần cửa ; bỗng-chúc gió thổi mạnh, xô ngã các đồ chơi. Thái-tử quen thấy mọi người vâng-phục, thì la lên rằng : « Ô gió, tao khiến mày nín-lặng. »

Luy mỉm-cười mà rằng : « Thái-tử có quyền sai khiến người-ta, song không khiến được những vật chỉ vâng lệnh Đ C T. là đấng chính ngài cũng phải vâng-phục ». Các quan-hầu nghe lời ấy,

thì lấy làm quý-hoá và thuật lại cùng vua ; vua nghe lời khôn-ngoaan thế ấy, thì khen cùng hay nhắc lại luôn.

Công-hầu Ferdinandô hết trông chốn kinh-dô sẽ làm cho Luy đổi ý, và thấy mọi phương-thế dùng mà dỗ người ái-mộ việc đời cũng đều vô-ích, thì phiền lòng lắm. Lại càng tiếc vì thường nghe người-ta khen con mình khôn-ngoaan hơn-đức, và mình có phước vì đã được con tốt-lành dường ấy. Nhưng mà Luy không mấy khi ra mặt, trừ một đôi khi cần-kíp mà-thôi. Bà Marta đã thuật lại cùng cha Cepari rằng : « Ở Hispania cũng như ở Italia, và ở Madrid cũng như ở Castiglione, Luy hằng cầm lòng cầm trí luôn ; khi ra đường không hề ngược mặt lên, cũng chẳng trông-xem nơi nọ nơi kia, hằng đi theo quan dẫn đường luôn ; đã vượt biển cùng hằng ở trong đền với bà quốc-mẫu, mà không biết mặt bà, vì chẳng khi nào dám nhìn-xem.

Dẫu Luy còn nhỏ tuổi, mà các quan trong đền đều có lòng tôn-kính lắm. nên khi thấy người đến, thì ai-nấy đều giữ miệng không dám nói lời hư-từ trước mặt người. Mọi người coi Luy như một thiên-thần, mà nói thành câu tục-ngữ rằng : « Công-tử Luy không có thịt và xương như người thế. »

Nhiều khi các trẻ đồng-trang, hoặc bà-con bạn-hữu tới thăm, trong phòng riêng, song thánh trẻ không muốn mất thì-giờ vô-ích, thì lên ẩn mình trong nơi để củi cho dễ đọc kinh nguyện-gẫm. Cha mẹ năn-nỉ, vì không giữ phép lịch-sự ; song Luy bởi dốc lòng bỏ thế-gian, thì thưa rằng : « Những thì-giờ Đ C T. ban cho con, thì con

chẳng hề phá mà đẹp lòng người thế-gian. » Thật Luy không lo chi đến việc đời, trừ lúc cần-kíp không từ-chối được mà-thôi.

Có một lần cực-chẳng-dã người phải đến một hội chơi và ngồi gần cửa với em và nhiều trẻ sang-trọng khác. Bồng-chúc có con cọp sầy cũi, nhảy ra cách dữ-tợn và chạy ngay vào nơi người ngồi. Tức-thì Luy kêu xin các thánh thiên-thần hộ-thủ, mình tôn-kính cách riêng, cứu-chữa. Mọi người ở đó đều kinh-khiếp run-sợ. Song các thánh thiên-thần nhậm lời thánh trẻ cầu-xin, vì cọp cứ chạy miết tới sân kia thấy cửa hầm trống, thì nhảy vào và người-ta liền đóng cửa lại. Ấy nhờ lời người cầu-nguyện, thì các kẻ coi đều thoát-khỏi sự nguy-hiểm. Khi Luy kể tích này cho cha Piatti về dòng Đ C G. thì rằng : « Tôi tin thật nhờ các thiên-thần hộ-thủ mới thoát-khỏi miệng cọp mà-chớ. »

Cuối năm 1582 thái-tử Diegô phải bệnh rét mà mất, thì người và nhiều đức-ông hầu-cận đã đưa xác đến tại đền đài Escorial mà an-táng. Thái-tử Diegô còn một em là thái-tử Philipphe, song còn nhỏ quá, nên không cần quan hầu-hạ. Từ ấy Luy mới khỏi đi hầu là đều cực lòng cực trí, nên được thông-thả mà chăm-lo việc đọc kinh nguyện-gẫm, ăn-chay hãm-mình.

Đoạn IX.

THÁNH LUY NGHI-NGẠI MÀ Đ C T. SOI SÁNG
CHO NGƯỜI VÀO DÒNG Đ C G.

Năm 1581 vua Henri là vua nước Portugalia băng-hà mà không con kế-vị nên vua Philipphe

lại được quyền thông-trị cả nước ấy. Vì vậy cuối năm 1582 vua sang nhậm nước Portugalia. Khi xong mọi việc thì vua trở về kinh-đô Madrid. Khi ấy quan dân đều đua nhau dọn dẹp rước vua trọng-thể hết sức : các thầy văn-chương chữ-nghĩa đặt nhiều bài ca-rao oai-quyền và sự sang-trọng vinh-hiến đức vua ; những vì công-tử và các quan cận-thần đều ngợi-khen những việc cả-thể cùng oai-quyền binh-khí ngài ; các quan-hầu cũng tỏ lòng vui-mừng hơn-hở. Song chẳng ai xứng-đáng thay mặt mọi người mà dùng lời cung-chúc bằng con công-hầu Castiglione, là công-tử Luy. Vì vậy cả thầy đều chọn người thay mặt. Luy không lẽ từ-chối, thì làm một bài diễn-thuyết tiếng latinh : nhắc các việc đại sự vua làm, chúc cho ngài được an-thạnh. Cái bài ấy cũng còn y-nguyên tại trường các cha dòng Đ C G. tại thành Louvain bên nước Belgique.

Vậy ngày 23 tháng Martiô năm 1583, vua ngự vào kinh-đô trọng-thể lắm ; mọi người đều vỗ-tay reo-mừng chúc-tụng. Khi vua ngự-tiếp các quan, thì công-tử Luy ăn-mặc đơn-sơ, đi cách nết-na nghiêm-trang vào bái-mạng, đoạn đọc bài diễn-thuyết mình đã dọn. Vốn người không cần dự đến triều-đình, vì không còn việc quan-hầu cận-thái-tử nữa, song trong dịp thể ấy cũng phải tới dâng lời chúc-mừng.

Khi ấy người đã lên mười lăm tuổi, là lúc người định tỏ ý cho cha mẹ biết mình quyết lòng bỏ thế-gian mà vào dòng ân-tu ; song trước hết còn phải kêu-xin Chúa chỉ-định mình vào dòng nào. Lại còn một nỗi gay-go hơn hết, là sự làm cho cha bằng lòng cho đi, nên càng phải thêm

việc lành phước-đức, hầu xin Chúa đổi ý cha. Song Luy đầy lòng trông-cậy Chúa sẽ giúp mình trong việc hệ-trọng dường ấy. Người quen nói rằng : « Chẳng có khi nào tôi xin sự gì mà Chúa chẳng ban cho ; chẳng khi nào tôi trông-cậy sự gì mà chẳngặng như ý muốn. »

Bấy-giờ người mới kêu xin Chúa soi cho biết mình phải vào dòng nào. Vậy người cầu nguyện sốt-sắng lắm và hay nói-khó cùng mẹ về sự mình muốn vào dòng đã lâu, mà rằng : « Con muốn vào dòng nào nhất phép và sốt-sắng, như dòng Carmelô đi chơn không. Mẹ tưởng sao ? con ở được không ? »

Mẹ người rằng : « Ở con, mẹ tưởng con yếu lắm và hay đau, vì con hăm-xác quá, nên ở dòng nhất thể ấy không nổi. Con đã rõ sự hăm-mình con giữ xưa nay mà con chịu không nổi thay, phương chi con vào dòng nhất phép hơn, thì chịu làm sao nổi ? »

Luy rằng : « Mẹ nói phải, thôi con không nghĩ đến dòng Carmelô nữa. Mà sự con lấy làm trọng và có ích cho Hội thánh, là vào một dòng nào không giữ luật phép bao nhiêu, để con ra sức lấy lời nói việc làm, mà sửa lại cho nên dòng tốt... Quả con không đủ tài-đức mà làm việc ấy ». Mẹ rằng : « Ở con, hãy cầu-nguyện, hãy kêu-xin, thì Chúa sẽ chỉ định cho. »

Vậy Luy càng cầu-nguyện kêu-xin sốt-sắng hơn nữa ; bổng-chúc nghĩ mình phải vào dòng Đ C G. và cũng một lượt dường-như thấy rõ trong dòng ấy có đủ mọi sự mình ước-ao. Song người chưa lấy làm chắc là ơn Chúa soi và cũng chưa nhứt-định cho đến khi rõ thánh ý Chúa.

Khi ấy gần đến lễ Đức Bà Mông-triệu thăng-thiên, Luy lấy lòng sốt-sắng chạy đến cùng Đức Mẹ, người tin thật không cách nào chắc-chắn bằng phú-dâng mọi sự trong tay Đức Mẹ và xin Người soi-sáng cho mình biết thánh ý Chúa. Đến ngày lễ Luy rước lễ vì ý ấy và cầu-nguyện sốt-sắng hơn nữa. Thình-lình người nghe tiếng phán trong lòng rằng : « Con phải vào dòng Đ C G. và hãy tỏ sự ấy cùng cha linh-hồn cho mau. » Bấy-giờ Luy mới biết rõ ý Chúa, nên vui-mừng hớn-hở đến cùng cha Paternô, tỏ cho người biết mà rằng : « Bấy-giờ con đã rõ thánh ý Chúa, nên xin cha trình cho bề-trên hay, để người nhận con vào nhà-tập. »

Cha Paternô nói cùng người rằng : « Cha biết rõ thánh ý Chúa kêu-gọi con, song cho được việc, thì cần-kíp đức-ông phải bằng-lòng ; nếu không có điều ấy, thì nhà-dòng chẳng hề dám lãnh con. » Thánh trẻ thưa rằng ; « Lạy cha, sự ấy thật là một điều rất khó, song con trông-cậy Chúa sẽ lo-liệu. »

Khi về thì người tỏ mọi sự cho mẹ hay, và thêm rằng : « Ở mẹ, bây-giờ mẹ được thoả lòng, Đ C T. đã nhậm lời mẹ xin, vì sẽ được một con làm thầy-dòng. »

Bà Marta nghe vậy vui-mừng quá-bội, chấp tay ngửa mặt lên trời, cảm đội-ơn Chúa cùng dâng con yêu-dấu mình một lần nữa ; đoạn nói cùng Luy rằng : « Để mẹ nói với cha con trước, vì lần đầu là lần đáng sợ lắm. »

Quả thật như bà Marta nói, lần này là một cơn hoảng hốt, đến nỗi chưa hề thấy ông Ferdinandô ở như vậy bao-giờ ; lòng phùng lên như lò-

lửa, mặt-mày biến sắc, bộ-tịch đáng hãi-hùng. Bồng-chúc la lên một tiếng rền các cửa kính : « Ô bà ! bà có ý-tứ kín-nghiệm : bà muốn cho con cả vào dòng, để Rodonphô, là đứa bà thương-yêu hơn, thế quyền tôi. Tôi nói thật, bà không được như ý đâu ; tôi không hề cho Luy vào dòng. Bà nghe chưa ? Chẳng khi nào ! ! »

Bà Marta kinh-khiếp sửng-sờ, nên nghĩ rằng : nói bây-giờ chưa được, đức-ông đang nóng quá, để cho nguôi đã. Vậy người liền ra và đưa tin cho Luy hay. Cách ít ngày Luy đánh bạo đến cùng cha, mà quả-quyết Đ C T. đã gọi mình vào dòng Đ C G. và quyết lòng chẳng hề đổi ý.

Vừa nghe mấy lời, cha liền nổi cơn giận-dữ quá lẽ. Luy chỉ nghe những tiếng ngăm-đe kinh-khiếp, những lời quở-mắng nặng-nề ; song lòng thăm-thĩ kêu-xin Chúa tha-thứ và soi-sáng cho cha mình. Đến khi đã hết-sức, thì công-hầu nói cùng người rằng : « Đi ra cho mau ! đồ khờ ! Mày phải sợ tao giao cho lính đánh đòn như phạt con trẻ cứng cồ. »

Luy lấy làm hồ-thẹn, song trả lời cách khiêm-nhượng rằng : « Lạy thân-phụ, nếu vậy, thì con sẽ được chịu xấu-hổ vì lòng kính-mến Đ C G. ». Đoạn bái cha cách cung-kính mà lui ra.

Công-hầu Eerdinanô bồi-hồi run-rẩy, đoạn cứ suy-nghĩ : bởi đâu mà Luy được ơn kêu-gọi sớm dường ấy : chắc không phải tại bà Marta xui-giục ; có khi tại con trẻ nhẹ tính muốn làm vậy. Mới mười lăm tuổi mà Chúa kêu-gọi chi ?

Đang còn suy-nghĩ, bồng-chúc xảy trong tri một đều, ông Ferdinandô liền quả-quyết, chẳng còn suy-xét lẽ nào khác ; Quả ! Luy xưng tội cùng

một thầy-dòng Đ C G. ; nó muốn vào dòng ấy, vì tại cha giải-tội nó, là cha Paternô dỗ-dành con mình đem vào dòng mà-chớ. Song làm sao phá được ý cha giải-tội đã in vào trí Luy ! Thật là một nỗi rất khó !

Khi ấy tại triều Hispania, các quan hay đánh cờ-bạc, mà nhứt là ông Ferdinandô mê chơi lắm. Người thấy ý Luy thể ấy, thì buồn nên càng đánh lớn hơn mà giải trí ; tối ngày ấy thua mất vài ngàn đồng vàng. Cách mấy bữa sau lửa nóng-giận không nguôi, mà lại càng cháy thêm hơn nữa. Người gặp ai, thì kêu-trách cha Paternô, vì làm hại cho nhà mình, dòng-họ mình và dân-sự mình. Sau hết cầm mình không được, thì cho đòi cha Paternô.

Thoạt khi cha vừa vào, thì Ferdinandô tỏ giọng gắt-gao và bộ-tịch giận dữ mà rằng : « Ó cha, sao cha đã ăn-ở bất khôn, mà cả dám khuyên con tôi vào dòng Đ C G. ? Cha có ý nào ? Cha không nghĩ tôi trông-cậy một mình nó sẽ lo cho gia-đạo tôi và sẽ nối-quyền tôi. Mà phép nào cha dám cướp người sẽ làm đầu mà lo cho gia-thất tôi ? Phép nào cha dám làm cho dân tôi mất một công-tử sẽ cai-trị mà làm thêm sáng danh Chúa ? Con tôi muốn vào dòng không phải Chúa gọi, vì nó còn nhỏ, chắc là tại cha bày-vẽ cho nó mà-thôi. »

Cha Paternô cứ bằng-tĩnh để ông Ferdinandô nói cho hết ; đoạn người trả lời cách chững-chàng rằng : « Tôi quả-quyết cùng đức-ông tôi mới nghe sự Luy muốn vào dòng được ít ngày nay, mà chính Luy nói với tôi trước về việc ấy. Nếu đức-ông không tin lời tôi, thì hãy hỏi Luy. Mà tôi cũng

nói thật khi tôi nghe Luy tỏ đều ấy, thì tôi không lấy làm lạ chi, vì xét cách ăn-ở trẻ này, thì tôi biết chính Đ. C. T. đã kêu-gọi, không còn nghi-nan chút chi đặng. Song sự tôi lấy làm lạ hơn là đức-ông không hay trước việc này, vì chung dễ biết Đ. C. T. có ý để dành con trẻ này cho mình, vì Người đã ban nhiều ơn riêng rất quý-trọng ».

Công-hầu Ferdinandô cho kêu Luy mà hỏi về việc cha giải-tội mới nói, thì người quả-quyết các đều cha nói là phải và cũng thêm nhiều đều khác người chưa nói ra ; lại người kể các đều đã xảy ra cho mình, sau khi rước lễ ngày lễ Đức Bà mộng-triệu thăng-thiên và cách Chúa dạy mình phải vào dòng Đ. C. G. là thế nào.

Bấy-giờ ông Ferdinandô rằng : « Ó con, vậy thì ít nữa là con vào dòng khác, hầu được chịu chức trong Hội thánh, để cho nhà ta được vinh-hiễn một đời chút ». Luy thưa rằng : « Lạy cha, sự làm cho con chuộng dòng Đ. C. G. hơn hết, là từ-bỏ mọi quờn-chức ; vì chung nếu con có ước-ao đều ấy, thì thà ở nhà làm công-bầu Castiglione, cần chi phải bỏ chức chắc được mà đi tìm chức không chắc ». Công-hầu Ferdinandô dầu trong lòng phải khen lòng con khôn-ngoa và khinh-chê sự thế, song cũng chưa chịu nghe theo. Lúc vắng-vẻ thì lòng lại bắt suy-nghĩ tại có nào con xin vào dòng, vì người chưa tin các lẽ Luy nói, nên cố sức xét cho ra việc bí-mật ấy, mà phá cho tuyệt gốc. Ma-quỉ thừa dịp ấy mà quyết ngăn-trở việc Đ. C. T..

Thoát chực ông Ferdinandô tưởng mình đã tìm được mối, mà nghĩ trong lòng rằng : « À ! Luy có ý nhắc cho tôi sợ, vì thấy tôi thua bạc hết gia-

tài, nên mới tính vào dòng, vì tưởng sau này tôi sẽ trở nợ lại mà-thôi. Phải rồi ! con trẻ lắm ! nó tưởng tôi sợ mà chừa, tôi sẽ làm thế khác cho nó biết. »

Tối ngày ấy người thua hết sáu ngàn đồng vàng nữa và nói với chúng bạn rằng : « Tôi làm thế này cho con tôi biết ; muốn sửa tính ham chơi cha mình chẳng được đâu ! » và người cũng thuật lại đầu đuôi sự con mình xin vào dòng cho ai-nấy nghe. Khi ấy hết mọi người đều ngợi khen thánh trẻ, vì cả triều cũng đều chê-trách những quan ham mê cờ-bạc.

Luy thấy cha ham cờ-bạc thế ấy, thí đau-dớn lắm, không phải người sợ mất tiền, song sợ mất lòng Chúa mà-thôi. Nhiều lần người nói thế nợ thế kia, có ý cho cha biết tính mê chơi thế ấy rất cheo-leo về phần rồi, song lần nào cũng bị đuổi hết. Nhưng-mà người không ngã lòng, cứ cầu-nguyện luôn và khi nào thấy cha ngồi lại sòng bạc, thì người vào phòng cầu-nguyện và bao lâu còn chơi, thì người cứ cầu-xin mãi.

Đoạn X.

LUY Ở NƯỚC HISPANIA PHẢI TRỞ VỀ QUÊ.

Khi ấy trong dòng ông thánh Phanxicô có một thầy bà-con với Ferdinandô, tên là Frances-cô Gongiaga, người có tài cao đức cả, nên đã được chọn làm bề-trên chung. Năm 1583, người đến nước Hispania mà đi kinh-lược các nhà về dòng mình, và đầu năm sau người đến kinh-đô Madrid ;

tức-thì công-hầu Ferdinandô kể mọi sự cho người rõ mình phải phiền việc con là thế nào.

Thánh trẻ Luy nói hết lẽ mà tỏ cho cha biết sự mình vào dòng là thánh ý Đ C T. chỉ định ; mà dầu người gấn-vó nài-xin thế nào, thì cha cũng không cho. Dầu vậy mặc-lòng ông Ferdinandô cũng rõ biết, con mình đã nên thánh từ thuở bé, nên không lẽ phỉnh mình trong việc đại sự đường ấy và chắc sự Luy gấn-vó xin làm vậy, thì đã suy-nghĩ chín-chắn cùng đã biết rõ thánh ý Đ C T. mà-chớ. Người suy làm vậy thì trong lòng sinh bối-rối, đêm ngày không an. Vậy người xin cha Francescô tra-xét cho kỹ-càng về ơn kêu-gọi Luy và cho mình biết người đoán-định thế nào.

Cha Francescô vào phòng Luy mà hỏi-han mọi việc đến hai giờ đồng-hồ, thì cũng nhận-biết Đ C T. đã kêu-gọi người. Khi trở ra, ông Ferdinandô vừa thấy, liền kêu lên rằng : « Ó cha, cha hỏi sao ? Cha định sao ? » Người trả lời rằng : » Hỡi đức-ông rất yêu-dấu, lương-tâm khiến tôi phải tỏ thật cùng đức-ông : tôi chưa hề thấy ai được ơn kêu-gọi chắc-chắn bằng trẻ Luy. Nầy là một thiên-thần Đ C T. không cho ở thế-gian, một muốn đòi về cùng Người. Vì vậy đức-ông cãi ý Luy, thì chống cùng thánh ý Đ C T. chẳng sai. Nên xin đức-ông nghĩ lại việc ấy. » Công-hầu Ferdinandô rằng : « Nếu thật là ý Đ C T. định, thì tôi không dám ngăn-trở. Thôi, để ít bữa ta sẽ tính lại việc ấy. »

Cách ít ngày Luy không thấy cha nói gì, thì lại xin-nài cha ưng-thuận ; song cha lại hứa lẩn, mà không ý giữ. Vả ông Ferdinandô đã lần-lựa

nhiều ngày như vậy. Có một lần Luy và Rodonphô đi cùng nhiều quan đến-thăm nhà-dòng Đ C G. ; đến lúc sửa về, thì người nói cùng Rodonphô rằng : « Em hãy về, anh ở lại ; anh phải ở lại đây đợi vâng theo thánh ý Chúa. » Các quan không chịu về mà rằng : « Chúng tôi không dám về một mình, xin công-tử thương đến chúng tôi ! » Người rằng : « Nếu thân-phụ tôi có quở, thì quở tôi. Các quan cứ về trình lại tôi ở lại đây, vì Đ C T. định tôi ở trong dòng Đ C G., không muốn tới ở trong triều vua chúa thế-gian. » Các quan phải vâng về mà bẩm lại tự-sự.

Ài suy cho biết khi ấy công-hầu Ferdinandô giận-dữ hoảng-hốt là thế nào. Người đang bệnh nằm trên giường, song tức-quá, thì la lên rằng : « Hỡi quan Salutiô ! hỡi quan Salutiô ! hãy đến đây lập-tức ! » Quan Salutiô là quan công-hầu yêu dùng mà bàn-luận việc nọ việc kia. Quan nghe liền chạy tới. Ferdinandô rằng : « Quan đi lập-tức mà nói với con tôi, tôi truyền cho nó về tức-thì. »

Quan liền chạy tới nhà-dòng, mà đưa tin cho Luy hay. Tức-thì người vâng lệnh cha mà về dinh. Song cha chưa thoả ý, còn muốn bắt con từ bỏ ơn Chúa kêu-gọi.

May lúc ấy cha Francescô còn ở tại kinh, thì ông Ferdinandô cho mời cha đến-thăm cùng chày nước mắt ra, kể việc Luy mới làm, đoạn thêm rằng : « Ô cha, chính cha đã nói với tôi : trẻ Luy là một thiên-thần cũng là một đấng thánh. Vậy xin cha hãy xét coi ; nếu mất một công-tử tốt lành. biết trị dân khôn-ngoan và công-chính, thì thiệt-hại cho dân tôi là trùng nào ; lại được một đấng cai-

trị như vậy, thì làm ích cho việc đạo là ngần nào ? Bởi đó vì tình bà-con, vì nghĩa bạn-hữu, tôi xin cha khuyên-dỗ nó đừng vào dòng. Tôi xin cha vì lòng thương tôi và dân tôi cùng vì lòng ái-mộ cho danh Cha cả sáng hãy làm cho nó đổi ý. »

Cha Francescô cứ bình-tĩnh nghe các đều, đoạn trả lời rằng : « Xin đức-ông cho tôi miễn đều ấy, vì xét theo lương-tâm người bôn đạo thường, việc ấy còn chẳng nên thay, phương-chi tôi là một thầy-cả dòng. »

Công-hầu Ferdinandô rằng : « Ít nữa là xin cha khuyên nó đừng vào dòng tại đây, để về Italia nó sẽ vào. Tôi quả-quyết và xin cha nói cho nó biết ; khi về tới xứ Lombardia, tôi sẽ cho vào nhà-tập liền ; lại tôi cũng bôn về quê, nên xin cha dỗ nó đợi ít lâu nữa. »

Cha Francescô rằng : « Hỡi đức-ông, phần tôi khi trước cũng thế ấy. Tôi ở tại triều vua nước này với cha mẹ, và cũng phải một cách như Luy : mọi người đều ngăn-trở tôi theo ơn Chúa kêu-gọi ; song dầu thế nào, thì tôi cứ vững lòng quyết chí. Ông thân tôi là đức-ông Carôlô thấy vậy, thì cũng làm như đức-ông bây-giờ, là khuyên tôi về Italia sẽ vào dòng ; song tôi hiểu là mưu sâu độc ma-qui, dùng lòng yêu-mến cha mẹ mà làm cho tôi mất ơn Chúa gọi ; nên tôi không chịu, mà vào dòng ông thánh Phanxicô tại kinh-đô Madrid. Ấy vậy tôi cũng như thầy cung, mà bình việc trẻ Luy và tôi tỏ thật cùng đức-ông, tôi không hề dám làm trái lương-tâm bao-giờ. »

Đức-ông Ferdinandô rằng : « Tôi xin cha nói cho con tôi biết ý tôi mà-thôi, và tôi trông-cậy vì lòng kính cha, nó sẽ nghe lời tôi. »

Cha ấy rằng : « Nếu đức-ông hứa chắc-chắn, khi về Italia chẳng còn ngăn-trở con vào dòng, thì tôi chịu nói những điều đức-ông xin ; nhưng-mà tôi chỉ nói bấy nhiêu và cũng không khuyên Luy vâng theo, vì lương-tâm tôi cho nói bấy nhiêu. »

Công-hầu Ferdinandô rằng : « Được. Tôi hứa chắc-chắn, khi về tới Lombardia tôi sẽ bằng-lòng cho con vào dòng ; vậy xin cha nói lại với con tôi. »

Cha Francescô đến cùng Luy, mà tỏ ý cha muốn. Luy thưa rằng : « Lạy cha, cha có lòng thương con và con cũng trông cha con sẽ giữ lời hứa, nên đề về Castiglione sẽ vào dòng cũng được ; song tưởng chừng ấy cũng còn đều ngăn-trở chẳng sai, nhưng-mà con trông-cậy Chúa sẽ ban ơn cho con thắng được các đều ngăn-trở ấy. »

Cha rằng : « Vậy thì cha sẽ nói lại với thân-phụ con rằng con bằng-lòng về Italia rồi mới vào dòng ». Luy rằng : « Lạy cha, được ; vì hễ đều gì không làm mất lòng Đ C T., thì con sẵn lòng làm cho đẹp lòng cha con. »

Khi ông Ferdinandô nghe cha Francescô kể lại điều ấy, thì vui-mừng lắm, mà nghĩ thầm rằng : « Cũng còn thì-giờ, cũng còn trông-cậy !

Song cha Francescô hiểu ý thăm quan Ferdinandô, nên muốn giúp cho Luy mau được việc, thì lúc từ-giã đức-ông, dường-như nhớ lại một việc mà rằng : « Quan đại-tướng Doria độ cuối tháng marxiô sẽ đem đoàn tàu sang nước Italia ; đức-ông cũng kịp thu xếp mọi việc ; còn phần tôi độ ấy đi kinh-lược cũng đã xong, nên ta sẽ về Italia cùng nhau ; đức-ông nghĩ sao ? »

Ông Ferdinandô rằng : « Tôi đã hứa đi về, nên phải giữ lời, và tôi cũng ước-ao cả hai đi một lượt với nhau. Vậy ta sẽ đi theo dịp tàu ấy. »

Hai bên hẹn cùng nhau cuối tháng Maiô năm 1584, thì sẽ gặp nhau tại thành Barcelonê. Đoạn cha Francescô từ-giã đức-ông.

Từ kinh-đô đến thành Barcelonê, đức-ông Ferdinandô phải ghé nhiều chỗ mà thăm bà-con bạn-hữu ; vì vậy người lo-liệu mọi sự và đầu mùa xuân năm 1584, cả nhà lìa kinh sang về hồn-xứ.

Đến thành Saragosse, thì ghé thăm đức-ông Diegô. Khi ấy cả thành đều náo-động, vì bạn đức-ông đang sinh con, mà nguy-hiêm lắm, e cả mẹ con đều phải chết, mà không kịp rửa tội cho con trẻ.

Luy thấy đức-ông phiền-sầu khóc-lóc, thì cũng châu-lụy, mà thưa rằng : « Đức-ông hãy chạy đến cùng Đ C T. là Đấng phép tắc vô-cùng, thì Người sẽ cứu-chữa ; đức ông hãy trông-cậy. » Tức-thì Luy vào phòng đọc kinh tại đền, mà cầu-xin Chúa thương đến nhà ấy. Khởi ít giờ người-ta đưa tin rằng : cả hai mẹ con đã bình-yên, và các thầy-thuốc đều quyết là phép lạ Chúa làm mà-chớ.

Ở đó ít bữa, đoạn đến thành Barcelonê. Vừa gặp cha Francescô, thì Luy vui-mừng lắm, và khi nghe cha cũng xuống tàu một lượt, thì càng mừng-rỡ hơn nữa. Lần này không giống như lần trước, vì chẳng có bà quốc-mẫu cũng không có các quan, là những người ham-hổ sự vui-sướng sang-trọng giả-trá, mà lại được một thầy-dòng, lời nói việc làm hằng theo ơn Đ C T T. soi-sáng,

và nên gương cho ai-nấy được soi. Luy lấy dịp này làm một ơn trọng an-ủi và thêm sức cho mình được lướt-thắng các sự ngăn-trở sau này. Nên khi nào rảnh đọc kinh nguyện-gẫm thì người nói-khó cùng cha Francescô về việc linh-hồn, có khi cả hai đọc kinh chung cùng nhau. Đến sau khi Luy kể lại việc này với cha Cepari, thì rằng : « Con lấy cha Francescô làm như mẹo-mực việc tu-thân, mọi lời người nói, mọi việc người làm, đều nên gương cho con học-đòi bắt-chước. »

Đến trung tuần tháng Juliô, thì mọi người đến thành Castiglione bình-yên vô sự.

Đoạn XI.

LUY ĐI THĂM CÁC ĐỨC-ÔNG THÂN-TỘC

TRONG XỨ ITALIA.

Luy cứ trông-đợi cha giữ lời-hứa, song vô-ích. Vậy người đọc kinh cầu-nguyện lâu ngày, đoạn vào xin cha ban phép vào dòng. Cha người rằng : « Ó con, trước khi cha cho phép, thì con phải đi thăm các đức-ông bà-con bạn-hữu ta ở trong nước Italia. Con đã quá mười sáu tuổi, nên phải lo bề nhơn-nghĩa ; con sẽ đi với Rodonphô. Phần cha mắc bệnh đi không được, nên con hãy đi thế. »

Luy cúi đầu vâng-phục và sửa-soạn đi. Song ý công-hầu Ferdinandô là cứ để lẫn-lựa cho con ngã lòng thối chí. Quan hầu đưa cho người những y-phục trọng-thể, các đồ trau-tria quý-giá, song người không chịu mà rằng : « Tôi không thuộc-về thế-gian. Cha tôi dạy đi thăm các đức-ông, thì tôi vâng mà đi ; dùng đồ thường mà-thôi, không cần trang-diễm chi. »

Ngày hôm sau Luy lên đàn, có nhiều quan quân theo hầu-hạ ; người ăn mặc đơn-sơ khác xa Rodonphô ham trang-hoàng trọng-thể. Lần này cũng như các lần khác, Luy chẳng hề trễ bỏ việc lành quen làm, đọc đàn hằng giữ sự ăn-chay hãm-mình, đọc kinh nguyện-gẫm ; khi tới nhà nghỉ, sự người lo trước hết là kiếm một tượng-ảnh để trong phòng, đặt quì trước mà cầu-nguyện ; bằng không có, thì một miếng giấy vẽ hình thánh Giá dán vào vách, cũng đủ giục lòng người kính-mến Chúa chí-thiết. Tới thành nào có thầy-dòng Đ C G., tức-thì người đi thăm, xin cầu-nguyện, tỏ lòng ước-ao vào dòng và nói-khó về việc nhơn-đức, hầu được thêm sức mà thoát-khỏi các điều ngăn-trở.

Mỗi lần khi đi thăm-viếng xong, thì người xin các quan đem mình vào nhà-dòng Đ C G. mà nghỉ. Hễ người vào nhà-dòng nào, thì trước hết đến nhà-thờ viếng Đ C G. là bề-trên cả, đoạn mới ra thăm các thầy.

Khi Luy đến thành Pavie, thì đi thăm một đức-ông thanh-niên, học tại đó, là đức ông Fredericô Borromeô cũng là cháu ông thánh Carolô Borromeô, người rất thông-minh nhơn-đức và sau này lên quờn tổng-lãnh Giám-mục thành

Milan. Cả hai gặp nhau chuyện-văn vui-vẻ lắm và dẫn nhau đi thăm nhiều nơi, song Luy không tỏ ý mình muốn vào dòng ; nhưng mà khi lìa nhau rồi, thì đức-ông Fredericô nói cùng đức-ông Pistrô rằng : « Tôi biết rõ công-tử Castiglione chắc sẽ vào dòng cùng sẽ nên thánh cả. »

Ấy cách Luy ăn-ở làm cho ai-nấy đều mới gặp, thì cũng rõ người là một đấng thánh mà-chớ.

Đến thành Turin thì chúa xứ Savoie và quới phu-nhơn nài-nĩ xin công-tử ghé dinh mình, song người xin chước mà vào đền đức tổng-lãnh Giám-mục bà-con, là đức Cardinalê Rovierê, vì mẹ dặn ghé đó. Khi ấy dinh đức tổng-lãnh Giám-mục khác nào đền công-hầu, đầy dẫy các quan sang-trọng, lại người mời nhiều đức-ông thanh-niên tới thăm hai cháu.

Có một lần công-tử Luy cùng nhiều đức-ông trẻ tuổi ở trong phòng kia, cũng có ít đức-ông khác ở đó. Chẳng may có một đức-ông trạc bảy mươi tuổi, nói một đôi lời chẳng xứng, Luy cảm mình không được, thì nói lớn tiếng rằng : « Một vị niên xỉ cùng sang-trọng như đức-ông, sao chẳng hồ-ngươi nói những lời thể ấy, nhứt là trước mặt trẻ thanh-niên ; đó là một gương xấu rất lớn. Chớ thì ông thánh Phaolô chẳng cấm nói những lời xấu, kéo làm hư các nhơn-đức sao ? »

Ông ấy không nói lại được lời gì, và Luy đã cầm sách mà sang phòng khác. Mọi người có mặt đó đều động-lòng và ngợi-khen lòng can-đảm và sốt-sắng công-tử Luy lắm.

Khi ấy cậu ruột người, là quan Herculé cũng đến xin hai cháu về thành Chieri ít ngày, cho tộc ngoại đến thăm, nên Luy phải theo ý cậu. Cả

thành Chieri rước hai công-tử trọng-thể lắm, đâu-đó đều rộn-ràng, các quan sang-trọng kẻ tới người lui. Bấy-giờ Luy lại phàn-nàn, vì đã nghe theo lời cậu. Vì chưng quan Herculé tỏ cho người biết ngày mai sẽ ăn tiệc trọng-thể, đoạn có đám-nhảy hát.

Người thừa cùng cậu rằng: « Cháu không muốn dự tiệc cũng không xem múa hát. Nếu cháu hay các cuộc này, âu là cháu không đến. Đây về thành Turin không bao-xa, nên chiều nay cháu sẽ trở về ». Cậu rằng: « Không được, cuộc này bày ra mà mắng hai cháu, có mời các quan trong thành; nếu cháu về, thì khó lòng cho cậu lắm ».

Luy rằng: « Nếu vậy. cháu sẽ dự tiệc mà-thôi, còn sự múa hát thì không ». Cậu người rằng: « Vậy thì khó coi lắm, nên cháu tới đó mà-thôi, còn sự nhảy múa thì không cũng được ». Luy rằng: « Cháu ép tình cho đẹp lòng cậu ».

Ngày hôm sau khi mở cuộc múa hát, thì Luy cũng đến đó, ăn mặc cách đơn-sơ. Khi người vừa ngồi, tức-thì có một con gái bà-con đến xin người nhảy múa với mình; Luy không nề mất lòng, nên vừa nghe tức-thì chạy-trốn, không ra mặt nữa.

Cậu người bối-rối, chạy kiếm, song không gặp; hỏi các quan cũng không ai biết, hỏi lính canh cũng không thấy ra khỏi dinh. Quan Herculé đi tìm-tỏi khắp mọi nơi, sau hết đến một phòng tòi-tớ mình ở, thì thấy thánh trẻ đang quì gối, mặt xây vào ảnh Chuộc-tội treo nơi vách. Cậu người lén bước ra cùng động-lòng, vì thấy cháu mình đã nên thánh dường ấy. Tích này chóng đồn ra khắp cả thành, ai-nấy đều cảm-động ngợi-khen và chẳng khi nào quên.

Đoạn XII.

ĐỨC-ÔNG FERDINANDÔ TÌM MỌI CÁCH-THỂ

NGĂN-TRỞ CON VÀO DÒNG.

Đầu tháng septembre 1584, công-tử Luy về tới đền Castiglione. Đức-ông biểu con thuật lại đầu đuôi mọi việc, mà không nói chi đến sự vào dòng, mà lại có ý bỏ qua các điều dự đến việc ấy. Song trong các thư người gửi cho bà-con thì khác; người kể sự Luy theo tính trẻ-nhỏ, mà muốn vào dòng, mình ra sức can-gián mà vô-ích. Người than-van số-phận mình, gia-thất mình và dân mình, vì phải mất một công-tử khôn-ngoan xứng-đáng mà cầm quyền cai-trị. Tất một lời; dầu đã hứa nhiều lần, dầu những người khôn-ngoan thông-thái đã quả-quyết, thì ông Ferdinandô cũng chưa đổi ý chút nào, nên Luy còn gặp sự ngăn-trở luôn.

Ngày kia nhằm đầu tháng octobre có một Giám-mục đến cùng nhiều quan sang-trọng, công-hầu Ferdinandô rước vào dinh, cách phải phép, song không tỏ tình hôn-hở chán chường; còn Luy tỏ lòng vui-mừng vì là một đức Giám-mục mình quen biết và có lòng tôn-kính, lại đấng ấy có tiếng thông-minh lợi-khầu. Đức Giám-mục chuyện-văn với ông Ferdinandô một chặp, đoạn nói cùng Luy rằng: « Đức-ông Guillaume là chúa xứ Mantua lấy làm đau-đớn, vì nghe tin công-tử muốn vào dòng Đ. C. G., nên người xin tôi đến mà tỏ cho công-tử biết. Vậy nếu công-tử cứ theo ý đã tưởng, thì người phải đau lòng xót dạ khôn kể-xiết ».

Thánh trẻ thưa rằng : « Lạy đức cha, con lấy làm phàn-nàn, vì nên có cho chúa Guillaume phải phiền-muộn, song con phải vâng lời Đ C T. dạy mà vào dòng Đ C G.; sự ấy không phải là ý-tưởng, bèn là một điều dốc-lòng, vì là ơn Chúa kêu-gọi mà-chớ ».

Đức Giám-mục rằng ; « Nếu công-tử được ơn kêu-gọi, sao không vào hàng thầy-cả triều, hầu chịu chức lớn mà giúp việc Hội thánh ? Ở đẳng bậc ấy thì càng làm sáng danh Chúa và giúp phần rồi người-ta, như đức Cardinalê Borromêô cùng nhiều đẳng khác, thầy-dòng nào dám bì ? Vả chúng tôi cũng sẽ hết lòng giúp cho công-tử được chịu chức trọng xứng-đáng danh-phận ».

Luy thưa rằng : « Lạy đức cha, con thấy đức cha có lòng thương, muốn cho con được chức cao quyền cả, thì con hết lòng cảm đội ; song con xin Đức cha trình lại với chúa xứ Mantua : con không thể theo ý chúa Guillaume, vì Đ C T. không gọi con chịu chức trong Hội thánh, một gọi con vào dòng mà-thôi ; mà con muốn vào dòng Đ C G. hơn, vì trong dòng ấy khẩn buộc mình không chịu chức trong Hội thánh, trừ khi Đức Giáo-hoàng dạy phải lãnh mà-thôi ».

Ây ông Ferdinandô khéo sắp-đặt là thế nào. Vì chưng đức Giám-mục vừa ra, thì lại thấy đức-ông Alphonsô là công-hầu xứ Castel-Gonfredô đến. Đây là một trận hiểm-nguy Luy còn phải giao chiến. Đức-ông này là chú ruột người, có một con gái là Catharina mà-thôi, cùng đã hứa với ông Ferdinandô sẽ cho làm bạn cùng Luy, có ý cho hai quyền trị qui nhứt thống. Vì lẽ ấy nên khi nghe tin Luy muốn vào dòng, thì biết công-hầu

Alphonsô đau-đớn phiền-muộn là dường nào cùng ra sức tìm mọi cách-thể làm cho Luy đổi ý là thể nào. Song người không được việc hơn đức Giám-mục, và Luy cũng được trận nữa.

Nhưng-mà ma-quỉ cũng chưa an, nó còn tìm cách khác mà khuấy-khoá Luy. Vì chưng ông Alphonsô vừa về, liền có một người bà-con tiếp tới. Cách bày binh-bố trận này lại khác. Ông này không trách sự Luy muốn vào dòng, mà lại coi-bộ lấy làm ưng; song chỉ trách sự người muốn vào dòng Đ C G. và nói nhiều lẽ cho người hết chuộng dòng ấy; đoạn thêm rằng: « Nếu công-tử muốn bỏ thế-gian, sao không chọn một nhà-dòng ở xa thế-gian: như dòng Capucinô hay-là dòng ông thánh Borunô ».

Luy đáp rằng: « Ngài hiền tiếng thế-gian làm sao? nếu chỉ là của-cải, thì dòng Đ C G. giữ hơn-đức khó-khăn trọn-vẹn, không ai có của gì tư hết. Nếu chỉ là quờn-chức, thì dòng Đ C G. khấn buộc không chịu chức gì, trừ khi đức Giáo-hoàng lấy quyền mà buộc phải chịu. Ấy vậy tôi muốn vào dòng Đ C G. hơn các dòng khác, vì tôi quyết bỏ của-cải quyền-chức thế-gian mà-chớ. » Vì vậy Luy lại được trận và cứ một lòng vững-vàng không hề nao-chuyển.

Dẫu vậy mặc-lòng người cũng chưa thẳng được cha mình. Vốn Luy có lòng yêu-mến và kính-trọng cha-sở mình là cha Giovanni. Vì vậy ông Ferdinandô xin người giảng-giải cho Luy biết ở thế-gian cai-trị dân, thì làm ích cho đạo thánh và danh Cha cả sáng hơn là nhượng chức trưởng nam cho em mà đi tu-thân.

Cha Giovanni bàn-giải cùng Luy lâu, sau hết

thấy mình cũng không được việc hơn kẻ khác, thì nói cùng công-hầu Ferdinandô rằng : « Nếu tôi không tỏ thật cùng đức-ông, thì tôi có lỗi : công-tử Luy được ơn kêu-gọi vào dòng Đ C G. rõ-ràng, chẳng còn nghi-nan chút gì nữa. Người là một đấng thánh mà-chớ. »

Hắn-thật ông Ferdinandô cũng chẳng nghi-nan chút nào và đều đó, song vì lòng thương con, thì cứ nhắm mắt mà theo ý riêng mình, cùng hằng tìm cách nọ thể kia mà ngăn-trở con. Người cố sức tìm một người nào đoán theo ý mình, mà không được ai cả.

Khi ấy có cha Francescô Panicarola về dòng ông thánh Dominicô là đấng giảng có thời-danh, mới đến thành Castiglione ; tức-thì công-hầu Ferdinandô cho mời cha tới mà rằng : « Tôi biết cha có lòng thương, và không nệ giúp tôi trong việc này, lại nếu cha được việc, thì tôi sẽ được bằng-an và trọng-thưởng cha : vậy xin cha giảng-giải cho con cả tôi rõ sự nó muốn vào dòng không phải là thánh ý Chúa gọi, bèn là việc in-trí trẻ-con mà-thôi. »

Cha rằng : « Nếu thật là ơn Chúa gọi, thì tôi không dám, vì làm nghịch lương-tâm. »

Ông Ferdinandô rằng : « Quả là đều nó in-trí mà-thôi ; tôi trông-cậy cha lắm ; xin cha đừng từ-chối. »

Vậy cha Francescô đến cùng Luy, ra nhiều lẽ rất mạnh cho thánh trẻ đổi ý ; song người cũng phải thua. Đến sau người kể việc ấy lại cùng một đức Cardinalê mà rằng : « Công-hầu Ferdinandô xin tôi thay mặt ma-quỉ mà cám-dỗ con người ; tôi xưng thật tôi rán hết sức mà cũng

phải thua, và thánh trẻ hăng vũng-vàng chẳng hề nao-chuyển. »

Công-hầu Ferdinandô đã cùng mưu tợn kế, thì mới ngã lòng. Vốn tự trước người có lòng kính Luy lắm, nên không hề dùng quyền mà ngăn-trở con đi đảng nhờn-đức trọn-lành. Nay lại phàn-nàn, vì mình đã non tay quá, cùng tưởng-đến sự lấy phép nghiêm mà ngăm-đe sửa-trị ; song vừa nghĩ tới, thì tâm tình cảm-động, lụy ngọc tuôn rơi, lại thêm lương-lâm cắn-rức. Đang khi bồi-hồi bức-tức làm vậy, lại mắc bệnh, nằm liệt trên giường ; trong mình bức-rức nóng-nảy lắm, nên không ai dám vào phòng. Khi ấy người cho gọi Luy, tức-thì thánh trẻ tới cách tôn-kính, hiền-từ và khiêm-nhượng. Cha vừa thấy liền hỏi rằng : « Bây-giờ con nghĩ việc hậu lai làm sao ? »

— Lạy cha, con không muốn sự gì khác, một muốn vào dòng Đ C G. làm tôi Chúa mà-thôi, thân-phụ đã biết rồi. »

Cha liền nổi giận mà rằng : « Đồ bội-bạc ! đồ nguy-ngịch ! mày còn dám nói thế ấy sao ? mày muốn cho cha mày chết sao ? Đồ bất-nhơn ! »

Hãy đi ra ! đi cho rảnh, đừng đến đây nữa ! »

Luy làm-thinh, cúi đầu bái-kính, đoạn ra khỏi phòng, kêu quan Ghisoni mà rằng : « Cha tôi biểu tôi đừng tới người nữa, người đau-đớn lắm, nên không muốn gặp tôi. Vậy quan biểu khiêng giường, đem sách, giấy viết và các đồ tôi cần dùng, đến phòng tôi tại đền Sancta-Maria, tôi ở đó cho đến khi thân-phụ tôi thôi ý không muốn gặp tôi. » Đang khi quan Ghisoni lo các việc ấy, thì người đến cùng mẹ, kể công việc mới xảy ra, nói nhiều lời an-ủi mẹ, đoạn từ-giã ra khỏi dinh, thẳng đến đền Sancta-Maria.

Đoạn XIII.

CÔNG-HẦU FERDINANDÔ HỨA CHO CON VÀO DÒNG.

Ở gần đền có một trũng-bằng, rộng-rãi mát-mẻ, công-hầu Ferdinandô cho các thầy dòng Recoletô là dòng nhánh ông thánh Phanxicô lập một nhà dòng ; phía trước có suối nhỏ trên đồi gần đó chảy xuống, hoá nên một hồ xinh đẹp. Khi ông Ferdinandô có bận rồi, thì người truyền đào dưới chơn đồi ấy một hầm rộng lớn, xây làm nhiều ngăn nhiều phòng cùng trang-hoàng vẽ-vời khéo-léo lắm. Mỗi khi người phải nhọc mệt về việc chánh-trị, thì tới đó nghỉ-ngơi hóng mát. Đây là nơi thánh trẻ đến mà tránh cơn nóng-nảy cha mình. Ở đó người hằng nhắc lòng nhắc trí lên cùng Chúa, cả ngày những đọc kinh nguyện-gẫm, ăn-chay đánh tội.

Mẹ người hằng châu-lụy chứa-chan, ai-nấy trong đền cũng động lòng thống-thiết, song chẳng ai dám mở lời mà bình-vực thánh trẻ.

Ông Ferdinandô nhuốm bệnh dài ngày chưa thấy khá, song chẳng hề hỏi đến Luy. Xảy có một lần người hỏi bạn rằng : « Luy làm gì ? nó ở đâu ? »

Bà Marta rằng : « Nó ở ngoài đền Sancta-Maria. »

Ông liền kêu lên rằng : « Hãy biều đi lập-tức mà nói tôi truyền cho nó về tôi biều. »

Tức-thì có lính chạy đi. Khỏi một chập Luy vào.

Ông Ferdinandô rằng : « Đồ con bội-bạc ! vì lẽ nào mày trốn-khỏi nhà cha mẹ ? có phải mày muốn làm sĩ-nhục cho tao chăng ? »

Luy thừa cách khiêm-nhượng rằng : « Cha dạy con đi ra khỏi, nên con phải vâng lời, cha không muốn thấy con, nên con tưởng phải đi cho khuất. »

Cha rằng : « Tao cấm mày ra đó nữa, hãy về phòng. »

Thánh trẻ cúi đầu mà rằng ; « Con vâng lệnh cha. » Người vào phòng sắp mình trước ảnh Chuộc-tội, chảy nước mắt ròn-ròn, cùng gấn-vó nài-xin Chúa ban cho mình được lòng vững-vàng nhịn-nhục mà thắng sự ngăn-trở lâu-dài đường ấy. Đoạn cời áo cho tới lưng, lấy roi sắt đánh nát cả mình, máu tuôn ròn rã.

Khi ấy ông Ferdinandô phải cực-khốn trong lòng lắm, lương-tâm hằng kêu-trách chẳng khi an ; phần thì trách mình phần thì phiền mà phải lìa-bỏ con vì đã ở bất-nhơn cùng con rất thánh đáng thương đường ấy. Tức-thì người kêu một quan hầu ở phòng gần đó mà rằng : « Hãy đi coi công-tử Luy làm gì, rồi về nói lại cho mau. »

Quan liền vâng ; khỏi một chập về và bẩm rằng : « Ôi ! nếu đức-ông thấy sự tôi mới thấy, âu-là chẳng còn ngăn-trở công-tử vào dòng ! Thấy mà thăm-thương ! »

Ferdinandô vội hỏi rằng : « Ông thấy cái gì ? »

— Bẩm, tôi thấy cửa phòng đóng kỹ, có người quan dọn phòng nói với tôi công-tử cấm nhậ, không cho ai vào ; song tôi nói có lệnh đức-ông dạy đi coi công-tử làm gì. Tôi sẽ lén hé cửa ra. Ôi ! bẩm đức-ông, khốn-nạn là đường nào ! »

Ông Ferdinandô la lên rằng : « Sự gì vậy ?
— Công-tử Luy đang quì trước ảnh Chuộc-tội, đất ướt-dầm nước mắt, và... tôi phải bầm thật... xác người xinh-tốt, trắng-trẻo, sạch-sẽ phải xé-nát, máu chảy đầm-dề ! người lấy roi sắt mà làm khốn mình ! »

Tức-thì ông Ferdinandô động-lòng quá, mà nói thăm rằng : « Đủ rồi, đủ rồi ! đừng nói nữa ! »

Ngày hôm sau người cũng còn tư-lự việc hôm-quá, đầu đau-đớn lắm, song người muốn chỗi-dậy mà tính việc đã toan. Vậy người biểu đồ mình dậy, ngồi trên ghế có bốn bánh xe, đoạn cho đòi quan hôm-quá mà rằng : « Tôi không lấy làm chắc việc ông đã thấy trong phòng công-tử, nay ông phải đi coi, nếu có vậy, thì về trình lập-tức ; đặng tôi đi coi cho thấy, thì mới tin. »

Quan vàng lĩnh ra đi ; cũng một giờ như hôm-quá, nghe tiếng roi đánh, thì lên hé cửa ra, thấy thánh trẻ cũng đánh mình như ngày trước, tức-thì về thưa lại rằng : « Bầm đức-ông, bây-giờ ngài biết được tôi có nói thật. Công-tử Luy đang khóc đầm-dề và đánh-nát vai mình. Ôi ! không có lòng chai-đá nào mà chẳng cảm-động ! » Quan ấy và nói và khóc.

Tức-thì công-hầu truyền kêu lính đem mình đi và nói cùng bà Marta rằng : « Bà hãy đi với tôi. Tôi không tin lời kẻ khác nói ! tôi không chịu con tôi chết ! »

Công-hầu ngồi trên ghế và lính đầy tới cửa phòng Luy ; quan kia chỉ nơi trống cho người xem. Ôi ! khốn-nạn là dường nào ! ông Ferdinandô sảng-sốt, đứng-sững như bất-tĩnh. Khỏi một chút người gương, mà truyền khua-động, có ý

cho con hay mình đến ; song thánh trẻ không hay, cứ nhìn vào ảnh, khóc-lóc và đánh mình. Công-hầu truyền gõ cửa, song cũng vô-ích. Bảy-giờ người và bạn vào phòng đứng trước mặt con. Người cầm mình không được nữa, thì khóc cả tiếng, lấy tay bịt mặt, không dám nhìn xem máu rất thanh-sạch con mình. Luy thấy cha động-lòng, thì quì gối xuống đất dầy nước mắt và máu, mà gấn-vó kêu-xin thăm-thiết.

Cha người chẳng chống lại được nữa, thì rằng : « Ô con, cha thương con lắm ! Hôm nay cha viết thư cho cha Scripione là bà-con với ta, mà xin người thừa cha Aquaviva là bề-trên cả dòng Đ C G. về việc con. »

Luy tỏ lòng cảm ơn và vui-mừng hơn-hở quá bội, dường không tin được các điều mới nghe. Song chiều ngày cha người nói mình đã viết thư rồi và mai sẽ cho quan cầm đi. Vừa nghe tin, tức-thì Luy cũng viết hai thư mà gửi theo quan đem thư cha mình : một cái người gửi cho bề-trên dòng Đ C G., còn cái kia thì gửi cho đức-ông Scripione làm patriarcha thành Giêrusalem cùng là anh cha Francescô là bề-trên cả dòng ông thánh Phanxicô.

Trong thư ông Ferdinandô xin cha Scripione trình bề-trên cho con cả mình vào nhà-tập và người tỏ ý mình ước-ao để Luy ở tại thành Novellare, vì còn được ở không bao-xa bà-con. Còn phần Luy tỏ cho bề-trên biết : cha mình làm hết sức, mà ngăn-trở mình theo ơn Chúa gọi, cùng tỏ lòng ước-ao vào nhà-tập tại thành Roma, cho xa-cách cha mẹ bà-con, vì cũng còn sợ ngăn-trở khác,

Cha bề-trên trả lời cho đức-ông : « Mình sẵn lòng lãnh công-tử vào dòng ; song sự cho ở nhà-tập tại thành Novellare xem ra bất-tiện nhiều đều, nên buộc con trẻ phải vào nhà-tập tại thành Roma. »

Cha Scripione tin lại cho công-hầu và Ferdinandô cũng nói lại cho con biết.

Luy vui-mừng quá bội cảm-ơn cha, liền viết thư lại cho bề-trên mà rằng : « Lạy cha, con không biết lấy lời gì mà kể cho xiết lòng con cảm đội ơn cha là dường nào. Con dâng trót mình con cho cha, hằng trông mong ngày nào được sắp mình dưới chơn cha. Nếu con chưa bay tới Roma lập-tức, thì là tại cha con bắt làm tờ nhượng giao quyền trưởng-nam cho em con. Dầu trong việc này phải có vua thượng-vị ưng-nhận, song vì miền-xứ độc-lập nên con tưởng cũng mau xong. »

Quả thật công-hầu Ferdinandô buộc con phải làm tờ nhượng giao đó, đoạn mới ưng cho vào dòng. Luy sẵn lòng mà thưa cùng cha rằng : « Cha muốn làm tờ thể nào thì làm, con sẵn lòng ký ; vì con không ước-ao điều gì khác dưới thế, một muốn tu-thân trong dòng mà-thôi, nên cha định thể nào, con vâng thể ấy. »

Cha người rằng : « Nếu vậy, con phải chịu những điều sau này : một là từ-chức trưởng-nam và quyền cai-trị thành Castiglione ; hai là từ-chức cai-trị những xứ khác sau này có lẽ thuộc-về quyền công-hầu Castiglione ; ba là bằng lòng lãnh phần gia-tài con là hai ngàn đồng vàng và tiền bổng-lộc mỗi năm là bốn trăm đồng mà-thôi ».

Luy thưa rằng : « Lạy cha, con bằng lòng, con sẵn lòng ký, làm tờ cho mau vì con chỉ ước một điều này là sang qua Roma cho kịp mà-thôi ».

Đang khi lo làm tờ nhượng giao, thì thánh trẻ được thơ cha bề trên Aquaviva ; trong thơ ngài rằng : « Ó con, cha vui lòng lãnh con, và đợi-trông con. »

Đoạn XIV.

CÔNG-HẦU FERDINANDÔ CÒN MUỐN DỖ CON ĐÔI Ý.

Dẫu thế mặc-lòng, công-hầu Ferdinandô cũng còn nghĩ rằng : Mọi việc chưa xong, chưa ký chỉ gì, hãy còn thì-giờ, ta còn trông-cậy. Nhưng-mà tờ nhượng giao đã làm, các thầy thông luật đều lấy làm chắc-chắn ; khi đem tới toà các quan kỳ-lão thành Milan, thì toà cũng châu-phê ; đoạn phái quan Salutiô đem đến triều vua thượng-vị xin ngài ban ấn nhận.

Vốn Luy rõ biết bà Eleonora là bạn vua chư-hầu thành Mantua có lòng thương-yêu mình lắm, lại bà có thần-thể cùng vua thượng-vị Rodonphô là cháu, nên người viết thơ xin bà ấy lo-liệu việc mình, hầu được mau theo ơn kêu-gọi. Vậy bà Eleonora vội-vàng viết thơ cho vua thượng-vị, nên các việc tại triều đều xuôi như thánh trẻ sở-nguyện.

Có một lần ông Ferdinandô cho gọi Luy đến mà rằng : « Ó con, cha biết con là một trai khôn-ngoan chín-chắn. Cha có một việc đại sự phải tính tại thành Milan, mà cha mắc bệnh đi không được, nên con hãy đi tính thế cha. »

Người rằng : « Lạy cha, con sẵn lòng vâng lời cha. » Nghe vậy ông Ferdinandô tưởng rằng :

Hãy còn thì-giờ. Song Luy lại trông việc cha sai sẽ xong trước khi quan Salutiô đi hầu vua thượng-vị về. Vậy người vội-vàng trẩy-di thành Milan độ trung tuần tháng decembre 1584.

Vừa tới nơi tức-thì người lo việc cha đã giao-phú. Các nhà sang-trọng, những bậc thông-minh và hàng quan-lại, người có việc phải tính đều ngợi-khen sự khôn-ngoaan chín-chắn công-tử. Ai-nấy đều lấy làm-lạ một trẻ mười bảy tuổi, mà trí độ trong những việc khó tính dường ấy, cùng nghĩ rằng : Đang tuổi ấy mà đã có nhơn-đức tốt vời, lòng sống-sắng chí-thiết, và khôn-ngoaan trong những việc trắc-trở thế ấy, là ơn lạ Chúa ban mà-chớ.

Lúc nào người rảnh việc, thì lại chuyên học-hành : người học phép vật-chất cùng cha Salinô tại trường Brera về dòng Đ C G.. Khi nào trở-việc tới trường không được, thì cho một quan đến biên bài đem về cho mình học, nên người mau tấn-phát lạ-lùng. Trong trường đều biết học-trò nào ăn mặc đơn-sơ và nét-na hơn hết, ấy là Luy là công-tử nước thượng-vị cùng là bà-con vua chư-hầu thành Mantua. Song người không chịu ai tôn-kính mình ; khi phải cãi lẽ làm chứng đều gì, thì cứ phiên-thứ như học-trò khác. Thầy dạy người quả-quyết rằng : « Khi Luy cãi về vấn-đề nào, thì hằng ăn-nói dịu-dàng khiêm-nhượng, không ở nhẹ-dạ nhẹ-tính bao-giờ, nên cả trường đều mến-yêu chí-thiết. »

Luy cũng học phép-toán tại trường ấy. Thầy-giáo cứ việc cắt-nghia mà-thôi. Đến khi về dinh, Luy lại kêu quan coi-phòng mà diễn-lại các bài mình mới nghe. Khi cha Cepari coi các bài thánh

trẻ đã làm, thì quả-quyết người viết trúng y, không sót một nét, một chấm nào ; các bài giải rõ-ràng, mấy phép-toán đều đích-xác.

Khi người đi tới trường, thì cứ mặc áo nỉ đen, không đeo gươm như thói các học-trò sang-trọng lúc ấy ; chẳng hề nói-chuyện dọc đường ; dầu sẵn ngựa, thì cũng cứ đi-bộ mà-thôi. Lúc nào rảnh, thì đi thăm các cha, xin các đấng ấy an-ủi, hầu được vững-bền theo ơn Chúa gọi.

Có một đều người lấy làm hân-hạnh, là người xin lãnh giữ cửa phòng-khách ; khi khách lạ tới muốn thăm cha nào, thì người lãnh việc đi mời cha ấy. Vì vậy người tưởng mình đã được làm một việc phụ-giúp các thầy, thì lấy làm khoái chí.

Trường Brera có một nhà-mát gọi là Ghisolfa ở cách cửa thành chừng hai ngàn thước. Mỗi chiều thứ năm các cha và các thầy-giáo nhà-trường tới đó giải trí. Khi nào không trở-việc thì thánh trẻ ham đến đó lắm. Sớm mai bữa nghỉ ấy xong các việc linh-hồn rồi, thì người đi Ghisolfa, cầm sách đi trước các quan hầu mình, cứ một hàng không trông ngang trông ngửa, đôi khi dừng bước xem các cha đi phía nào, hoặc hái bông theo mé đường. Gặp các cha, thì bái-chào cung-kính, nhượng đi trước, còn mình theo sau ; các cha có ép đi ngang, thì tỏ dạ cảm mến mà rằng : « Khi con được ở giữa các cha, thì tưởng như con ở giữa các thánh Thiên-thần trên trời vậy. »

Các cha có lòng thương-yêu người, ai-ai cũng muốn gặp người tại nhà-mát và cầm ở-lại cho tới chiều.

Mỗi ngày Chúa-nhứt lễ-cả người rước-lễ và

nghe giảng tại nhà-thờ dòng Đ C G.. Người làm các việc ấy cách sốt-sắng chăm-chỉ lắm, nên cha Reggiô giảng mùa Chay-cả tại nhà-thờ này năm 1585, nói cùng các thầy-dòng mình rằng : « Luy hằng ngó ngay toà-giảng, khiến cho tôi động-lòng yêu-mến ; khi xem đến người, tôi liền được thêm lòng sốt-sắng mà giảng hăng-hồi mạnh-mẽ hơn. »

Khi quan Salutiô ở Alemanian đã về, và có tờ vua thượng-vị chuẩn-y ; và Luy tính các việc ở Milan cũng xong rồi, song vì lẽ nào cha người không đòi con về đăng ký tờ và đi Roma, thì người lấy làm nghi-ngại lắm. Bỗng-chúc người thấy cha tới thình-lình, thì lấy làm-lạ và càng thêm áy-náy hơn nữa. Hẳn thật ông Ferdinandô tưởng con mình ở trong thành lớn nhiều tháng, năng tới lui chốn triều-đình, lại thấy cha phiền muộn đau-đớn, thì đã đổi ý và bớt lòng sốt-sắng ; nên có ý đến xem tình-hình con ra sao ; lại như chưa đổi ý, thì tìm cách mới mà khuyên-dỗ.

Cha con vừa chuyện-văn một chút, thì Ferdinandô trở hỏi Luy rằng : « Ở con, bây-giờ ý con làm sao ? »

— Lạy cha, vua thượng-vị đã ưng-nhận rồi, nay con hằng trông ký tờ nhượng giao ấy cho mau, mà vào dòng Đ C G.. Con không đổi ý chút nào, mà lại càng mong-mỏi ước-ao hơn nữa.

— Ở con, cha không dè con làm phiền lòng cha dường này ! Cha là kẻ khốn-nạn hơn hết mọi người có con ! Con không hề chịu nghe theo lẽ khôn-ngoan. Ở Luy con tôi, con biết cha thương-yêu con là dường nào, và cha cũng không phải một người bòn-đạo xấu đến nỗi muốn làm nghịch cùng Chúa ! Nếu thật Chúa kêu-gọi con, thì cha

sẵn lòng vâng, song ai nói cha biết được con không lắm ?

— Lạy cha, cha đã xin những người khôn ngoan thông-thái xét ơn kêu-gọi con và cha đã rõ biết các kẻ ấy cũng đều đoán là thật hết.

— Ó con, cha tưởng con muốn vào dòng là tại con tình ưa, hơn là thánh ý Chúa kêu-gọi. Vì chung tính con ưng nơi bằng-tĩnh chốn vắng-vẻ, và mộ sự đọc kinh cầu-nguyện, hăm mình đánh tội ; lại con rõ biết trong dòng Đ C G. có sẵn các điều ấy, nên con muốn vào đó cho khỏi nghịch tính ý con mà-thôi. Kìa điều-răn Chúa dạy phải kính-chuộng và yêu-mến cha mẹ chống nghịch cùng đều con ước-ao. Cha cũng nói cho con rõ việc ích-lợi phần hồn. Con hãy suy, hãy nghĩ, con vào dòng thì làm thiệt-hại gia-thất ta lắm. Con có lòng đạo-đức vững-vàng, thì có lẽ nào sợ ở thế-gian mà mất linh-hồn sao ? Mà lại con sẽ gặp được nhiều dịp lập công, và nhờ gương lành cùng lời dạy-dỗ con, thì dân ta sẽ nên đạo-đức sốt-sắng mà-chớ. Ó con, con có hiểu rõ các điều ấy chẳng ?

— Lạy cha, con thấy cha thương-yêu con dường ấy, thì động-lòng chí-thiết, song con không dám chống lại cùng thánh ý Chúa.

— Ó Luy, con lắm ! con chưa suy cho đủ các việc lành con là được ở ngoài thế-gian. Con hãy xem : kìa các đức-ông các công-tử có lòng yêu-mến con là dường nào ! Vậy con được thế mà xui-giục các đấng ấy lo cho sáng danh Chúa ; lại dân-sự có lòng mến-phục con lắm, nên sẽ vâng lời con mà giữ đạo chín-chắn. Mà con lại muốn nhượng các quyền-chức cho Rodonphô, song me

con không khôn-ngoaan chín-chắn và không từng-trải việc đời như con. Vốn nó có trí, song hay vô-ý vô-tử, vội-vàng nóng-nảy và hay ham trang-hoàng, nên không đủ tài mà cầm quyền cai-trị.

— Lạy cha, con đã vâng lời cha mà nhượng-giao mọi quyền-phép cho em con thế nào, thì cha cũng phải đề cho con vâng lời Đ C T. thế ấy.

— Này, này, ớ con tôi ! cha còn phải khốn-nạn là dường nào ! Con thấy cha yếu-đuối bịnh-hoạn, khó sống cho nổi, bây-giờ con đã có sức đỡ-bớt việc chánh-trị, thì lại muốn bỏ cha ! Khi có việc đại sự xảy-ra, cha yếu-đuối lo không nổi, âu-là phải đau-đớn phiền-sầu mà chết. Đó thật là con làm có cho cha phải chết. Ớ con tôi dẫu-yêu ời ! » Ông Ferdinandô và nói và khóc.

Nghe lời ấy lòng Luy đau-đớn dường dao cắt ; song người quyết chí chẳng sờn-lòng, mà thưa cùng cha rằng : « Lạy cha, con thấy lòng cha thương con dường ấy, thì chẳng lẽ nào con không động-lòng cảm-mến. Con tỏ thật cùng cha, con đã xét mọi điều kỹ-cang và lâu ngày lâu tháng lắm. Nếu con không biết rõ-ràng ơn Chúa gọi con vào dòng, thì con có lỗi, vì không vâng lời cha là đáng thay mặt Chúa. Song thật con quyết lòng vào dòng không phải bởi ý riêng, một bởi Chúa muốn. Vì vậy con trông-cậy Đ C T. là Đấng thông-hiểu mọi sự, sẽ định-Liệu theo thánh ý Người ; còn về nhà-cửa và việc cai-trị ta kêu xin Người thương-xem thì hơn. »

Bấy-giờ ông Ferdinandô kêu lên rằng : « Tôi muốn các đấng thông-thái nhứt thành Milan phần đạo phần đời xét ơn kêu-gọi này ! »

Vì vậy các bậc anh-danh, những vị trí-huệ

đều tỵ đến. Mọi người muốn đẹp lòng đức-ông, thì tìm đủ mọi lẽ mà làm cho thánh trẻ nhất-sợ và nhàm-lớn việc nhà-dòng ; song người trải qua các trận toàn công. Nên mọi người đều quả-quyết cùng cha người rằng : « Chẳng có ơn kêu-gọi nào chắc-chắn dường ấy. » Đến lượt các kẻ phần đời, thì cũng đều đoán như các đảng phần đạo, là : Luy đã được ơn Chúa kêu-gọi rõ-ràng chẳng sai.

Công-hầu Ferdinandô phiền-muộn quá, thì lại thêm bệnh. Có một lần người biểu khiêng mình đến nhà-dòng Saint-Fidèle về dòng Đ C G. và xin mời cha Gagliardi là đảng danh tiếng nhứt tại thành Milan. Người nói cùng cha về ơn kêu-gọi con mình, sự dân mình phải thiệt-bại, sự phiền-muộn trong dòng-họ, sự tàn-hại gia-thất, sự mình yếu-đuối bệnh-hoạn ; người và nói và khóc mà rằng : « Tôi xin cha hạch-xét ơn kêu-gọi con tôi cho nhiệm-nhật hết sức trước mặt tôi và dùng mọi lẽ khôn-ngoan cho nó đổi ý ; lại cha cũng tỏ cho nó biết ở thế-gian, thì sẽ làm cho danh Chúa cả sáng hơn bội phần, Khi xét rồi, cha đoán định thế nào, thì tôi theo như vậy. Tôi tỏ thật cùng cha lần này là lần sau hết. »

Cha rằng : « Tôi sẽ làm theo ý đức-ông, song tôi không dám đoán nghịch lương-tâm. »

Cha Gagliardi làm như lời đã hứa. Người cho gọi Luy đến, và ra sức tìm các lẽ làm chứng Luy đã lầm mà tưởng Chúa gọi mình vào dòng, cùng ra đủ mọi lẽ giục Luy ở lại thế-gian. Song vô-ích, Luy chẳng nao-động ; người được đầy sự khôn-ngoan Chúa ban : khi thì dựa Sách thánh, lúc lại trưng lời các thánh sư, mà chống lại cùng cha Gagliardi cách mạnh-mẽ và nết-na, đến đổi cha

lấy làm-lạ và ngợi-khen lắm ; lại các lễ người ra mà chống cùng thánh trẻ, thì sau hết trở lại chống bác người mà-thôi.

Sau hết cha hỏi Luy rằng : « Con có học sách ông thánh Toma dạy về đấng bậc thầy-dòng không ? » Người rằng : « Thừa cha, con chẳng coi sách ông thánh ấy bao-giờ. » Cha rằng : « Con mới nói y-như lời ông thánh Toma, các lý con đều nhầm hết ; cha xưng thật cha không chống nời các lễ chắc-chắn con. Bởi đó thật là Chúa kêu-gọi con, không có lẽ hồ-nghi nữa ».

Ông Ferdinandô rằng : « Ở con, bây-giờ cha tin thật Chúa kêu-gọi con, cha không ngăn-trở gì nữa. Khi nào con liệu xong việc cha sẽ chỉ, thì về thành Castiglione ký tờ thuận-ưng, đoạn con sẽ được thông-thả tự-ý. Thôi con hãy lui về dinh, để cha nói chuyện riêng chút ».

Luy bước ra hớn-hở, vì đã được trận ; song lại nghĩ rằng : Có phải đây là trận sau hết chẳng ?

Bây-giờ ông Ferdinandô mới nói cùng cha Gagliardi rằng : « Tôi đã hứa vâng theo lý-đoán cha, song nầy là việc sau hết tôi ; ơn kêu-gọi nầy sẽ nên sự chết tôi ! Tôi phải dọn mình mà chịu cơn đau-đớn cực dữ nầy, vì con tôi từ bé là một đấng thánh. Đoạn người kẻ cách ăn-ở Luy từ thuở bé cùng các điều ngăn-trở con mình phải chịu. Khi ấy cha Gagliardi an-ủi đức-ông và khuyên-giục giữ lời đã hứa, đoạn từ-giã nhau.

Đức-ông Ferdinandô về đến dinh, thì kêu Luy, cho phép ; khi tính việc mình nầy phú xong rồi, thì về thành Castiglione, và hứa sẽ đề thông-thả mà lo việc riêng mình. Ngày hôm sau đức-ông lên đàng trở về quê.

Đức-ông Ferdinandô còn phú cho con một việc phải tính, ấy là có ý trì-huấn cho qua ngày-giờ : thật người làm hết sức mà gần ngày rất đáng kinh-khủng mình phải là con. Vốn người có lòng yêu-dấu Luy lắm, song nếu chẳng phải là con cả, àu là không ra sức ngăn-can thế này. Vì theo thói đời ấy, con cả phải nối quyền cha, nên thấy con muốn vào dòng, thì lấy làm bĩ-sỉ và ố danh gia-thất ; vì vậy người nằng lặt đi lặt lại lời ấy, song Luy không muốn theo ý cha mà lỗi lệnh Chúa.

Khi đức-ông Ferdinandô ra về thì thánh trẻ viết thư cho cha Aquaviva, kể trần dữ-dẫn sau hết mình đã ra sức chống-trả toàn công, cùng gần-vó nài-xin, nếu cha mình không giữ lời hứa, mà còn ngăn-trở cách nào, thì cho mình trốn vào nhà nào trong dòng Đ. C. G. ; đoạn thêm rằng : « Con xin cha vì lòng kính-mến Đ. C. G., chớ để vì lòng cha mẹ thương con hay-là lẽ nào khác thế-gian làm cho con mất ơn Chúa gọi. »

Cha bề-trên tưởng không nên theo ý người xin, nên an-ủi cùng khuyên ở vững lòng, đoạn dặn rằng : « Trước hết con phải liệu cách nào cho đức-ông bằng lòng, ấy là đều cần-kíp cho con và hệ trọng cho dòng. Song cha trông-cậy Chúa đã ban ơn cho con thế nào, thì cha cũng giúp con theo ơn Người cho trọn thế ấy ».

Bấy-giờ Luy tính đã xong việc tại thành Milan nên đầu tháng Julio 1585, người bỏ thành ấy ; song lại có ý ghé thành Mantua lo việc cấm-phòng, hầu được thêm sức thiêng-liêng, mà chống-cự lại những trận hồng đến.

*Đoạn XV.***LUY HẰNG VỮNG LÒNG THEO ƠN CHÚA GỌI.**

Khi Luy đến thành Mantua, thì cả thành đang nao-nức chuyển-động. Vì chung các vua có đạo bên Nhứt-bồn sai sứ sang báỉ-mạng đức Giáo-hoàng. Các sứ ấy ở bên Đông sang cùng các cha dòng Đ. C. G. lần đầu hết, lại cách ăn-mặc khác lạ, nên đến đâu, thì thiên-hạ tuôn-đến xem-coi vô số. Các quan ấy phụng chỉ đi viếng các triều-đình có đạo bên phương Tây. Nên bây-giờ đang viếng các triều-đình xứ Lombardia. Vì vậy vua chư-hầu thành Mantua đang lo dọn dẹp rước các sứ cách trọng-thể hết sức.

Lại trong triều có đám cưới công-tử Vincen-tê đẹp duyên cùng công-chúa Leonora. Dầu vậy mặc-lòng Luy không màng các cuộc linh-đình trọng-thể, cứ ở trong một phòng nhỏ trong nhà-dòng Đ. C. G. chúa Guillaume mới lập hai mươi ngày, những lo việc linh-hồn, dầu trời bức-sốt nóng-nảy và phòng chật-hẹp, thì cũng chẳng xem sao, mà lại càng vui-măng vì được thêm một dịp hãm mình.

Thầy Pasqualini thường bữa bưng đồ-ăn, mà thấy người hãm mình ăn ít quá lẽ và lâu ngày dường ấy, thì nói rằng : « Thật công-tử này sống bởi nhờ phép-lạ mà-thôi ! » Lại bởi gương công-tử hãm xác nhiệm-nhật thể ấy, thì làm cho thầy Pasqualini, cha Valentinô cùng cha Passionei phải động-lòng quá sức.

Cha Valentinô giảng cấm-phòng và làm-phước cho Luy ; song chẳng giúp đến cùng, vì bề-trên sai đi giảng nơi khác, mà chỉ cha Passionei thế. Cha này đưa luật dòng Đ. C. G. cho Luy xem ; người coi hết rồi, thì rằng : « Chẳng thấy sự gì quá sức mình ». Người cũng biên các bài gấm về sự thương-khó, có ý đề dùng cho đến ngày Chúa định mình được vào dòng.

Cấm-phòng xong, người đi thăm hết các cha, xin cầu-nguyện cùng chảy nước mắt ra, từ-giã nhà-dòng. Lúc trở-về lòng được vững-vàng và trông-cậy Chúa sẽ cất hết các sự ngăn-trở hòng đến.

Thượng tuần tháng Juliô, Luy về tới thành Castiglione. Người có ý đợi thử-coi cha có nói chi đến việc cho vào dòng chẳng, mà nếu cha có giả quên, thì sẽ xin.

Hắn-thật Luy đợi đã nhiều ngày, trông đức-ông nói một tiếng về việc ấy, song vô ích ; vì đức-ông Ferdinandô hằng nhìn xem con cả mình, thấy tinh-nết, nhơn-đức và tài-năng con, thì không đành lòng dăng con chút nào.

Khi ấy Luy đã hơn mười bảy tuổi, xác tuy ốm-o gầy-guộc, song diện-mạo tươi-tắn, nết-na dầm-thắm dịu-dàng, xem ra như một vị thần thánh. Trông đến con, cha dường thấy ấn tiền định Chúa đã in vào, nên lòng trí hằng rối-rắm xao-xác chẳng khi dừng. Vả lại ai-nấy càng rõ biết Luy đã nên thánh mọi bề, và biết ơn Chúa kêu-gọi thánh trẻ ; và đức-ông không ưng đều ấy, thì càng thêm lòng tôn-kính mến-yêu chí-thiết và hằng lo-sợ ngày giờ đau-đớn thiết-tha phải mất người luôn ; vì thấy đức-ông đã già và

yếu-đuôi lắm, thì mọi người đều tin chắc khi cha mất thì sẽ nhường quyền mà bỏ thế-gian cho dứt.

Từ trước Luy còn giữ thể-thức bề-ngoài, khi đến nhà-thờ họ-chính xem lễ, thì quì trên nệm lót nhung ; song từ ngày cấm-phòng về sau, thì cứ quì dưới đất. Ngày Chúa-nhứt lễ-cả người rước-lễ tại nhà-thờ ấy và ở lại cấm-cn lâu lắm, đến đôi Rodonphô đợi mỗi, thì ra dạo ngoài vườn mà chờ anh. Người cũng dạy em nguyện-gẫm, song Rodonphô và François không giống như anh.

Rodonphô có tính vội-vàng nóng-nảy, cùng chẳng xem sao các nhơn-đức anh ; còn François thì có lòng đạo-đức hơn, nên người tỏ lòng thương hơn. Người-ta kể tích này rằng : Có một lần François chơi với các trẻ-con, bỗng-chúc ré lên, mẹ nghe thất-kinh và nói cùng Luy đang ở với mình rằng : « Ai làm chi con-trẻ đó ! » Luy rằng : « Xin mẹ an lòng, François biết giữ mình. Nay mẹ hãy nhớ, em là kẻ sẽ làm cho gia-thất ta được vinh-hiền ». Bà Marta không quên lời ấy và đến sau thật xảy-ra như lời Luy đã nói.

Khi ấy ông Ferdinandô cứ làm-thinh, không nói gì đến việc con, còn Luy càng thêm ăn-chay hãm-mình quá thể ; bà Marta thấy con làm vậy, thì nóng-lòng quá, đành liều mà nói với chồng rằng : « Tôi phiền-sầu lắm, vì thấy Luy càng ngày càng yếu. Nếu cho nó vào dòng, thì nó phải vâng lời bề-trên, mà bớt hãm xác, vì trong dòng không để cho ai làm khốn xác mình quá phép ; bằng để nó ở nhà, e không sống bao-lâu nữa ». Song ông Ferdinandô không nói gì hết. Ngày nọ sang ngày kia, tuần này tiếp tuần khác, đã tới tháng Augustô rồi.

Sau hết Luy nhứt-định nói cùng cha. Vậy người vào thưa cha rằng : « Lạy cha, con hằng trông-đợi cha ban phép cho con vào dòng ».

Cha rằng : « Nói gì ? ban phép gì ? »

— Lạy cha, cha đã hứa, nên con tin thật cha giữ lời ».

Cha người nổi giận mà rằng : « Hứa bao-giờ cha không biết và cha cũng không cho phép. Có lẽ nào tin được mà cha bằng lòng cho vào dòng sao ? Biết một điều là con còn con trẻ, chưa xét việc cho chín-chắn được. Đừng nói chi nữa, chừng nào đến hai mươi lăm tuổi sẽ hay. Từ này đừng nhắc tới việc đó nữa. Hoặc con có muốn đi thì đi, cha không cấm, mà từ này cha không nhận con là con nữa ».

Luy nghe mấy lời, thì những đứng dưng sét đánh bên tai ; đoạn khóc tấ-tức mà nài-xin rằng : « Lạy cha, còn lẽ nào cha nghi-nan về ơn Chúa kêu-gọi con. Xin cha ban phép, vì con nài-xin đã lâu ngày lâu tháng, vì lòng kính-mến Đ. C. G. xin cha để cho con theo thánh ý Người, xin cha đừng ngăn-trở, mà làm cho con phải cheo-leo về phần rồi.

— Ó con, cha nói lại một lần nữa, cha không hề có ý cho con vào dòng, cha không ban phép cho đến khi được hai mươi lăm tuổi. Vậy có hai điều con phải chọn, là : bỏ nhà cha mẹ bây-giờ, mà cha sẽ coi như người dưng ; hay-là đợi tám năm nữa. »

Thánh trẻ lui ra phiến-sầu khôn xiết, vào phòng quì trước-ảnh Chuộc-tội, khóc-lóc thảm-thiết. Không có phép cha, thì không được vào dòng, mà đợi lâu chừng ấy, thì biết bao-nhiều

sự hiềm-nghèo, vì người đã biết ý cha muốn cho mình kết bạn cùng Catharina, là con một đức-ông Alphonso, hầu hai quyền-trị đều về tay mình. Thế sự rất gay-go và khó chịu, nên phải tìm phương mà thoát cho khỏi.

Vậy người cầu-nguyện, suy-nghĩ và kêu-xin Chúa soi-sáng. Còn cha người thì cứ thúc-giục con nói mình chọn phía nào, mà không để cho người kịp viết thư cho cha Aquaviva mà bàn tính. Song Đ. C. T. chẳng bỏ con yếu-dấu mình.

Có một lần đức-ông Ferdinandô cho gọi Luy, tức-thì người đến, trong lòng trông-cậy Chúa sẽ giúp sức và soi-sáng cho. Cha người rằng : « Ô con, con nhứt-định phía nào hãy nói tức thì.

— Lạy cha, con ước-ao cho hai bên đều tương tư là : vâng lời Chúa và đẹp ý cha, lại cho con được bằng-an trong linh-hồn, thì con xin cha như vậy : Đừng đợi tám năm, song chừng hai hay là ba năm, mà trong khoản ấy, cha để con ở tại thành Roma, lại bây-giờ cha viết tờ bề-trên làm chứng, hết kỳ hẹn thì con sẽ vào dòng Đ C G.. »

Đức-ông Ferdinandô tỏ dấu không bằng-lòng và chẳng chịu đều ấy. Thánh trẻ thưa cùng cha rằng : « Chẳng có lẽ nào con dám lờ lỉnh Chúa mà theo ý cha, lại con tỏ thật : chẳng có sự gì làm được cho con ở thế-gian này. Mà hết kỳ hẹn, nếu cha mẹ có xin nhà-dòng đừng lãnh con, thì con sẽ trốn-khoi quê-hương và tha đi ăn-mày trong xứ khác, chẳng tha lãnh phần gia-tài Đ C T. đã muốn cho con từ-bỏ ! »

Đức-ông Ferdinandô chưa từng-nghe con nói chắc-chắn dường ấy, thì sợ liêu mình làm cho gia-thất càng phải ố-danh hơn là cho con vào

dòng Đ C G. và suy-nghĩ có khi phải theo ý con là tiện hơn chẳng ? Đang khi người suy-xét làm vậy, thì Luy sắp mình xuống trước ảnh Chuộc-tội, mà than-van số-phận mình phải vắn-vít sự sang-trọng thế-gian, cùng phân-bì những người khỏi vương-vấn của-cải danh-vọng quyền-chức, mà được phú trót mình làm tội Chúa.

Cũng một ngày ấy ông Ferdinandô nghĩ lại việc gay-go con mình, thì ưng theo ý con là : sang ở thành Roma ba năm, đoạn vào dòng Đ C G..

Luy được việc thì vui-mãnh lắm cùng vội-vàng viết thư cho bề-trên, mà kể việc người với cha là thế nào, và mình túng-thể đã xin một điều mà cha đã bằng-lòng. Sau hết thì thêm rằng : « Con muốn tỏ các điều ấy cho cha biết và thua cha hay ít ngày nữa con sẽ mặc áo đấng làm thầy, sẽ bỏ hết mọi quyền-phép trưởng-nam. Lại con phải chịu ở thử làm vậy là có ý cho bằng-lòng cha con : như lời cha dặn và con tưởng ở thành Roma thì hơn ở tại thành Castiglione. Xin cha tin thật con không lấy sự gì làm phiền-lòng cho bằng phải trì-huẩn trong sự theo ơn Chúa gọi. Sau hết con thà chết trăm ngàn lần hơn là từ bỏ ơn Chúa. »

Đoạn XVI.

LUY VỮNG-BỀN TRONG VIỆC ĐÃ KHẤN-HỨA.

Khi ấy Luy càng thêm cầu-nguyện ăn-chay đánh tội, vì lo sợ cha còn bày cách ngăn-trở khác.

Quả-thật như vậy ; vì chúng vừa được hai

ngày, thì đức-ông lại hỏi con rằng : « Ở con, con nghĩ ở thành Roma thế nào ? »

— Lạy cha, ở trong trường dòng Đ C G.. »

Đức ông rằng : « Cha không có ý vậy, song cha muốn con ở tại dinh đức Cardinalê Vincentê Gongiaga và cha phú-thác con cho người coi-sóc. Vì vậy cha phải tính việc ấy cùng đức-ông Guillaume. »

Luy nghe lời ấy, thì ngần-trí ! vì ở thành Florentia có chín tuổi mà được ở nhà riêng, không từng-phục ai, mà bây-giờ ở Roma lại phải giam trong dinh bà-con là chốn lâu-các nguy-nga. Hỡi ôi ! bấy-lâu những nài-nỉ kêu-xin, có phải xin đều ấy chẳng ? Song nếu không theo ý cha thì liền hỏng hết. Ấy vậy phải chịu và trông-cậy Chúa lo-liệu thì hơn.

Vậy ông Ferdinandô xin đức-ông thành Mantua viết thư cho đức Cardinalê Vincentê, thì đức-ông thành Mantua rằng : Mình sẵn lòng viết song thân-phụ Luy phải viết trước ; còn đức-ông Ferdinandô tưởng mình phải nhượng cho đức-ông, vì là đầu tộc. Hai bên cứ nhượng nhau, thư qua thư lại nhiều lần, mà không xong việc, nên ông Ferdi-nandô phải sang thành Mantua mà tính, vì trông có mình đó, thì đức-ông không còn từ-chối nữa.

Cách ít ngày Luy viết thư cho cha rằng :

« Lạy thân-phụ biểu con viết thư cho thân-phụ và gửi luôn thư cháu quan Giovanni ở Venise gửi. Vậy con viết thư này theo ý mẹ và thân-phụ coi thư kia ; còn tin đồn có dịch không biết có thật không. Xin Chúa cho khỏi sự khốn-nạn ấy ở thành Florentia, quan Giacobô tin cho quan

Francescô hay quan Caccia lên trị thành Sienne. Đó là mấy đều con mới hay. Cả nhà đều mạnh hết, có mình Rodonphô đau răng chứt-đỉnh mà thôi. Sau hết cúi-xin Chúa đoái-thương, ban cho thân-phụ sức-khoẻ luôn.

Tại thành Castiglione, ngày 23 tháng septembre, năm 1585. »

Con mọn thân-phụ.

Luy Gongiaga.

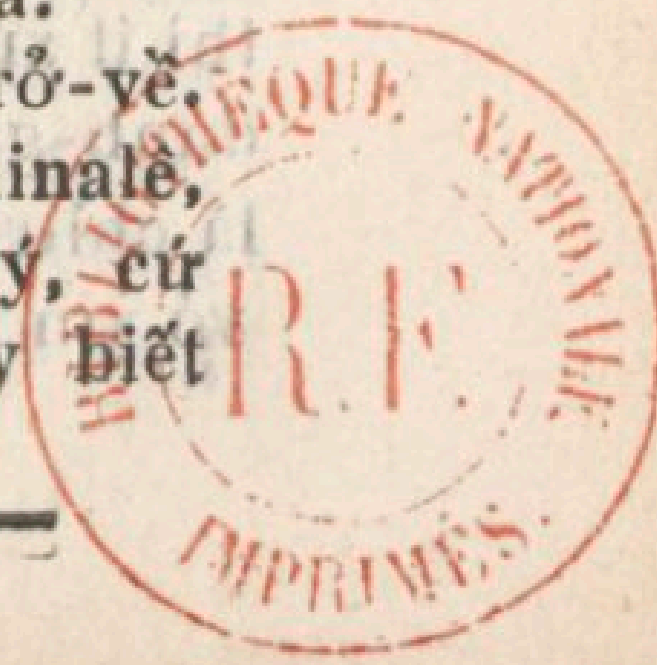
Luy không nói một lời nào về việc mình sốt, người phú-giao mọi sự trong tay Chúa và cũng không hỏi công-việc ra sao. Hẳn-thật người lo-sợ phải ở tại dinh đức Cardinalê, nên hằng kêu-xin Chúa đừng để cha mình tính xong việc ấy, Gởi thơ trước vừa được hai ngày, thì người lại gởi cho cha một thơ nữa, mà cũng không nói chi đến sự vào dòng, dường như cha con chưa nói việc ấy bao giờ. Thơ rằng :

« Lạy thân-phụ, sáng hôm nay em Rodonphô đã được thơ thân-phụ gởi, song em khó ở, nên con trả lời thế ; em con đã vâng các đều thân-phụ dạy ; song sự lo việc ngoài đồng, vì khó-ở nên đi không được ; nhưng-mà có Antoninô lo. Hôm qua con viết thơ chỉ việc cho ông Tulliô, vì người nôn tính việc lắm. Bấy lời xin Chúa hằng giữ-gìn thân phụ luôn. Tại thành Castiglione, ngày 1 tháng octobre 1585. »

Con mọn thân-phụ.

Luy Gongiaga.

Khỏi ít ngày đức ông Ferdinandô trở-về. Người dỗi ý không để Luy ở dinh đức Cardinalê, vì rằng : mình và đức-ông không thuận ý, cứ nhượng cho nhau viết thơ trước. Song Luy biết

là thánh ý Chúa định, nên sau người nói rằng :
« Nếu cha tôi và đức-ông thuận ý cùng nhau, thì số-phận tôi càng phải khốn-nạn hơn trước và lâu thoát-khỏi lắm. »

Cách này không xong, thì ông Ferdinandô lại bày cách khác ; người nói cùng con rằng : « Cha mới sai một quan đi Roma, cha biết các thầy dòng Đ C G. không lãnh học-trò cách khác thường, song chắc đức-ông Scipion sẽ liệu được việc ta xin. Vậy cha muốn trong trường con có một phòng riêng và một phòng cho các quan hầu, coi cho xứng-đáng một vị công-tử. »

— Lạy cha, chắc bề-trên không cho đều ấy. »
Cha rằng : « Để coi. »

Khỏi ít ngày ông Ferdinandô được thư lại ; quả-thật như lời thánh trẻ đã nói. Đức-ông Scipion xin-nài lắm, mà cũng không được, vì trong dòng không có vậy bao-giờ ; và đức-ông Scipion thêm rằng : « Song tôi không ngã lòng. Vậy đức-ông biểu công-tử viết thư cho hoàng-hậu Eleonora mà xin nói giùm, vì người có lòng thương công-tử lắm, lại dòng Đ C G. mang ơn người đã nặng, nên có khi kẻ khác xin không được, mà hoàng-hậu xin được. »

Đức-ông Ferdinandô đọc thư cho Luy nghe, đoạn rằng : « Con coi đó, việc ta ở trong tay con, vậy con xét có nên viết thư cho hoàng-hậu chẳng. »

Người thưa rằng : « Tưởng con xin làm vậy thì ít xứng, vì làm thiệt-hại phần thiêng-liêng và danh-giá con ; vì chừng ra như con đã dối ý hay là chịu lòng lắm, nhứt-là vì khi trước con đã gấn-vó xin người lo-liệu cho vua thượng-vị ưng-nhận

từ nhượng-giao. Bởi đó không có cách nào khác được. » Đức-ông Ferdinandô cảm giận làm-thình.

Ngày hôm sau người nằm liệt giường và đau-dớn lắm ; còn Luy càng thêm cầu-nguyện ăn-chay đánh tội và trồng-cây lòng lành Chúa thương, vì đã kêu-gọi mình.

Có một bữa người cầu-nguyện suốt bốn giờ, bỗng-chức như có tiếng bề trong thúc-giục mình, lấy lòng mạnh-mẽ phải đến xin cùng cha một lần nữa. Tức-thì người đi, thấy cha nằm trong phòng, thì thưa hăn-hỏi rằng : « Lạy thân-phụ con ở trong tay thân-phụ muốn thề nào, thì nên thề ấy ; con tỏ thật, Đ C T. đã gọi con vào dòng Đ C G., mà thân-phụ đã chống lại, ấy là thân-phụ chống-ngịch cùng thánh ý Đ C T.. » Người nói cách oai-nghi dường thiên-thần bởi trời xuống phán, đoạn không đợi cha trả-lời, cúi đầu bái-kính mà lui ra và về phòng mình, để mọi sự lại đó cho Đ C T. lo-liệu.

Đức ông Ferdinandô kinh-hãi, vì chưa hề thấy con tỏ cách nghiêm-trang và nói giọng oai-nghi dường ấy. Tức-thì người nhớ lại các điều ngăn-trở, các sự khốn-khó mình đã làm cho con ; lại suy-đến nhưn-đức trọn-lành con từ thuở bé, và biết mình chẳng còn được thấy cùng phải lìa mặt con luôn, thì đau-dớn xót-xa quá sức và kêu la than-khóc thảm-thiết.

Mọi người nghe, chạy tới, song người xây vào vách, hai hàng nước-mắt tuôn ròng-ròng, cứ kêu tên con và khóc-than mình phải lìa mặt con cho đến chết. An-ủi thề nào cũng không nghe. Bạn người nói cũng không được, Rodonphô cũng bị đuổi ; còn Luy không ra mặt. Sau hết ông

Ferdinandô xin người ta đi kiếm Luy. Tức-thì người tới. Cha vừa thấy con, liền kêu lên rằng : « Ô con, con đã làm cho cha đau lòng xót dạ là dường nào ! vì cha thương-yêu con ; cha hằng thương con và trông con sẽ nên rường-cột chống-đỡ gia-thất. Song Đ C T. gọi con, thì cha không ngăn-trở. Ô con, con hãy đi, hãy đến chốn con ước-ao, cha chúc cho con mọi sự lành. » Người và nói và khóc. Thật chưa hề khi nào người nói cùng con-cái mình cách dịu-dàng dường ấy.

Thánh trẻ vừa mở lời cảm ơn, thì càng làm cho cha khóc-lóc thảm-thiết hơn nữa, nên người phải lui ra, để cho cha được yên một chút.

Luy về phòng quì gối cảm đội-ơn Chúa, vì đã soi-sáng ; và lấy lòng sốt-sắng dâng trót mình cho Người.

Ngày hôm sau trong dinh khóc-lóc, vì mất thánh trẻ đáng thương ; ngoài thành than-van, vì phải lìa công-tử đáng mến. Mọi người tuôn-đến xem người một lần sau hết ; kẻ thì trèo cửa-sổ mà dòm, người thì xin phép vào thăm ; ai-nấy đều châu-lụy than rằng : « Ô công-tử yêu-dấu hơn sao bỏ chúng tôi ; hơn sao đành lìa nước lìa dân mến phục dường ấy ! Chúng tôi trông-cậy ngài, hơn-sao đến lúc gần cầm quyền, lại bỏ chúng tôi. »

Thánh trẻ rằng : « Hỡi anh em, tôi đi tìm mào triều-thiên trên trời là mào đời-đời. Một người cầm quyền cai-trị khó rồi linh-hồn là dường nào ; như lời Sách-thánh rằng : *chẳng ai làm tôi hai chủ, là Đ C T. và thế-gian được*. Vậy tôi muốn chắc phần rồi, và cũng khuyên anh em lo phần rồi mình. »

Luy hằng mong trông đến ngày đi, song còn phải đợi mời bà-con tôn-tộc đến thành Mantua mà ký tờ nhượng-giao. Lại còn thêm nhiều tờ khác nữa, hầu sau, nếu dòng Ferdinandô không còn con trai, thì khỏi gây việc tranh-tụng. Nhưng-mà các việc ấy nội hai tháng cũng đủ xong.

Khi ấy bà Marta đang đi thăm công-chúa xứ Savoie ở thành Turin, đợi khi về sẽ gặp đức-ông và hai con Luy và Rodonphô tại thành Mantua.

Đoạn XVII.

LUY KÝ TỜ NHƯỢNG CHỨC TRƯỞNG-NAM CHO EM
VÀ VÀO DÒNG.

Đến nửa tháng octobrê 1585, cả và thành Castiglione hoá-ra một đám tang chung, mọi nơi nghe những tiếng than-khóc. Công-tử Luy lên xe ngồi sau, Rodonphô ngồi trước anh, cha Caltaneô là cha linh-hồn ngồi bên tả, quan Francescô ngồi trước cha ấy; các quan-hầu đi ngựa. Đức-ông Ferdinandô còn yếu thì đi xe riêng và có nhiều quân-lính theo hầu; đều đi thành Mantua. Mọi người tuôn-đến các đường người đi mà từ-giã một lần sau hết; xe qua tới đâu, thì nghe những tiếng than-khóc tới đó. Luy cúi mặt giờ tay từ-giã mọi người.

Vừa tới thành Mantua, thì người đi thăm các cha dòng Đ C G. và kể lại các việc đã xảy ra từ ngày cấm-phòng, mà rằng: « Con xin các cha giúp lời cầu-nguyện, vì có lẽ ma-quỉ hãy còn bày được mưu khác. »

Hắn-thật thần dữ chưa chịu lui bước. Vì chưng trong tờ nhường-giao có trí phần bổng cho người, mỗi năm bốn trăm đồng vàng, muốn dùng việc gì mặc-ý. Song khi đức-ông Ferdinandô nói việc ấy cùng bề-trên nhà trường dòng Đ C G., thì cha bề-trên rằng : « Trong dòng không được lãnh lộc ấy. Vậy nếu đức-ông muốn vậy, thì phải nói rõ : Sẽ để bề-trên chung định liệu về của ấy. »

Đức-ông rằng : « Tôi không có ý vậy, tôi muốn giao tiền ấy trong tay con tôi và nó dùng tự-ý nó. »

Cha bề trên rằng : « Dòng Đ C G. không được phép ấy, vì nghịch cùng đức khó-khăn mọi người đã khấn-giữ cho đến chết.

— Vậy tôi biểu rút đều ấy : tôi không cho con tôi đi gì hết, vì nó không phép để của riêng theo con bạc sang-trọng. »

Cha bề-trên rằng : « Tự ý đức-ông. »

Đức-ông Ferdinandô muốn sửa đều ấy, thì cho mời các thầy lãn-sĩ, các quan và các đức-ông trong tộc mà bàn-tính. Song ai-nấy đều đoán phải để y như vua thượng-vị đã châu phê, bằng có sửa bỏ đều gì, thì phải xin ấn-nhận lại.

Luy thấy việc trắc-trở thì nhứt-dịnh ký và bỏ bổng-lộc, vì rằng : cả tôn-tộc đều ưng, thì vua cũng bằng lòng, lại dấu ký rồi, thì hoàng-hậu Mantua cũng tâu nói cùng vua được. Bởi đó mọi người đều thuận ý và định ngày mồng hai tháng Novembre sẽ ký tờ.

Sớm-mai ngày ấy, các đức-ông hội tại đình Saint-Sébastien, rồi kéo đến toà hiệp-ngự ; ở đó đã có đức-ông Ferdinandô và các quan kỳ-lão

chức sẵn. Đức-ông Vincent và Prosper ngồi, đoạn thơ-ký đọc tờ nhượng-giao.

Khi ấy ông Ferdinandô khóc ròng-rã, còn Luy cứ một mực bình-tĩnh. Đến lúc ký, thì đức-ông Vincent tỏ một đôi lời cảm-cảnh ; còn nhiều đức-ông khác chọc nhạo Luy, song lời nhạo ấy cũng ra vô-ích. Kể thì rằng : « Công-tử còn trẻ quá. » Ông khác rằng : « Nếu công-tử đến bước sau hết này và ký vào tờ, thì không còn trông được gì nữa. Hãy còn kịp, xin công-tử đừng ký. » Song Luy không trả lời tiếng nào, thẳng lại bàn, ký vào tờ, rồi chạy ra.

Ký chỉ xong, thì các tẩn-sĩ và các thầy thông-luật lui về ; còn các công-tử các đức-ông ở lại dùng bữa với ông Ferdinandô. Các ông ấy xúm lại chuyện-văn cùng nhau, song đức-ông Vincent, Prosper và Vespasien chẳng lia ông Ferdinandô, vì thấy người phiền-sầu khóc-lóc chẳng hề nguôi.

Khi ấy có một ông ngồi xa đức-ông Ferdinandô nói cùng các kẻ xung-quanh mình rằng : « Sao ông Ferdinandô lấy lại bốn trăm đồng vàng ; thật là một điều quái lạ, tôi không hiểu được. » Ông kia rằng : « Công-hầu Ferdinandô xưa nay có tiếng rộng-rãi lắm. » Ông khác lại rằng : « Tôi thấy vậy, thì lấy làm hồ danh quá ; ra như người muốn phạt dòng Đ C G., vì chung đang khi mọi người đua nhau giúp-dỡ dòng Đ C G., vì dòng ấy hăng ra sức giúp-dỡ Hội thánh và tận tâm dạy-dỗ trẻ-con, mà có một người trong tộc ta xưa nay đã ở hết lòng cùng dòng ấy, mà bây-giờ không chịu tiền nuôi con mình ở nhà-tập, thì xấu-hồ là dường nào ! » Ông trước lại rằng : « Sự ấy tưởng

tại người đau-đớn quá, mà không còn suy-xét gì nữa. » Cha Cepari kể lại tích này, thì thêm rằng : « Đ C T. định làm vậy cho Luy càng giữ đức khó-khăn trọn-hảo hơn. »

Khi Luy đã ký vào tờ, đoạn đi ngay về phòng qui gởi cảm đội-ơn Chúa, vì từ rày không còn sợ ai tranh-giành mình nữa. Lòng đầy sự bằng-an vui-mừng lấy nước-mắt chang hoà làm chứng. Người không còn của gì, không được của gì, nên thưa được cùng Đ C T. đang gọi mình vào dòng rằng : « Lạy Chúa, có con đây, con đi, con sẵn lòng, các lời-tói buộc con đã dứt rồi, thế-gian không còn bắt con làm tôi-tá nữa, con được thong-dong làm tôi Chúa giữa các thánh Chúa tôi. » Người cảm ơn lâu lắm và năng than-thở rằng : « Ôi ! đức khó-khăn quý-trọng là dường nào ! tôi là ai mà Chúa kêu-gọi lãnh của châu-báu dường ấy. » Sau hết ra như tỉnh lại, thì kêu cha Cattaneô mà rằng : « Lạy cha, này áo dòng đây, con lén biểu may khi vừa tới đây, xin cha làm phép cho con mặc. »

Cha Cattaneô làm phép xong, thì người bỏ các đồ thế-gian, mặc áo dòng ; bỏ giày sang-trọng, mang giày thô-hèn như các thầy. Đến giờ ăn-cơm, mọi người tụ tới, Luy cũng đến, mình mặc áo dòng ; ai-nấy đều động lòng sa nước-mắt, đức-ông Ferdinandô càng khóc-lóc thảm-thiết hơn nữa. Bấy-giờ Luy đến hôn tay cha, ra sức an-ủi cùng lấy những lẽ khôn-ngoan chắc-chắn làm chứng thế-gian đầy sự cheo-leo, và kể làm vua chúa khó rồi linh-hồn là dường nào. Ai-nấy nghe, thấy đều ngợi-khen kinh-phục.

Ngày hôm sau, là 3 tháng novembre, người

đến từ-giã đức ông Guillaume và bạn người là Eleonora, đức-ông Vincent cùng linh-lang là Leonora. Đến tối trước khi về phòng, thì người quì gối trước mặt cha mẹ cùng xin ban phép lành cho mình, cả hai đều chảy nước-mắt ròng mà ban phép lành cho con, đoạn từ-giã cha mẹ, về phòng dọn đi.

Ngày 4 vừa rạng đông, thì người lên đàng cùng cha Cattaneô, quan Francescô, Giovanni, Ghisoni và một ít tôi-tớ đi theo. Rodonphô chực ngoài cửa, giúp anh lên xe và đưa đi. Đến làng Quistel-lô thì anh em từ-giã : Rodonphô trở lại Mantua, còn người xuống đò dọc theo sông Pô mà đi thành Ferrare.

Lúc ở dưới đò có một quan nói cùng người rằng : « Công-tử Rodonphô mừng lắm, vì được cầm quyền thế đức-ông. »

Luy trả lời rằng : « Em tôi mừng, vì được thế quyền, không bằng tôi mừng, vì đã giao quyền. »

Đức-ông thành Ferrare đã kết-bạn cùng bà Marguerite là con đức-ông Guillaume là bà-con, nên người phải ghé thăm từ-giã, đoạn qua Bologne mà sang thành Florentia đặng đi viếng nhà Đức-Bà ở Loretta. Chẳng may vừa đến địa-hạt thành Florentia, thì nghe có lệnh cấm vào thành, vì sợ bệnh lây, nên phải trở-lại thành Bologne ; ở đó người viết thư cho đức-ông François de Medicis tỏ lòng đau-đớn, vì không được gặp đức-ông mà từ-giã lần sau hết, trước khi vào dòng Đ C G.. Đoạn đi thẳng đến thành Loretta.

Xưa Đức-Mẹ đã cứu người khỏi chết khi còn trong lòng mẹ, vì lời bà Marta khẩn đi viếng nhà thánh ở Loretta và đem con đi nữa ; dấu người

đã được đòi lời khấn ấy, song Luy cũng dốc lòng làm cho trọn. Chẳng có lưới nào kẻ xiết trong chốn thánh này, người được phỉ lòng phỉ dạ là ngần nào. Người ở lại hai ngày, các thầy dòng Đ. C G. muốn rước về dòng, song người xin khiêu, mà ở tại quán gần nhà thánh; xem nhiều lễ, rước lễ, chiều lại vào cầu-nguyện lâu-dài. Đoạn từ-giã Đức Mẹ, thượng trình đi Roma, không còn muốn ghé đâu nữa.

Và khi thánh trẻ vừa tới, thì đã đồn tiếng khắp cả thành, nên thiên-hạ tuôn-đến xem coi một vì công-tử đã từ-bỏ vinh-hoa phú-quới và trải qua nhiều nỗi đắng-cay cho được phép vào dòng Đ. C G., mà ăn-ở khó-khăn hèn-hạ. Những kẻ càng ham-mê thể tục, thì càng ước-ao xem-thấy người, vì tưởng là một phép-lạ đáng ghi-tạc ngàn năm mà-chớ.

Từ thành Loretta đến Roma cả thấy đều cỡi ngựa. Mỗi ngày sớm-mai người thức-dậy nguyện-gẫm một khắc, rồi đọc kinh giờ và kinh đi đàng với cha Cattaneô. Đoạn cả thấy lên ngựa, người đi trước cứ đọc kinh nguyện-gẫm, một đôi khi xin cha đến gần mà nói-khó việc thiêng-liêng. Trưa lại vào quán nghỉ-ngoi, đoạn đọc Vesperas, Completorium, rồi cứ việc đi.

Người ái-mộ sự hãm mình lắm, nên có một lần nói cùng cha giải-tội rằng: « Cha không cho con ăn-chay mỗi tuần ba lần như đã quen, thì con phải vâng lời, vì cha coi-sóc linh-hồn con trong lúc đi đàng, song vào nhà-tập rồi, con được thông-thả thì sẽ dền bồi lại. »

Cha rằng: « Công-tử đi đàng xa-xuôi mệt-nhọc, lại tiết đông thiên lạnh-lẽo, nên giữ chay

nhiệm-nhật làm vậy không nổi, Đ C T. cũng rõ biết đều ấy ; song vào nhà-tập sẽ có bề-trên chỉ định, công-tử sẽ tuân ý người. »

Thánh trẻ rằng : « Ô cha, sau này bề-trên có sai con qua Thiên-trước mà cứu giúp những linh-hồn xứ xa-xác ấy, thì con được phước và vui-măng là dường nào ! »

Tiết ấy nhằm mùa đông giá-rét, lại phải đi ngựa lâu giờ, nên chơn tay mọi người đều tê cả ; chiều lại vào quán, sẵn lửa ấm, thì ai-nấy đều vui dạ sưởi-hơ. Song thánh trẻ không hề đến gần lửa, cứ vào phòng để ảnh Chuộc-tội mà quì gối nguyện-gẫm hai giờ, đoạn đánh tội, rồi đọc Matutinum và Laudes với cha ; xong các việc thì mới đi nghỉ. Có một lần cha Cattaneò thấy người rần sức cỗi giày ra mà không được, thì cha giúp cỗi ra, thấy chơn sưng lên và tê-cứng, song người chẳng than đau cũng không hề chịu hơ lửa.

Đoạn XVIII.

LUY ĐƯỢC VÀO CHẦU ĐỨC GIÁO-HOÀNG,

VÀ VÀO NHÀ-TẬP.

Khi ấy đức Giáo-hoàng Sixto V đang cai-trị Hội-thánh. Cả triều-dinh Roma đều hay tin công-tử Luy sẽ đến kinh-dô Hội-thánh ; lại ai-nấy cũng rõ biết người đã trải-qua mấy trận gian-nan, mấy cơn nguy-hiểm, mới nếm được ơn kêu-gọi, nên hằng trông-mong gặp người. Đức-ông Scipion đã tâu các việc cùng đức thánh Cha, Người lấy làm động lòng và cũng muốn thấy mặt

con trẻ, vì tiếng nhơn-đức người đã đồn thổi khắp cả nước Italia.

Ngày 21 tháng novembre công-tử Luy đến Roma, người ghé tại dinh đức-ông Scipion là đức Giám-mục patriarcha thành Giêrusalem ; hai đức-ông Cardinalê Vincent và François muốn rước người về dinh, song thánh trẻ xin kiêu ; người nghỉ đó ít giờ, đoạn đi đến nhà-dòng.

Cha Aquaviva đang ở trong vườn, người thấy con-trẻ đơn-sơ nét-na dịu-dàng lại có nhiều quan sang-trọng theo-hầu, thì dễ biết là công-tử Luy.

Thánh trẻ vừa thấy cha, tức-thì sắp mình xuống dưới chơn người, mà xin nhận mình làm con, đoạn trình thơ đức-ông Ferdinandô gởi cho người. Trong thơ rằng :

« Trọng-kính cha đặng hay : Nếu tôi đợi cho đến rày mới gởi con tôi là Luy vào nhà tập trong dòng cha, là vì tôi thấy nó còn nhỏ tuổi, e không bền-vững, nên tôi lần-lữa rày mai. Rày tưởng nó được ơn Chúa kêu-gọi, lại nó bằng gấn-vó nài-xin luôn, thì tôi gởi nó cho cha. Tôi không xin cha lo-lắng cho nó hơn kẻ khác, song tôi tỏ thật cùng cha tôi yêu-dấu nó hơn hết mọi sự trên đời, trông-cậy nó sẽ nên rường-cột chống-đỡ gia-thất tôi, song từ này chỉ trông nhờ lời con tôi và cha cầu-nguyện mà-thôi.

Tại thành Mantua, ngày 3 tháng novembre 1585. Nay tôi-lá cha.

Ferdinandô đức-ông Castiglione, ký. »

Nhưng-mà trước khi vào nhà-tập, Luy còn phải thăm-viếng các đức Cardinale, là bà-con thân-quyến, như đức Cardinalê Este, Farnêse, Medicis

và nhiều đấng khác ; người cũng lấy lòng sốt-sắng đi viếng bầy nhà-thờ danh tiếng trong thành Roma.

Ngày 29 là thứ bảy, các quan triều đức Giáo-hoàng đang chực người, vì chung ai-nấy đều biết ngày ấy người được phép vào chầu đức thánh Cha ; các phòng gần đèn chập như nêm, đủ bậc sang-trọng, mọi người nao-nức trông-xem một vì công-tử mà các triều đình cả xứ Italia đều tung-hô là đấng thánh từ thuở thơ sanh, và coi như một phép-lạ Chúa làm.

Khi thánh trẻ vừa tới cửa đèn, thì hết thấy đều tỏ lòng cung-kính dường-như thấy một thiên-thần. Đức thánh Cha xem-thấy con-trẻ nét-na dường ấy, thì cũng động-lòng. Luy vừa đến, thì sắp mình xuống dưới chơn Đức Giáo-tông mà dâng thơ cha mình gởi, đoạn hôn chơn đấng thay mặt Đ. C. G..

Đức thánh Cha coi thơ cùng hỏi thánh trẻ nhiều điều ; người trả lời cách đơn-sơ, khôn-ngoan và chắc-chắn, đến đôi mọi kẻ nghe đều lấy làm-lạ và khen-ngợi lắm. Đoạn đức thánh Cha hỏi Luy rằng : « Ó con, con có xét các việc trong dòng Đ C G. chẳng ? con có biết các thầy phải làm việc khổ-sở lắm chẳng ? »

— Lạy đức thánh Cha, con xét các điều ấy đã lâu lắm, con không lấy sự gì làm quá sức, mà lại con ước-ao chịu các điều ấy trong chơn Chúa đã gọi con vào. Vì chung con trông-cậy Người đã thương mà kêu-gọi con thế nào, thì cũng giúp con giữ mọi điều cho trọn thế ấy.

Đức thánh Cha lấy làm vui-mừng và khen Luy có lòng sốt-sắng. Sau hết người khuyên-bảo

các cha lãnh được một thiên-thần ở cùng mình mà-chớ. »

Khi đức-ông về rồi, thì bề-trên nhà-tập đem Luy đến một phòng nhỏ chỉ ở đó cấm-phòng ; tức-thì người vào đó cách vui-mừng khác nào vào cửa thiên-đàng, Người qnì gối mà than-thở rằng : *Nầy là chốn tôi nghỉ ngơi, tôi ở đây, vì là nơi tôi đã chọn.* Người hằng chảy nước-mắt ra làm chứng lòng vui-mừng và cảm đội-on Chúa, vì đã cứu mình ra-khỏi nước Egyptô mà đem vào đất Người đã hứa.

Khi ấy Luy được mười bảy tuổi, tám tháng và mười sáu ngày ; nhằm lễ bà thánh Catharina đồng-trình tử-đạo, năm 1585.

PHẦN THỨ HAI.

Luy làm thầy dòng Đ. C. G.

Đoạn I.

THẦY LUY Ở TRONG NHÀ-TẬP.

Bấy-lâu Luy hằng giữ sự đơn-sơ trong cách-ăn nết-ở, song cũng là một vì công-tử : đi ra thì quan-quân theo hầu, về nhà thì tôi-tớ kính-phục. Song rày nên một thầy-dòng ở nhà-tập, hằng hỉ-hoan, khi được làm việc khó-hèn. Xem mọi người như bề-trên, còn mình là tôi-tớ ; hễ thấy ai nhơn-đức sốt-sắng, thì ra-sức bắt-chước chẳng chịu thua.

Bề-trên thấy thầy Luy nhọc-nhắn lắm, thì không cho cấm-phòng theo luật phép dòng. Vẫn người mới cấm-phòng tại dòng Đ C G. ở thành Mantua ; còn về ơn kêu-gọi, thì chẳng chút nghi-nan, nên dạy thầy vào nhà-thương cho thầy-thuốc xem-xét. Thầy-thuốc không thấy bệnh chi cho rõ, thì đoán là tại người yếu, lại mới đổi phong-thổ mà-thôi. Song chầy ngày bề-trên xét ra căn bệnh là tại người hãm xác quá, nên từ ấy thầy Luy phải dùng thang-thuốc vâng lời, mà bớt hãm mình. Vì vậy khỏi ít lâu thì mạnh lại và làm mọi việc trong nhà như các thầy khác.

Người có thói nghiêng đầu qua một phía và cúi xuống, nên có một lần cha Pescatore nói cùng người rằng : « Thầy phải bỏ thói nghiêng đầu

thề ấy. Ta đã biếu làm một cái kiềng, để giúp thầy sửa dầu mình chính-đỉnh như mọi người. » Cha bèn đưa một cái vòng bằng giấy cứng, bao nĩ, vòng quanh cổ dặng giữ dầu thẳng. Thầy Luy đã phải bớt nhiều việc hãm mình, thì lại vui lòng lãnh đồ bề-trên phát. Thương thay ! xưa trong đền chẳng chịu dùng kiềng vàng, nay ở dòng lại vui lòng mang kiềng giấy. Vốn người chẳng hay cười, song nay, trong giờ nghỉ thấy mình mang cổ cứng cách lạ ở giữa anh em, thì nín cười không được.

Người quen ngó xuống, nên thường không thấy rõ các vật xung-quanh mình, đến khi phải vâng lời ngược mặt lên, thì lại thấy mình đội mào khác hơn của anh em và áo mình dùng cũng tốt hơn. Người không ưa sự cách-biệt thề ấy và lấy làm-lạ, sao bề-trên thấy vậy, mà không quở-phạt mình. Tức-thì thầy đến cùng cha bề-trên và tỏ lòng ước-ao áo và mào thường như của anh em, thì cha Pescatore liền cho như ý.

Khỏi ít lâu Luy thấy đều khác cũng lấy làm-lạ như vậy nữa. Vì chưng khi còn ở thế-gian, hằng muốn ăn-ở đơn-sơ, song vốn người sinh trong chốn đền-dài, cần vật chi, thì sai các quan mua sắm, đưa sao dùng vậy, không biết giá nào và không lo chi đến hình-thể tài-chất, không coi vật ấy quý hay hèn ; lúc vào dòng, những ước-ao ăn-ở khó-khăn hèn-hạ. Song chẳng xét coi đồ mình dùng ra thề nào, tưởng cũng như của các thầy khác. Xảy có lần kia người thấy sách đọc kinh anh em thường, mà sách mình sơn son phết vàng, thì lấy làm-lạ. Vậy thầy Luy lừa dịp tiện đem sách đến bề-trên xin thâu lại và ban sách

thường. Bề-trên không hỏi chi, một giao cho người sách rất cũ ; thánh trẻ liền vui-mừng và cảm-tạ dường được ơn rất trọng. Người quen gọi các đồ phải bỏ thẻ ấy là *phàm-trần nước Egyptô*.

Người ra-sức giữ luật chung như các thầy. Bề-trên sợ đổi cách ăn-ở làm cho người phải bịnh, nên khuyên mấy tháng đầu hãy thông-thả hơn. Vả mấy lúc trước người đã hăm mình nhiệm-nhất quá, cùng phải khó-nhọc mà lướt-thắng các đều ngăn-trở, nên sức-lực hao-mòn, song người xin bề-trên đừng châm-chế đều chi, mà lại để mình lo việc bếp, giúp trong nhà cùng làm mọi việc như các thầy.

Người hay nói rằng : « Tôi đã được cứu ra khỏi nước Egyptô, mà nên người rớt-hèn trong nhà thánh, thì không phải là một ơn rất trọng sao ? » Người coi hiệu công-tử mình chẳng khác nào tội phải đền, mà lại phải xin anh em tha nữa, cùng không lấy sự gì làm trọng bằng chức thầy-dòng dâng mình làm cho danh Cha cả sáng. Người lấy chức vua-chúa làm thua kém chức thầy-dòng, và cảm một thầy rớt-hèn trong nhà-tập quý-trọng hơn vua quan nữa.

Thầy Luy vào nhà-tập ít lâu, thì Chúa đề cho phải một trận gian-nan mới. Vì chung khi còn ở thế-gian, thì Đ C T. hằng ban ơn an-ủi không hề ngớt ; bây-giờ vào nhà-tập, thì Chúa rút ơn an-ủi cách riêng, để cho linh-hồn lấy sức mình mà chống-trả với kẻ-thù ; thoát-chức người tưởng mình mất ơn Chúa, mà không còn trông tìm lại được. Vả lại khi người còn ở thành Castiglione, không có ai chỉ dẫn việc linh hồn, một hai khi hoạ hiểm mới gặp được một thầy-dòng Đ C G.

chỉ-dẫn cho ít nhiều. Bởi đó Đ C T. chẳng để cho người thiếu ơn soi-sáng, kéo lạc đàng. Song khi vào nhà-tập, thì sẵn có nhiều kẻ chỉ-dẫn việc linh-hồn, nên Chúa rút ơn soi-sáng ấy, đừng thử lòng người. Tức-thì lòng người ra bối-rối, tưởng như Đ C T. đã bỏ mình rồi, linh-hồn ra khô-khan, làm việc lành cách lạt-lèo, chẳng còn được nếm sự vui-vẻ như xưa.

Tuy Chúa để người chịu khốn-khó cay-đắng trong linh-hồn thể ấy chẳng bao-lâu ; song vì người chưa từng chiến trận thiêng-liêng ấy, thì lấy làm lâu-dài lắm.

Trong lúc ấy một hai khi Chúa trả lại ơn soi-sáng, và ban cho linh-hồn được nếm chút sự vui-vẻ thiêng-liêng ; song thương ôi ! ơn ấy lại biến-mất, thì linh-hồn càng ra mù-mịt tối-lắm.

Bấy-giờ ma-quỉ xui-giục lòng người ngao-ngán sự ở nhà-dòng, và tưởng mình đã lầm-lạc, nên phải trở-về thế-gian mới trông đặng rồi linh-hồn.

Thầy Luy rõ biết đó là mưu gian chước dối ma-quỉ, nên cứ làm việc bồn-phận như thường và lấy sự này mà thắng nó. Là người hăng tỏ hết mọi sự cho đấng bề-trên, chẳng giấu-diếm điều gì ; và bề-trên dạy thể nào, thì vâng cứ y như vậy. Lại người cũng tỏ cho các thầy biết, vì rằng : « Tôi ở giữa các thánh thiên-thần, thì chẳng nên giấu sự gì. »

Và khi người còn ở thế-gian, thì ít hay nói, mà khi vào dòng, thì năng nói-khó việc thiêng-thiên với các thầy ; nên người nói chơi rằng : « Nếu bà-con tôi vào đây, sẽ lấy làm-lạ, vì ở đây một ngày tôi nói hơn khi ở ngoài một năm. »

Đoạn II.

ÔNG FERDINANDÔ QUA ĐỜI.

Từ ngày Luy trảy đi, thì đức-ông Ferdinandô được bình-yên hơn, song bình người không giảm-bớt, mà lại càng ngày càng gia-lăng, bằng năm luôn trên giường, có muốn đi đâu, thì phải đỡ. Người có ý ở tại thành Mantua đợi mấy quan đưa con sang Roma về.

Đang khi ấy người suy-nghĩ chín-chắn, thì mới rõ con mình đã được ơn Chúa kêu-gọi và đã chọn phần nhứt-hảo ; người nhớ lại cách-ăn nết ở tốt-lành con từ thuở bé, thì lòng được đầy-dẫy sự vui-măng, vì được làm cha một thiên-thần dương thế ; lại có khi ngày sau Hội thánh sẽ kính-phục con mình là một đấng thánh. Song suy đến mình thì muôn phần chẳng xứng bậc cha, nên phàn-nàn trách mình, vì đã làm cho con phải gian-nan tân-khổ cùng đau-đớn ăn-năn, vì đã chống-ngịch thánh ý Chúa ; ngày đêm châu-lụy chứa-chan. Chúng bạn biết tính người ưa chơi bài-bạc, thì rủ chơi cho khuấy-lãng tâm-thần, song đức-ông chảy nước-mắt tỏ lòng hối-cải mà rằng : « Không, không ! bởi mê chơi, nên hao tiền tổn của ; tôi chữa, con tôi nói phải, tôi phải nghe lời con khuyên. »

Khi cha Cattaneô về mà thuật lại lời con nhảm, thì đức-ông châu-lụy tuôn-rơi và cũng xin người giúp mình lo việc linh-hồn, mà rằng : « Ó cha, tôi muốn xưng tội chung cả đời, nhưng-mà không phải ở đây, tôi truyền đem tôi đến nhà-

thờ Đức-Bà, xin cha đi cùng tôi và đến đó, cha sẽ làm phước cho tôi. Ấy là chốn con tôi nằng tới cầu-nguyện và tôi tin thật ở đó con tôi đã cầu-nguyện cho tôi nhiều lần. »

Ấy vậy đức-ông truyền khiêng mình đến nhà thờ Đức-Bà, và xưng tội chung cả đời cùng tỏ lòng ăn-năn thống-thiết. Từ ấy người chẳng còn nóng-nảy theo cơn bệnh, mà lại đã nên gương nhin-nhục cho mọi người. Người truyền lấy ảnh Chuộc-tội trong phòng Luy để trên giường mình và thường hôn kính hay là để áp vào ngực; có khi lại cầm đánh trên ngực cùng chảy nước-mắt than-thở rằng : « Lạy Chúa, xin thương tôi vì tôi là kẻ có tội, xin thương tôi. »

Người thấy mình được lòng ăn-năn thăm-thiết và chảy nước-mắt, thì nói với các kẻ xung-quanh rằng : « Tôi biết lòng ăn-năn này bởi đâu mà ra và nước-mắt này bởi đâu mà có, thật là bởi lời Luy cầu-nguyện. Chính con tôi đã kêu-xin Chúa nhưn-từ ban cho tôi được lòng thống-hối ăn-năn mà-chớ. »

Người cũng chọn cha linh-hồn Luy làm cha linh-hồn mình, và quan giúp phòng con cũng nên kẻ giúp mình. Mỗi ngày người kêu quan Ghisoni đến mà đọc bảy đoạn thống-hối vua David với mình, còn bạn và Rodonphô thì phải thừa kinh-cầu.

Bệnh người không giảm mà lại càng ngày càng gia-lãng, nên nhiều lần đã nguy-hiểm lắm. Các quan xin người sang thành Milan, vì ở đó có thầy danh-sư, lại nhờ khí mới may có giảm chẳng. Đức-ông cũng bằng-lòng đi, vì có cha Francescô

là bà-con đang ở tại thành ấy. Song bệnh người càng thêm nặng hơn nữa.

Khỏi ít bữa cha Francescò nghe các thầy danh-sư đều ngã-lòng, không trông cứu được, thì muốn tin cho người hay dạng lo bề thiện-tử. Chiều ngày ấy đức-ông Ferdinandò thấy người đến tối lắm, lúc bấy-giờ các thầy-dòng chẳng có phép ra, trừ khi phải đi giúp kẻ liệt cần-kíp mà thôi, thì người liền biểu, không đợi cha nói, mà rằng : « Tôi biết tôi phải chết. Tôi sẵn-lòng vâng theo thánh ý Chúa. Vậy xin cha sai một thầy-dòng nào trong dòng cha đến làm-phước cho tôi. » Khỏi một chập có một thầy đến làm-phước, đem Mình Chúa và làm phép Xức-dầu-thánh cho đức-ông.

Ngày hôm sau công-hầu Ferdinandò làm chúc-ngôn, người thấy các quan và kẻ hầu-tạ khóc-lóc, thì rằng : « Các quan đừng khóc-lóc chi, song hãy cảm đội-ơn Chúa, vì Người đã ban cho tôi dạng lòng ăn-năn thống-hối mọi tội-lỗi, cùng gọi tôi đến cùng Người. Nếu các quan thương tôi, thì hãy vui-mừng, vì tôi được chết lành. » Khỏi một chập đức-ông Ferdinandò phú-dâng linh-hồn trong tay Chúa, đoạn nhắm-mắt, tắt-hơi cách dịu-dàng êm-ái. Ngày ấy là 13 tháng februaryò 1586.

Tức-thì cha Francescò viết thư cho thầy Luy kể mọi sự đầu đuôi và làm chứng đức-ông đã chết cách dịu-dàng êm-ái ; đoạn thêm rằng : Người truyền đem xác mình về thành Mantua, chôn nơi mồ-mả ông-bà trong nhà-thờ ông thánh Phanxicò. Cũng một dịp ấy thầy Luy được thư cha Caltaneò và thư quan Ghisoni cùng nhiều quan khác ; lại các đức-ông thành Mantua cũng

viết thư cho người nữa. Mọi người đều quả quyết từ khi đức-ông lìa con đến rày, thì hằng nên gương tốt-lành cho ai-nấy soi mà bắt-chước.

Thầy Luy có lòng thương-mến cha lắm, người biết Chúa đã tỏ lòng nhơn-từ lân-mẫn cùng cha, thì cũng không phải phiền-sầu, song người cảm mình thuận theo thánh ý Chúa. Cũng nội ngày ấy thầy viết thư an-ủi mẹ mà rằng : « Con cảm đội-ơn Chúa, vì từ rày con sẽ được thông-thả mà đọc : *Lạy Cha chúng tôi ở trên trời.* »

Các bạn-học không hiểu-thấu lòng tin mạnh-mẽ và sự bỏ ý riêng thầy Luy, nên khi thấy người được tin cha mất, mà cứ một mực bình-tĩnh, thì lấy làm-lạ quá trí, đến đôi có một bạn thiết-nghĩa nín không được, thì hỏi người rằng : « Thầy mến-thương đức-ông thân-phụ lắm, vì thầy hay nói rằng : dưới Đ C T., thì tôi thương cha tôi hơn hết mọi sự trên đời, nhơn-sao thầy được tin người chết mà không buồn ? » Thầy Luy rằng : « Nếu tôi nghĩ một sự chết cha tôi, thì tôi phiền-sầu lắm ; song khi tôi nghĩ lại sự chết ấy bởi tay Đ. C. T., thì không buồn-rầu nữa. Vì chung khi ta thấy sự gì đẹp lòng Đ C T., thì lẽ nào ta còn phiền-sầu sao ! »

Bạn rằng : « Thầy không phiền thì hiểu được, mà nhơn-sao thầy lại vui-mừng ? »

Người rằng : « Hẳn-thật khi nào tôi nhắc lòng nhắc trí lên khỏi thể thường, thì mới được vui-mừng như vậy. Kia Đ. C. T. đã đợi đến rày mới gọi cha tôi, thì Người tỏ lòng thương tôi là dường nào ! vì chung nếu cha tôi mất sớm, âu-là bề-trên không lãnh tôi, vì em tôi còn thơ-ấu quá. Mọi việc Chúa làm đều tốt-lành cả. Tôi hết lòng cảm

đội-ơn Người, vì đã cho cha tôi chết lành. Ấy Người đã ban ơn rất trọng cho thân-sanh tôi ; tôi vui-mừng, vì cha tôi đã được rồi. Phần người khỏi lo-sợ nữa, nên tôi hằng cảm đội-ơn Chúa luôn ».

Các cha thấy thầy Luy vui-vẻ đơn-sơ, nên nhiều lần muốn chọc dặng thầy nói mà nghe. Có một lần cha kia hỏi người rằng : « Thầy Luy, không lẽ nào thầy không nhớ nhà, thầy chẳng nói việc ấy khi nào. Hãy nói cho thiệt, có khi nào đang gắm thầy nhớ không ? »

— Lạy cha, không khi nào hết, con có cầu-nguyện cho cha mẹ, thì mới nhớ mà-thôi. Đội-ơn Chúa, con đã trị được ý ấy, nên có muốn thì mới nghĩ tới mà-chớ ».

Người mới vào nhà-tập ba tháng, mà đã nên meo-mực cho ai-nấy noi-theo. Mọi người đều lấy làm-lạ, không hiểu làm sao người là một vì công-tử, sinh trong chốn đèn-dài sang-trọng và từ bé đã được quyền trưởng-nam, mà đã nên nhưn-đức trọn-lành trời xa dường ấy. Thật là phép lạ Chúa làm.

Ai-nấy cũng ưa hỏi-han dặng nghe theo lời người nói. Như lần kia có thầy hỏi người rằng : « Ở thầy Luy, xin thầy nói thiệt, tại sao thầy vào nhà-tập chưa mấy ngày, mà đã làm mọi việc cách lành dường ấy ».

Người rằng : « Được, để tôi giải cho. Tôi thường nghe thân-phụ tôi nói rằng : Mọi người phải ra-sức làm cho trọn việc mình phải làm. Ấy trong việc phần xác cha tôi còn làm thể ấy, phương-chi trong việc linh-hồn, tôi càng phải noi-theo mà chớ ».

Vẫn thầy Luy ham hồ việc hãm mình lắm, song người chẳng tỏ ra cho các thầy biết đều ấy. Khi bề-trên dạy người phải bớt hãm xác, thì người lại dùng các phương-thế nên làm, mà bồi-thường lại.

Cha Striveriô nói cùng người về việc ấy, mà rằng : « Thầy phải chịu vâng lời mà bớt hãm mình, chắc lấy làm cực lòng ít nhiều chẳng ? »

Người thưa rằng : « Lạy cha, các điều con được giữ ở đây sánh với các việc con đã làm xưa, thì như không vậy. Song con cũng được yên lòng, vì nghĩ rằng : trong nhà-dòng cũng như trong chiếc tàu, những kẻ vâng lời mà ở không, thì cũng tới như người làm nhiều vậy ».

Thầy Luy bằng lấy đức vâng-lời làm trọng lắm. Có một lần kia nhằm ngày áp lễ, thầy được phép thầy bề-trên kẻ tập ăn-chay. Đến trưa cha Pescatore là bề-trên nhà-dòng thấy người ăn dường-như không, thì kêu mà rằng : « Thầy hãy đến bàn thứ hai mà ăn hết các đồ sẽ bưng ».

Thầy Luy bái đầu cung-kính và vâng-theo lời cha dạy. Cha Striveriô thấy vậy, thì chọc người rằng : « Quả-thật thầy đã tìm cách ăn-chay khéo-lạ ! ở bàn nhứt thì ăn ít, mà đến bàn nhì lại ăn no ! » Người thưa rằng : « Lạy cha, chớ thì con phải làm sao ? Lời thánh tiên tri rằng : *« Tôi đã nên con súc-vật trước mặt Chúa tôi ! »*

Khi ấy nhà-tập có một nhà-mát ngoài dòng, các thầy năng đi dạo đến đó; thầy Luy cũng đã đi cùng anh em nhiều lần ; song bằng giữ con mắt, chẳng xem nơi nọ nơi kia. Vậy có một lần đi dạo nhà khác, khi về thì có một cha hỏi người rằng : « Thầy lấy nhà nào làm tốt hơn ? »

Người sửng-sờ mà thưa rằng : « Có đâu hai nhà ? »

— Một nhà thầy đi hôm nay và một nhà đi mọi bữa. Vậy cha hỏi thầy ưa nhà nào hơn ?

— Lạy cha, con không hay ». Đoạn cầm trí suy rồi nói : « À phải ; con nhớ lại rồi, chỗ đi hôm nay có một nhà-thờ, còn chỗ đi thường không có. Thưa cha con ưa chỗ đi hôm nay ».

Hắn-thật thầy Luy chẳng xem hai nơi ấy thế nào, lại không ngờ ngày ấy đi nhà khác, nên phải cầm trí lại, mới nhớ một nơi có nhà-thờ và nơi kia không có. Ấy là dấu cho người biết hai nơi khác nhau mà-thôi ; còn sự đi nhà nào thì không biết, và chỗ ấy tên gì cũng không lo, địa cuộc thế nào cũng chẳng ngó đến.

Lần khác thầy giúp việc nói cùng người rằng : « Xin thầy vào nhà-cơm lấy sách bề-trên bỏ-quên nơi người ngồi. » Tức-thì người đi, song không biết các bàn sắp đặt thế nào và bề-trên ngồi đâu, nên phải hỏi một thầy khác, mới biết chỗ mà lấy. Nhưng khi ấy người ở nhà-tập đã được ba tháng rồi. Có một lần người tỏ cáo cùng bề-trên một điều áy-náy không dám làm-thỉnh : là có ba lần tỉnh-cờ người đã coi một thầy ngồi bên mình làm gì, dầu không có ý xem mặc-lòng, thì cũng thú khai dường-như lỗi tọc-mạch vậy. Đến sau người cũng xưng thật sự ấy là lỗi nhút mình đã làm trong dòng Đ C G.

Ta xem các điều ấy, thì biết thầy Luy cầm hãm trí mình là dường nào. Còn về sự ăn uống, thì thầy đã nên như người chết vậy ; không biết đồ mình ăn thế nào ; nếu có phải nói món nào hơn, thì cứ chỉ mấy món thường dọn mà-thôi.

Thầy đầu-bếp nấu khéo hay là vụng cũng chẳng lo chi : sự làm ích cho người hơn trong giờ ăn, là bài sách đọc. Mỗi bữa trưa thì suy giẫm chua mật đắng quân dữ cho Đ C G. uống, còn bữa tối nhớ sự Người lập phép thánh Thê. Song những ý-tưởng ấy chẳng làm cho người lo-ra lúc đọc sách. Ấy thầy Luy đã nên mẹo-mực thầy-dòng trọn-lành mọi đảng.

Đoạn III.

THẦY LUY RA SỨC ĐI ĐẢNG NHƠN-ĐỨC LÀ THÊ NÀO ?

Thầy Luy hằng ưa giữ miệng làm-thỉnh ; lúc còn ở ngoài có việc chi cần thì mới nói ; đến khi vào nhà-tập tuy người nói hơn, song giữ chín-chắn giờ nào nên nói, thì mới nói ; và cần-thận xét trước việc có đáng nói thì mới nói. Các bạn-học nhiều khi phàn-nàn, vì trông nhờ lời người nói, mà rằng : Nầy là giờ nghỉ, sao thầy cứ nín-lặng mãi ? hãy nói-chuyện như kẻ khác dạng làm ích cho anh em. »

Người trả lời : « Tôi hằng nhớ lời ông thánh Giacobê dạy rằng : *Ai không phạm tội trong lời nói, ấy là kẻ trọn-lành*, mà tôi ước-ao cho dạng nên thê ấy. »

Người ưa làm-thỉnh cho dễ kết-hiệp cùng Chúa và lánh dịp được nhiều sự lỗi. Mọi giờ phải giữ miệng, thì người chẳng hề nói bao-giờ ; còn khi ra ngoài thì người nói một đôi lời cần kíp mà-thôi.

Có một lần thầy Luy phải đi theo một thầy

ra ngoài, người lấy sách coi từ cửa và cứ coi mãi cho đến khi về tới nhà, không nói một tiếng nào, vì chẳng biết thầy kia có phép nói hay không, và giờ ấy có được phép nói chẳng.

Trong dòng có luật buộc, khi thấy nào có việc đi dàu, thì phải đứng tại cửa mà nói sự mình đi. Vậy thầy Luy khi phải đứng mà nói thẻ ấy, thì lựa cách nói cho vắn-lắt mà nói ; cũng như khi mỗi ngày Chúa-nhứt lễ-cả các thầy nhà-tập phải đến nhà-khấn mà giúp lễ hay là nghe giảng. Vậy thầy Luy nghĩ không biết có nên bớt kiểu nói thường là : « Tôi đến nhà-khấn » mà nói tắt « tôi đến nhà » mà-thôi. Vậy thầy thưa cùng cha bề-trên mà xin bớt tiếng « khấn », vì thêm một tiếng vô-ích. Song cha bề-trên dạy người phải tuân-theo cựu lệ.

Bởi lương-tâm người hay sợ, nên nhiều lần, dàu trong giờ nghỉ và nói về việc đạo-đức mặc-lòng, thì người nói nửa chừng rồi dứt không nói nữa ; anh em thúc-giục biểu nói cho hết việc, thì người cũng làm-thình, vì sợ mình nói việc vô-ích.

Thầy Luy hằng hăm mình trong hết mọi sự. Vì chưng như ta đã thấy, khi người mới vào nhà-tập, thì đến bề-trên xin áo dòng cũ, thì bề-trên cho như ý. Song thẻ ấy thì lại phải mau sắm cái mới ; người lấy làm cực lắm, nên đi tỏ cho bề-trên biết mình lấy làm phiền vì phải mặc áo mới. Cha bảo rằng : « Ó thầy, thầy phải giữ thế, có khi sự này bởi tính yêu riêng mình hay là muốn cho anh em lấy mình làm trọn-lành hơn kẻ khác ? »

Lời ấy thì đủ cho thầy Luy không dám nói gì nữa, một cứ mặc áo mới ; lại phát nghị, hoặc

là đã có ý nhiệm nào xui-giục mình đi xin vậy chẳng ; nên bằng suy đi xét lại luôn ; dầu không thấy đều gì tỏ sự yêu riêng mình, nhưng-mà người còn sợ lắm và muốn giữ mình cho khỏi tính ấy, thì đã suy-nghĩ lâu tháng về sự phải tiên-thảo trừ-căn tính yêu riêng mình và ra-sức bỏ ý mình mọi đàng. Mà cho được như lòng sở-nguyện, thì người bằng tìm-kiếm những sự hèn-hạ mà làm ; nên có lần người mang bị, rao các phố thành xin bánh mà nuôi kẻ khó-khăn cùng lấy đều ấy làm vui-vẻ lắm.

Có một lần người-ta nói cùng người rằng : « Thầy lấy đều ấy làm như ơn trọng, song trong lòng thầy cũng không khỏi hổ-thẹn ? »

Người rằng : « Tôi bằng suy gương Đ. C. G. đã làm mà dạy ta, và nhớ phần thưởng việc lành ấy, thì tôi làm cùng vui-mãnh lắm. Còn sự người ta đoán-xét thế nào, thì tôi không lấy sự gì làm thẹn ; vì chung những kẻ thấy tôi đi ăn-xin, thì hoặc biết tôi là ai, hoặc không ; như không biết tôi, thì đoán thế nào, có can chi đến tôi ? Bằng biết tôi, thì kẻ ấy sẽ được lòng sốt-sắng ; mà nó được sốt-sắng, thì sẽ làm cho tôi khoái-lạc hơn là thẹn-thường mà-chớ. Vì chung sự từ-bỏ của-cải danh vọng, mà ăn-ở khó-khăn theo gương Đ. C. G., thì thế-gian cũng lấy làm trọng-vọng đáng-khen ».

Thầy Luy cũng ái-mộ giảng-khuyên người-ta ngoài đường-sá và Đ. C. T. cũng ban phép lành trên việc người làm ; vì chung nhiều kẻ tội-lỗi ngừng chơn mà nghe và được ơn thiêng-liêng bề trong, nên đã ăn-năn hối-cải.

Thầy Luy muốn hạ mình xuống dưới hết mọi

người, thì nghĩ rằng : nếu bị bề-trên quở-phạt chán-chường trước mặt anh em, cho xấu-hỗ, thì mới hạ mình xuống được, nên người đã xin bề-trên rằng : « Con xin cha quở-phạt con trước mặt anh em trong nhà-cơm, hoặc trong giờ nghỉ, hay là nơi khác chán-chường, vì có một cách ấy giúp được con hạ mình xuống mà-chớ »

Cha rằng : « Chớ thì thầy muốn cho người-ta tưởng thầy trọn-lành trong hết mọi việc sao ?

— Lạy cha, không, con không muốn, vì có lỗi mà chịu quở-phạt, hay-là phản-nàn vì phải phạt thì có lỗi ; mà hễ có lỗi thì mất-lòng Chúa. Song con biết sự quở-phạt chán-chường làm ích cho con lắm, vì khi con lấy lòng khiêm-nhượng vâng lời cùng thuận-theo ý Chúa mà chịu quở-phạt, thì con mới được công-nghiệp mà-thôi ».

Cha bề-trên muốn thử thầy Luy, thì phải dùng phương khác, vì sự hãm mình và chịu sỉ-nhục là hai đều thầy ước-ao nên không hiệu bao-nhiêu. Mà cho được thử một thầy mười tám tuổi, là công-tử có bà-con thân-quyến cùng nhiều đức-ông, thì phải thử cách nào. Cha bề-trên suy-xét chín-chắn, đoạn cho gọi thầy giữ nhà-cơm mà rằng : « Cha giao thầy Luy giúp thầy và truyền cho thầy phải chê hết các việc thầy làm, dầu có làm kỷ-luỡng mấy, thì cũng cứ quở-trách luôn. »

Tuy thầy này lấy sự lãnh việc thế ấy làm cực, song vì bề-trên dạy, thì phải cúi đầu vâng mà hành-hà một đấng thánh mình hằng tôn-kính bấy-lâu.

Lại bề-trên cho kên thầy Luy mà rằng : « thầy hãy đi giúp thầy giữ nhà-cơm, phải quét dọn, rửa bàn-ghế và làm các việc thầy ấy chỉ cho. »

Thầy Luy liền vâng, và cũng nội ngày ấy lãnh việc cùng vui-mừng hơn-hở lắm. Song thương thay ! thầy vừa dọn-dẹp xong và tưởng mình đã làm kỹ-lưỡng, liền nghe tiếng quở-trách, vì đã làm sơ-sài. Người không chữa mình cũng không nói lại, một xin thương mà bảo mình từ rày phải làm thế nào. Luy quét nhà tử-tế hết sức, mà thầy kia la rằng : « Quét chi vậy ; làm như cả đời chưa thấy quét nhà bao-giờ. » Người răn sức làm cho kỹ hơn, song cũng không ra gì. Tất rằng : Một ngày sau mà thầy Luy chưa làm được một việc gì khỏi quở. Sau hết thầy Luy đã phải rút về nhà-tập, dường-như một kẻ bất tài vô-dụng !

Hẳn-thật người làm mọi việc ấy kỹ-lưỡng lắm, song thầy kia phải vâng lời mà quở-trách ; nhưng-mà lòng hằng ngợi-khen hơn-đức người luôn ; vì chưng chẳng khi nào nghe người chữa mình hay là buồn-phiền, song hằng tỏ lòng dịu-dàng khiêm-nhượng mà chịu quở-trách.

Mọi người trong dòng tin thật thầy Luy đã nên thánh, nên tranh nhau lượm các đồ người đã dùng, hoặc hôn-kính, hay-là giữ-lấy như của thánh. Còn sách đọc kinh Đức-Bà người quen đọc khi còn ở ngoài, bề-trên lấy mà giao cho ít thầy luân-phiên gìn-giữ. Sau sách đọc kinh sơn son phết vàng người đã trả lại khi trước, thì các thầy cũng giành, song cha Pescatore giao cho một cha đang trẩy đi cù-lao Sicile đặt để trong nhà-dòng mình.

Ấy thầy Luy vào nhà-tập chưa mấy ngày mà mọi người đều tôn-kính dường ấy. Nên khi đức-ông Scipion đến thăm cháu, đoạn ghé thăm cha Pescatore và hỏi người có lấy thầy Luy làm bằng

lòng không, thì cha bề-trên thưa rằng : « Mọi người trong nhà đều xem thầy như meo-mực mình phải noi-theo. »

Trong nhà dòng Đ C G. ở thành Roma có thói : các thầy nhà-tập phải luân-phiên nhau mà ở nhà-khẩn ; mỗi phiên có một thầy làm đầu (*préfet*). Các thầy ấy ở một phòng riêng, để giúp lễ, hoặc đọc sách nhà-cơm và cũng có một cha làm bề-trên coi-sóc như trong nhà-tập. Vì vậy tháng Martiô 1586 bề-trên chỉ thầy Luy cùng ít thầy khác qua ở nhà-khẩn. Khi ấy cha Piatti được làm bề-trên xem-sóc các thầy ấy, người hết lòng vui-măng, vì được gặp và giúp đỡ một linh-hồn thanh-sạch như thiên-thần. Phần thầy Luy cũng phỉ dạ, vì được ở nhà-khẩn ít ngày và nói cùng chúng bạn rằng : « Ta có phước là đường nào, vì được thấy gương lành nhiều cha già-lão tuổi-tác đã chịu-khó lo việc Chúa và coi-sóc nhà-dòng lâu năm. »

Thầy Luy còn măng nãi khác là mỗi ngày được giúp nhiều lễ, vì người có lòng tôn-kính phép Minh-thánh lắm. Các cha rõ biết đều ấy, nên mỗi ngày thứ bảy, tới giờ giải trí, thì đến nghe thánh trẻ nói về ơn trọng mình sẽ được ngày mai. Mà các cha ấy cũng quả-quyết ngày Chúa-nhứt mình làm lễ sốt-sắng hơn, vì tưởng như mình đã nghe một thiên-thần nói về sự kính-mến Đ C G. trong phép thánh-Thê vậy.

Thầy Luy thường chia ngày trong tuần mà dọn mình và cảm-ơn. Người rước-lễ ngày Chúa-nhứt và cảm-ơn ba ngày, còn ba ngày sau thì dọn mình, hầu rước lễ Chúa-nhứt sau. Ấy là cách người dùng mà rước-lễ cho sốt-sắng thì làm vậy.

Vã lại đời ấy người-ta chưa được rước-lễ hằng ngày, nên dầu các thầy-dòng rất nhơn-đức, thì cũng rước-lễ mỗi tuần một lần mà-thôi. Vậy ta nhờ đức thánh Phapha Piô X, thì mới hiểu rõ và được chịu ơn trọng ấy hằng ngày mà-chớ.

Các cha nhà-khẩn cũng đều khen-ngợi thầy Luy đã nên gương mọi nhơn-đức, vì vậy bề-trên định thầy phải ở lại lâu hơn, nên người ở nhà-khẩn được hai tháng.

Có một lần cha Piatti nói-khó cùng một cha kia về các thánh trên trời, thì rằng : « Các thánh được kết-hiệp cùng Chúa triển-trang liền-lạc, nên hằng yêu sự Chúa yêu và ghét đều Chúa ghét. Tôi thấy gương ấy nơi thầy Luy. Tôi tưởng các thánh hằng lo-lắng trau-giồi linh-hồn và lo cho tràn-trề mọi ơn phước ; lại như các đảng ấy tranh nhau mà giúp-đỡ, vì thấy Đ C T. thương yêu và ban cho người được gồm no mọi nhơn-đức. »

Ấy là lời một cha nhơn-đức và từng-trải việc thiêng-liêng, đã quen-biết và xem-sóc linh-hồn thầy Luy, làm chứng về người. Nếu người có phải quả-trách đều gì, ấy là vì người đã vàng-lời và hạ-minh quá, như ta sẽ kể sau này.

Thầy Luy hằng xem mọi người như bề-trên, còn mình là tôi-tớ. Mỗi bữa thầy giúp năm sáu lễ, nên nhiều lần phải hỏi đều nọ vật kia cùng thầy giữ nhà-thờ. Khi hỏi thì người cất mào, khoanh tay, bái đầu mà nói cách cung-kính ; thầy kia lấy làm khó chịu và năn-nỉ đều ấy hoài, song cũng vô-ích. Thầy ấy có chỉ việc gì, thì người liền vâng mà làm kỹ-lưỡng như việc bề-trên dạy vậy.

Thường ngày thứ năm tuần thánh, các thầy nhà-tập phải coi đèn thắp tại bàn-thờ để Minh-

thánh. Năm ấy thầy giữ nhà-thờ chỉ thầy Luy coi đèn ; người ở đó mãi cho đến khi có thầy khác thế mới ra. Bữa sau có một thầy hỏi rằng : « Năm nay bàn-thờ để Minh-thánh dọn trang-hoàng hơn mọi năm chẳng ? » Người trả lời : « Tôi không thấy. » Thầy kia đáp rằng : « Lẽ nào thầy không thấy các đồ chung dọn sao ? »

Thầy Luy rằng : « Tôi thú thật cùng thầy : thầy giữ nhà-thờ bảo tôi coi đèn, nên tôi tưởng tôi không phép xem-coi nơi khác, nên chẳng xét đồ-đặc tốt xấu thế nào. »

Vả thầy cai-quản tuy cũng là một thầy nhà-tập, song có quyền hơn. Thầy Luy xem thầy cai-quản như bề-trên ; hết lòng tôn-kính, khi thầy ấy qua thì lấy nón cúi đầu.

Thầy cai-quản thấy người hạ mình thế ấy, thì hồ-thẹn cùng thưa cha Piatti xin người bảo thầy Luy đừng ở với mình như bề-trên, một cứ làm như kẻ khác mà-thôi. Cha Piatti cho gọi thầy Luy, khuyên-bảo và dạy người kính thầy cai-quản cho vừa phải, đoạn hỏi rằng : « Sao thầy không phân-biệt một thầy nhà-tập với một bề-trên cả ? »

— Lạy cha, bởi-vì con không xét người-ta, một xem Đ C G. trong đấng con phải vâng lời mà-thôi. Vả lại con vâng lời thế ấy, thì có công hơn là vâng lời chính Đ C G. truyền-dạy. » Nhưng vậy người cũng hứa sẽ theo ý thầy cai-quản.

Anh em bạn-học cũng hỏi về cách người ăn-ở, mà rằng : « Thầy phải vâng phục một thầy nhà-tập hay-là một thầy giúp, thì có lấy làm khó chịu chẳng ? vì thầy là một ngôi công-tử, quan dân đều phải tôn-phục ? »

Thầy Luy rằng : « Tôi không lấy làm khó chịu, mà lại lấy làm dịu-dàng vui-vẻ lắm. Tôi nói thật, khi tôi phải vâng lời một người thay mặt bề-trên, thì lấy làm vui-mãnh hơn là vâng chính đáng bề-trên. Nếu xét theo bản tính loài người, thì khi phải vâng lời người ta, là sự rất khó chịu, mà nhứt-là khi kẻ mình phải vâng, là nhỏ tuổi hay là dốt-nát hơn mình, thì càng khó chịu hơn nữa. Song vâng-phục người-ta cho được vâng lời Đ C T. là sự vinh-hiến cũng là sang-trọng nhứt mà-chớ. »

Thầy Luy ở nhà-khẩn cũng như ở nhà-tập, phải làm mọi việc hèn-bạ và có nhiều lần phải vâng-phục kẻ bề-dưới là sự người lấy làm trọng nhứt. Lần kia đang khi người đọc sách nhà-cơm bỗng có tiếng khua gần đó lấp tiếng người đọc, thì thầy cai-quản nói giọng gắt cùng người rằng : « Thầy đọc không ai nghe được, tại thầy nên các thầy mất nhiều ích thiêng-liêng. »

Thầy Luy không chữa mình, mà rằng : « Xin thầy tha lỗi, từ rày tôi sẽ ra-sức đọc cho kỷ-lưỡng và tôi cảm-on thầy, vì có lòng thương mà bảo tôi. » Đến bữa sau người đọc lại mấy hàng đã đọc mà nhiều thầy hôm qua chưa nghe rõ.

Cha Piatti thấy thầy Luy hằng cầm lòng cầm trí cầu-nguyện luôn làm vậy, thì sợ người phải bệnh, và muốn ép người giải trí, nên đầu ăn bàn dọn lần thứ nhứt, thì cũng dạy người ở lại chơi giải trí theo các thầy ăn bàn dọn lần thứ nhì. Cha coi-sóc không biết đều ấy, và thấy người còn theo các thầy đã ăn bàn nhì mà nói chuyện, thì trách nặng lời trước mặt anh em và dạy việc đền tội. Thầy Luy không chữa mình, một chịu lời

quở-trách và làm việc đền tội. Qua bữa sau thầy Luy ăn bàn nhứt và qua nhà chơi giải trí, đoạn lại theo các thầy bàn nhì, lần này thầy giúp càng quở-trách nặng lời hơn, cùng dạy việc đền tội chán-chường như kẻ cố-chấp mà không sửa mình.

Cha Piatti hay có sự ấy, thì kêu thầy Luy mà rằng : « Cha lấy làm lạ, sao thầy chịu phạt hai lần về một điều mình đã có phép, sao thầy không thưa với cha coi sóc rằng thầy đã có phép cha cho mà khỏi anh-em lấy làm trái ? »

Người thưa rằng : « Lạy cha, con cũng nghĩ làm vậy, song con sợ đó là chước ma-quỉ và tính yêu riêng mình muốn khỏi việc đền tội : nhưng-mà con đã dốt-lòng, nếu cha còn phạt lần thứ ba, thì con sẽ thưa thật, vì có một cách ấy mới làm cho người hết lấy làm trái mà-thôi. »

Thầy Luy có lòng mến đức vâng lời lắm, nên sẵn lòng làm hết mọi sự về đức ấy. Có một lần đang khi xếp khăn cùng các thầy, thì nhớ lại mình chưa đọc ít trang sách ông thánh Benadô như đã quen hằng ngày ; song người nghĩ rằng : Tôi bỏ việc xếp khăn được, như kẻ khác cũng có khi bỏ, vì không định phải làm giờ khắc nào ; song tôi bỏ mà đi xem sách, thì sách ấy dạy tôi sự gì ? dạy phải vâng lời. Thôi thì tôi làm sự ông thánh Benadô muốn dạy tôi. Và người cứ ở lại xếp đồ.

Lần khác đức Cardinalê Rovère đến và nói-chuyện với người trong phòng nhà-thờ. Thầy Luy thưa rằng : « Con không phép nói. » Đức Cardinalê rằng : « Cha không muốn con lỗi luật, song có việc cần, vậy cha đi xin bề-trên cho phép

con nói. » Thầy Luy cúi đầu và không nói một tiếng gì với đức ông, cho đến khi được phép bề-trên.

Đoạn IV.

THẦY LUY ĐI DƯỠNG BỊNH TẠI THÀNH NEAPOLI.

Khi thầy Luy trở-về nhà-lập, thì hết mọi người đều vui-măng, vì ai-nấy có lòng thương-yêu và tôn-kính người lắm. Cha Pescatore cũng vui dạ vì nghe người kể các việc mình trong hai tháng ở nhà-khẩn. Song có một điều làm cho thầy Luy bối-rối, vì người xét mình kỹ hết sức mà cũng không thấy một tội nọc nào, mà rằng : Có khi tại tôi không biết mình cho đủ ; hoặc tôi đã ra tối-lắm, không còn thấy linh-Lồn cho tường-tận. Nếu vậy phần tôi là hiểm-nghèo lắm. Song cha Pescatore hiểu rõ sự thanh-sạch ấy là ơn riêng Đ C T. ban, vì người bằng vàng-theo ơn Chúa cùng ra-sức hăm dẹp tính nết mình.

Người không hề nói lời gì mà bình ý mình, hoặc có ai cãi lại thì nghe theo, không cãi-trả ; nếu có ai giục người cãi lại, thì nói ít lời nết-na dịu-dàng mà-thôi. Dầu thấy điều gì tốt mặc-lòng, thì cũng không để lòng dính-bén, kéo sinh rồi trí mà không được kết-hiệp cùng Đ C T. cho trọn.

Có một bạn thiết-nghĩa nói cùng người rằng : « Thầy cứ cầu-nguyện luôn, mà không nói-chuyện đặng làm ích cho anh em. Sao giờ nghĩ thầy không để trí thông-thả một chút ? »

Người trả lời rằng : « Có một sự cầm trí và

cầu-nguyện có sức giúp ta thắng mình cho trọn và trông nên thánh như lòng sở-ước mà-thôi. Ấy là đều đích-thật ta thấy hằng ngày. Vì sao có một ít thầy-dòng chẳng hay bãm mình cầm trí, những xao-xiển lo ra ? ấy là tại không lo chăm-chỉ khi đọc kinh nguyện-gãm ; bởi đó hoá-ra trê-nải và đến khi biết, thì khó sửa lại lắm. »

Thầy kia rằng : « Thầy nói phải, song thấy hằng ngày thầy lo gãm trước khi lên hiệu, sao thầy không theo luật ? »

Thầy Luy rằng : « Bởi-vì trước khi nguyện-gãm, tôi phải cầm lòng cầm trí, bỏ các ý-tưởng, lòng ước-ao và sự lo-lắng việc nọ việc kia. Một linh-hồn toan nguyện-gãm, thì phải khỏi hết mọi sự lo tưởng đông-dài cùng lòng dính-bén vật nọ vật kia, chẳng vậy, thì không chăm-chỉ được lẽ mình suy, và cũng chẳng xem-thấy được hình-ảnh Đ C T. cho tường-lặn. Cũng như kẻ xem vào nước, thì thấy hình mình trong ấy, nếu có gió đánh xao mặt nước, thì không còn thấy chi cả ; bằng gió đánh nhẹ, thì hình hầy còn, song ra như rách từ mảnh ; cũng một lẽ ấy linh-hồn xao-xiển đang khi nguyện-gãm, thì không thấy được hình-ảnh Đ C T. và sự trọn-tốt trọn-lành mình suy. »

Trong dòng có luật đến giờ gãm, thì có một thầy đi các phòng xem ai-nấy có giữ chín-chắn chẳng. Song thầy Luy chẳng hề thấy thầy ấy vào phòng mình bao-giờ. Ta đã biết thầy Luy làm việc ấy kỷ-lưỡng từ thuở bé ; trong giờ gãm ngũ quan người ra như bất-toại, sự sống bề ngoài đứng lại và linh-hồn kết-hiệp cùng Chúa.

Hết sáu tháng thì đến cùng cha Pescatore mà tỏ mọi việc linh-hồn. Có một lần cha hỏi thầy có

nặng phải lo-ra trong giờ nguyện-gẫm chẳng, thì người thưa rằng : « Con tưởng các lần lo-ra trong sáu tháng, nếu có góp lại, thì không dài hơn một kinh *Kinh măng* ! »

Còn sự đọc kinh nhật-khoá tiếng latinh, thì người lấy làm ít thâm-trầm và nhọc trí vì ít kịp hiểu-nghĩa ; vì vậy người đọc kinh mai (*Matutinum*) một giờ, mà cũng chưa phỉ lòng. Bởi đó ai nấy đều đoán người phải mệt-nhọc là tại đọc kinh nguyện-gẫm lâu-dài.

Có một người nghĩa-thiết nói cùng người rằng : « Thầy cứ cầm trí luôn, làm cho đau-yếu, mà nhà-dòng cần phải có người mạnh mà làm việc. »

Thầy Luy trả lời rằng : « Kẻ khác chịu khó đặng cầm trí thể nào, thì tôi cũng phải chịu khó, mới lo-ra thể ấy ; bởi vì những giờ lo-ra là giờ tôi phải chống-trả và chịu cực lắm.

Tôi nói thật cùng thầy, những khi tôi ép mình lo-ra chuyện khác, thì làm bại sức-khoẻ tôi hơn là để tôi cầm lòng cầm trí như đã quen và lấy làm bình-an. »

Ta thấy Đ C T. lòng lành ban cho thánh trẻ nhiều ơn phi-thường dường ấy, thì không lạ chi. Nhiều lần người cháy lửa kính-mến Chúa, đến đổ tỏ ra bề ngoài và mặt người chói-lói như thiên-thần. Trong những cơn ấy mọi người đều đoán phải có ơn riêng Chúa ban, thì người mới có sức chịu nổi các sự cả sáng ấy mà-chớ.

Bề-trên thấy vậy, e người phải bệnh, thì dạy người bỏ các việc hãm mình và phải thức-dậy trưa hơn, có ý bớt phần nửa giờ nữa. Thầy Luy cúi đầu vâng-phục ; song cũng chưa xong ! Cách

ít bữa lại cấm người gấm nữa, dầu những lời nguyện tắt cũng không cho; chẵn còn phải giữ những việc bề-ngoài mà-thời. Bề-trên xét, mình phải cấm thế ấy cho người được sức-khoẻ, hầu làm sáng danh Chúa; nên Luy cứ một mực bình-tĩnh như mọi người, chẳng phàn-nàn chút nào, thật đã nên gương sáng cho cả-và nhà được soi.

Có một lần cha kia nói cùng người rằng : « Tôi e thầy mất nguyện-gấm, thì càng hại sức-khoẻ hơn nữa. Thầy có muốn tôi xin Bề-trên ban phép cho thầy nguyện-gấm lại như xưa chăng ? »

Thánh trả rằng : « Lạy cha, con cảm-ơn cha, con không muốn đều ấy, vì nghịch cùng sự bỏ ý riêng mình ». Đoạn người kể lời cha ấy nói cùng một người bạn-hữu, mà rằng : « Tôi phải vâng lời mà bỏ gấm, thì lấy làm lo-lắng, vì sợ bệnh nhưc dầu càng sẽ thêm. Vì chưng tôi không suy-nghĩ đến Đ. C. T., thì phải ép mình chịu khó hơn là suy-nghĩ đến Người. Sự nguyện-gấm đã nên như tính tự-nhiên và cần-kíp cho tôi, nên chẳng những không làm nhọc trí, mà lại nên như giờ nghỉ và là sự sống trí-khôn tôi; song tôi phải gắng-sức, mà vâng-theo ý đáng bề-trên ».

Thầy Luy phải bỏ việc bề-trong, thì lại thêm việc bề-ngoài mà bồi-thường lại. Người siêng-năng đi viếng Minh-thánh Chúa nhiều lần. Song thăm-thay ! vừa quì trước bàn-thờ, thì lại phải vâng lời mà lui ra, kéo lòng trí còn đem về Chúa mà không khuây được. Người càng lấy lòng khiêm-nhượng vâng lời mà xa Chúa chừng nào, thì Đ. C. T. càng đến gần mà an-ủi và ban cho đầy-dẫy mọi ơn lành chừng nấy. Thầy Luy thấy những

ơn lạ lòng dường ấy, thì sợ-hãi dường không dám chịu lấy, kéo lờ đờ vâng lời, nên lấy lời khiêm-nhượng mà than-thở rằng : « Xin Chúa hãy xa tôi ; lạy Chúa, xin hãy xa khỏi tôi ». Tức-then nghĩ đến việc khác và rần-sức lo-ra. Song người lấy các việc phần xác làm khó lắm, vì ngũ quan ra như tê-mê ; bởi lòng trí không cang chăm-chỉ đến Chúa chừng nào, thì ngũ quan càng liệt nhược chừng nấy.

Bề-trên thấy các phương-thế ấy không giúp người khoẻ-mạnh, thì lại bày cách khác. Khi ấy cha bề-trên Pescatore cũng yếu và thổ-huyết nữa. Cha bề-trên cả Aquaviva nói cùng cha Pescatore rằng : « Cha phải đổi khí và di nghỉ tại thành Neapoli. Còn trong các thầy nhà-tập, ba thầy nào yếu hơn hết ?

Thưa cha, ba thầy : Luy, Gioan và Georges.

— Vậy, thì cha hãy đem cả ba theo đổi khí luôn-thể ».

Khỏi ít ngày cha Pescatore nói cùng Luy rằng : « Thầy có muốn đi thành Neapoli với cha chăng ?

— Lạy cha, con muốn lắm.

— Vậy thì ta hòng đi cùng nhau với thầy Gioan và Georges. »

Hai thầy này một người là nước Langsa, người kia là nước Ecosse, cả hai có lòng sốt-sắng đạo-đức lắm, song không được mạnh, phải đi dưỡng bệnh nhưng khi nghe có thầy Luy cũng đi một lượt, là meo-mực cả nhà-tập, thì càng vui lòng hơn nữa. Luy nói với hai thầy rằng : « Tôi phàn-nàn, vì đã vội-vàng trong sự đi này. Lẽ thì khi cha bề-trên hỏi, tôi phải thưa « muốn »

mà-thôi. Ta chỉ phải trả lời thề ấy, bầu sau khỏi phản-nàn, vì đã ra như ép lòng bề-trên định thề nọ thề kia ».

Ngày 27 tháng octobre ba người trẩy đi. Cha Pescatore yếu lắm, nên phải đi xe ; người đề thầy Luy ngồi gần mình, vì thầy có bệnh nhức đầu, còn hai thầy kia phải đi ngựa. Luy xin nhường chỗ mình cho một thầy, song cha bề-trên chỉ phải ngồi đó, vì người yếu hơn hai thầy kia. Khi đã gần hết thấy thành Roma, thì thầy Luy xây mặt lại đọc kinh ông thánh Phêrô và Phaolô cùng từ-giã thành thánh, xin hai thánh tông-đồ phù-hộ cho mình đi bình-an vô-sự.

Đọc đàn người đọc kinh chung cùng cha bề-trên, và trong lòng cha bằng ngợi-khen nhưn-đức cùng lòng sốt-sắng người. Thầy cũng thưa hỏi cha việc nọ việc kia, thì người sẵn lòng chỉ-bảo. Khi đến thành Neapoli là ngày 1 tháng novembre, thầy Luy nói với hai thầy kia rằng : « Trong bốn ngày đi đàn tôi đã học cùng bề-trên nhiều điều hơn là ở nhà-tập mấy tháng này. »

Nghỉ ít ngày đoạn người cứ học cách-vật, mà bởi bề-trên nhà này chuộng sự hãm mình lắm, nên để cho người hãm xác hơn ở nhà-tập Roma. Thầy Luy lấy làm vui-mãnh, vì được thoả-lòng sốt-sắng mà không lỗi đức vâng lời ; song bệnh người không bớt. Bề-trên thấy người ít ngủ và hay nhức đầu, thì dạy dậy trưa hơn kẻ khác như ở Roma vậy. Nhưng-mà bởi ở chung cùng anh em, nên đến giờ các thầy dậy, thì người cũng thức-dậy và không ngủ được nữa ; song cũng không phản-nàn và cứ làm-thinh, đến khi bề-trên hỏi, thì mới hay mà-chớ. Tức-thì bề-trên dạy đề

người ở phòng riêng, song thánh ý Chúa định cho người phải ở một phòng dưới dàng di, nên từ khi thức-dậy, thì hằng nghe tiếng chơn đi, hoá-ra cũng không ngủ được. Nhưng-mà người hằng vui-măng, vì được chịu khó và cảm đội-ơn Chúa luôn.

Có một lần thầy Luy phải đổi áo dòng, người ta đưa một cái áo vắn quá mà lại đã cũ quá, nên không còn là áo đen, một ra áo xám mà-thôi. Nếu bề-trên hay biết, àu-là chẳng chịu để vậy, song Đ. C. T. muốn cho thánh trẻ mình dày công, nên để bề-trên chẳng thấy áo ấy. Hẳn-thật các đáng bề-trên hằng lo-lắng và có lòng kính-chuộng thầy Luy, song ra như người đến chốn này choặng chịu khó hơn mà-thôi.

Mỗi ngày Chúa-nhứt lễ-cả, các thầy nhà-tập phải đến nhà-khấn mà hát kinh chiều, song lúc mưa thì cha coi-sóc không cho các thầy yếu đi. Vốn thầy Luy yếu hơn hết, song chẳng khi nào cha nghĩ đến, nên dầu mưa dầu nắng cũng để người đi. Bởi đó người mắc bệnh sưng chơn mà hông phải chết. Lần kia thầy giúp kẻ liệt, lấy khăn lót giường và quên thay cái khác, người đang bị rét mà phải nằm trên giường không cả đêm, nên cho người yếu-diệu thể ấy biết khổ-sở là dường nào ! Đến khi thầy ấy hay và tỏ lòng phàn-nản, thì người rằng : « Hỡi thầy, tôi cảm-ơn thầy : chớ thì khi ta chịu thiếu-thốn một đôi chút theo gương Đ. C. G., chẳng phải là một ơn quý-trọng sao ? »

Vả lại thầy Luy muốn cho người-ta đừng biết mình là công-tử nước thượng-vị, nên trước khi tới nơi, thì xin hai thầy kia đừng tỏ tánh danh

mình, lại sự ấy cũng nể, trong trường cứ kêu « thầy Luy » mà thôi, và người cũng không hề nói một lời gì tỏ ra dòng họ mình sốt.

Khi đức ông Scipion là giám-mục cả thành Giêrusalem được thăng quyền lễ-tướng, tức-thì người sai kẻ đi thành Nea-poli đưa tin vui-mừng ấy cho thầy Luy. Lúc ấy người đang nghe trả bài, đến khi xong việc, thì mới ra rước người nhà đức Cardinalê mới. Có nhiều cha đi theo coi thầy Luy rước khách thế nào, thì đều động-lòng và ngợi-khen. Thầy cứ ngó xuống đất, chẳng hề xem khách, dầu nghe tin vui-mừng, thì cũng cứ một mực bình-tĩnh và xem ra như người không biết đức ông mới thăng chức là ai. Vốn thầy có lòng mến cùng chẳng hề quên ơn đức Cardinalê Scipion, vì đã tận tâm lo cho mình vào dòng. Song ra như người chẳng lo chi đến chức trọng đức ông đã được, một ra-sức giữ sự bằng-lệnh trong linh-hồn mà-thôi.

Bấy-giờ bề-trên thấy phong thổ thành Neapoli thêm bại cho thánh trẻ hơn, thì đầu tháng maiô năm 1587, dời người trở về thành Roma. Vì vậy ngày 8 tháng ấy, người trầy đi cùng cha Mastrilli; cả-và nhà đều thương-tiếc, vì phải mất một gương trọn-lành đã mấy tháng hằng soi cho ai-nấy được học-đòi bắt-chước.

Đoạn V.

THẦY LUY KHẨN HỨA VÀ CHỊU CHỨC.

Đang khi thầy Luy đi vắng, thì có nhiều thầy nhà-tập Roma sang học tại trường lớn và cũng hằng nhắc khen nhơn-đức người luôn. Thoạt nghe tin người về học tại trường ấy thì ai-nấy nức lòng vui-mừng, trông sẽ được noi-theo lời nói việc làm người. Phần Luy cũng phải dạ, vì được học tại trường cao-đẳng dòng mình. Người tiếp học khoa cách-vật.

Lần kia người phải bình một lễ cách-vật trước mặt thiên-hạ. Có đức Cardinalê Rovère, Mandavi, Gongiaga cùng nhiều đấng khác, lại có đủ mặt các đức ông và công-tử thành Roma cũng đến dự. Thầy Luy thấy dòng người sang-trọng quen thuộc làm vậy, thì sợ tiếng tung-hô khen-ngợi, nên thưa cùng cha Muziô, là đấng người tin-cậy và hay bàn-hỏi những điều trắc-ngại, mà rằng: « Lạy cha, phò đấng ấy là người bà-con tôn-tộc, nên sẽ tung-hô con cho nở mặt dòng-họ mà-thôi. Vậy con có nên làm-bộ thừa-sai để chịu nhuốc-hổ hơn là được khen-lao chẳng? » Cha rằng: « Không nên làm vậy thầy phải thưa cho tử-tế để cho trường và dòng ta được rạng danh. Đó là việc bòn-phận thầy phải làm ». — « Lạy cha, con theo lời cha, xin cầu-nguyện cho con ».

Vậy đang khi thầy Luy ra nhiều lễ mạnh-mẽ khôn-ngoan mà bình ý mình, thì lại áy-náy, song nhờ lời cha đã bảo, thì cứ làm chứng cho đến khi cạn lý; các kẻ nghe đều phải-lòng dạ. Khi ấy có

một thầy tân-sĩ mở lời ngợi-phên dòng-dõi oai-quờn, danh-vọng cùng nhơn-đức các ông dòng-tộc Gongiaga, thì thầy Luy hồ-thẹn, mặt ngó xuống đất và lấy làm cực-lòng lắm.

Bấy-giờ thầy Luy tiếp học sách-đoán. Có bốn cha dạy là : cha Agostinô và Beditô quê ở thành Venise, cha Vasquez và Gioan là người Hispania. Cả thầy đều vui-mãnh, vì được dạy thầy Luy, cùng hằng ngợi-khen người có trí-khôn sắc-sảo, ý-tư phân-biệt rõ-ràng và trí-đoán chắc-chắn ; lại đau yếu-đuối hay nhưc đầu, song cũng hằng chăm-chỉ siêng-năng. Thầy Luy cứ học sách thầy dạy-chỉ và cũng ham xem sách ông thánh Tôma. Khi gặp đều gì khó, thì đợi anh-em hỏi hết, đoạn mới thua sau, nếu không kịp, thì khi các cha về phòng, mới đến xin cắt-ngheĩa.

Lần kia người hỏi cha Agostinô một đều mắc-mở về sự tiên-định, cha cắt-ngheĩa và giơ sách ông thánh Augustinô cuốn thứ bảy về ơn bền-đỗ, lấy tay chỉ trưng sách cho người coi. Khi coi hết trưng thì ngừng lại, dầu còn mười hàng nữa thì người không dám coi theo, kéo lỗi đức vâng lời. Anh em có mượn tập, thì người sẵn-lòng cho và cứ làm-bộ quên cho đến khi người ta trả.

Bề-trên thấy người càng ngày càng yếu, thì dạy mướn kẻ viết bài cho người học ; trước thì người vâng lời, song lần-lần xin phép để mình viết, kéo nhà-dòng tổn-tiền mướn, mà mình lại lỗi đức khó-khẩn chẳng.

Có một năm cha Vasquez dạy về sự mẫu-nhiệm Đ C T. ba Ngôi, người biết mình mắc nhiều việc e dạy không hết, thì nói cho học-trò biệu những đều đại-khái, còn những sự tùy-tùng

thì đề học-trò viết thêm. Bề-trên dạy mướn kẻ viết cho thầy Luy; song người xin viết những đều khó mà-thôi, còn các đều khác, thì mình sẽ viết được mà không hại-chi. Có một thầy bạn-hữu nói cùng người rằng: « Thầy làm chi vậy? Thầy yếu-đuối mà làm thế ấy, thì không sức chịu nổi ». Người rằng: « Kẻ-khó phải hao-tốn những sự cần-kíp mà-thôi. Mà Chúa đã thương cho tôi làm người khó-khăn, nên hãy đề tôi giữ đức ấy cho trọn ».

Thầy Luy ái mộ nhơn-đức khó-khăn dường ấy, nên trong phòng người không có một cuốn sách chi vô-ích. Người còn giữ lại một cuốn sách-đoán ông thánh Tôma mình đã đem theo, song có một thầy mới đến không có sách ấy, thì người xin phép cho thầy ấy, còn mình sẽ dùng chung cùng một thầy ở phòng gần đó. Bề-trên bằng-lòng, nên Luy vui-mừng đem sách cho thầy kia, hoá ra người còn một cuốn Sách-thánh mà-thôi.

Đầu tháng novembre năm ấy, là năm 1587, thầy Luy cấm-phòng sốt-sắng lắm và ngày 25 là giáp ngày vào dòng, thì người khấn ba nhơn-đức: khó-khăn, sạch-sẽ, vâng-lời trong nhà-thờ nhà-trường trước mặt anh-em. Cha Brunô là bề-trên làm lễ và dự khấn.

Bảy-giờ thầy Luy thấy mình đã nên một thầy-dòng Đ C G., là dòng mình hằng có lòng yêu-mến như mẹ, và ước-ao nên con thảo-thuận, thì vui-mừng khôn-kẻ.

Khỏi ít ngày người viết thư cho mẹ mà rằng: « Lạy thân-mẫu rất yêu-dấu trong Chúa Kiri-xitô.

Con đã được thư mẹ gọi nói cả nhà đều bình-

yên mạnh-giỏi, thì con lấy làm vui-măng. Con thấy Đ C T. gìn-giữ em con, như con đã kêu-xin và trông-cậy, thì cảm đội-ơn Người khôn-xiết. Con gửi lời kính-chào em và xin lo cho cả nhà thượng-hoà hạ-mục hầu xứng kẻ nối-quyền cha yêu-dấu. Lại cũng cho mẹ hay tin vui-măng này là : con đã làm lời khấn tại ngày lễ bà thánh Catharina. Vì vậy xin mẹ hiệp một ý cùng con mà cảm đội-ơn Chúa và xin Người ban ơn cho con được vâng-giữ cho bền, và hằng tấn-tới trong đàng nẻo Người kêu-gọi, hầu khi lià-khỏi đời này, ta sẽ được vui-măng cùng nhau trên nơi cõi-thọ. Mẹ đã gửi cho con một ít tiền đặt sắm đồ viết thơ, thì con được rồi, cảm ơn mẹ ; nay con xin mẹ gửi thêm cho con 25 đồng vàng nữa. Mấy lời xin mẹ nhớ con trước mặt Chúa và con cũng kêu-xin Người ban ơn cho mẹ luôn.

Tại Roma ngày 11 tháng décembre 1587. »

Lạy thân-mẫu.

Con môn thân-mẫu trong Chúa Kirixitô.

Luy Gongiaga.

Đến ngày 25 tháng fébruariô 1588, thầy Luy chịu phép cắt-tóc trong nhà thờ ông Gioan Late-ranô. Trong các thầy chịu phép ấy một lần cùng người, có thầy Giorgi là người Maronita, sau được phước tử-vì-đạo trong nước Abyssinia. Qua ngày 28 tháng ấy, cũng tại nhà-thờ ấy người chịu chức *giữ-cửa* làm một với anh em bạn-học ; ngày 6 tháng martiô chịu chức *đọc-sách* ; ngày 12 tháng ấy chịu chịu *trừ-quỉ* và ngày 21 chịu chức *cầm-đèn*. Ấy là bốn chức nhỏ trong Hội thánh.

Thầy Luy chẳng còn nên thánh cao hơn nữa. Ấy là lời các thầy nhà-tập và nhà-trường năng

nói, mà lại các thầy-giáo và bề-trên cũng thường nói nữa. Nhưng-mà thầy Luy càng hạ mình xuống ở khiêm-nhượng, thì càng bay lên cao hơn nữa, nên ai-nấy đều lấy làm-lạ cùng đoán thiên-thần này đã gần lìa thế mà bay về trời.

Người có lòng khiêm-nhượng dường ấy, nên hằng tìm mọi cách-thể cho mình ra hèn-hạ. Có một lần cha Bellarmin thấy người để một thầy giúp đi ngang vai với mình, thì cấm người hạ mình thế ấy vì phải kính chúc trong Hội thánh. Trong nhà-cơm người ngồi một bàn cùng các thầy làm bếp, và tìm cách-thể đặng ở gần các thầy ấy luôn, cho người ta quên dòng-dõi mình.

Lần kia trong nhà-dòng rước một thầy-thuốc đến chữa bệnh người ; thầy ấy nói mình lấy làm trọng, vì được làm thuốc cho một vị công-tử bà-con cùng đức-ông thành Mantua, thầy Luy nghe, thì hồ-thẹn và tỏ cách lạt-lẽo lắm, nên thầy ấy không dám khen nữa.

Có một lần nhằm lễ Đức Bà đem Đ C G. vào Đền thánh, thầy Luy giảng trong nhà-cơm, thì ai-nấy đều sững-sốt, chẳng ngờ người có tài-năng khéo nói dường ấy. Song có một mình cha Piatti dám mở lời khen-ngợi người mà-thôi ; vì chung người là một đảng từng-trải khôn-ngoaan hơn-đức, cả nhà đều kính-phục. Lại Luy hằng nhìn người là bề-trên cùng là thầy mình nên cực chẳng đã hồ-thẹn phải cúi đầu lãnh lời chúc-khen, không dám chống-cãi.

Đoạn VI.

THẦY LUY LO-LẮNG GIÚP-ĐỠ KẺ KHÁC LÀ THỀ NÀO.

Thầy Luy càng ngày càng yếu hơn. Các đảng bề-trên thêm lo-lắng và tìm phương giúp-đỡ, nên chỉ cho thầy ở một phòng riêng và cho phép nghỉ thong-thả. Trong trường hết-thảy là hơn hai trăm người; các thầy-cả và thầy coi sóc có phòng riêng, còn học-trò thì ở phòng nhiều thầy. Song Luy xin bề-trên để mình ở chung như anh-em và nài-xin lắm, nên bề-trên cho như ý. Lại người cũng xin cho khỏi dậy trưa hơn anh-em và ăn nơi bàn kẻ đau nữa. Có nhiều bạn-học phàn-nàn người về đều ấy cùng xin người lãnh các phép rộng bề-trên ban; song người trả lời rằng: « Nếu tôi lãnh những điều ấy, thì sẽ ra yếu hơn, Tôi là thầy-dòng, nên phải ăn-ở như các thầy khác cùng gấn-sức xin cho được ơn ấy. Còn về sự giữ luật dòng mà phải thêm bệnh, thì tôi chẳng sá chi, miễn là tôi đừng lỗi đức vâng lời thì thôi. »

Người thấy các thầy coi việc trong trường hằng phải vâng lời và chịu khó-nhọc luôn, thì ước-ao làm việc ấy lắm, vì là dịp lập công rất trọng. Vậy người thử xin, song không được, vì yếu-đuối.

Khỏi ít lâu thầy Luy xin dạy sách mẹo latin, song cũng vì sợ bệnh, nên cha Rossignolli là bề-trên không cho. Người muốn làm vậy cho được dịp mà khuyên-dạy các học-trò non nót ấy. Bởi-đó người lại xin và quả-quyết mình ít hiểu tiếng latin, và nói không trúng, nên có học lại th

mới trông làm ích cho nhà-dòng ; song cũng vô-ích, nên người cậy cha Brunelli xin giùm. Cha này cũng dạy sách meo, mà người dạy lớp tốt ; ấy là lớp thầy Luy ước-ao hơn hết. Bề-trên thấy cha giáo-sư cũng gẫn vó-xin như vậy, và rõ ý thầy Luy, nên đòi một thầy khác ở gần giường người và nói cùng thầy ấy rằng : « Thầy Luy xin ở lớp tốt mà học meo latinh lại, vì biết tiếng latinh chưa đủ mà giúp nhà-dòng. Vậy thầy đừng tỏ ý và dò-xét coi có thiệt thầy chưa hiểu meo chẳng ? » Khởi ít ngày, thầy ấy đến thưa cùng cha Rossignolli rằng : « Thầy Luy không cần học latinh nữa, một phải dạy mà thôi. » Nhưng mà người phải trông-đợi ít lâu nữa.

Song khi ấy thầy Luy gặp được việc hèn hạ và công nghiệp chẳng kém. Mọi ngày thứ hai và thứ ba các thầy học, phân phiên giúp việc nhà-bếp hoặc bưng đĩa, rửa đĩa, hay là gắp đồ thừa để cho kẻ khó, cùng làm các việc thầy làm bếp chỉ. Thầy Luy lấy hai ngày ấy làm như hai ngày lễ trọng, lại còn xin giúp thêm nữa.

Khi nào người muốn xin bề-trên điều gì, thì có một cách chắc được việc, là xin cùng Đ C G. đã, đoạn mới thưa cùng bề-trên. Nên người quen nói cùng chúng bạn rằng : « Khi tôi phải làm việc đáng bề-trên chỉ, thì tôi tưởng Đ C T. định cho bề-trên dạy việc Người muốn cho tôi làm. »

Như một lần kia nhằm ngày thứ sáu Tuần-thánh, người gấm về sự Thương khó Đ C G. và hết lòng ước-ao đi viếng bảy nhà-thờ cả trong thành Roma, mà trong dòng không có thói ấy, nên người cũng không trông. Song bỗng-chúc bề-trên gọi người và dạy đi viếng bảy nhà-thờ trong thành.

Ây Đ C T. thương người, vì có lòng mến đức vâng lời và chuộng giữ luật phép dòng thì làm vậy.

Cũng có khi người lo-ra nên không giữ luật dòng cho trọn. Cha Cepari là anh em bạn-học mà cũng là kẻ coi-sóc phải nhắc thầy Luy một việc nhiều lần, sau hết thì tỏ cho người biết mình đã bảo nhiều lần mà vô-ích. Tức-thì người sửng-sốt, đoạn nghĩ lại và động lòng đau-đớn sắp mình dưới chơn anh mà xin tha lỗi. Song sự lo-ra ấy chẳng phải tại người suy-nghĩ đông-dài, một bởi hằng đem lòng đem trí về Chúa mà-chớ. Vì chưng người chẳng hề có ý phạm luật bao giờ ; song Đ C T. để làm vậy cho người càng hạ mình xuống và nên thanh sạch hơn mà thôi.

Vốn thầy Luy hằng giữ luật dòng chín chắn lắm ; như có một lần bề-trên sai người đến cùng đức Cardinalê Rovère, đến trưa đức-ông cầm ở lại ăn-cơm ; song người thưa rằng : « Lạy đức Cha, không được, bề-trên sai con đi và con phải về ăn-cơm tại trường. » Từ ấy đức-ông có dạy người đều gì, thì hằng thêm rằng : « Cha xin con sự ấy, nếu không lỗi luật dòng. »

Cha Cepari cũng trưng tích khác tỏ ra thầy Luy giữ luật kỷ-cang là thế nào. Có một lần thầy kia ở gần người phải viết một thư, mà không có giấy, thì xin người cho mượn nửa tờ. Song thầy Luy biết luật dòng cấm cho hay-là cho mượn của gì khi chưa có phép, thì làm-bộ không nghe và tức-thì ra khỏi phòng đi xin phép ; đoạn về đưa nửa tờ giấy cho thầy kia, mà rằng : « Tôi tưởng như thầy đã hỏi giấy phải không ? »

Từ ngày thầy khấn-giữ đức khó-khăn, thì

quên gọi nhà-dòng là *nhà thánh đức Khó-khăn* và người không muốn của gì tư, dầu một tượng-ảnh ngăn sách cũng không. Các bạn-hữu người xin phép bề-trên cùng nài-nĩ hết sức, thì người mới chịu lấy hai tượng-ảnh giấy : một ảnh ông thánh Tôma, vì người đang đọc sách ông thánh ấy, và một ảnh bà thánh Catharina, người có lòng tôn-kính cách riêng, vì đã vào dòng và khấn-hứa ngày lễ bà thánh này. Ấy công-tử nước thượng-vị có bấy nhiêu của tư mà-thôi.

Thầy Luy xem mình như kẻ nhà-dòng nuôi thí, nên các đồ mình được cũng là của bố-thi hết. Người lấy mọi sự làm xinh làm tốt cả. Đồ mặc dài hay là vắn, rộng hay là hẹp cũng không lo chi. Kẻ may có hoi vừa hay là chật, thì cứ trả lời rằng : « Tôi lấy làm được ». Người-ta đưa thẻ nào thì dùng thẻ ấy, không lo tốt xấu. Ấy làn hững cách người dùng mà hăm mình đèn tội, và các đấng bề-trên ra-sức ngăn-gián mà vô-ích. Hẳn thật các đấng ấy phải luống-công, vì thầy Luy vâng lời bỏ những sự hăm xác bề-ngoài mà-thôi, còn bề trong thì cứ một mực mà lại có nhiều lần nài-xin thêm việc khác, mà bề-trên không cho.

Có một lần cha kia nói cùng người rằng : « Tôi lấy làm-lạ một người sốt-sắng chín-chắn và khôn-ngoan như thầy, mà chẳng chịu nhắm mắt vâng ý bề-trên, lại nhiều lần cố xin cho được những sự các đấng ấy đoán không nên cho ».

Thầy Luy thưa rằng : « Lạy cha, con biết con yếu-đuối, song con ái-mộ sự hăm mình đèn-tội lắm, và tưởng các đấng ấy cứ xét các điều con xin ; sự gì đẹp lòng Chúa thì cho, còn sự gì khác thì chối, cũng có khi con xin điều con biết không

được hầu lễ-lễ sự con không được đó cho Chúa ».

Ai-nấy đều ước-ao thấu-biết linh-hồn rất trong sạch này, mà noi gương bắt-chước. Có một cha nói cùng người rằng : « Thầy chẳng chịu để trí xao-lãng chút nào, sự ấy hại sức khoẻ thầy lắm. Chớ thì thầy chẳng xem sao lời những đấng mọi người gọi là đèn soi-sáng nhà-dòng cùng là thầy dạy đàng thiêng-liêng sao ? »

Thầy Luy thưa rằng : « Con xem xét những kẻ khuyên con bớt hãm mình làm vậy, có hai bậc : một bậc nhơn-đức trọn-lành lắm, đáng cho con noi gương mọi bề ; song con thấy các đấng ấy không làm như lời mình khuyên, nên con thà noi gương hơn là nghe lời phô đấng ấy, vì lòng thương con mà khuyên thế nọ thế kia ; còn bậc kia thì làm như lời mình khuyên, song bậc ấy kém nhơn-đức hơn. Vì vậy con noi gương bậc trước mà-thôi.

Cha khác lại nói cùng người về sự hãm mình mà rằng : « Sự trọn-lành chẳng tại bề ngoài, nên hãm trí thì hơn làm khốn xác ».

Thầy Luy thưa rằng : « Con tưởng người-la không nhờ hãm xác, thì lần-lần sẽ nghiêng chiều-theo tính xấu mình, nên con nghĩ chắc chuyện hơn, thì phải hãm xác và trí nữa. Ấy là đều các thánh đã làm, và những đấng thánh tổ-phụ dòng ta, nhứt-là ông thánh Inaxiô. Người ái-mộ chịu-khó và hãm xác như ta thấy trong tích-hạnh người. Trong lễ-luật người truyền-lại cho ta, thì người nói mình không buộc các thầy ăn chay, kiêng thịt, hãm mình đánh tội, vì người tin chắc các thầy đã tấn-tón đàng trọn-lành dường ấy, nên trong việc hãm mình, thì phải dùng cái khóp hơn

là dùng cái thúc, nhứt-là khi các thầy đã biết rõ sự hãm xác không làm hại sức-lực trí-khôn ». Đoạn người xây lại cùng cha Cépari mà rằng : « Con là một miếng sắt cong, nên con vào dòng Đ C G. đừng chịu búa hãm mình đến tội, đập ra cho ngay-thẳng ».

Nhưng mà thầy Luy hằng lấy đức vâng lời làm mực chẳng hề làm sự gì quá phép đáng bề-trên, cùng năng xin phép hãm mình trong những điều không hại sức khoẻ. Người viết tờ kể các điều mình lấy làm lỗi, đem trình bề-trên, và xin khi nào mình lỗi về những điều ấy, thì quở-phạt chán-chường trước mặt anh-em. Song không được việc gì, vì bề-trên nói các điều người gọi là lỗi, thì không đáng kể là lỗi. Nên thầy Luy phải bỏ việc nửa chừng, mà than rằng : « Tôi thừa nhiều hơn là ăn ! tôi không thêm nói đến việc làm cho tôi bị khen hơn là phải quở nữa ».

Người đã hồng phương này, thì lại tìm thể khác. Vậy người xin bề-trên cho phép giờ rảnh được đi thăm-viếng và giúp-đỡ kẻ liệt trong trường, thì bề-trên cho, vì sự ấy không làm cho người thêm bệnh. Vì vậy thầy Luy hằng lo-lắng coi-sóc giúp-đỡ kẻ bệnh-hoạn. Người dọn giường, quét phòng và chùi-rửa các đồ kẻ bệnh dùng. Chẳng những vui-lòng giúp-đỡ phần xác, mà lại sốt sắng lo việc phần hồn. Người lo dạy kẻ mê-muội, giúp người tội-lỗi đừng ăn-năn trở-lại cùng Chúa.

Thầy Luy càng được việc, thì càng ước-ao đi phương xa xứ lạ mà giúp phần rồi người-ta. Nhưng-mà người thấy mình còn nhỏ, lại yếu-đuối, nên không trông đi giảng đạo ; còn sự coi-

sóc anh-em, thì càng không muốn, vì hăng ước-ao hạ mình xuống vâng lời chịu lụy mà-thôi.

Song thầy Luy nghĩ cũng còn phương-thế giúp anh-em về phần rồi được. Người suy đi xét lại chín-chắn, đoạn đến cùng bề-trên mà thưa rằng: « Lạy cha, có một điều con tưởng là ơn Chúa soi, nên xin cha xét có nên chăng? Con muốn cho anh-em và con được thêm ích thiêng-liêng, thì chúng con hiệp nhau ít người mà khuyên các kẻ khác trong giờ nghỉ, chỉ nói về việc linh-hồn, để cho lòng trí dễ kết-hiệp cùng Chúa và sẵn lòng lo cho danh Cha cả sáng ». Bề-trên rằng: « Tốt lắm, thế ấy thì mọi người sẽ được tấn ích. » Thầy Luy cảm đội-ơn Chúa và vội-vàng đến thưa việc ấy cùng cha Ubaldini, là đáng coi-sóc linh-hồn học-trò trong trường, thì cha cũng lấy làm phải, nên người định khi-sự lập-tức.

Vậy người bàn sự ấy cùng ít người bạn-học có lòng sốt-sắng hơn, cùng tỏ-ra Chúa đã soi-sáng cho mình, lại bề-trên và cha linh-hồn cũng ưng-thuận, mà rằng: « Tôi trông-cậy các thầy lắm. Mọi ngày đến giờ nghỉ, ta sẽ hội nhau mà nói về việc thiêng-liêng, thì chắc ít lâu có kẻ sẽ họp cùng ta, chừng ấy ta sẽ phân nhau làm nhiều hội. Nhưng-mà cho có việc nói, thì mỗi ngày ta coi một ít tờ sách Hạnh các thánh, hay là sách dẫn đảng nhơn-đức khác và diễn lại ý-tứ bài mình đã đọc. Thế ấy thì ta sẽ giúp nhau tấn-tới trong đảng nhơn-đức chẳng sai. »

Các thầy ấy lấy làm vừa ý lắm, mà vừa khi công thì đã thấy ích lợi. Vì chung khởi ít lâu thì giờ nghỉ lại hoá-ra giờ nói-khó việc thiêng-liêng,

và ai-nấy đều phỉ-lòng phỉ-dạ. Hoặc tình-cờ có cha nào đến đó, thì thầy Luy đã có sẵn việc mà hỏi, nên các thầy khác cứ nói-khó thông-thả.

Đầu tháng nghỉ, thì các thầy cũng chẳng bỏ thói lành ấy. Vì chung các thầy đi thành Frascati mà nghỉ cùng đôi khi, thì cũng đem sách theo để giúp mình nói-khó cùng nhau khi đi dạo. Có lần tốp mười thầy, tốp mười hai thầy kéo vào rừng vắng-vẻ, ngồi hóng mát và thay phiên đàm-đạo cùng nhau về việc linh-hồn. Ấy là phương-thế thầy Luy giúp việc linh-hồn anh-em thì làm vậy.

Đoạn VII.

THẦY LUY TRỞ-VỀ QUÊ MÀ LO XẾP VIỆC NHÀ.

Tháng martiô năm 1587, một lần đức-ông mới thành Castiglione, là Rodonphô, đang nghe giảng trong nhà-thờ-chính, thì có một quan trong nhà vội-vàng đến bái người, và nói nhỏ ít tiếng, đoạn như vâng lệnh truyền và ra liền. Khi giảng xong, thì đức-ông đứng dậy đi ra. Người vừa ra tới cửa nhà-thờ, thì nghe tiếng trống-thúc vang cả thành, quân-lính tựu tới nghe lệnh truyền và khỏi hai giờ đức-ông làm tướng kéo sáu trăm quân đến xứ Solferinô. Cũng một trật ấy có tin đồn, rằng : đức-ông Horace, chú đức-ông Rodonphô, là đức-ông xứ Solferinô đã ly-trần.

Vốn hai xứ Solferinô và Castel-Goffrédô không còn thuộc về đức-ông Castiglione mà về quyền nước thượng-vị, đã tách ra chia cho đức-

ông Horace và Alphonsô, nên nếu hai đức-ông ấy không có con trai kế vị, thì hai xứ ấy lại trở về quyền đức-ông xứ Castiglione. Ấy là lời đức-ông Luy là ông thầy Luy đã trối và vua thượng-vị Maximilianô II đã ưng-nhận. Quả-thật đức-ông Horace mới chết, không có con trai và người đã làm chúc-ngôn trối mọi của-cải mình cho đức-ông thành Mantua, mà chẳng xem sao đến cháu và em mình là đức-ông Alphonsô cùng quên nghĩ mình không có quyền trối xứ Solferinô. Ấy là việc quan nói nhỏ với đức-ông Rodonphô đang khi nghe giảng.

Xứ Solferinô ở giữa thành Castiglione và Mantua. Vừa tới nơi thì đức-ông Rodonphô chiếm-lấy dinh. Đức-ông Guillaume nghe kể nịnh-thần tâu, thì lấy làm tức-giận lắm, liền truyền cho một quan võ đến nói cùng đức-ông Rodonphô rằng : « Đức-ông chúng tôi xin mời đức-ông ra khỏi dinh này và xứ Solferinô, vì đức-ông Horace đã trối cho đức-ông chúng tôi, nên người là chính chủ. »

Đức-ông Rodonphô đáp rằng : « Đức-ông Horace là chú ta không có phép trối xứ này, không ai giành với ta được. »

Quan rằng : « Đức-ông chúng tôi sẽ lấy binh khí mà giữ quyền người. »

Đức-ông Rodonphô đối rằng : « Ta cũng lấy binh khí mà binh quyền ta và ta sẽ nài đến toà vua thượng-vị. »

Thật sự ngày hôm sau đức-ông xứ Mantua sai binh đến đánh đức-ông Rodonphô ; song người xin kêu đến toà vua thượng-vị, nên đức-ông Guillaume chịu và hứa mình sẽ phục lý đức-

hoàng-đế ; vì chưng vua thượng-vị Rodonphô II là cháu, nên người trông chắc mình sẽ được việc chẳng sai.

Nhưng-mà đang-khi việc còn tra-xét tại toà vua, thì đức-ông Guillaume tạ-thế, là ngày 14 tháng augustô 1587 và đức-ông Vincent lên kế-vị cha. Người nhứt-định tranh cho được xứ Solferinô, còn đức-ông Rodonphô thì cũng quyết chẳng nhượng chút nào. Khi ấy hai bên đều kéo quân về và đợi đức hoàng-đế phân-xử.

Ngày kia đức-ông Rodonphô hay tin có một quan đức-ông thành Mantua, muốn lập công thì nửa đêm lén trèo thành và trộm lĩnh chiếm đồn Solferinô, mà đức-ông Vincent không quở-phạt quan ấy.

Bà Marta vừa mừng tin ấy, tức-thì đem ba con thơ ấu là : François, Christiern và Didace cùng vội-vàng đến thành Prague. Khi ấy vua thượng-vị đang ở đồn Burg ; người rước mẹ con bà công-hầu xứ Castiglione cách trọng-hậu lắm. Trẻ François giảng trước mặt vua một bài ý-vị thâm-trầm đến nỗi đức hoàng-đế lấy làm phỉ lòng ; thấy một con trẻ mà đã có trí-thức dường ấy thì xin bà công-hầu để François lại hầu mình. Khi ấy François chưa nên mười tuổi, song bà Marta không dám từ-chối.

Đức hoàng-đế mới rõ công việc bà đi, tức-thì cho một quan lấy tên mình mà giữ xứ Solferinô cùng ở đó cho đến khi vua xử về ai, thì sẽ giao cho nấy. Bà Marta tâu xin vua xét việc cho mau và đức-ông Vincent cũng sai sứ đến kêu xin như vậy. Song đến cuối năm 1588 công việc mới xong, và vua thượng-vị cứ phép công-bình, mà

xử cho đức-ông thành Castiglione được xứ Solferino.

Dẫu vậy mặc lòng đức-ông Vincent chẳng phục án ấy, mà lại kêu-xin cùng vua một lần nữa ; song vua không nghe. Đức-ông Vincent nghe lời nịnh tấu, thì càng oán-giận bà công-hầu Marta hơn nữa. Nhiều ông hoàng tộc và chính đức-ông Ferdinand ra-sức khuyên-dỗ đức-ông Vincent làm hoà cùng Rodonpho, song vô-ích ; người chẳng muốn nghe lời gì cho đến khi đức-ông Rodonpho giao xứ Solferino cho mình. Ngày qua tháng lặn, mà hai bên hã còn hăm-khích nhau mãi.

Ngày kia bà công-tước Eleonora nói cùng bà công-hầu Marta rằng : « Ta đã dùng mọi cách mà làm cho hai con ta thuận-hoà cùng nhau, song đều vô-ích ; mà ta không nên để hai bên oán-hận lâu thế ấy. Vậy ta còn một phương-thế nữa, thì hã dùng và chắc sẽ được việc chẳng sai ».

Bà Marta chảy nước mắt mà rằng : « Ôi ! còn phương nào nữa sao ? Nếu Đ. C. T. tỏ cho công-tước biết phương nào, thì ta hã nghe và trông Người sẽ ban cho ta được việc ».

« Hỡi Marta, tôi nghĩ đến thiên-thần ta là thánh trẻ Luy. Bà đã rõ biết đức-ông Guillaume và Vincent có lòng mến-yêu và tôn-kính người là đường nào ! Nếu ta xin bề-trên cho người về tính việc nhà, thì có lẽ trông cậy-lắm ».

Công-hầu Marta rằng : « Tôi cũng tưởng vậy, song sợ lắm, vì nghĩ tình mẹ con muốn thế ấy mà-thôi ».

Bà Eleonora đáp rằng : « Hỡi Marta thiết-ngĩa, không phải vậy ; song đó là ý Chúa soi-

sáng, nên ta hãy theo. » Bà Marta rằng : « Vậy bà hãy viết thư cho cha bề-trên chung Aquaviva ». Bà Eleonora rằng : « Tôi sẵn lòng và bữa nay tôi cho người cầm thư đi. Ta phải tính mau, mà gỡ việc buồn phiền này. » Bà Marta thêm rằng : « Mà thật đáng buồn phiền, vì trước thân-sanh cả hai thương-yêu nhau như anh em ruột và hai gia-thất hằng giữ lòng triu-mến nhau chí-thiết. Lẽ thì đức-ông Rodonphô nhường xứ Solferinô bằng lòng, song đức-ông Ferdinandô đề nhiều nợ lắm, nên Rodonphô khó nổi chịu các phí-lỗn trong gia-đình và trong triều cho xứng-đáng. »

Bà Eleonora rằng : « Hỡi Marta, các việc ấy sẽ liệu sau, ta hãy trông-cậy Chúa và cầu-nguyện. Tôi đi viết thư cho cha bề-trên mà xin cho Luy về. » Bà Martha rằng : « Luy có về thì trông sẽ xếp được hai việc, vì đức-ông Alphonsô cũng đang tích lòng giận Rodonphô, vì không chịu kết-bạn cùng con người và cứ tránh-trút, tỏ ý mình đã tính đảng khác rồi. » Khi ấy bà công tước Eleonora rằng : « Phải rồi, đức-ông Alphonsô thường nói việc ấy cùng tôi và lo-sợ đức-ông Rodonphô không ưng..... Chắc là tại cô Elena..... Song thiên-thần ta sẽ làm cho mọi người hoà-thuận và sửa-sang mọi sự cho có thứ-tự. »

Cũng nội ngày ấy có người đi Roma đem thư công-hầu Eleonora và Marta cho cha bề-trên chung dòng Đ C G. và thầy Luy nữa.

Vậy từ khi thầy Luy vào dòng, thì đức-ông Alphonsô chẳng còn nghĩ đến sự gả con nữa, song không đành để con mình mất quyền trị xứ Castel-Goffridô, thì lại muốn gả cho đức-ông Rodonphô là chính vị; song người tỏ ý không

ưng, nên đức-ông tức-giận ; nên có lẽ sợ sau này chú cháu lại hoá nên kẻ nghịch-thù cùng nhau mãi.

Vẫn đức-ông Rodonphô không chịu kết-bạn cùng con chú mình thì thậm phải, vì người đã có bạn rồi. Chung ngày 25 tháng octobre năm trước, người đã chịu phép hôn-phối cùng con-gái quan kho-bạc ở thành Castiglione, tên là Elena, vì cô ấy đã cho người nhiều tiền bạc đủ mà trả nợ cha, lại cũng là một gái duông-nhan tài-trí đủ bề. Song xét tôn-tộc thì thua-kém dòng Gongiaga xa lắm. Vậy đức-ông không cho thân tộc biết, đến đổi chính thân mẫu người cũng không hay. Các chứng đều giữ kín, đức cha Brescia ban phép chuẩn rao và cha-sở làm phép hôn-phối. Mọi việc đều nhằm luật phép. Nhưng-mà đức-ông Rodonphô phải phiền-muộn lắm, nhứt-là cô Elena càng lúng-túng hơn nữa, vì không ai nhận mình là công-hầu thành Castiglione hết.

Theo thói đời ấy sự giá-thú cùng người bạc dưới, các dòng sang-trọng lấy làm khó xem lắm. Song ông Rodonphô chẳng đầu-lụy ai, cũng không phục phép ai, vì mình làm công-hầu nhứt xứ, nên tưởng cũng làm chúa ý mình, mà chẳng xem sao lương-tâm kêu-trách và bà-con tộc-họ không bằng-lòng, thì bây-giờ mới rối-rắm việc mình và chẳng biết làm sao mà thoát vòng phiền-muộn.

Ấy là cơ-hội xảy ra tại thành Castiglione và Mantua, đang khi người cầm-thơ sang Roma cho thầy Luy và bề-trên chung, thì làm vậy. Thầy Luy thấy nhà xin phép cho mình về đăng giải-boà hai đức-ông Rodonphô và Vincent, song không rõ

công việc thế nào, thì tưởng hai bên đã nghe lời dèm-phao sao đó, nên sinh bất thuận với nhau mà-thôi. Nhưng-mà người lấy lòng sốt-sắng cầu-nguyện và suy-nghĩ chín-chắn, đoạn bàn cùng cha linh-hồn là chơn-phước Bellarmin, thì người rằng : « Thầy hãy đi, tôi tưởng việc này sẽ thêm sáng danh Chúa. »

Luy rằng : « Vậy thì khi nào bề-trên dạy, thì con sẽ đi, song con không muốn phía nào hơn. » Khởi ít ngày người đi nghỉ tại thành Frascati cùng ít thầy khác, song vừa đến nơi, thì lại có tin đòi về Roma. Khi ấy cha Bellarmin nói cùng người rằng : « Bề-trên đòi thầy về đặng đi thành Mantua » — « Lạy cha, con sẵn lòng đi lập-tức. » Khởi một hồi các anh em bạn-học đưa người ra khỏi ngõ và từ-giã nhau cách thiết-tha lắm.

Cha Cepari chép rằng : « Người để ta ở lại buồn-bực và lâu ngày chẳng còn nhớ lời nói, gương lành người nữa. Đang khi mọi người trở vào, thì cha Bellarmin nhắc lại các nhơn-đức người mà rằng : tôi quyết người đã được vững-vàng trong ơn-nghĩa Chúa và tôi lấy người làm như ông thánh Toma khi còn thanh-niên. »

Cha bề-trên dạy thầy Luy trước khi trẩy đi, thì phải đi viếng-thăm các đấng tể-tướng bà-con thân-quyến. Vậy người vâng lệnh mà đi thăm. Đến bữa gần trẩy đi, người đến thăm đức ông Rovêre ; song tình-hình người thấy mình kiệt lực và ngã xuống bất tỉnh. Đức-ông múi lòng, kêu kẻ đem người vào phòng để trên giường mình và lo-lắng hết sức ; khởi một hồi lâu người tỉnh lại. Bảy-giờ đức-ông nói cùng người rằng : « Ô Luy, con muốn chết sao ? Con bị làm vậy là tại con yếu

lắm, vì đã hãm mình quá lẽ ; ở cháu rất yêu-dấu, ta xin con hãy bớt một ít. Con làm hại sức khoẻ mình làm vậy, thì có lẽ nào còn trông sẽ làm ích cho Hội-thánh sao ? »

Thánh trẻ thưa rằng : « Lạy cha, con quyết thật con chẳng có hãm mình bao-nhiêu. » Song đức Cardinalê Rovère chẳng tin được, vì thấy cháu mình xanh-xao gầy-võ lắm.

Ngày hôm sau, là 12 tháng septembre 1589, thầy Luy đến sắp mình dưới chơn bệ-trên, xin người ban phép-lành, cùng khuyên-bảo mình đang lúc đi vắng. Cha Aquaviva dạy người phải tính thể nào trong những việc trắc-trở, đoạn thêm rằng : « Còn về sự phần xác, thì con hãy vâng-lời thầy Borlasca đi với con như vâng-lời cha vậy. Lại con cũng đi làm một với cha Bernardinô Medicis, người đi thành Milân mà dạy Sách thánh ; thế con sẽ yêu mến và kính trọng người. Ấy là một sự an-ủi con. »

Cha Bernardinô Medicis là một đấng, thầy Luy có lòng yêu-mến và tin-cậy lắm, người tưởng thánh ý Đ C T. cho mình được đi làm một cùng cha yêu-dấu mình mà-chớ.

Mọi sự dọn xong, các thầy-dòng Đ C G. chẳng phải tốn giờ trong sự dọn đi. Bảy-giờ người-ta đem cho thầy Luy một đôi giày bằng vải mang đi ngựa, mà người nghe một thầy nói nhỏ với thầy kia rằng : « Nầy là đôi giày đã đóng cho đức-ông kia. » Thầy Luy ngó đôi giày và muốn kiểm lẽ từ chối, vì là giày có ý đóng cho người thế-gian, không phải cho thầy-dòng, nên người sợ dùng thì lỗi đức khó-khăn.

Có một thầy thấy người lưỡng lự thì hỏi rằng :

« Giày này không vừa chơn thầy sao ? » Thầy Luy chẳng trả lời, vì không biết lấy lẽ gì, mà xin đôi khác, song thầy kia hiểu ý thì rằng ; « Hãy trả lại, tôi kiếm cho thầy một đôi vừa ý lắm. » Thầy này lấy đôi giày đem vào phòng sửa chút cho nó ra khác, đoạn đem cho người mà rằng : « Thầy thử đôi này, tôi tưởng vừa lắm. » Thầy Luy lấy mang, mà rằng : « Tôi tưởng cũng vừa. » Cha Corbinelli muốn cho người cầm cây-dù che nắng, kéo thêm nhứt đầu, song người không chịu. Các thầy cũng xin người mang bao-tay cho bớt lạnh, song người rằng : « Các cha giữ tay, thì phải, vì hăng cầm Minh-thánh Chúa, nên phải kính tay các đấng ấy, còn về tôi thì chưa được ơn trọng ấy, nên vô-ích. »

Từ thành Roma đến thành Mantua, thì thầy Luy hằng giữ lòng sốt-sắng, cầm lòng cầm trí và hay nói-khó việc thiềng-liêng như lúc đi vậy.

Tới thành Sienna thì ghé vào nhà-trường dòng mình, các thầy xúm xung-quanh thầy Luy và tỏ lòng cung-kính lắm, nên người lấy làm cực lòng mà nói cùng cha de Medicis rằng : « Con thấy các cha kính-trọng con, thì lấy làm phiền lòng, nên con sợ nếu ở lại đây, thì các cha cũng tung-trọng con như khi còn ở ngoài thế-gian. » Đến chiều người không cho rửa chơn, như thói nhà-dòng quen rửa chơn cho khách đỗ nhờ. Thầy Borlasca thấy vậy, thì lấy làm-lạ, song thầy Luy rằng : « Cha này đã ngợi-khen và trọng-kính tôi lắm, nên tôi không chịu người hạ mình trước mặt tôi được nữa. » Song người lầm : các cha trong trường vui-mừng và trọng-kính người không phải là vì ngôi công-tử, song vì người là một đấng

thánh mà-chớ; nhưng-mà bởi lòng khiêm-nhượng, nên người hiền thế khác.

Khi đến thành Florentia, thì thầy Luy tỏ dạ vui-mừng, người gọi thành ấy là mẹ thiêng-liêng mình, vì ở đó người đã dâng mình cho Đ. C. G. và Đức-Mẹ từ thuở bé-thơ. Đức-ông thành ấy cầm cha Bernardinô de Medicis ở lại ít ngày, vì là bà-con, song thầy Luy phải bận lo việc riêng mình ; nên từ-giã người.

Đi thăm đức-ông François de Medicis, đoạn lên đàng và rón đi một ngày cho đến thành Bologne. Vừa tới nơi thì cả trường đều rộn-rục ai-nấy vui-mừng, vì được thấy mặt một vị nhơn-đức đã làm cho dòng Đ. C. G. được rạng danh nổi-tiếng. Ngày hôm sau bề-trên dạy thầy giữ nhà-thờ đem thầy Luy đi dạo xem thành, thì thầy ấy vui-mừng cùng kể là một ơn rất trọng. Song trước khi đi, thầy Luy nói với thầy ấy rằng : « Nếu thầy muốn cho tôi được vui, thì xin thầy làm ơn dẫn tôi tới mấy nhà-thờ có tiếng, còn chuyện khác thì tôi ít muốn xem lắm. » Vậy thầy kia dẫn người đi viếng ba nhà-thờ, đoạn đem trở về trường.

Từ thành Bologne đến thành Mantua, thì phải trọ quán một đêm. Chủ quán thấy hai khách ra đàng bần-cùng, thì chỉ ở một phòng có một cái giường mà-thôi. Thầy Luy không nghĩ đến điều ấy, song thầy Borlasca kêu riêng chủ quán mà rằng : « Anh em tôi là thầy-dòng, nên xin chỉ phòng nào có hai giường, vì chúng tôi không phép nằm chung. » Chủ quán rằng : « Không có hai giường, tôi phải để lại hoặc chiều có khách sang-trọng đến ; hãy bằng lòng nằm chung một

giường. » Thầy ấy rằng : « Ông cầm chúng tôi quê-mùa lắm sao ? ông có biết chúng tôi là ai chẳng ? Thầy Luy liền can rằng : « Xin thầy đừng nài nữa và đừng nói... » Thầy Borlasca rằng : « Người này không chịu cho ta một cái giường nữa, để giữ lại cho khách sang-trọng chiều đến, muốn ép ta nằm chung một giường và coi ta như người hèn-hạ xấu-xa ; nó chẳng có lòng kính các thầy-dòng chút nào. » Thầy Luy rằng : « xin thầy đừng lo đều ấy ; ta đã khăn giữ đức khó-khăn ; nếu ta phải khinh-khi về đấng bậc ta, thì chớ khá phàn-nàn năn-nỉ. » Nhưng-mà thánh ý Chúa định, chiều ấy không có khách nào sang cả, nên mỗi thầy lãnh được một giường và đêm sau được an giấc tại thành Mantua.

Đoạn VIII.

THẦY LUY ĐI THĂM ĐỨC-ÔNG ALPHONSÔ.

Bà Eleonora là công-tước thành Mantua hằng bức-tức trông-đợi thầy Luy, càng tính ngày càng thêm mong-mỏi. Người đã cao niên và có lòng sốt-sắng lắm, hằng kêu-xin Chúa chớ để mình chết trước khi thấy con và Rodonphô làm-hoà cùng nhau. Sau hết mới nghe tin thánh trẻ Luy đến.

Bà công-tước vừa thấy, liền ôm-lấy người khác nào mẹ gặp con, đầy lòng vui-mừng và trông-cậy, mà rằng : « Ô Luy, có một mình con có sức làm cho hai đức-ông Vincentê và Rodonphô làm-lành cùng nhau mà-thôi. Chớ gì trước

khi Chúa gọi ta về, mà ta được thấy cả hai thuận-hoà cùng nhau và hai gia-thất thương-mến nhau như một da một thịt. Thật sự bất-bình nầy đã nên gương rất xấu cho tôn-tộc và dân-sự nữa. Vậy con hãy đi tính liệu việc ấy. » Người chảy nước-mắt mà kể mọi sự cho thầy Luy hay-biết.

Khi ấy thánh trẻ lấy lời dịu-dàng an-ủi, khuyên người vững lòng và nói mình trông-cậy sẽ được việc, và xin người cũng ra-sức cầu-nguyện cho chắc việc hơn.

Bảy-giờ thầy Luy viết thư tin cho mẹ và em hay mình đã đến thành Mantua. Đức-ông Rodonphô vội-vàng tin lại và tỏ lòng ước-ao gặp anh lắm cùng xin anh tin lại ngày nào mình sẽ về. Thầy Luy hiểu ý đức-ông muốn chức rước mình, nên người nhứt-định về thình-linh. Vì vậy người xin phép cha Malavolta, là bề-trên nhà-trường, cho mình trẩy đi liền, thì cha rằng : « Cha Giunio cũng đi thành Brescia, nên đưa thầy đi luôn-thể. » Người vui-mừng và cảm-đội ơn Chúa, vì cho mình gặp dịp may-mắn dường ấy.

Từ thành Mantua cho đến thành Castiglione không còn bao-xa, song phải đi chậm-rãi để cho người và ngựa nghỉ. Khi đã gần tới nơi, thầy Luy thấy một quan nhà đức-ông Rodonphô đang đi thành Castiglione, thì nhắn rằng : « Xin quan làm ơn tin cho đức-ông Rodonphô hay thầy Luy, là anh người, đã gần đến. » Tức-thì ông ấy chạy hết sức, đến thành mồ-hôi ra như tằm, thở không ra hơi ; liền chạy vòng các ngã đường và rán la cả tiếng rằng : « Thầy thánh Luy đến, tôi thấy người, người đến sau tôi. » Bỗng-chúc cả thành liền náo-động ; kẻ treo cửa-sổ, người chạy ra đường, mọi

người đều nao-nức trông-xem đấng thánh cả thành đều thương tiếc bấy-lâu. Cũng một trật chuông các họ các dòng cùng súng đại-bác trong đồn đội tiếng rền trời chuyển đất, và kìa công-tử Luy là một thầy-dòng khiêm-nhượng đến giữa đô-hội người đang chen lấn nhau, mắt nhìn xuống đất, tỏ dấu thẹn-thường và lấy làm cực-lòng lắm. Đức-ông Rodonphô vội-vàng ra đón anh.

Đang khi đức-ông Rodonphô ở trên xe mới xuống, thì có một người dân sắp mình xuống mà rằng : « Xin đức-ông tha lỗi tha vạ cho tôi, nơn danh thầy đáng-kính Luy ! » Đức-ông đáp lại : « Người đi bình-yên nơn danh vì người mới kêu-xin và lại chính mình anh ta có mặt đây ngày nay, thì ta tha cho người. »

Các quan-quân cùng kẻ sang-trọng sắp hàng rước thánh trẻ vào đền, và tỏ lòng vui-măng khòn kẻ xiết. Người muốn nói một lời chào chung ai-nấy không sót người nào. Ai-ai cũng trả lời cách tôn-kính hết sức làm cho cực lòng thánh trẻ, người đã quen tiếng thầy mà-thôi.

Khi ấy thân-mẫu Marta ở đồn San-Martinô cách thành Castiglione chừng chín dặm, tức-thì thầy Luy sai người đưa tin cho mẹ hay mình đã về đến nơi.

Ngày hôm sau bà công-hầu Marta đem hai con bé đi cùng mình đến thành Castiglione và cho gọi con. Tức-thì thầy Luy đi cùng thầy Borlasca đến dinh. Bà công-hầu vừa thấy con đáng kính, liền quì gối sắp mình xuống đất và chảy nước-mắt. Chẳng có lời nào kẻ xiết ngày ấy mẹ con vui-măng là dường nào ! Thầy Borlasca thấy hai mẹ con nói việc gia-dình, thì lên qua phòng một

bên lẫn-hột và chực đó. Lâu rồi thầy trở vào mà gặp hai mẹ con không còn nói-chuyện, song đang lo việc cầu-nguyện.

Đến chiều khi thầy Luy ở một mình cùng thầy Borlasca trong phòng, thì người hỏi thầy ấy rằng: « Khi tôi nói-chuyện cùng thân-mẫu tôi, thì thầy ở đâu? chớ thì thầy không hứa chẳng bỏ tôi khi nào sao? » Thầy Borlasca rằng: « Có vậy, song bà công-hầu đã được phép bề-trên cho thầy về mà lo việc gia-đình, thì tôi không nên ở đó, kéo người mất thông-thả mà trần-tình mọi nỗi. Phải chi thầy nói-chuyện với kẻ khác, thì chắc tôi ở lại đó. » Thầy Luy lấy làm-phải, thì không nói gì nữa.

Bảy-giờ người mới lo đến việc mình phải tính. Người hỏi các việc đầu đuôi và suy-xét kỷ-lưỡng. Người phải đi thành Mantua nhiều lần và làm cho quan dân đều ngợi-khen nhưn-đức người. Ai-nấy đều động-lòng, vì thấy thầy Luy hằng đi bộ, còn xe thì để theo sau. Ai muốn đến thăm, đều được hết. Người qua đâu, thì có đông người chen lẫn nhau đó. Ngày lễ đầu hết, trong nhà-thờ chính chật như nêm; thầy Luy muốn lên toà giảng tỏ một đôi lời khuyên dân, song người nghĩ mình không xứng, nên chẳng dám việc ấy.

Người cũng làm gương dạy-dỗ các kẻ ở trong dinh: mỗi người đều gặp được việc lành người mà khen-ngợi cùng nhau. Thầy Luy chẳng để tôi-tớ lo-giúp, chính người dọn giường cho mình và thầy Borlasca nữa. Người chẳng chịu dùng đồ gì chỉ mình sang-trọng, một ở như người-khác qua-đàng mà-thôi. Khi muốn tính việc gì

cùng đức-ông, thì đi đến chực hầu gần phòng, không cho ai đi cho đức-ông hay. Ngồi ăn-cơm với em thì ai đưa món nào thì lăm món ấy ; song khi ăn với mẹ, thì ở thong-thả hơn, nên không chịu dùng chén vàng mà uống, như thói vua-chúa đời ấy quen dùng, một xin dùng ly bằng chai như trong dòng mà-thôi.

Nhiều khi mẹ người đưa đồ-ăn mà rằng : « Thấy Luy dùng món này, ngon lắm. » Người lấy, rồi để xuống ; mẹ đưa món khác, mà rằng : « Thứ này khá hơn, thầy Luy ăn thử. » Người lấy, song không ăn và nói cùng thầy Borlasca rằng : « Ở nhà ta, ta khá hơn là dường nào ! Đồ-ăn khô-hạn, mà ta lấy làm ngon hơn đồ mỹ-vị đây bội phần. »

Khi ấy thầy Luy đã rõ đầu đuôi việc mình toan-liệu, nên người muốn sang thành Mantua dặng giáp mặt đức-ông Vincent, vì người chưa gặp ; song trước khi tính việc đại-sự ấy, thì người định đi đến Castel-Goffredô mà thăm chú là đức-ông Alphonsô, đang bất-bình cùng em. Tức-thì đức-ông Rodonphô truyền cho quan-quân theo hộ-giá anh ; song thầy Luy không ưa đều ấy, nên vừa ra-khỏi thành, liền cho quan-quân trở lại và đi một mình với thầy Borlasca mà-thôi.

Đến chiều kẻ đánh xe lạc đàng, nên tối lắm mới đến đồn Goffredô. Khi ấy cầu qua đồn đã kéo lên, các cửa đều đóng hết, vì đó là đồn, ban đêm không ai tới được. Bấy-giờ người đánh xe thối còi lâu lắm, mới thấy một tên lính ra hỏi ai mà dám tới giờ này. Thầy Luy muốn ẩn tên mình, song thề ấy, thì chắc phải nằm đêm trên bờ hồ. Kẻ đánh xe liền la to tiếng rằng : « Đây là người

sang-trọng đáng-kính : là Đức-ông Luy Gongiaga về dòng Đ C G. ! »

Nhưng-mà còn phải trình quan canh và trúc-trắc nhiều nôi, mới tới được đức-ông mà bẩm-báo, đoạn mới có phép hạ cầu, nên phải đợi lâu lắm. Thầy Luy muốn đến một mình cho khỏi đón rước, thì càng làm cho trong đồn náo-động lạ thường hơn nữa. Tức-thì trong đồn nôi đèn-đuốc, quân-lính cùng các quan sang-trọng. Đang-khi còn sắp-đặt mọi sự trong đồn, thì xe phải đứng ngoài mà chực mãi. Sau hết, nghe tiếng khoá kêu, hai cửa liền mở ra, trong đồn sáng trưng như ban ngày, tức-thì cầu hạ xuống, có hai quan-võ cùng hai lính cầm đuốc đến xe mà khám. Vừa thấy mặt đức-ông Luy, liền lên hiệu, xe qua cầu đi giữa quân-lính và các quan cầm đuốc theo-hầu cho đến dinh. Đức-ông ra cửa chính rước cháu và tỏ lòng vui-mừng lắm. Người ôm-lấy cháu cách yêu-dấu cùng đem vào phòng trọng-nhứt trong đồn và đề nghỉ tại đó đến sáng mai.

Khi mọi người đã lui ra hết, thì thầy Luy chỉ cho thầy Borlasca xem những gấm vóc quý-báu và những màn thêu tua vàng chỉ bạc, mà than rằng : « Thầy ôi ! chiều hôm nay xin Chúa phù-hộ ta, vì tội-lỗi ta Người để ta sa hãm chừng nào ? Thầy hãy xem những phòng những giường nầy quý-báu ! Chớ chi ta ở phòng đơn giường thô trong nhà dòng, thì có phước hơn là ở giữa chốn vinh-hoa phú-quới nầy bội phần ! »

Ngày hôm sau thầy Luy chuyện-văn với đức-ông lâu lắm, đoạn trở về thành Castiglione, bân-tính với mẹ cùng em, rồi trẩy sang thành Mantua. Còn bà Marta trở-về dinh San-Martinò.

Đoạn IX.

THẦY LUY LÀM CHO ĐỨC-ÔNG VINCENT VÀ

RODONPHÔ HOÀ-THUẬN CÙNG NHAU.

Đang-khi thầy Luy ở thành Mantua, thì gửi thư cho mẹ rằng :

Trọng kính thân-mẫu được bình-an trong Chúa Kirixitô.

Nay con sai người đem tin cho mẹ hay : con phải chực vào hầu đức-ông Vincent lâu hơn con tưởng trước. Người mắc đi thành Marmirolô mãi, nên hôm qua đức-ông Fabiô cho con hay : người chưa được giờ nào rảnh, mà cho con vào hầu việc với người. Con cũng đã lo mọi sự cần-kíp ; con xin đức-ông Fabiô lo mọi việc và đức-ông Prospere nói giùm. Song con không dám hối-thúc, một chịu phiền đợi ít lâu. Vì vậy con tin cho mẹ hay và xin mẹ tin lại cho đức-ông Alphon-sô rõ, kéo người thấy con chậm-trễ, thì lấy làm-lạ và áy-náy chẳng. Khi nào con được vào hầu, thì sẽ tin cho mẹ và đức-ông hay. Nay xin thân-mẫu cầu-nguyện cho con.

Tại thành Mantua, ngày 26 tháng octobre năm 1589.

Nầy là con rất khiêm-nhượng thân-mẫu.

Luy Gongiaga.

Thầy dòng Đ. C. G.

Khỏi ít ngày đức-ông Vincent trở-về thành Mantua và xin gặp thầy Luy. Khi người được tin, trước hết người ra-sức cầu-nguyện, đoạn vào

đền, lòng hăng trông mình sẽ được việc, vì người tin thật Đ C T. sẽ ban-ơn giúp sức cho mình. Đức-ông Vincent vì có lòng cung-kính người lắm, cùng tin thật Đ C T. dùng miệng đấng thánh bà-con mà nói, nên đã sẵn lòng vâng ý người chỉ-bảo. Hoặ người tưởng thầy Luy sẽ khuyên mình đừng tranh-tụng nữa hay là người sẽ xin mình làm-hoà mà-thôi, thì không rõ. Song người ở cùng thầy một cách tử-tế hết tình, mà rằng : « Tôi hăng giữ tình bạn-hữu cùng thầy, vì thầy không dính chi đến việc tranh-tụng tôi và đức-ông Rodonphô. Tôi làm chủ xứ Solferinô, vì có chúc-ngòn minh-bạch ; song đức-ông Rodonphô tranh cùng tôi và xin vua thượng-vị bãi tờ chúc-ngòn ấy cùng xứ Solferinô thuộc-về quyền công-hầu Castiglione. Làn thẻ ấy thì nghịch ý đức-ông Horace đã quá-vãng. »

Thầy Luy rằng : « Xin đức-ông biết : chú tôi không có phép trời xứ ấy, nếu người không có con trai, thì xứ ấy sẽ về quyền đức-ông Castiglione. » Đức-ông rằng : « Có thật như vậy, song cũng chắc phải vâng ý kẻ chết. Tôi biết đức-ông Rodonphô làm thẻ ấy, vì muốn chống cùng tôi mà-chớ. »

Thầy Luy rằng : « Thân đức-ông, nếu cứ lý mà biện-bạch việc phải trái, và cứ sự thật mà xét tra cho hiện-hách những điều đức-ông đã nghi-hoặc cho em tôi, thì chắc đức-ông và chúng tôi sẽ giải-hoà cùng nhau được đó chúc. Nhưng làm thẻ ấy, thì chúng tôi chẳng được ơn-nghĩa gì với đức-ông, và đức-ông cũng chẳng tỏ được lòng khoan-nhơn đại-độ với chúng tôi, hầu đức-ông được hiển-vinh trước mặt thiên-hạ. Vậy tôi cả

lòng vì danh Đ C G., trước hết xin đức-ông tha thứ cho em tôi, nếu em tôi có lỗi-lầm đều gì với đức-ông. Hễ đức-ông lấy lòng khoan-duông tha thứ cho em tôi, thì tôi mới dám tỏ-bày các việc phải trái theo lẽ công-bình. Thề ấy thì đức-ông được thêm vinh-hiến, vì có lòng quảng-dại và nhơn-từ, và chúng tôi mới khỏi xấu-hổ, vì ra như đã ở bội-ngãi vong-ân với đức-ông. »

Đức-ông nghe, thì động-lòng lắm. Vì chung lời thầy Luy nói rất khiêm-nhượng và dịu-dàng, mà lại cũng tỏ lòng can-dãm và đại-độ dường ấy, nên việc đức-ông Rodonphô đã chắc được mười phần.

Đức-ông Vincent không nói lại lời gì, song thầy Luy đã thấu ý, thì tiếp rằng : « Xét phận sự chúng tôi, nếu có muốn được chút đất Solferinô, thì đem việc đến toà các quan kỳ-lão sẽ xử cho. Ấy là ý vua thượng-vị cùng bà-con bạn-hữu đã bàn làm vậy. Song chúng tôi không muốn làm mất-lòng một đức-ông phép cao quyền cả hơn chúng tôi. Vả sự kiện bà-con là một đều ố danh và tôi lấy làm cực-lòng lắm. Nên thà chúng tôi mất xứ Solferinô hơn là đi kiện thề ấy. Sau nữa một ít đất ấy có thêm vào xứ rộng lớn đức-ông, thì cũng như không, song xét phần chúng tôi, mất bấy-nhiều là thiệt-bại cả thề ; nhưng-mà chúng tôi lấy tình-nghĩa cùng đức-ông làm hơn ích-lợi chúng tôi. Vì chung anh em tôi thà chịu nghèo không có xứ Solferinô, mà chẳng thà mất-lòng đức-ông, hơn là được xứ ấy, mà làm cho đức-ông giận-ghét. Đức-ông cho đặt quan trị xứ Solferinô mà thâu thuế, thì chúng tôi cũng còn là bà-con một tộc và sẵn lòng làm tôi đức-ông cả thảy.

Ây vậy, nếu đức-ông không lấy làm hồ-then mà xua-đuổi chúng tôi, thì chúng tôi cũng vui lòng ; mà hoặc đức-ông vì lòng đại-độ khoan-nhơn lấy của đức-ông mà ban cho chúng tôi, thì chúng tôi cảm mến ; nhưng-mà trước hết xin đức-ông rộng lượng ban phép cho em tôi đến trước mặt đức-ông mà thú lỗi, đặng làm-hoà cùng đức-ông ; chừng ấy đức-ông sẽ thấy rõ em tôi mềm-mỏng chẳng chút co-cượng bao-giờ, một sẵn lòng giao mọi quyền phép cho đức-ông phân-định. »

Khi ấy đức-ông Vincent chẳng nói được lời gì. Người giơ tay ôm-lấy thầy Luy cách yêu-dấu cùng chảy nước-mắt, mà rằng : « Ở thầy Luy rất yêu-dấu, tôi xưng thật tôi không chịu thua cái lòng khoan-nhơn đại-độ thầy, vì vậy thầy muốn thế nào, thì tôi sẵn lòng theo thế ấy. »

Thầy Luy được việc rồi, song còn muốn cho tiện việc hơn, thì xin quan Petrozzari giao cái tập kẻ các việc người-ta đã vu-cáo đức-ông Rodonphô, đặng đức-ông Rodonphô rõ mà phân-giải từ điều cho minh-bạch. Đoạn người trở về thành Castiglione lập-tức, và biểu em coi các điều người-ta đã vu-cáo, mà biện-bạch cho đức-ông Vincent rõ.

Các kẻ nghịch cùng đức-ông Rodonphô khi thấy đức-ông Vincent phục lễ thầy Luy mau-kíp dường ấy, thì ngần trí không hiểu được ; vì bấy-lâu nay đức-ông Vincent hằng chống ý các hoàng tộc. Kìa đức-ông Ferdinandô và chính thân-mẫu người cùng nhiều kẻ khác đã ra-sức giảng hoà hai bên, thì cũng luống-công vô-ích. Nhiều quan trung-thần thấy vậy, thì e sợ đức-ông sẽ làm mất-lòng mấy đấng đã can mà không được ; nên có một quan bẩm rằng : « Đức-ông hãy lãi-rãi làm-

hoà cùng đức-ông Rodonphô một chút, thì có lẽ tốt hơn, để cho vua thượng-vị và đức-ông Ferdinandò ngờ đức-ông đã nghe lời mình bàn-giải. » Song đức-ông Vincent rằng : « Tôi không làm thế ấy, vì tôi muốn cho mọi người biết chẳng ai dưới thế này nói mà tôi phục, chỉ có thầy Luy làm cho tôi ngã lẽ mà-thôi. Vì vậy tôi muốn làm-hoà cho yên mau lập-tức. »

Phần thầy Luy cũng hỏi-hả biểu em chữa các điều người-ta đã vu-cáo cho mau ; nên khỏi hai ngày thì Luy đem tờ đức-ông Rodonphô đã phân-giải sang thành Mantua, nạp cho đức-ông Vincent. Đức-ông xem kỹ-cang các điều hiền-hách, thì rõ biết mình đã phải kẻ dua-nịnh dối-lừa ; bèn nói cùng thầy Luy rằng : « Tôi lấy các điều này làm phải lắm. Nào đức-ông Rodonphô ở đâu ? Tôi muốn gặp người. »

Thầy Luy rằng : « Em tôi còn ở nhà, và nếu đẹp lòng đức-ông, thì mai tôi sẽ đem người đến. » Đức-ông rằng : « Ó thầy yêu-dấu, tôi ước-ao gặp người lắm. »

Sáng hôm sau thầy Luy đi cùng em vào đền ; người hết lòng vui-mừng vì thấy đức-ông Vincent giơ tay mà ôm đức-ông Rodonphô cách yêu-dấu như xưa. Lại đức-ông Vincent muốn cho thiên-hạ biết mình đã làm-lành cùng đức-ông Rodonphô, thì cầm người ở lại ăn-cơm trưa và nài-xin thầy Luy ở lại, mà rằng : « Ngày nay bà-con ta sẽ vui-mừng cùng nhau. »

Song thầy Luy rằng : « Hỡi đức-ông yêu-dấu, tôi ở lại không được, luật nhà-dòng cấm, nên tôi phải về ăn-cơm tại nhà-trường. » Bấy-giờ đức-ông nói cùng đức-ông Rodonphô rằng : « Ít nữa

xin thầy Luy trở-lại mà xem một trò chơi tôi sẽ truyền làm. » Thánh trẻ mỉm-cười mà rằng : « Có em tôi cũng đủ. »

Thầy Luy đã tính mọi việc xuôi như nước chảy. Đức-ông Vincent chẳng những giao cả xứ Solferinô cho đức-ông Rodonphô, mà lại tỏ ra cho cả triều biết mình đã rõ các mưu sâu-độc kẻ gian-dối muốn làm-hại đức-ông Rodonphô nữa. Vì vậy hai bên thân-mẫu, các ông hoàng-tộc cùng bà-con bạn-hữu vui-mừng khôn kể xiết.

Xong việc này, thì thầy Luy lại còn phải gỡ một điều rối khác cho em. Vốn đức-ông Rodonphô đã kết-bạn cùng cô Elena ; song phép hôn-phối này làm trộm-vụng, đến đổi thân-mẫu người và thầy Luy cùng bà-con thân-tộc không hay-biết chút nào.

Cô ấy ở một phòng vắng-vẻ trong đền Castiglione và dầu không ra mặt bao-giờ, thì mọi người cũng đều biết cô ở đó. Ấy là một điều nuốc-hồ cho cô, nên gương xấu cho dân và làm cho mẹ và anh phiền-sầu khôn xiết. Thầy Luy khuyên em lo-liệu cất gương xấu ấy cho kịp ; song đức-ông Rodonphô nếu có tổ-lộ việc này, thì càng làm cho chú là đức-ông Alphonsô giận-dữ hơn nữa ; nên người hứa cùng anh, mình sẽ bỏ Elena, song còn phải đề vạy ít lâu, đặng tính cho tiện việc hơn.

Vả thầy Luy tưởng em mình ở cùng cô Elena làm vậy, thì sinh nhiều điều tội-lỗi mất lòng ĐCT., nên người hằng chảy nước-mắt khuyên-giục em luôn. Đức-ông thấy anh thì động lòng đau-đớn, song chưa dám trần tình, người ôm-lấy anh mà rằng : « Ó anh rất yêu-dấu, em thề buộc sẽ tính mọi việc cho bằng lòng anh, em hứa chắc điều

ấy, xin anh hãy tin lời em. Song em xin một điều mà-thôi, là để huân ít ngày. Em sẽ gặp anh tại thành Milan, vì em nghe bề-trên có sai anh đến đó ; chừng ấy ta sẽ gỡ mọi điều rối-rắm. »

Thầy Luy rằng : « Còn những tội-lỗi từ bây-giờ đến ngày ấy thì sao ? Linh-hồn em thế nào ! Việc đời sau em thì sao ? Nếu em chết thình-lình, em tưởng thế nào ? »

Đức-ông rằng : « Ô anh ! Em hứa từ này không còn dám làm mất-lòng Đ C T. chút nào. Vả em còn nhiều việc muốn tỏ cho anh, song đến thành Milan mới tỏ được. Em thế buộc ở đó sẽ nghe theo lời anh, anh định sao em sẽ vâng như vậy. »

Thầy Luy thấy việc tính gấp chưa được, thì cứ lời đức-ông Rodonphó hứa và dọn trẩy đi thành Milan.

Lúc ấy là mùa đông giá-rét, ở xứ Lombardia lạnh-lẽo lắm. Mà thầy Luy không đem áo-tơi mùa lạnh cùng áo nỉ-lót theo mình, Mẹ người muốn may cho người và thầy đi theo, song người chẳng chịu, mà rằng : « Những đồ con đã tự ý bỏ, thì con không muốn lấy lại vật gì sốt. Nhà-dòng Đ C G. lo cho con đủ mọi sự cần-kíp. » Bấy-giờ người viết thư cho cha Terzi là bề-trên nhà-trường ở thành Brescia, mà xin gửi một áo-tơi rất cũ cho mình và một cái cho thầy Borlasca cùng một ít áo cả hai cần dùng.

Khỏi ít ngày bà công-hầu nói cùng thầy Borlasca rằng : « Trời lạnh lắm, mà Luy tôi yếu-đuối bệnh-hoạn ; vậy xin thầy nói sao cho con tôi chịu lấy hai áo-lót nỉ này : một cái cho thầy và một cái cho con tôi. » Thầy ấy rằng : « Tôi chịu nói,

nếu bà công-hầu cho tôi nói đó là của bà công-hầu bố-thí, vì lòng kính-mến Đ C T. mà thôi. »

Bà Marta rằng : « Được lắm, thầy nói thế nào mặc-ý, miễn-là con tôi chịu lấy thì thôi. »

Ngày hôm sau trước khi dậy, thì thầy Borlasca đưa một áo-lót cho thầy Luy ; trước xem ra người không muốn lấy, song thầy ấy nài rằng : « Hỡi thầy Luy, thầy phải lấy, vì là của bà công-hầu, bởi lòng kính-mến Đ C T., đã bố-thí cho thầy cũng như cho kẻ khó-khăn vậy ; nếu thầy không chịu lấy, ấy là không nhìn mình là kẻ-khó mà-chớ. »

Thầy Luy không nói lại lời gì, một mặc áo và giữ lấy không phải như của bố-thí, bèn là áo thầy Borlasca giao cho mình phải vâng mà mặc đặng giữ sức-khoẻ mà-chớ.

Trong trường thành Mantua mọi người đều ngợi-khen các nhơn-đức thầy Luy, và ra như phàn-nàn vì bề-trên sai người qua thành Milan, một thầy non-nót dường ấy, mà khôn-ngoaan chín-chắn cùng nhơn-đức lạ-lùng, đã đáng gọi là thánh sống và nên mọo-mực trọn-lành cho các thầy-dòng. Cha Malavolta là bề-trên nhà-trường cũng là một đấng niên cao đức cả, chính ông thánh Inaxiô đã nhận vào dòng Đ C G., người quả-quyết mình chưa hề thấy thầy nào trọn-lành bằng thầy Luy. Người dạy thầy Luy phải làm một bài khuyên các cha nhà-trường trong giờ hội ngày thứ sáu ; ấy là một điều lạ xưa nay chưa có, vì bài ấy là chính việc bề-trên hay là một cha nhơn-đức thông-thái mà-thôi ; kẻ chưa có chức thầy-cả chẳng được khuyên thế ấy bao-giờ. Từ trước thầy Luy chưa hề thấy sự gì khó vâng lời

bằng sự ấy, và lòng khiêm-nhượng người cũng chưa gặp đều cực-lòng thế ấy. Nhưng-mà người ép mình vâng ý bề-trên và khuyên về sự anh em phải thương-yêu nhau. Người lấy lời Sách thánh Đ C G. phán cùng các thánh Tông-đồ rằng . *Này là điều răn cha truyền cho chúng con ; chúng con phải thương-yêu nhau như cha đã thương-yêu chúng con vậy.* Lời thầy Luy nói mạnh-mẽ và sốt-sắng dường ấy, đến đôi làm cho các kẻ nghe đều sống-sốt. Xưa nay chưa hề nghe thầy-dòng thanh-niên nào nói thiết-tha làm cho kẻ nghe động-lòng thế ấy. Ai-nấy đều tưởng nghĩ thầy này sau sẽ ra làm sao ? có khi sau này Hội-thánh sẽ đặt người trên bàn-thờ mà-chớ.

Trường Mantua nghe trường Milan có được kho-tàng châu-báu này, thì tiếc lắm, song cũng được chút an-ủi, vì mấy ngày người ở đó đã nên gương cho ai-nấy soi mà bắt-chước.

Vì vậy ngày 25 tháng novembre năm 1589, thầy Luy sang thành Milan, còn thầy Borlasca cũng từ-giã người, mà đi thành Venise như lệnh bề-trên truyền.

Đoạn X.

THẦY LUY LO VIỆC ĐÔI-BẠN CHO ĐỨC-ÔNG RODONPHÔ.

Vã đức-ông Rodonphô đã hứa ít nữa mình sẽ đi thành Milan, ở đó sẽ tính cùng anh về sự mình đã kết-bạn và theo ý anh mọi đàng. Song người lấy lẽ khi thì mắc việc chánh-trị, khi thì phải đi

thành Mantua, lúc thì mắc lo việc xứ Solferinô mới thuộc quyền mình mà diên-trì hết tuần này sang tuần khác. Sau hết cuối tháng Gianuariô năm 1590, nhằm ngày lễ trọng, đang-khi thầy Luy còn cảm-ơn trong nhà-thờ, thì thầy giữ-cửa vào tin cho người hay đức-ông xứ Castiglione đang đợi người tại nhà-khách. Thầy Luy không trả lời, cứ việc cảm-ơn, khỏi một giờ lâu, người mới ra gặp em.

Bấy-giờ đức-ông Rodonphô mới tỏ hết tâm-tình cho anh, mà rằng : « Elena là một gái hơn-từ đức-hạnh, lại đoong-nhan đẹp-đẽ, giàu-có, gia-tài hơn mười vạn đồng vàng ; thật có thua chi vì vương-tước ; nên đáng làm bạn cùng mình hơn Catharina. Có một đèn suy-sút là dòng-dối sang-trọng mà-thôi. Hẳn thật cô là con dân, song nào có công-chúa nào có tài-đức và của-cải dường ấy sao ? Kết-bạn cùng người thê ấy, mà trả được nợ, thì không hơn là làm bạn cùng người hoàng-tộc, mà thêm nợ cũng làm cho mình phải khuynh gia bại sản sao ? Ấy là các lẽ hơn thiệt đức-ông Rodonphô đã tỏ cùng anh và sau hết người mới thú thiệt cùng anh, mình kết-bạn đã được mười lăm tháng rồi ; và đã có làm phép Hôn-phối.

Thầy Luy nghe lời ấy, thì vui-mừng lắm, vì rõ biết Rodonphô không mắc phải trong đảng tội-lỗi như mình đã tưởng, nên người kêu lên rằng : « Muôn phần cảm đội-ơn Chúa, vì những sự lành em mới kể. Song một sự anh biết, và sự em đã chịu phép Hôn-phối cũng chưa đủ ; phải cắt gương-xấu và rao cho ai-nấy đều biết em đã chịu Hôn-phối ấy mới được. Phải làm thê ấy, để cho

em lại được danh thơm, cho Elena được tiếng tốt, cho nhà ta được rạng danh và cho Đ C T. được cả sáng. »

Đức-ông rằng : « Khi em qua Allemania về, thì sẽ làm như lời anh dạy. Em phải sang hầu vua thượng-vị, vì mới lãnh xứ Solferinô, lại tạ ơn ngài vì đã giúp em trong việc ấy ; em lo đi liền và khi về sẽ xin rao hôn-phối lập-tức. »

Thầy Luy rằng : « Hỡi em, lương-tâm buộc em không nên trì-huẩn. Nếu em muốn đi Allemania về sẽ rao, thì buộc Elena phải ra-khoi đền, mà về cùng cha mẹ, dầu phải xấu-hổ mặc-lòng, cũng phải đi ; vì cần phải cắt gương-xấu. »

Đức-ông còn nài-nỉ xin hoãn, thì thầy Luy xin hỏi việc ấy cùng các thầy thông lý-đoán trong trường và cũng một lượt người viết thư sang Roma cho cha bề-trên cả. Các cha đều quả-quyết đức-ông phải cắt gương-xấu lập-tức và thầy Luy bảo em phải tỏ việc ấy cho mẹ, cho đức-ông thành Mantua, cho các đức-ông tôn-tộc và cũng phải cho đức-ông Alphonsô biết nữa.

Đức-ông Rodonphô hứa và thề mình sẽ làm như vậy, đoạn từ-giã anh mà trở-về thành Castiglione.

Khỏi ít ngày chính cha-sở là kẻ đã làm phép Hôn-phối trộm-vụng ấy ; thừa lệnh đức-ông, sang thành Milan, mà bàn cùng thầy Luy phải liệu việc ấy thế nào và dò ý coi có lẽ xin hoãn được cho đến khi đức-ông Rodonphô đi Allemania về chẳng ? Đến khi cha-sở về, thì thầy Luy viết cho đức-ông những điều buộc phải làm, và ngày hôm sau người gởi một thư như sau này :

Trọng kính thăm em đang bình an trong Chúa Kirixitô.

Anh cảm-ơn em, vì đã sai người đến tính việc ấy cùng anh ? Anh đã kể mọi điều buộc em phải cứ ; chẳng vậy, thì mắc tội trọng ; ấy là lý-đoán các đảng thông-thái cùng những đảng em đã bàn-hỏi tại thành Milan này. Vậy anh chẳng còn phải nói thêm sự gì, một kêu-xin và gần-vớ nài em, vì lòng kính-mến Đ C T. và sự thương-yêu Đ C G. cùng Đức-Mẹ, chớ để cho anh phải luống-công trong việc anh đã trông-đợi cho đến rày và trông sự em đã thề giữ một điều trong hai điều anh đã nói cùng cha-sở. Nếu em làm như vậy, thì anh sẽ vui-mừng mà nhận em là em trong Chúa Kirixitô, và anh sẽ giúp-đỡ em luôn, cùng trông gặp dịp liễu mạng-sống anh mà cứu phần-rỗi em. Ấy vì phần-rỗi em, mà anh phải vội-vàng bỏ thành Roma, liễu sự học-hành cùng chịu tuyết đông giá-rét ở xứ Lombardia này. Song hỡi em rất yêu-dấu trong Chúa Kirixitô, anh lấy các sự ấy làm như không, miễn-là em được làm-lành cùng Chúa. Nếu anh không được sự đã trông, thì chẳng còn biết và nhận em là em nữa. Đã hơn bốn năm nay khác nào anh đã chết, cho em được nên người thề ấy. Vả lại nếu anh đã bỏ hết mọi sự và bỏ chính mình nữa, vì lòng kính-mến Đ C G., mà bây-giờ vì lòng thương-yêu trái lẽ, lại hồ-người danh Người mà che-đậy lỗi em, thì anh phải xấu-hồ là dường nào !

Chính Đ C G. đã phán rằng : *Hãy đi rửa lỗi anh em này, nếu nó nghe thì này sẽ cứu được nó, bằng nó không nghe, thì hãy ở với nó như kẻ ngoại vậy.* Ấy là sự anh có ý làm. Kể từ ngày mai cho đến mười hai ngày sau, anh đợi em trả lời lại. Chớ gì em vâng lời mà làm như vậy. Khi nào anh

nghe em đã nghe lời anh, thì anh được đầy lòng vui-mừng mà trở-về Roma. Mà nếu em làm nghịch cùng Đ C T. và anh nữa, thì anh sẽ làm như đã nói cùng cha-sở và hằng phải đau-đớn cực-lòng vì em, cùng để Đ C T. dùng tay công-thắng mà sửa việc ấy.

Xin em hãy suy Đ C T. thấu-suốt mọi sự, Người tha cho kẻ ăn-năn, song cũng phạt kẻ cố-tình làm-nghịch cùng Người và tôi-tá Người. Ấy vậy chớ bỏ việc em phải làm, chớ bỏ, và lại chớ bỏ. Ấy anh đã bảo em ba lần, nên nếu em không cứ, ắt sau này không khỏi phàn-nàn. Sau hết anh xin Đ C T. uốn lòng em cùng ban cho em mọi phước và mọi ơn lành.

Tại thành Milan, ngày 16 tháng februario năm 1590.

Anh rất yêu-dấu trong Chúa Kirixitô.

Luy Gongiaga,
thầy-dòng Đ. C. Giêsu.

Thầy Luy nói mạnh-mẽ và sốt-sắng dường ấy, nên làm cho đức-ông Rodonphô động-lòng chí-thiết. Nhưng-mà người nghĩ đến việc chú là đức-ông Alphonsô, thì lấy làm-khó mà rao hôn-phối dường ấy, nên trong hai đều anh buộc, thì người chưa nhứt-định được đều nào cả. Vì chưng thầy Luy đã xin cha-sở nói cùng đức-ông, một là người phải cho Elena về ; hay-là phải rao cho thiên-hạ biết mình đã chịu phép Hôn-phối, bằng chẳng vậy thì mắc tội nặng. Bởi đó đức-ông Rodonphô muốn xin huân, mà suy-nghĩ cho chín-chắn, mà nhứt-là người ước-ao đi Allemania về sẽ quyết-định đảng nào, song người không dám chống ý anh lâu hơn, nên đành liêu đi tỏ sự kín mình

cho mẹ biết, còn các kẻ khác thì xin anh đề mình về sẽ hay, song thầy Luy phúc thư lại rằng :

Trọng kính thăm em đang bình-an trông Chúa Kirixitô.

Em đã rõ việc anh buộc em phải làm thì dễ ; bởi-vì trong hai đều anh đã nói trong thư trước, thì anh chỉ buộc em phải làm một đều mà-thôi. Vì chung dầu là anh em hay là bòn-đạo thì cũng phải làm thế ấy. Theo lời em hứa, nên anh đã viết thư sang Roma, xin bề-trên định ngày nào anh về. Dầu người không nói rõ, song tưởng anh sẽ gần đi, mà bây-giờ còn phải đợi em đi Allemania về, thì e việc lòi-thôi, nên anh tưởng tính cho gấp thì hay hơn. Ấy vậy xin em lo cho mau, anh đã không sai lời hứa cùng em thế nào, thì xin em cũng đừng sai lời với anh thế ấy. Sau hết anh hằng cầu xin Chúa ban xuống cho em mọi ơn lành luôn.

Tại thành Milan, ngày 28 tháng februario năm 1590.

Anh rất yêu-dấu trong Chúa Kirixitô,

Luy Gongiaga,

thầy dòng Đ C Giêsu.

Cuối thư người lại thêm rằng : « Anh hết lòng muốn cho ta nên anh em thật trong Chúa Kirixitô. Chính Người đã thêm sức cho anh đang tính việc cho trọn, dầu có phải dùng phép đạo mà ép, thì cũng chẳng nài. Em hãy nhớ lại hai đều anh đã nói, là rao hôn-hối hay-là cho gái ấy về, thì anh buộc em làm một đều mà-thôi và phải tính cho xong trước khi anh về Roma. »

Thầy Luy chẳng những là khuyên-bảo mà lại cầu-nguyện sốt-sắng lắm, nên Đ C T. khẳng

nhậm lời người xin. Vì chưng đức-ông Rodonphô được thơ này, thì không còn ngần-ngừ nữa, người phú mọi sự trong tay anh và quả-quyết mình sẽ theo ý anh mọi dàng.

Vậy thầy Luy liền đi cùng thầy Flaviô đến thành Castiglione, mà tính việc ấy. Người viết thơ cho đức-ông thành Mantua và đức Cardinale Vincent và Scipion cùng các ông hoàng-tộc khác. Người cũng đến cùng chú là đức-ông Alphonsô, mà toan-liệu việc ấy. Thầy Luy đến đâu thì xong việc đó, vì người ăn-nói khéo-léo dịu-dàng và các lễ người nói rất mạnh, nên mọi người trong tộc đều lấy việc đức-ông Rodonphô làm phải. Bấy-giờ cha-sở rao hôn-phối đức-ông tại thành Castiglione, và chính đức-ông cũng truyền rao cho thiên-hạ trong các xứ thuộc quyền mình biết. Ấy thầy Luy đã lo-lắng mà gỡ việc rồi-trí em và Elena thì làm vậy.

Nhưng-mà bà công-hầu là thân-mẫu người không muốn con mình đi, mà chẳng được nghe lời người giảng lẫn nào. Thầy Luy lấy làm ái-ngại lắm, song cũng trông làm-ích cho những linh-hồn bấy-lâu ái-ngại, vì thấy gương-xấu em mình, thì hứa ngày thứ bảy mai sẽ khuyên đôi lời trong nhà-thờ nhỏ kia. Người tính làm vậy cho có ít người, song thiên-hạ tuôn-đến chật trong chật ngoài. Ngày ấy là 3 tháng martiô cũng là thứ bảy trước Chúa-nhật Năm-mươi. Lời người giảng sốt-sắng và động-lòng dường ấy, nên mọi người đều chảy nước-mắt ; người thừa dịp ại-nấy động lòng, mà khuyên hết-thảy lo xưng-tội rước-lễ. Vì vậy nội đêm ấy các thầy-cả triều và dòng đều làm phước luôn chẳng ngớt, sáng ngày Chúa-nhật,

đừng kể bà công-hầu và hai vợ chồng đức-ông cùng các quan sang-trọng trong đền, thì có hơn bảy trăm người vào chịu lễ. Thầy Luy hết lòng vui-mừng, vì thấy Đ C T. ban cho lời mình giảng được ích-lợi dường ấy; song người hằng nhớ mình phải về cùng anh em chúng bạn, mà chuyên lo học-hành.

Ngày 12 tháng martiô, thầy Luy trẩy đi thành Milan. Lúc đi mẹ người đưa bao-tay, vì tay người nứt-nở và tiết ấy còn lạnh lắm; song người không lấy, mà rằng: « Con phải chịu-khó, không nên lo cho xác mình »; đoạn từ-giã mẹ mà thượng-trình.

Dọc đường người phải ghé nghỉ tại thành Plaisance. Khi ấy có một cha trước đã biết người, vội-vàng tới phòng thăm một đấng đã nổi tiếng khôn-ngoaan nhưn-đức dường ấy. Cha ấy vào thấy thầy Luy đang chùi giày, thì nghĩ rằng: có phải đây là con-trẻ tôi đã thấy tại đường trong thành Parme, có nhiều quan-quân sang-trọng theo-hầu chẳng? Ra như người lấy làm khó tin, vì thấy Luy ăn-ở đơn-sơ tự-nhiên, chẳng còn dấu gì là người sang-trọng sốt.

Đến thành Milan người tỏ lòng mừng-rỡ lắm, mà rằng: « Ôi! tôi vui-mừng là dường nào! vì từ rày được ở giữa anh em mà chẳng còn lìa-bỏ nữa. Tôi khác nào kẻ phải giá-rét được trùm mền ấm-áp. »

Ngày hôm sau người viết cho đức ông Rodonphô một thơ xúng-hạp, mà khuyên-dạy kẻ đang lo gánh-vác việc đời.

Vậy thơ rằng:

Trọng kính thăm em đang bình-an trong ơn-nghĩa Chúa.

Bởi lòng anh đầy-dẫy sự vui-mừng, vì em đã gỡ xong mọi điều rối-rắm, lại hằng ước-ao lo-lắng phần rồi em luôn, nên anh theo ơn Chúa soi mà chỉ-bảo một đôi điều có-ích và hệ-trọng cho em, được đứng vững-vàng trong đấng bậc và trong ơn-nghĩa Chúa. Vậy trong mùa Chay-cả này, trước khi đi Allemania, thì em hãy dọn mình mà xưng-tội chung lại, ít là từ khi em đã xưng-tội chung tại thành Mantua cho đến rày. Có một cách ấy làm cho em được chắc mình chẳng còn sự gì lỗi mất-lòng Chúa, cùng được khỏi mọi lỗi mình đã quên, đã sót, hoặc bởi hồ-người mà xưng không thật. Sự xưng-tội làm vậy, bây-giờ dễ hơn là khi em chẳng phải điều gì rối-rắm. Có dùng phương-phép ấy, thì mới trông-cậy vững-vàng mình sống trong ơn nghĩa Chúa. Bởi đó anh hết lòng khuyên em lo điều ấy. Còn về sự phải làm thẻ nào, mà giữ ơn thánh ấy, thì đã có Đ. C. T. là Đấng giục lòng em, Người sẽ dạy-dỗ chỉ-dẫn cho em.

Song phận làm anh và muốn cho em biết dè-giữ về sau, như đã lo cho em buổi trước, thì anh chỉ hai điều em phải nắm-giữ cách riêng. Một là hằng phải yêu-chuộng ơn-nghĩa cùng Đ. C. T. cùng lấy làm trọng-vọng châu-báu. Thật ơn ấy trọng-vọng lắm, nên anh có rần-sức cắt-nghĩa, thì cũng tỏ được chút-đỉnh mà-thôi và cũng không ai có sức bày-giải cho em rõ-ràng, chỉ có một Đ. C. T. mà-thôi, nên anh hết lòng kêu-xin Người dạy em. Em hãy suy Đ. C. T. cao-trọng hơn mọi loài mọi vật thế-gian chừng nào, thì ta cũng phải yêu-chuộng Người hơn mọi sự sang-trọng đời này thế ấy. Vả lại trí ta là vật cố-cùng, nên

suy chẳng thấu bản-tính Chúa, thì ít nữa là ta phải yêu-chuộng Người hết sức ta.

Hai là phải làm mọi việc xứng theo ơn thánh ấy, chẳng những là trước mặt Đ C T., mà lại trước mặt người-ta nữa. Về sự em phải ở cùng Đ C T. thế nào, thì anh nhắc lại các điều anh đã nói với em về sự về thờ-phượng Chúa và sự giữ đạo. Vậy sớm-mai vừa thức-dậy, em hãy đọc kinh sáng, mà dâng mọi việc trong ngày ấy cho Chúa, cùng suy-gẫm một đôi điều vắn-tắt trong sách anh gởi cho em đó, và nhứt-là đừng bỏ xem lễ ngày nào. Đến chiều trước khi ngủ, em hãy xét mình, hoặc thấy mình có lỗi gì, thì giục lòng ăn-năn cùng kêu-xin Chúa thứ-tha. Khi nào có lỗi thì phải ăn-năn và đi xưng-tội, chớ đợi đến mùa Phục-sinh hay-là thì buổi nào khác, vì chẳng chắc em sống đến chừng đó.

Còn sự phải ở với người-ta thế nào. Trước hết em phải tôn-kính các kẻ bà-con thân-lộc. Về điều này em đã rõ biết, nên không cần nói nhiều, chỉ nhắc một điều buộc em phải làm, là hãy hết lòng tôn-kính thân-mẫu ta. Lại em là chủ trong nhà, nên phải lo cho mấy em được hoà-thuận thương-yêu nhau, và làm gương lành cho nó học-đòi bắt-chước. Sau nữa việc dân-sự, thì em hãy nhớ đó là những kẻ Chúa giao cho em coi-sóc giữ-gìn, nên chẳng những là phải lo cho nó an-cư lạc-nghiep, mà lại cũng phải khuyên nó thêm lòng đạo-đức sốt-sắng. Còn các điều khác thì anh phú-giao cho Chúa, xin Người dạy-dỗ và chỉ-dẫn em trong đàng-nẻo thế này cho đến ngày ta sẽ gặp nhau trên nơi cỗi-thọ.

Về sự xưng-tội chung anh đã nói trước, thì

em hãy chọn một cha nào về dòng Đ C G. mà giúp-đỡ em, vì các cha ấy từng-trải trong việc đó lắm. Nếu em muốn lo tại thành Mantua, thì anh sẽ gởi-gắm cho cha Mattia là cha linh-hồn đức-ông Guillaume, bằng em không bỏ thành Castiglione được, thì anh sẽ xin cha bề-trên trường thành Brescia lo việc ấy và khi nào em muốn xung-tội với người, thì người cũng sẵn lòng luôn. Sau hết, dầu lời anh hèn-mọn, song anh hằng kêu-xin Chúa thương mà chỉ-dẫn em đi cho đến quê thật, hầuặng vui-vẻ đời-đời.

Tại thành Milan, ngày 17 tháng martiô, năm 1590.

Anh trong Chúa Kirixitô.

Luy Gongiaga, thầy dòng Đ C G.

Đoạn XI.

THẦY LUY Ở TẠI TRƯỜNG THÀNH MILAN.

Ở trường thành Milan khi ấy có một thầy giúp-nhơn-đức lạ-lùng, tên là Agostinô Salombri-
ni. Thầy này giúp việc nhà-thương coi-sóc kẻ-liệt, các thầy bệnh-hoạn đều thương-yêu lắm. Người có lòng trọng-kính và mến-yêu thầy Luy chí-thiết, nên khi thấy người tới thành Milan, mà phải yếu-liệt, thì ra-sức lo-lắng giúp-đỡ. Người tưởng như mình lo cho một thiên-thần mặc hình người dương-thế, nên ra-sức tích vào lòng các lời mình đã nghe. Phần thầy Luy cũng hằng ngợi-khen thầy giúp cùng noi theo lời nói việc làm. Người

hằng suy-xét trong lòng, vì sao mình đã chịu nhiều ơn trọng Chúa từ thuở bé, mà còn xa-kém hơn-đức thầy Agostinô dường ấy. Cả hai đều có lòng yêu-mến và ngợi-khen hơn-đức nhau luôn.

Khỏi ít lâu thầy Luy khoẻ lại ; tức-thì người lo thêm việc-lành phước đức, hãm mình đền tội, mà thường lại những ngày mình ở thành Castiglione. Những thầy thiếu-niên thấy người về thì vui-mừng khôn-kể cùng dốc lòng học-đòi bắt-chước thánh sống này.

Chẳng có thể kể hết mọi việc lành thầy Luy đã làm, chỉ nói qua một ít đều mà-thôi. Vậy có một lần người-ta đưa cho người một cuốn sách-đoán ông thánh Thoma bìa da và sơn vàng, song đã cũ ; thầy Luy lấy làm tốt quá, không chịu dùng, thì xin bề-trên đổi cuốn khác. Khi đầu bề-trên không chịu, song thấy người chảy nước-mắt ra, thì động-lòng và đổi cho người một cuốn cũ hơn hết.

Lần khác bề-trên sai người và thầy giữ nhà-cơm đi nghe giảng trong nhà-thờ kia, đọc đảng thầy Luy thấy một người dân mình đến bái và thưa rằng : « Lạy cha, đất con phải thuế nặng quá, xin cha làm ơn nói giùm cho con nhờ », thì người rằng : « Tôi là thầy-dòng Đ C G. mà-thôi, tôi có thể giúp ông là cầu-nguyện cho ông, còn việc gì khác thì hãy đến cùng em tôi. » Lời người nói dịu-dàng khiêm-nhượng và tỏ lòng thương-xót dường ấy, nên ông ấy đầy lòng vui-mừng trông-cậy và từ-tạ người.

Có một bữa thầy kia hỏi người rằng : « Một đức-ông từ-bỏ vinh-hoa phú-quới có khó lắm chăng ? » Thầy Luy rằng : « Nếu Đ C T. chẳng

lấy bùn mà đặt trên con mắt đức-ông ấy, như đã làm cho kẻ mù từ bình-sanh, thì chẳng có lẽ nào bỏ được. » Thầy ấy rằng : « Phải, để cho kẻ ấy xem sự sang-trọng thế gian này như bùn đất. Thầy nói trúng lắm. »

Có một lần cha Alamani đến cùng người, chảy nước-mắt, mà than-thở rằng : « Hỡi thầy Luy, xin thầy hãy cầu-nguyện, hãy giúp-đỡ tôi, vì tôi còn xa đàng trọn-lành lắm. » Người thưa rằng : « Lạy cha, xin cha hãy nhớ lại lời thánh tiên-tri rằng : *Mắt Chúa xem-thấy sự chẳng trọn-lành tôi và Chúa đã biết tên mọi người vào trong sách Chúa.* Nếu ta phàn-nàn đau-đớn, vì thấy ta chưa trọn-lành, ấy là dấu cho ta vui-mừng, vì tên ta được biên vào sổ Chúa ; vì chưng Người thấy ta chẳng trọn-lành mà để vậy chẳng phải là cho được phạt ta, bèn là cho ta hạ mình khiêm-nhượng, mà lập nhiều công trọng-vọng hơn mà-thôi. » Cha Alamani nghe lời ấy, thì được an lòng an dạ, khác nào nghe tiếng bởi trời phán-dạy.

Khi ấy có một thầy dọn mình khẩn-hứa, bề-trên dạy thầy ấy phải đi ăn-mày các ngã-đàng trong thành. Thầy Luy hay tin ngày-mai thầy kia sẽ đi, tức-thì người đến xin bề-trên cho mình đi làm-một cùng thầy ấy, mà người gấn-vó lắm, nên bề-trên ưng-cho. Người lấy làm vui-mừng, vì được làm thầy-dòng khó-khăn cùng đi ăn-mày trong thành Milan, là nơi mọi người đều biết mình là một công-hầu sang-trọng. Bây-giờ người đi tìm thầy kia, tin cho hay và xin hiệp cùng mình, mà cảm đội-ơn Chúa. Ngày hôm sau người đi xin làm-một cùng thầy ấy và hằng lặp đi lặp lại trong lòng rằng : « Đ C G. còn phải xin người-ta bổ-thí. »

Lần khác thầy Luy cũng được phép đi xin, người ăn-mặc khó-hèn lắm. Khi ấy có một bà sang-trọng thấy người khó-khăn đường ấy, thì tưởng nhà-trường nghèo-khó, nên hỏi rằng : « Cha có phải ở trường Brera là trường có cha kia chẳng ? » Người rằng : « Phải. » Bà ấy rằng : « Ôi ! cha ấy khổn-nạn là dường nào ! người liệu mình chết. » Thầy Luy đáp lại rằng : « Ó bà, cha này chẳng khổn-nạn đâu, mà lại có phước lắm. Người không chết như bà tưởng, song thật sống ; và số-phận bà đáng thảm-thương hơn người. Bà ham-mê sự thế-gian, làm tội sự phù-vân giả-trá, ham-hổ việc bề-ngoài, mà liệu mình phải mất linh-hồn khổn-nạn đời-đời. Vậy bà hãy nghĩ đều ấy cho chín-chắn. » Lời thầy Luy nói khác nào ánh-sáng chiếu vào lòng bà kia ; vì chung khối ít lâu bà ấy đổi cách-ăn nết-ở và nên đạo-đức sốt-sắng.

Người lấy sự hạ mình xuống trước mặt người-ta làm sang trọng vinh-hiền lắm. Bề-trên chỉ cho người quét văng-nhện trong nhà, mà khi nào có khách-lạ đến, thì người làm việc ấy càng vui-mừng hơn nữa, vì ai thấy tự-nhiên hiểu người là một thầy rớt-hèn hơn hết. Nhưng-mà bề-trên không để thầy Luy làm việc người yêu-chuộng cho lâu ; vì chung ngày lễ kia có nhiều Giám-mục và cha-sở ăn trưa tại trường, nên bề-trên dạy người dọn bài giảng giăng trong nhà-cơm. Bề-trên muốn tỏ cho ai-nấy biết kho-tàn quý-báu này, nhà-trường không còn giữ được bao-lâu nữa, vì bên Roma đã toan đòi lại. Vậy thầy Luy giảng về bôn-phận đáng chán-chiên và làm cho ai-nấy ngợi-khen khôn xiết. Song người cứ nói cùng kẻ khen mình rằng : « Tôi có đáng công là vì rán-sức đọc

cho trúng mà-thôi. » Hẳn thật người chịu khó lắm mới đọc trúng chữ R.

Có một lần sớm-mai đang-khi thầy Luy nguyên-gấm, thì Đ C T. soi cho người biết mình đã hòng lìa-khỏi thế này, mà về cùng Chúa. Cũng một trật ấy có tiếng bề-trong bảo người hãy ra-sức làm tôi Chúa trong năm nay cho tử-tế và trọn-lành hơn mọi đảng. Tiếng ấy càng làm cho người chê-bỏ mọi sự đời tạm này, nên lòng người không còn dính-bén chút gì dưới đất này nữa. Phòng người ở khi Đ C T. soi lòng cách ấy là phòng nhỏ-hẹp chẳng khi nào ở yên-tĩnh được vì ở dưới cái thang chánh trong nhà, người-ta cứ lên xuống rộn-ràng luôn ; đến sau nên một nhà-nguyên và có thích chữ nhắc-tích ấy.

Thầy Luy cũng viết thư cho bề-trên cả hay mình đã tính xong hai việc rồi-rắm ở nhà rồi, nên cha Rossignoli vội-vàng xin bề-trên đòi người về, để làm ích cho học-trò trường Roma. Mà ý bề-trên cũng muốn như vậy, nên dạy tin cho người dọn sẵn mà chực tin kêu về. Chính cha Cepari thay mặt bề-trên gửi tin ấy. Thầy Luy đọc thư thì vui-mừng quá bội, song tức-thì người lại phàn-nàn vì đã nhẹ dạ tính không giữ lòng bằng-tĩnh. Người liền đi tìm cha Medicis, tố cáo sự ấy cùng người, mà rằng : « Lạy cha, ngày-mai xin cha làm-lễ cho con, để kêu-xin Đ C T. hãm-dẹp tính nhẹ-dạ con, hầu cho con chẳng còn muốn sự gì khác, một muốn cho danh Chúa cả sáng mà-thôi. Người cũng phàn-nàn, vì đã viết thư cho một ít người bạn-hữu ở Roma mà báo tin mình gần về.

Sau hết có lệnh bề-trên đòi, thì người viết cho cha Cepari rằng : « Chẳng có lưới nào kè-

xiết lòng con vui-mừng là dường nào, vì được gọi về giữa anh em chúng bạn ; vì chung con trông rằng : ở đó ta sẽ được kết-hiệp cùng nhau trong Chúa Kirixitô cho vững-bền hơn. Vậy con xin anh em hết-thảy giúp lời cầu-nguyện cho con về đến chốn bình-an vô-sự. »

Khi ấy có ít cha sang Roma là cha : Mastrilli, Terricelli, Bianchi cùng ít cha khác, nên thầy Luy cũng đi làm-một.

Trường Milan thương-tiếc lắm, vì phải lìa thầy Luy là gương sáng-láng đã làm-ích cho mình bấy-lâu. Song lệnh bề-trên là lệnh Chúa, nên phải bằng-lòng vâng-theo.

Lúc bấy-giờ trong xứ Toscane đang phải thì cơ-cần đói-khát lắm, dọc đường gặp nhiều tốp dân nhau đi-xin, nên cha Mastrilli động-lòng, mà nói cùng thầy Luy rằng : « Đ. C. T. thương ta lắm, vì không để ta sinh giữa những kẻ khốn-nạn này. » Thầy Luy rằng : « Người càng thương ta hơn nữa, vì không để ta làm người turcô vô đạo. »

Từ thành Florence lại có cha Alagona đi làm một đến thành Sienne. Ngày hôm sau người làm lễ trong nhà-nguyện bà thánh Catharina ; thầy Luy lấy làm an-ủi lắm, vì giúp lễ người và chịu lễ. Bề-trên trường ấy thừa dịp thánh trẻ đi qua, thì dạy người nói ít lời khuyên học-trò về Hội Đức-Bà. Thầy Luy vâng lệnh, vào trước bàn-thờ quì gối nguyện-gẫm một chút, đoạn vào phòng viết sơ các điều đại-khái và người giảng sốt-sắng lắm, nên có nhiều trẻ thanh-niên muốn noi gương người già-y-đạp của-cải thế-gian, mà dâng mình làm tôi Chúa. Các thầy-giáo và học-trò muốn biên lại bài người đã giảng, song người viết

không đủ bài và cũng chẳng nhớ mình để đâu ; mà bởi các cha xin-nài lắm, thì người mới tìm thấy trong cuốn sách ông thánh Bênadô. Ai-nấy đều biên theo và có một cha khéo giảng đã giữ chánh bản cùng xem như của thánh.

Chiều ngày ấy cũng cứ việc đi. Sáng bữa sau đang khi các cha còn ở trong quán, bỗng-chúc suối mình toan qua, nước lớn và chảy mạnh lắm, lại nơi ấy nhiều đá và cây-cối, nên rất nguy-hiêm. Khi ấy có một người thạo đem các cha đến nơi lội được, song không còn nơi nào lội được cả, mà qua càn thì liễu mình lắm.

Bỗng-chúc thầy Luy thấy xa-xa có một người câu-cá lội dưới sông, thì chỉ cho cha Mastrilli, cha cũng thấy người ấy lội qua rồi lội lại. Thầy Luy rằng : « Đó là chỗ lội được, ta đến đó mà lội qua như người câu ấy. Ai-nấy đều nghe lời ; thật chỗ ấy lội được, song khi các cha gần đến nơi, thì người câu ấy biến-mất. Mọi người đều quả-quyết đó là thiên-thần giữ mình thầy Luy, Chúa sai cứu người và chúng bạn cho khỏi hiểm-nghèo mà-chớ.

Đoạn XII.

THẦY LUY TRỞ VỀ THÀNH ROMA.

Cả trường đều ngóng-trông thầy Luy, nên khi người về, thì ai-nấy vui-mừng khác nào rước một thiên-thần trên trời ; mọi người xúm lại thăm và hỏi-han việc nọ việc kia. Người gặp cha Ceparì thì

rằng : « Con đã chôn kẻ chết rồi, chẳng còn lo nữa, rày phải lo về việc đời sau mà-thôi. » Đoạn người đi tới cha bề-trên nhà-tập, và giao mấy tập sách đoán của mình. Cha rằng : « Sao thầy đi mà để mấy tập này lại ? » — « Lạy cha, bởi con muốn bỏ lòng yêu sự thế, mà thấy lòng con còn dính-bén mấy tập con đã biên, nên con muốn bỏ lại đó. »

Thầy Luy mới hai mươi hai tuổi, mà đã lên bậc trọn-lành trời xa đường ấy.

Cha Cigala ở một phòng cùng người đã hai năm, người quả-quyết mình ra-sức trông-xem, mà cũng chẳng thấy thầy Luy có điều gì lỗi. Song từ khi người biết mình đã hồng lìa thế, thì càng nên trọn-lành hơn nữa, cùng trông-mong giờ ấy đến cho mau mà về hiệp làm một cùng Chúa đời-đời.

Khi người nghe đọc sách trong nhà-cơm về sự kính-mến Đ C T., thì ra bất tỉnh, mặt đỏ như lửa, hai hàng nước-mắt tuôn-ra, lửa kính-mến phùng lên làm cho người ngất đi, chẳng còn làm dấu gì hay-là nói lời gì được nữa.

Trong giờ nghỉ, chúng bạn can nhau chẳng cho ai nói-khó cùng người, vì muốn để cho trí người thông-thả. Mỗi ngày coi sách thiêng-liêng một giờ ; những sách người chuộng hơn hết là sách nói-khó ông thánh Augustinô, hạnh bà thánh Catharina ở thành Genna, sách cắt-nghĩa bài Cavinô ông thánh Bênadô và thơ người gởi cho các thầy-dòng kia, thơ này thầy Luy thuộc-lòng gần hết. Khi gặp chỗ nào hay, thì ghi vào tập nhỏ, để coi đi coi lại nhiều lần.

Người lẫn-hột sốt-sắng lắm, thường đi lại

trong phòng chung và chăm-chỉ đến đổi các thầy qua lại mà người không thấy. Cách người lẩn-hột cũng lạ-lùng, không ai dám bắt-chước ; lúc thì đi, lúc quì xuống, đoạn đứng-dậy, rồi lại đi. Phải chi kẻ khác làm như thế, thì sợ người-ta lấy làm-lạ ; song thầy Luy không lo chi, mà cũng chẳng ai lấy làm-lạ, vì người đơn-sơ thiệt-thà, làm mọi việc cách tự nhiên, ai-nấy đều hiểu-biết.

Đến tháng novembre thầy Luy bắt đầu học sách-đoán năm thứ bốn, nên bề-trên muốn cho người ở phòng riêng. Vậy người xin ở một phòng nhỏ-hẹp, vừa một cái giường, một cái thùng nhỏ và một cái bàn-quì người cũng dùng làm bàn-viết mà-thời. Thật không đáng gọi là phòng, một giống cái hang, chẳng có học-trò nào ở được, mà thầy Luy lãnh lấy vui lòng. Có một lần bề-trên đến thăm, mà chật quá không vào được, thì động-lòng, nói cùng người rằng : « Thầy ở đây khổ quá. » — « Lạy cha, có khổ quá đâu ! con vui-măng lắm, con lấy ở đây làm hơn ở trong đền-đài ; con hết lòng đội-ơn cha, vì đã cho con ở đây. » Phòng nhỏ này ở ngay trên thang, nên có một lần chúng bạn nói cùng người rằng : « Thầy Luy muốn bắt-chước ông thánh Alêxù, người cũng vì lòng mến đức khó-khăn, đã chọn chơn thang mà ở, còn thầy Luy thì lại muốn ở đầu thang. »

Người ra như một thiên-thần, hăng trông-mong bay về trời, nên quen nói cùng chúng bạn rằng : « Tôi càng sống lâu, thì càng lo sợ về phần rồi ; mà sống càng lâu thì càng thêm lo sợ, nhứt-là nếu tôi phải chịu chức thầy-cả. »

Chúng bạn hỏi rằng : « Sao thầy làm thầy-cả

lại lo sợ về phần rồi hơn làm vậy? » Người rằng :
« Bởi vì các thầy-cả mọi ngày hằng tế-lễ Chúa, nên phải trả lễ nhật-nhiệm lắm, nhứt-là những đấng phải coi-sóc linh-hồn người-ta, phải giảng-dạy cùng làm phước làm phận ; còn như đấng bậc tôi không chịu chức thánh, cũng không buộc đọc kinh giờ, nên tôi chẳng phải thừa lại bao-nhiều ; bởi đó nếu Đ. C. T. muốn gọi tôi về cùng Người, thì tôi sẵn lòng chết bây-giờ. »

Có một bạn-học người yêu-mến lắm, vì có lòng sốt-sắng và giữ luật nhà-dòng chín-chắn ; tên là Guelfucci ; bề-trên đã sai đi thành Neapoli. Khỏi ít lâu cha Mancinelli cũng đi thành ấy ; người thừa dịp mà gởi thơ cho bạn-hữu mình rằng :

Trọng kính thăm thầy đặng bình-an trong Chúa.

Tôi có ý không viết thơ cho thầy cho đến khi thầy gởi thơ cho tôi, như ta đã giao lúc từ-giã nhau ; song phần thì tôi có lòng nhớ và ước-ao thầy trả lời, vì ta ở xa nhau ; chẳng còn cách nào khác mà nói-khó cùng nhau được, phần thì có dịp cha Mancinelli đi Neapoli, nên tôi không cầm lòng được nữa. Vậy tôi viết thơ này mà thăm, cùng tỏ lòng yêu-mến trong Chúa Kirixitô.

Nghe bề-trên nói thầy được bình-yên sức khỏe, thì tôi mừng lắm. Nguyên-xin Chúa ban xuống cho thầy mọi ơn lành và càng ngày càng thêm ơn thánh, hầu chẳng những làm ích cho thầy, mà lại thông cho những kẻ ở xung-quanh thầy nữa. Tôi cũng xin thầy nhớ tôi trước mặt Chúa và xin cha Pescatore cầu-nguyện cho tôi với. Tôi trông gặp người lắm. Phần tôi dấu sức mọn, song

cũng cầu-nguyện cho thầy luôn. Nguyện-xin Chúa giúp-dỡ cho ta được làm tội Người cho trọn. Sau hết xin thầy nhớ đến tôi và xin cha Pescatore và Muzio cũng cầu-nguyện cho tôi cùng.

Tại Roma, ngày 12 tháng decembre năm 1590. »

Em và tôi-tá thầy trong Chúa Kirixitô.

Luy Gongiaga. »

Ta coi thơ ấy, thì biết thầy Luy có lòng tử-tế cùng anh em chúng bạn lắm và ai-ai cũng đều có lòng tôn-kính và mến-yêu người chí-thiết. Những kẻ ít hay nói-khó cùng người, thì lại tôn-kính người hơn. Như một cha kia là đấng khéo giảng thời-danh, muốn nói-khó cùng người lắm, song không dám, vì lòng trọng-kính người.

Đến cuối tháng decembre, thầy Luy viết thơ cho mẹ rằng :

Lạy thân-mẫu rất yêu-dấu đặt bình-an trong Chúa.

Con biết thân-mẫu hằng trông gặp thơ con, nên con thừa dịp lễ Sinh-nhật này, mà gửi thăm thân mẫu cùng chúc-mừng trong ngày lễ-cả. Trong nửa tháng này con cầu-nguyện cho thân-mẫu cách riêng cùng viết thơ theo lòng con muốn. Vì chưng con chẳng còn phải lo-lắng việc đời là sự con đã từ-bỏ và lấy làm nhàn-lừa cùng không muốn biết đến nữa. Nguyện-xin Đức-Bà cầu bầu cùng Đ C T. ban cho thân-mẫu trong ngày lễ vui-mừng này được an-ủi và đầy-dẫy mọi ơn lành.

Thân-mẫu hãy suy Đức Mẹ xưa đã chịu đau-đớn và được vui-mừng một lượt là thế nào. Người phải đau-đớn, vì thấy mình khó-khăn, phải trú-ngụ nơi hang bò lừa, chẳng có đi gì vấn con cho ấm, mà lại thiếu những vật cần dùng nữa. Nhưng

sự cực ấy lẽ thì Người khỏi, nhưng-mà Người cũng chịu như các kẻ khác. Song Người lại được vui-mãnh, vì hằng xem Chúa Hải-đồng ở trước mặt luôn. Lời Đ C G. phán người đờn-bà khi sinh con đoạn, thì quên các sự buồn-bực đau-dớn mình mà được vui-mãnh hơn-hở; cũng một lẽ ấy Đức-Mẹ khi thấy Chúa Hải-nhi thốn-thiếu, mà mình chẳng có phương chi tư-trợ, thì buồn-rầu đau-dớn lắm; song khi Người nhìn xem thánh trẻ, thì vui-mãnh cùng quên các nỗi đao-phiền xót-dạ, vì không phải Người sinh một con-trẻ thường, bèn là Chúa Ngôi-hai mà-chớ.

Vậy xét bốn-phận con, thì con dám khuyên thân-mẫu noi-theo gương Đức-Bà. Nếu mẹ phải lo-lắng việc-đời cho các con thơ-dại, mà ghe lần phải buồn-sầu khổ-sợ, cũng như Đức-Mẹ đã phải chịu thể ấy, mà lo cho con-một mình, thì hãy vui-mãnh cũng như Người đã vui-mãnh và nguyện-xin Người ban sự vui-mãnh mình cho thân-mẫu. Người là Nữ-vương ta. Gương người có sức an-ủi thân-mẫu hơn là thân-mẫu đã an-ủi bà hoàng-hậu nước Hispania.

Nếu những kẻ khốn-khó được vững lòng vì bạn-bạn cùng những người đồng một số-phận như mình, phương-chi thân-mẫu càng phải vững lòng hơn nữa, vì đã nên nghĩa-thiết cùng Đức-Bà là Đấng đã cô-thân và lo-lắng như mẹ mọi đảng mà-chớ. Các điều ấy trí con tưởng sao, thì viết vậy, để cho thân-mẫu vui-mãnh, vì hằng trông thơ con.

Còn những việc riêng trong gia-đình, đức-ông Cardinalê Rovère đã tỏ cho con biết, thì người sẽ tin lại cho thân-mẫu hay, vì con đã bàn-tính với

người. Con nói thêm đều này mà-thôi, là đi kiện mà gỡ rồi trong anh em là đều bất-tiện ; con tưởng tốt hơn là xin một người nào phân-giải cho. Song phần con ở xa-xuôi tin-tức khó liệu, nên ở nhà thân-mẫu xin người nào xứng-dáng như đức-ông Vespasiano hay-là người nào khác giúp thân-mẫu trong việc ấy. Sau hết con nguyện xin Đ C G. là Đấng các thánh thiên-thần hát mừng ngày Sinh-nhật rằng : *Sáng danh Chúa trên trời cùng an-hoà cho người ngay-lành dưới thế*, ban cho mẹ được đầy-dẫy mọi ơn lành.

Tại thành Roma, cuối tháng décembre năm 1590.

Cúi lạy thân-mẫu con mọn trong Chúa Kirixitô

Luy Gongiaga,

Thầy-dòng Đ C G.»

Lần này thầy Luy không muốn can mình vào việc gia-đình, vì đã chôn-kẻ chết rồi, như lời người nói khi ở thành Milan về.

Đoạn XIII.

THẦY LUY TỎ LÒNG THƯƠNG-YÊU

NGƯỜI-TA LÀ THỀ NÀO.

Ngày kia cuối tháng Januario năm 1591, thầy Luy đến cùng cha Rossignoli mà thưa rằng : « Lạy cha, con muốn xin cha một ơn này.

— Con yêu dấu, muốn xin gì ?

— Lạy cha, đức-ông Gioan Medicis mới đến thành Roma, người là một công-hầu phú-quí lắm. Nếu đẹp lòng cha, thì con xin mang bị đến thăm người và con sẽ nói vì lẽ nào mình mang bị làm vậy, thì chắc người bố-thí rộng-rãi lắm, để ta giúp-dỡ kẻ khó-khăn.

— Con muốn đi làm vậy đến trước mặt một đức-ông quen-biết và thân-thích với con sao?

— Lạy cha, con muốn lắm ; vì chúng người quen-biết và bà-con thân-thích chừng nào, thì càng bố-thí rộng-rãi chừng nấy. »

Bề-trên thấy người có đức-yêu người và lòng khiêm-nhượng dường ấy, thì cho như ý.

Khi ấy có một phần lớn nước Italia phải thì eo-cần đói-khát lắm. Các người nhà-quê chạy vào thành Roma kiếm ăn nuôi mình, song phần thì chết đói, phần thì chết dịch, nên ai-nấy đều kinh-khiếp sợ-hãi lắm.

Trong những cơn hoạn-nạn chung thế ấy, các thầy-dòng Đ C G. tỏ lòng sốt-sắng và thương-yêu người-ta lạ-lùng ; kẻ vào nhà-thương, người thì vào ngục, thầy lại ra các ngã đường mà giúp-dỡ kẻ phải khổn. Thầy Luy cũng đua-tranh lòng sốt-sắng anh em. Người đi các ngã đường thành Roma, xin người giàu giúp kẻ-khó ; chui vào các dinh góp những đồ thừa của cận và đem phân-phát cho những kẻ cơ-bần.

Cũng vì lòng thương kẻ khó-khăn, nên đã nghĩ đến sự mang bị đi thăm đức ông de Medicis như đã nói trước kia. Khi ấy có quan Francesco là quan lo việc đức-ông de Medicis theo đến thành Roma, quan ấy dốc lòng đi thăm học-trò cũ mình đang ở trường dòng Đ C G. Bởi đó thầy Luy

chắc mình sẽ gặp được kẻ quen đem mình vào hầu đức-ông. Đức-ông Gioan đã nghe tiếng thầy Luy có lòng khiêm-nhượng và hằng làm gương mọi nhơn-đức trong các trường người ở ; song chẳng ngờ người đến thăm mình, mà ăn-mặc khỗ-hèn và mang bị như một thầy đi-xin làm vậy. Phần thầy Luy cũng chẳng nghĩ chi đến cách ăn-mặc thế ấy.

Nhưng-mà đức-ông càng tỏ lòng trọng-kính người hơn nữa, đức-ông bèn ôm-lấy cách yêu-dấu cùng bố-thí rộng-rãi lắm. Thầy Luy vui-mừng tạ-ơn, song đức-ông rằng : « Ó cha, cha đừng cảm-ơn tôi, vì cha đã cho tôi của trọng-vọng và vững-bền hơn : là các nhơn-đức cha ; chính tôi là kẻ mắc-ơn, nên tôi phải cảm-ơn cha. Xin cha cầu cùng Chúa ban ơn cho tôi hằng nhớ lẫn cha thăm-viếng này luôn. » Người rằng : « Tôi hứa chẳng hề quên đức-ông, lại tôi cũng xin các kẻ khó-khăn nhờ ơn rộng-rãi đức-ông, sẽ cầu-nguyện cho đức-ông nữa. Nguyên-xin Đ C T. trả công cho đức-ông như lòng tôi trông-ước. »

Thầy Luy đi ăn-mày mà nuôi kẻ khó-khăn cũng chưa lấy làm phỉ-lòng, còn muốn vào nhà-thương giúp người bệnh-tật nữa ; song bề-trên không cho, vì thấy người yếu mà nhứt-là sợ phải bệnh-lây. Nhưng-mà lửa sốt-sắng thương-yêu hằng đốt lòng người, nên thầy Luy chảy nước-mắt và gấn-vó nài-xin một lần nữa ; bề-trên thấy vậy thì cũng cho như ý. Tức-thì người vui-mừng vào nhà-thương cùng lo-lắng giúp-đỡ kẻ bệnh-hoạn.

Khi ấy có một thầy còn nhỏ, tên là Bondi, là anh em bạn-học cũng theo người. Cả hai tranh

nhau lo cho kẻ-liệt cùng làm mọi cách-thể tỏ lòng thương-yêu người-ta. Hằng đi cùng nhau, rước kẻ tật-bệnh, ràng-rịt thương-tích, rửa chơn, dọn giường cùng an-ủi khuyên-bảo, lo cho dọn mình xưng tội.

Có một lần chúng bạn nói cùng thầy Bondi rằng : « Thầy hãy giữ thể, bệnh-lây mà thầy giúp cách ấy, thì chắc không khỏi vương. Thầy hãy bớt lo. » Thầy can-đảm ấy trả lời rằng : « Bớt lo sao ? lẽ nào bớt lo, khi thấy gương thầy Luy trước con-mắt tôi ? Thầy có bớt lo đâu ? Tôi có phải chết trong việc thương-yêu này, thì cũng cứ việc lo cho đến cùng. » Mà thật người phải chết về việc ấy và ai-nấy đều quả-quyết Đ C T. đòi người về lãnh phần-thưởng, vì đã tỏ lòng thương-yêu người-ta cách lạ-lùng dường ấy.

Thầy Luy thấy bạn mình gần chết, thì phân-bì mà nói cùng cha Bufalô rằng : « Chớ gì con được đổi số-phận cùng thầy Bondi, nếu Chúa muốn, thì con sẵn lòng chết thể cho người. »

Cha rằng : « Sao thầy muốn chết mau làm vậy, mà không đợi làm việc giúp-đỡ Hội-thánh ? »

Người rằng : « Con ước-ao như vậy, bởi vì đang bây-giờ con tưởng mình còn ơn-nghĩa cùng Chúa, mà không biết sau này sẽ ra làm sao, nên con muốn chết bây-giờ. » Song người đã rõ biết mình đã hòng lìa thế này, mà về cùng Chúa cùng hằng ước-ao giờ ấy đến cho mau. Đoạn người nói cùng cha Bellarmin, là cha linh-hồn người, rằng : « Con tưởng con không còn sống mấy ngày nữa.

— Sao con tưởng làm vậy ?

— Lạy cha ; bởi vì con thấy mình ước-ao làm tội Đ C T. cách lạ-lùng và lòng ước-ao ấy mạnh

lắm, đến đôi nếu Người chẳng toan đòi con về, áu-là Người chẳng ban ơn thể ấy. »

Song chẳng thấy điều gì tỏ ra thầy Luy phải chết sớm, mà lại người càng lo giúp kẻ-liệt, thì xem ra càng mạnh hơn. Nhưng-mà bề-trên không cho người giúp nhà-thương nữa, song thầy xin-nài lắm, thì được phép giúp thêm ít lâu, mà bề-trên chỉ qua nhà-thương Consolatione vì đó không có người bệnh-lây ở.

Khi ấy là cuối tháng february và ngày 2 tháng ấy thầy Luy viết thư cho em là đức-ông Rodonphô rằng :

Trọng kính thăm em được bình-an trong Chúa.

Dẫu không có việc gì riêng phải nói, song chẳng muốn cho kẻ đem thư về không, nên viết thư này mà tin cho em hay, anh nhờ ơn Chúa được mạnh-giỏi luôn và cũng cầu-xin Người ban cho em được sức-khoẻ hai phần xác hồn như vậy. Nay đã gần đến lễ Tro, nhớ năm ngoái, độ này anh đã dặn-dò em mọi sự phải lo phải tính về việc thiêng-liêng. Nay anh chẳng nói gì hơn, một khuyên em từ này về sau nhớ giữ các điều anh đã bảo. Anh trông-cậy Đấng đã giục lòng em ước-ao, thì cũng ban ơn giúp em thành việc. Vì vậy anh chạy đến cùng Chúa mà xin ban ơn giúp sức cho em. Sau hết xin em hằng nhớ anh trước mặt Chúa luôn.

Tại thành Roma, ngày 27 tháng february năm 1591.

Anh chí-thiết trong Chúa

Luy Gongiaga, về dòng Đ C G.

Đoạn XIV.

THẦY LUY LÂM BÌNH.

Ngày 26 tháng februaryô thầy Luy đã viết thư cho đức-ông Rodonphô nói mình mạnh, mà đến ngày 3 tháng martiô người phải bệnh-lây nặng lắm. Nhà-trường nghe tin thầy Luy phải bệnh làm vậy, thì lo sợ lắm, có một mình người vui-mừng, và quyết chắc mình sẽ ra khỏi nhà-thương mà về thiên-đàng. Song còn một đều người lấy làm phiền chút, là thấy giường mình nằm có mừng. Khi ấy có cha bề-trên đó, thì người than rằng : « Lạy cha, sao để con nằm giường có mừng mà ? vậy chẳng nghịch đức khó-khăn sao ? » Bề-trên rằng : « Ô con, không đâu ; đó là đồ bằng vải thô-hèn, lại không phải để cho con, một có ý để cho thầy già mà-thôi. » Thầy Luy nghe lời ấy, thì an lòng an trí.

Ngày ấy người-ta đem đến một thầy trẻ khác cũng phải bệnh-lây, gọi là chứng rét dịch và thầy-thuốc cũng chỉ một thứ thuốc như thầy Luy. Song có một thứ khó uống lắm, nên thầy kia rần-sức mà uống một hơi ; còn thầy Luy thì khác, người ưa hãm mình, nên thủng-thẳng uống lần-lần và coi-bộ lấy làm ngon-ngọt. Thầy-thuốc kỳ bảy bữa nếu cứu không đặng, thì phải chết. Thầy Luy đoán chắc mình không thoát khỏi, nên nài-xin chịu các phép Bí-tích sau hết.

Khi ấy có nhiều cha và thầy nói cùng người rằng : « Hỡi thầy rất yêu-dấu, nếu thầy ít hãm xác, thì anh em cũng còn trông gặp thầy, song thầy đã làm quá mực, nên không khỏi chết sớm. »

Có một thầy thiết-nghĩa cùng người hơn hỏi rằng : « Bấy-giờ thầy đã hòng là thế, xin thầy nói thiệt thầy có áy-náy chi về sự đã hãm xác quá lẽ chẳng ? »

Thầy Luy trả lời rằng : « Tôi chẳng lo sợ chi về điều ấy, nếu có phải phàn-nàn, thì là tại tôi không hãm mình cho đủ mà-thôi. »

Bấy-giờ cha bề-trên ban phép xúc Dầu-thánh. Thầy Luy chịu phép này cách sốt-sắng, đến nỗi làm cho mọi người ở xung-quanh chảy nước-mắt cùng chẳng còn lấy sự chết làm sợ-hãi, một đáng ước trông mà-thôi. Đoạn người chịu phép Minh-thánh như của ăn đi dàng, và thưa cùng cha bề-trên rằng : « Con xin cha nói cùng các cha các thầy có mặt đây, con chẳng có chút gì áy-náy về sự hãm mình đền tội con đã làm, mà lại con phàn-nàn, vì không xin phép làm nhiều việc hơn. Lại cho anh em khỏi lấy làm trái, thì con xin tỏ cho ai-nấy biết, con chẳng hề làm việc gì thể ấy, mà không có phép bề-trên và dầu có nhiều lần con không theo luật chung trong dòng, mà lại có khi giữ ít hơn anh em ; song con chẳng phàn-nàn, vì đã lỗi luật bao-giờ, vì con đã làm các việc ấy theo đức vâng-lời mà-chớ. » Các kẻ đứng đó nghe lời ấy, thì càng động lòng hơn nữa.

Người thấy cha bề-trên địa-hạt Carminata đến, thì thưa rằng : « Lạy cha, xin cha ban phép cho con đánh tội. »

Cha ấy rằng : « Ở con, con đánh không đáng nữa, vì con yếu lắm. »

« Xin cha đề cha Balmisseri đánh con từ đầu cho đến chơn. »

Cha rằng : Ở Luy, không được, vì con có

chức trong Hội-thánh, nên ai đánh con, thì mắc vạ.

— Ít nữa là xin cha để con nằm dưới đất mà chết. »

Cha rằng : « Đem con xuống đất, thì hại cho con, nên con hãy vâng lời chết trên giường. »

Ấy vậy thầy Luy phải chịu, vì người có lòng mến đức vâng-lời lắm.

Vả người ước-ao chết dường ấy, nên cứ nói về việc trên trời mà-thôi. Người thừa cùng cha Bellarmin rằng : « Lạy cha, con ước chết lắm, nhưng sợ con ước thề ấy có lỗi chăng ? »

— Thầy hãy an lòng, sự ước-ao chết cho đặt hiệp cùng Chúa đời-đời chẳng phải là lỗi, nhứt là khi mình sẵn lòng theo thánh ý Chúa mọi đàng. » Thầy Luy nghe lời ấy, thì cháy lửa ước-ao cùng làm cho mọi người ở xung-quanh đều động lòng sốt-sắng.

Các đấng Cardinalê thân-thuộc, hằng đến viếng-thăm ; đức-ông Scipion dầu phải bệnh nặng, thì cũng dạy khiến mình đến đặng thấy mặt cháu cùng chẳng muốn lìa người nữa.

Nhưng-mà ngày thứ bảy đã qua, mà thầy Luy hãy còn sống, lại bệnh người giảm-bớt và hoá-ra chứng rét thường cùng ho mà-thôi. Song khỏi chứng nầy lại thêm chứng khác, nên cũng chẳng trông sống bao-lâu nữa.

Ở thành Castiglione mẹ người và đức-ông Rodonphô phần thì được tin gấp ở Roma, phần thì nghe cả và xứ Italia đồn thối, thì tưởng người đã qua-dời rồi, nên xin lễ hối-tử cho người. Chẳng có lối nào kể xiết là bà-con và dân-sự trong cả xứ ấy, đều đau-đớn thương-tiếc là thề

nào. Thật là một đám tang chung mà-chớ. Song cuối tháng Aprili bà Marta được thơ con yêu-dấu mình gửi, chúc ấy mọi người đều măng-rỡ.

Trong thơ người rằng :

Trước một tháng nay con đã hòng được ơn rất «quí-trọng trông-ước bấy-lâu là được chết trong ơn-nghĩa Chúa. Con đã chịu phép Minh-thánh và phép Xức-dầu rồi ; song thánh ý Chúa định thể khác. Người khiến bịnh-lây trở nên chứng rét thường. Các thầy-thuốc không hiểu tại sao bịnh giảm, một lo làm thuốc cho con mau mạnh mà-thôi. Song con trông-cậy Đ C T. hòng ban cho con được sự con trông-ước, mà con tin sự ấy chắc-chắn hơn thầy-thuốc ; vì chưng con tưởng chẳng còn bao-lâu nữa Người sẽ đem con ra-khỏi nơi tử-địa mà vào chốn hằng sống ; hết bạn-bạn cùng người dương-thế, lại được kết-hiệp cùng các thánh Thiên-thần ; khỏi xem sự phù-vân giả-trá, thì được thấy mặt Đ C T. và hưởng phước vô cùng. Ấy là sự làm cho thân-mẫu phỉ-tình lắm, vì thân-mẫu có lòng thương và ước-trông cho con được phước thật.

Vì vậy xin thân-mẫu và anh em hết thấy cầu-nguyện cho con, hầu khi con vượt biển hiem thế này ngày nào, thì xin Đ C Cha vì công-nghiệp Đ. C. Con và lời khẩn-cầu Đức-Mẹ khấng-nhận các tội-lỗi con vào trong biển Máu thánh Đ C G., cho con được sạch mọi bợn-như tội-lỗi, mà bước vào đất Chúa hứa và hưởng mặt Người đời-đời. Nguyên-xin Đ C T. hằng ban ơn an-ủi mẹ luôn. »

Khi đức-ông Rodonphô được tin anh mình còn sống, thì vui-măng quá bội, liền lấy kiềng vàng mình đang mang đập ra từ miếng, phát cho

những kẻ đang ở đó và khuyên giữ lấy làm dấu-tích tin vui-mừng ấy.

Các đức-ông bà-con thường đến thăm và nghe lời người an-ủi ; cha Rossignoli thấy vậy, thì xin các đấng ấy đừng tới lui phiền lòng, đề bịnh có sao thì mình sẽ tin cho hay lập-tức. Song đức Cardinale de Gongiaga trả lời rằng : « Xin cha đừng làm cho chúng tôi mất dịp làm ích cho linh-hồn chúng tôi đường này. Trẻ Luy là một vì thánh cả trước mặt Chúa. » Thầy Luy có lòng triu-mến cùng biết ơn đức-ông Scipion hơn hết, vì người đã lo-liệu cho mình được theo ơn Chúa gọi. Có một lần người thấy đức-ông đứng bên giường mình, tỏ dấu phiền-sầu đau-đớn, thì người muốn an-ủi, bèn tỏ ra lòng mình ước-ao lìa-khỏi thế này, hầu đặng kết-hiệp cùng Chúa đời-đời. Đức-ông liền nắm tay cháu mà khóc thảm-thiết, thì người rằng : « Lạy đức-cha, con hằng cầu nguyện cho cha luôn, vì đức-cha đã làm ơn rất trọng cho con. Kìa con được khỏi các điều ngăn-trở, mà vào dòng Đ C G., ấy là nhờ ơn đức-cha, con chẳng hề dám quên ơn ấy bao-giờ. »

Đức-ông rằng : « Ở Luy rất yêu-dấu, chính cha đã mang ơn con, vì dẫu con còn nhỏ, song cha xem con như cha cùng là thầy dẫn đường thiêng-liêng cho cha mà-chớ. »

Lúc từ-giã cháu mà về, thì đức-ông nói cùng những kẻ đi với mình rằng : « Nếu tôi phải mất thánh trẻ này, thì tôi phiền-sầu lắm ; chẳng khi nào tôi nói-khó cùng người mà không được ích-lợi về phần linh-hồn. Thật người có phước hơn hết trong dòng-họ tôi. »

Thầy Luy phải ho luôn, nên cha Balmisseri

coi-sóc nhà-thương cho người uống cam-thảo và đường-phèn cho đỡ bớt, song người cứ dùng cam-thảo mà-thôi. Có một bữa không có, thì người xin cha cho, song cha hỏi sao thầy không xin đường, thì người rằng : « Vì con tưởng cam-thảo xứng cùng đức khó-khăn hơn. » Ấy thầy Luy dầu đau-đớn bệnh-hoạn, thì cũng rán-sức nên trọn-lành trong những điều nhỏ-mọn.

Có một lần người-ta nói cho người biết : cả và thành đều sợ, vì chưng rét này là dịch-lây, tức thì thầy Luy dâng mình theo thánh ý Chúa và nói mình nếu có khá lại, thì sẽ làm hết sức cho được phép giúp-dỡ những kẻ phải bệnh ấy. Khởi một lúc cha bề-trên cả đến thăm, thì người xin cha cho phép mình khẩn cầu đều ấy. » Cha Aquaviva biết người có khẩn thì càng thêm công, song chắc người không sống, nên ưng cho như ý. » Vậy thầy Luy đọc lời khẩn cách sốt-sắng cùng tỏ lòng vui-mừng hơn-hở lắm.

Đoạn XV.

LƯỢC TÍCH MỘT CHA THIẾT-NGHĨA CÙNG THẦY LUY.

Thầy Luy khi còn mạnh đã hết lòng lo-lắng giúp-dỡ cha Corbinelli cùng có lòng tôn-kính mến-yêu người lắm. Cha này đã mấy tháng nay phần thì già-cả phần thì bệnh-hoạn, nên không ra khỏi phòng cho được gặp bạn nhỏ mình. Song khi cha già nghe tin người phải bệnh, thì hằng nhắc đến cùng hết lòng kêu-xin Chúa cho người

khỏi, vì trông sau này người càng làm cho dòng Đ C G. được nên vinh-hiến.

Phần thầy Luy cũng năng hỏi-thăm cha Corbinelli cùng nhằn thăm bạn già mình. Dầu cách tuổi, song cả hai yêu-mến nhau chí-thiết cùng bằng hiệp lòng hiệp ý cùng nhau quá hơn cha con ruột-rà thương-niến nhau vậy.

Ngày 25 tháng maiô năm ấy, cha Corbinelli nói cùng thầy Rosatini là thầy giúp nhà-thương rằng : « Hỡi thầy yêu-dấu, tôi muốn xin thầy một điều : Tôi đã hòng lìa-khỏi thế này, nên xin thầy đừng chối lời kẻ gần chết xin, thầy có bằng lòng chẳng ? » Thầy ấy rằng : « Con sẵn lòng ; vậy cha muốn con làm gì ? »

— Ở thầy, thầy có biết tôi lấy thầy Luy làm như một đấng thánh chẳng ?

— Lạy cha, sự ấy cả trường và ở ngoài người-ta cũng đều đoán vậy.

— Phải ; vậy tôi muốn gặp người trước khi lìa thế.

— Lạy cha, sự ấy khó chút, vì cha ra khỏi phòng không được và người dậy khỏi giường cũng không nổi.

— Hỡi thầy, khó thật, song cũng còn phương liệu ; xác thiên-thần ấy rất nhẹ-nhàng, nên xin thầy bồng đến đây cho tôi được phước gặp người một chút.

— Lạy cha, con sẵn lòng, đi mặc áo cho người và bồng người đến. »

Phòng người ở cách-xa phòng thầy Luy nằm, song khi thánh Luy nghe biết sự cha già ước-ao, thì người nói cùng thầy ấy rằng : « Ở thầy, nếu cha muốn gặp tôi, thì xin thầy hãy theo ý người.

Đ C T. sẽ trả công cho thầy, vì đã chịu-khó làm cho tôi-tớ Người vui lòng. » Thầy giúp không nói gì nữa, một mặc áo cho thầy Luy và bồng người trong tay, đem đến phòng cha Corbinelli. Cha già chảy nước-mắt tạ-ơn Chúa cùng cảm-ơn thầy giúp và thầy Luy. Cả hai khuyên nhau chịu-khó và vững lòng trong cơn bịnh-hoạn, cùng nói-khó với nhau về sự ít nữa sẽ gặp nhau trên nơi cõi-thọ.

Lúc toan lìa nhau, thì cha Corbinelli nói cùng thánh trẻ rằng : « Hỡi thầy Luy, tôi sẵn lòng chết mà không gặp thầy nữa, nếu thầy bằng-lòng sự tôi xin là : trước khi ra khỏi đây, xin thầy ban phép lành cho tôi. »

Thầy Luy sửng-sốt cùng thẹn-thường lắm, mà rằng : « Cha xin sự không thể làm được. Có lẽ nào con ban phép lành cho cha là cha con cùng là thầy con ? Vả lại cha đã cao niên mà con là con trẻ, cha là thầy-cả còn con thì không, nên xin cha ban phép lành cho con mới phải. »

Song cha già càng nài-nĩ hơn, mà rằng : « Hỡi thầy rất yêu-dấu, xin thầy đừng ra khỏi đây, mà chẳng ban sự tôi trông-ước ; tôi đã kêu-xin Chúa đừng để tôi chết trước khi được phép lành Thầy. » Đoạn cha xây lại mà nói cùng thầy giúp rằng : « Hỡi thầy Rosatini, xin thầy đừng ôm thầy Luy đi trước khi người chưa ban phép lành cho tôi. » Người và nói và chảy nước-mắt ra, nên thầy giúp giục thầy Luy làm sự cha già ước-xin. Người không chống được nữa, thì khéo tìm cách cho lòng khiêm-nhượng và đức yêu người tương tư cùng nhau. Vậy người giơ tay làm dấu thánh Giá trên mình, mà nguyện rằng : « Xin Đ C T. ban phép lành cho cả hai ta. » Đoạn người rảy nước

thánh mà rằng : « Nguyên xin Chúa ban cho cha mọi ơn lành như lòng cha trông-ước và xin cha cầu-nguyện cho con. » Cha Corbinelli vui-mừng khác nào được một thiên-thần vâng lệnh Chúa xuống mà ban phép lành cho mình vậy. Đoạn người ra dấu cho thầy giúp ẵm Luy về giường.

Thầy Luy đi thăm vừa được tám ngày, thì cha già phải liệt nặng ; trong cơn hấp-hối người nói cùng thầy giúp rằng : « Tôi đã hòng lìa thế ; tôi muốn xin khi chết rồi, thì chôn tôi gần nơi sẽ chôn thầy Luy. Tôi ước-ao sự ấy lắm. » Thầy giúp rằng : « Con sẵn lòng lắm, song thầy Luy mới bốn chức, nên không chôn làm một với các cha. »

Cha rằng : « Người là một thiên-thần mặc xác người thế, nên tôi ước-ao cho được chôn gần người. » Ngày ấy là áp lễ Đ. C. T. T. hiện xuống.

Sáng ngày sau thầy Rosatini vào nhà-thương mở cửa và hỏi thầy Luy có nghỉ đêm được không, thì người rằng : « Đêm nay tôi khốn lắm : chẳng ngủ chi cả, cứ chiêm-bao đông-dài mãi. Vì chúng tôi thấy cha Corbinelli hiện ra cùng tôi ba lần, mà người phải xao-xiển lắm. Lần trước hết người nói cùng tôi rằng : « Ở thầy, trong giờ này, xin thầy hãy rán-sức cầu-xin Chúa ban cho tôi được lòng nhin-nhục và mạnh-mẽ trong cơn nguy-hiểm này, vì tôi phải có ơn riêng phù-hộ mới thoát ra-khỏi đây đặng toàn công. » Tôi thức-dậy và tưởng mình chiêm-bao, nên lo ngủ lại. Song tôi vừa ngủ, thì thấy cha ấy đến cùng tôi một lần nữa và gần-vó xin tôi cầu-nguyện hơn, vì người phải đau-đớn, khốn-nạn lắm. Tức-thì tôi thức-dậy và trách mình, vì không vâng lời thầy-thuốc và bề-trên dạy phải lo ngủ cùng định ngày-mai sẽ xin làm

việc đền tội. Tôi lại lo ngủ và cũng một trật ấy cha đến cùng tôi lần thứ ba, mà rằng : « Ở thầy rất yêu-dấu, tôi đã đến cùng đời khốn-nạn này rồi, xin thầy cầu cùng Chúa cho tôi qua bình-yên và trông-cậy lòng lành Người ban cho tôi vào nơi tiên-soái, ở đó tôi sẽ cầu nguyện lại cho thầy. » Bấy-giờ tôi thức-dậy và suốt đêm không nhắm mắt được nữa. Tôi lấy làm lạ sự đã thấy quá và cứ suy-xét đều ấy luôn. » Thầy giúp rằng ; « Đó là chiêm-bao mà thôi, vì sáng nay cha Corbinelli khoẻ lắm ; nên bây-giờ thầy hãy lo ngủ lại. »

Ngày ấy cha Bellarmin đến thăm con linh-hồn mình, thì thánh trẻ rằng : « Lạy cha, cha Corbinelli đã lên thiên-đàng chưa ? » Cha rằng : « Không biết, có khi còn trong lửa luyện-ngục, thầy tưởng làm sao ? »

— Lạy cha, người đi ngang-quá mà-thôi, bây-giờ lên trời rồi. » Thầy Luy nói cách chắc-chắn đường ấy, nên cha Bellarmin tin thật Chúa đã soi cho người biết rồi. Thật sự cha Corbinelli đã qua-đời hồi nửa đêm và người phải cơn hấp-hối đau-đớn lắm ; song người-ta có ý giấu thầy Luy, kéo người buồn-rầu thương-tiếc.

Các dấng bề-trên theo lời cha già xin, mà chôn người gần nơi định chôn thầy Luy. »

Nhưng-mà các cha đều tin chắc nếu thầy Luy có xin, thì Chúa cho mạnh lại, nên hằng thúc-giục người luôn ; song thầy cứ trả lời rằng ; « Chết thì tốt hơn. » Người đã hướng-chiêu về Đ C T. đường ấy, nên không thềm sống ở thế này nữa. Đôi khi người chỗi-dậy, rón lại bàn để giữa nhà lấy ảnh Chuộc-tội hôn và áp vào ngực cách mến yêu chí-thiết, đoạn hôn ảnh Đức Mẹ cùng đi lần

bái kính các ảnh khác treo trong phòng. Thầy giúp nói cùng người rằng : « Nếu thầy muốn hôn kính ảnh nào, thì hãy nói tôi đem đến cho. » Song người rằng : « Tôi đi giống như đi đảng thánh-Giá đó, và bao-lâu tôi còn dậy được, thì muốn đi vậy luôn. »

Khi nào một mình vắng-vẻ, thì người xuống khỏi giường quì dưới đất mà cầu-nguyện, có nghe tiếng khua-động, thì vội-vàng rón nằm lại trên giường; song người yếu-đuối quá, không làm cho gọn-gàn được, nên có nhiều lần thầy Rosatini gặp người đang chỗi-dậy. Thầy ấy có ý bắt cho được, nên đã gặp được người đang quì gối, và cấm không cho người quì thế ấy nữa.

Có một lần người hỏi cha Bellarmin rằng : « Cha tưởng có linh-hồn nào đi thẳng lên thiên-đàng khỏi qua lửa luyện-ngục chẳng ? » Cha rằng : « Chắc có, và cha biết rõ con, nên cha trông-cậy linh-hồn con sẽ thuộc về số ấy. Vì chung Đ C T. lòng lành đã ban cho con nhiều ơn thánh cùng sức mạnh thiêng-liêng, lại đã giữ linh-hồn con sạch mọi tội trọng, nên trông chắc Người sẽ cho con thẳng lên thiên-đàng. » Thầy Luy vui-mừng quá bội và khi cha Bellarmin về rồi, thì người cứ suy đến phước trọng mình hòng được và ngất trí cho đến ngày hôm sau mới tỉnh lại.

Bấy-giờ cha Bellarmin lại đến thăm, thì người kể lại ơn mình đã được mà rằng : « Con đã được lên thiên-đàng và nếm những sự thanh-nhàn vui-vẻ dường ấy, nên coi đêm nay như một phút mà-thôi. »

Đoạn người nói cùng thầy Antonio là bạn thiết mình rằng : « Tôi sẽ chết trong ngày giáp tuần lễ

Mình-thánh, » Cha Brunô là bề-trên coi nhà-thương vì đã nghe thầy-thuốc đoán người chẳng còn sống mấy ngày nữa, thì nói cùng người rằng : « Hỡi thầy, các thầy-thuốc đã cho tôi hay thầy không còn sống mấy ngày nữa. » Khởi một chặp cha Belmisseri đến, thì thầy Luy tỏ mặt hớn-hở, mà rằng : « Cha có hay con mới được tin lành chẳng ? Còn ít ngày nữa con sẽ chết. Xin cha giúp con đọc kinh *Te Deum* mà tạ ơn Đ C T. » Tức-thì cả hai hiệp nhau đọc kinh cảm ơn ấy sốt-sắng lắm. Vừa rồi tiếp cha Suarez vào thăm, thầy Luy vừa thấy cha, thì rằng : « Ở cha rất yêu-dấu, *laetantes imus* ; Tôi đi cách vui-mừng hớn-hở. » Các kẻ đứng xung-quanh nghe thì chảy nước-mắt ra thương-tiếc, có một mình thầy Luy tỏ dạ vui-mừng mà thôi.

Bấy-giờ người xin viết cho mẹ mình một thư rất hay nầy mà rằng :

« Lạy thân-mẫu rất yêu-dấu trong Chúa.

Nguyện xin Đ C T T. hằng ban ơn cùng an-ủi thân-mẫu luôn.

Con đã được thư mẹ đang khi con sống dưới nơi tử-địa nầy, song cũng đã dọn về cùng Chúa trên chốn thường-sinh. Giờ ấy con tưởng mình đã bước qua khỏi nơi trần-tục ; nào hay bịnh rét lại bót như con đã nói, và cứ cầm chừng cho đến lễ Đ C C. thăng-thiên. Từ bấy-giờ lại thêm chứng đau ngực hiệp cùng bịnh rét mà đưa lần con đến cùng Cha cả trên trời. Bởi đó các tin nơi nọ nơi kia gởi cho đức-ông Rodonphô nói về bịnh con, thì cũng quả thật.

Có lời ông thánh Phaolô dạy ta phải vui-mừng

cùng kẻ vui-măng và khóc-lóc cùng kẻ khóc-lóc ; phương-chỉ mẹ càng phải vui-măng, vì ơn trọng Chúa đã làm cho mẹ là gọi con vào nơi vinh-phước đời-đời. Con tỏ thật cùng mẹ khi con suy về lòng lành Chúa, thì con ra như lặn-lội giữa biển thăm sâu lai-láng. Con đã chịu khó-nhọc chóng qua, mà Người gọi con đến nghỉ-ngơi đời-đời ; con đã tìm nước thiên-đàng cách trể-tràng biếng-nhác, mà Người đem con lên vui hưởng vô-cùng ; con đã khóc-lóc ăn-năn cách ngăn-ngừ nguội-lạnh, mà Người ban cho được vui-vẻ thanh-nhàn. Xin thân-mẫu hãy giữ kéo làm cực lòng Chúa tốt lành đường ấy. Mà thật sự như vậy, nếu thân-mẫu than-khóc con như kẻ chết, song thật là một người đang sống trước mặt Chúa và có sức cầu-bầu cho mẹ hơn khi con ở đời này. Trên ấy ta sẽ gặp nhau, vui-măng cùng nhau và sẽ kết-hiệp cùng Đấng cứu chuộc, mà hát mừng ngợi-khen lòng lành Người chẳng hay cùng chẳng hay hết. Con tin rằng : thân-mẫu sẽ bịt tai chẳng nghe lời xác-thịt, một mở ra mà tuân-theo lệnh Chúa cùng lấy lòng mạnh-mẽ mà dâng của mình cho Người. Vả kẻ mẹ càng yêu-dấu, thì càng sẵn lòng dâng, vì tin thật mọi việc Chúa làm là việc tốt. Người đòi lại kẻ người đã ban, mà làm cho tinh-sạch và để nơi vững-chắc hơn cùng ban cho được phước-lộc mọi người đều trông-ước. Con nói các đền ấy cho mẹ vui lòng, vì con biết thật mẹ cùng cả nhà lấy sự con lìa-khỏi thế này làm một ơn rất quý-trọng ; vì vậy xin thân-mẫu chúc mọi sự lành để giúp con qua khỏi khổ-hải này, mà vào cửa trông-cậy bình-yên.

Con vui lòng viết thư cho mẹ, vì có một cách này tỏ lòng con hằng mến-yêu cùng cung-kính

thân-mẫu mà-chớ. Sau hết xin thân-mẫu ban phép lành cho con cùng.

Tại Roma, 10 thánh Juniô, 1591.

Con thân-mẫu rất vâng lời,

Luy Gongiaga,

về dòng Đức-Chúa-Giêsu.

Thầy Luy đã rõ biết mẹ mình có lòng đạo-đức sốt-sắng và tin-cậy vững-vàng, nên mới viết thơ thể ấy. Đờn ta bây-giờ biết bao-nhiều kẻ làm mẹ nên nhận thơ trẻ gửi cho mẹ mình bằng-lòng. Thật nhiều người có lòng sốt-sắng, song không mấy ai có đức tin hoặ-hiêm như vậy.

Người còn muốn gửi thơ cho ba cha yêu-dấu là, cha Pescatore, xưa là bề-trên nhà-tập, rày làm bề-trên trường thành Neapoli; cha Muziô làm thầy dạy sách-đoán ở trường ấy và cha Recalcati là bề-trên nhà-trường thành Milan; song người viết không nổi, thì xin thầy Guelfucci làm ký-lục cùng cầm tay người mà ký. Trong thơ người tin cho ba cha hay mình đã hòng lìa thể và xin giúp lời cầu-nguyện cho đặng ơn chết lành, cùng hứa mình chẳng sẽ quên ngày sau.

Đoạn XVI.

THẦY LUY SINH-THÌ.

Bây-giờ thầy Luy đã xong mọi việc, chỉ còn phải chết mà-thôi. Người nói cùng thầy Guelfucci rằng: « Tôi còn sống tám ngày nữa. Vậy xin thầy mỗi chiều đến mà đọc bảy đoạn Thống-hối

vua David với tôi ; nếu thầy bằng-lòng thì ta khỉ-sự chiều nay. » Thầy Guelfucci rằng : « Ở thầy rất yêu-dấu, được lắm, tôi sẵn lòng. » Người rằng : « Vậy thầy hãy đóng cửa và đưa ảnh Chuộc-tội. »

Thầy kia lấy ảnh trên bàn đưa cho người ; đoạn đóng cửa và quì gối bên bàn thanh-sạch mình mà đọc chậm-rãi. Đôi khi ngừng lại, vì thấy thầy Luy chăm vào ảnh và suy gẫm, phần người cũng châu-lụy tuôn-rơi ; đoạn lại đọc cùng cứ thế ấy cho đến hết. Thỉnh-thoảng người xin đọc một đôi đoạn sách ông thánh Bênadô hay-là ông thánh Augutinô, hoặc sách khác các cha trong dòng đã chép. Có khi người xin đọc bài ca-vịnh tùy lòng sốt-sắng và tâm-tình mình hướng-chiêu.

Các thầy hằng thay nhau đến thăm cùng nghe lời người khuyên-bảo, và thấy những điều người làm, vì người là gương mọi nhơn-đức. Ai nấy đều có lòng tôn-kính người, nên tranh nhau cho được lo-lắng giúp-đỡ cùng tỏ lòng trọng-kính mến-yêu.

Cha Fuccioli là cha giữ việc năng đến thăm người và cha Piatti chẳng muốn lìa-khỏi thánh-trẻ. Cha ấy rõ biết các nhơn-đức thầy Luy, nên có một lần đang ra-khỏi nhà-thương, người nói cùng cha Martino rằng ; « Thầy Luy là một đấng thánh, chắc thánh và thánh cho đến đổi phong chức thánh lúc bây-giờ. »

Phần thánh trẻ càng gần ngày lâm-chung chừng nào, thì càng giữ miệng làm-thinh, cầm lòng cầm trí ; một đôi khi than-thở những lời tỏ lòng cháy lửa kính-mến Chúa cùng ước-ao kết-hiệp cùng Người ; hằng lặp lời ông thánh Phaolô

rằng: Tôi ước-ao lia-khỏi thể này, cho đặng kết-hiệp cùng Chúa Kirixitô. Từ bấy-giờ thấy Luy bằng giữ ảnh Chuộc-tội có ơn đại-xá trong giờ chết, người đề áp vào ngực và nói-khó cùng Chúa chịu nạn luôn.

Ngày thứ tám trong tuần lễ Minh-thánh, sớm-mai có một thầy giúp vào, mà thấy thầy Luy tỉnh-táo, thì rằng: « Kia thầy còn sống đó, mà thầy nói mình sẽ chết ngày hôm-nay. » Người rằng: « Ngày nay chưa hết, tôi chết hôm-nay. » Thầy ấy vừa ra liền gặp cha bề-trên nhà-thương, thì nói cùng người rằng: « Thầy Luy cứ quả-quyết mình chết hôm-nay, mà coi-bộ khá hơn bữa qua. »

Cũng một trật ấy có cha khác đến thăm người, mà rằng: « Thầy nói với tôi thầy sẽ chết ngày giáp tuần lễ Minh-thánh, mà nay coi-bộ khá hơn, nên có lẽ trông chưa chết. » Người thưa rằng: « Lạy cha, ngày nay chưa hết. »

Xác người ốm-o gầy-guộc và phải nằm trên giường lâu ngày, nên có nhiều chỗ trầy da, nhứt-là nơi dưới gót lở ra đau-đớn lắm. Ngày ấy cha Balmisseri vào thăm mà thấy nơi lở ấy, thì nói cùng người rằng: « Ở thầy rất yêu-dầu, dầu thầy có phải chết mặc-lòng, thì tôi cũng ước-trông Đ C G. chữa thầy cho khỏi thương-tích đau-đớn này. » Người rằng: « Con sẽ chết đêm nay! »

Ngày hôm trước các cha các thầy ai-nấy đều xin người về Thiên-dàng sẽ cầu-bầu cho mình, và có một cha gấn-vó xin người cầu cho một công-tử sang-trọng có ơn kêu-gọi vào dòng Đ C G., mà cha người ngăn-can chẳng chịu, thì người hứa sẽ cầu-nguyện cho cách riêng. Bữa ấy người vừa thấy cha ấy vào, thì rằng: « Lạy cha, con nhớ,

con nhớ chắc-chắn, con sẽ làm sự ấy. » Khởi một hồi người nói cùng cha Balmisseri rằng : « Lạy cha, con xin cha một điều này : là chôn con nơi mồ cha Corbinelli, con ước-ao điều ấy lắm. Chính người trong đêm lia thế, đã hiện ra cùng con ba lần. »

Cha rằng : « Coi-bộ thầy còn tỉnh-táo, nên trông còn sống ít lâu nữa. »

— Lạy cha, con chết đêm nay. »

Đến trưa thánh trẻ nói cùng thầy Rosatini rằng : « Xin thầy đi thưa cha đem Minh-thánh Chúa cho tôi, vì sớm-mai nay đã xin mà không được. »

Khi ấy người-ta đưa tin cho thầy Luy hay Đức thánh Cha gởi phép lành và phép đại-xá cho người, thì người tỏ lòng khiêm-nhượng và biết ơn mà chịu hai phép ấy ; song người suy-nghĩ Đức thánh Cha mà lo-lắng cho mình làm vậy, thì hồ-thẹn cùng lấy tay che mặt.

Cha Fabrini là đấng đưa tin ấy, thấy người hạ mình dường ấy, thì an-ủi rằng : « Điều ấy không lạ chi, vì Đức thánh Cha nghe các đức Cardinalê thân-thuộc kể sự thầy đau nặng, nên người gởi phép lành mà-chớ. »

Đến giờ thứ sáu ban chiều thầy Luy vừa thấy cha Lambertini là bạn-học mình đến, thì tỏ lòng ước-ao chịu Minh-thánh Chúa, mà rằng : « Xin cha đi thưa bề-trên ban ơn trọng ấy cho tôi. Người-ta tưởng tôi chưa chết gấp, nên không chịu xin, mà tôi chết trong đêm nay. » Cha rằng : « Hồi thầy yêu-dấu, tôi đi bây-giờ, trông chắc bề-trên sẽ theo ý thầy. »

Khởi một hồi cha trở lại, mà rằng : « Ở thầy,

hãy vững lòng ! Đ C G. hòng đến. Đề tôi đọc kinh cầu thánh-Thể cho thầy nghe theo. » Tức-thì người quì gối một bên mà đọc kinh cầu và thầy Luy thừa cách sốt-sắng lắm, đoạn người mĩn-cười tỏ dạ cảm-ơn. Khi ấy cha bề-trên đem Minh-thánh Chúa đến, thì người hết lòng sốt-sắng kính-mến, mà rước Đ C G. lần sau hết.

Các cha các thầy có mặt đó ôm-lấy người mà khóc-lóc thương-tiếc, cùng xin cầu-bàu cho mình trước mặt Chúa.

Có một cha thiết-nghĩa hơn cùng người, tên là Alpieri, động-lòng quá, thì nói cùng người rằng : « Hỡi thầy rất yêu-dấu, Ớ thầy rất mến-yêu, tôi trông ít nữa thầy sẽ đặng xem-thấy mặt Đ C T., xin hãy nhớ cầu-nguyện cho tôi trên trời, như thầy đã làm dưới đất. Hoặc tôi có vô-ý mất-lòng đều gì, thì xin tha-thứ cho tôi. »

Thầy Luy trả lời rằng : « Hỡi cha yêu-dấu, con trông-cậy lòng lành Chúa vô-cùng, và công-nghiệp máu rất châu-báu Đ C G. cùng lời khấn-cầu Đức-Mẹ, thì ít nữa con sẽ đặng hưởng phước trên trời. Con hứa ở đó sẽ cầu-nguyện cho cha ; vì chung nếu ở thế này con còn mến-thương cha, phương-chi ở trên trời, thì càng mến-yêu hơn nữa. » Người nói cách tỉnh-táo và chững-chàng lắm, nên không ai tưởng người gần chết.

Khi ấy cha bề-trên đến thăm, cha lại gần mà hỏi rằng : « Ớ Luy, con sao bây-giờ ? »

— Lạy cha, con sửa đi.

— Con đi đâu ?

— Con lên trời.

— Con lên trời sao ?

— Lạy cha, phải ; con lên trời. Nếu tội-lỗi con

có ngăn-trở, thì con theo lòng nhơn-từ Chúa mà lên. »

Cha bề-trên lui ra ít bước mà nói nhỏ cùng các thầy đứng đó rằng : « Xin các thầy hãy nghe đó : người nói về sự lên trời cũng như ta nói về sự đi nghỉ tại thành Frascati. Ta phải làm sao cho người ? Ta sẽ chôn xác người chung với kẻ khác sao ? » Ai-nấy đều quyết người có nhơn-đức lạ-thường, nên đáng chôn riêng.

Khỏi một giờ cha Cepari đến thăm, người lấy tay đỡ đầu thánh trẻ cho dễ nhìn xem ảnh Chuộc-tội để trên giường. Người rán giở tay cất mào trên đầu xuống ; cha tưởng linh-hồn đã gần lìa xác, người lấy mào và đội lại. Song thầy Luy cứ làm-thình và chăm vào ảnh, rồi lại rán cất mào, song cha đội lại, mà rằng : « Hỡi thầy, đề vậy ; khí buổi-chiều độc lắm. » Người trả lời vắn-tắt rằng : « Đ C G. chết đầu trần ! »

Từ bấy-giờ thầy Luy chẳng còn nghĩ sự gì khác, mặt hằng nhìn-xem ảnh Chuộc-tội, lòng trí ở cùng linh-hồn ; mình đang ở giữa trời với đất, chực giờ Đ C T. mở tay mà rước mình vào nghỉ-ngơi đời-dời. Khi ấy các cha hỏi nhau ai ở đêm cùng người. Phần cha Balmisseri đã nói trước với người mình ước-ao có mặt trong giờ sau hết, và nhiều cha khác cũng trông-mong đều ấy. Thầy Luy nghe các cha hỏi nhau, thì nói cùng thầy Guelfucci rằng : « Thầy hãy ở lại với tôi. » Đoạn lại nói cùng cha Balmisseri rằng : « Cha có ở lại được không ? » Song ai-nấy cũng muốn ở lại, vì nghe người nói đêm nay mình sẽ chết.

Cha Rossignoli thấy người nói cách tỉnh-táo, thì tưởng chưa sao, nên nói cùng các cha rằng :

« Không cần chi ai ở lại. Thầy Luy chưa chết đâu, nên ai-nấy hãy về nghỉ. » Bấy-giờ có ít cha thừa rằng : « Lạy cha, người quyết chắc mình chết đêm nay, nên xin cha cho con ở với người. »

Cha bề-trên rằng : « Nếu tôi chắc người chết gấp, thì tôi cũng ở lại, song không thấy dấu gì, mà lại coi-bộ cũng còn sống được ít ngày nữa. Nhưng-mà cho các cha được thoả dạ, thì cha Bellarmin, cha Fabrini và Guelfucci ở lại với người. »

Các cha khác phải vâng lời lui-về và khóc-lóc thảm-thiết, tin chắc ngày-mai mình sẽ thấy xác kẻ yêu-dấu nằm đó mà-thôi. Thầy Luy thấy các cha buồn-rầu làm vậy, thì động-lòng mà rằng : « Hỡi các cha các thầy rất yêu-dấu, hãy an lòng, tôi sẽ nhớ hết-thảy và ở trên trời tôi sẽ cầu-nguyện cho ; song bao-lâu tôi còn chực đây, thì xin giúp lời cầu-nguyện cho tôi bước qua bình-yên. » Khi ấy mọi người nín lặng lải-rải lui ra, lòng những đau-dớn thảm-thương.

Khi ai-nấy đã về hết, thì cha Bellarmin đến gần người, mà rằng : « Khi nào con biết đã gần giờ, thì hãy bảo tôi đọc kinh. »

— Lạy cha, con nhớ. »

Khỏi một hồi, người rằng : « Lạy cha, đã đến giờ rồi. »

Tức-thì mọi người quì gối, cha Bellarmin đọc kinh-cầu cho kẻ mong sinh-thì và các cha khác thừa. Người nói cùng thầy giúp rằng : « Xin thầy hãy đỡ tôi nghiêng qua chút. » Thầy kia rằng : « Hiềm-ngheo lắm ! có động một chút, thì thầy chết. » Người rằng : « Có bề chi. »

Bấy-giờ cha giúp việc nói cùng cha Bellarmin

rằng : « Cha coi đó ; bộ thầy chưa chết ; nên xin cha đi nghỉ, để anh em tôi ở lại đây. » Thầy giúp cũng thêm rằng : « Nếu chúng con có thấy dấu nguy-hiềm, thì sẽ báo cha lập-tức. »

Cha Bellarmin bước ra cùng tướng mai cũng còn gặp. Thầy Luy cũng không cầm lại ; người đã sẵn-sàng và năng lập rằng : « Lạy Chúa tôi, tôi phú-dâng linh-hồn tôi ở trong tay Chúa tôi ! » Các cha ở xung-quanh cứ đọc kinh, rảy nước thánh, và đưa ảnh Chuộc-tội cho người hôn.

Thoát-chúc mặt người nám-đen và mướt mồ-hôi lạnh. Người nói gần tắt tiếng rằng : « Hãy đỡ tôi nghiêng lại. » Vì đã ba ngày cứ nằm một bề, nên phải khốn-cực lắm. Các cha tưởng người nói sáng, thì nhắc Đ C G. đã chịu khốn-cực trên thánh-Giá khi hồng sinh-thì hơn nữa. Người liền nhìn-xem ảnh Chuộc-tội cách chí-thiết. Đoạn hết nói hết động, các cha đưa đèn thánh, thì rón nắm-lấy tổ dấu tin-cậy kính-mến. Sau hết người gắng-gượng kêu tên cực trọng Giêsu..., linh-hồn liền bay lên trời.

Khi ấy vừa cuối ngày thứ tám trong tuần lễ Minh-thánh. Ấy thầy Luy vì lòng kính sự thương-khó Đ C G., nên đã ước-ao chết trong tuần lễ Minh-Chúa hay-là ngày thứ sáu, thì đã được lìa thế trong tuần ấy giữa ngày thứ năm và thứ sáu.

Các cha đang quì gối xung-quanh giường người, thoát-chúc ai-nấy đều động-lòng sốt-sắng kính-mến Chúa và lòng được bằng-an khoái-lạc cùng cháy lửa ước-ao cho danh Cha cả sáng. Nhứt-là thầy Guelfucci, người hăng tích các ơn ấy trong lòng cả đời ; mà từ ấy về sau khi nào nhớ đến, thì càng thêm lòng sốt-sắng làm tôi Chúa hơn nữa.

Tức-thì các cha đi tin cho anh em bạn-hữu người hay, mà rằng : « Thiên-thần ta đã bay về trời rồi. » Mọi người liền chỗi-dậy cầu-nguyện cho người, như đã hứa mấy giờ trước, và cũng xin người cầu-bầu cho mình trước mặt Chúa, vì ai-nấy đều tin thật người đã được về cùng Chúa và làm quan-thầy bầu-cử cho mình trên nước Thiên-đàng. Vừa lên hiệu thức-dậy, các cửa mở ra, các thầy nín-lặng thoát-ra như bóng, và thẳng tới nhà-thương, quì gối kêu xin bạn yêu-dấu cầu-bầu cho mình trước mặt Chúa.

PHAN THỨ BA.

Thầy Luy được hưởng phước trên

Thiên-đàng.

Đoạn I.

TÁNG XÁC THẦY LUY.

Theo thói nhà-dòng, thì các thầy giúp nhà-thương phải rửa xác. Vậy khi giờ chẵn đắp trên mình thầy Luy, thì thấy ảnh Chuộc-tội có ân-tử trong giờ lâm-chung, tay mặt còn đang cầm đề áp vào ngực. Hai đầu-gối chai-cứng, vì từ bé hằng quì gối nguyện-gẫm luôn. Các cha các thầy xúm lại, ai-nấy cũng ước-ao cho được của gì làm dấu-khí. Da khô đầu-gối người dễ cắt ra, mà cho mọi người một chút ; áo-xống đều phải phân ra từ miếng , ngòi-viết sách đọc kinh, các vật người đã dùng, thì ai-nấy tranh nhau và giữ như của thánh, vì mọi người tin thật người đã nên thánh cả.

Đoạn đem xác vào phòng rộng lớn, và các cha cứ lần-lượt đến hôn tay người ; ấy là sự lạ , vì có thói hôn tay thầy-cả mà-thôi. Song không ai nghĩ đến điều ấy, vì tin thật ít nữa Đ C T. sẽ làm cho người được vinh-hiễn trước mặt thiên-hạ. Đoạn đem vào nhà-thờ nhà-trường cách trọng-thể và hát kinh cầu cho linh-hồn người, song lòng ai-nấy đều quyết chắc linh-hồn này đã được vinh-phước trên trời rồi. Tức-thì thiên-hạ tuôn-đến đông lắm, ai-nấy cũng ước-trông dấu-tích chi của người. Khởi một chút phải đóng cửa nhà-

thờ, vì người-ta càng tràn-tới vô-số. Cả-và thành Roma đều náo-dộng, nơi nào chốn nào cũng nghe tiếng ngợi-khen nhơn-đức thánh trẻ, và mọi người ước-trông cho đặng xem-thấy người một lần sau hết.

Trong dòng Đ C G. các thầy khẩn-giữ đức khó-khăn cùng có lòng mến-yêu đức ấy chí-thiết dầu chết cũng chẳng muốn lìa, nên có thói quen chôn các thầy không hòm cũng như kẻ khó-nghèo vậy. Nhưng-mà các cha đàn-anh trong trường bàn sự táng xác thầy Luy, thì hiệp một ý mà định phải chôn người cách riêng. Cha Bel-larmin là một đấng trong nhà-dòng ai-nấy đều kính-phục, nói rằng : « Tôi tưởng không nên chôn thầy Luy làm một cùng các kẻ khác, vì người có nhơn-đức lạ-lùng và chắc Đ C T. sẽ làm nhiều phép-lạ cho rạng danh người ; vì chúng khi còn sống người đã muốn cho người-ta đừng biết và khinh-dễ mình chừng nào, thì chết rồi cũng sẽ được sang-trọng vinh-hiễn trước mặt thiên-hạ chừng ấy. » Cha Muggiô hỏi bề-trên cả, thì người trả lời chắc-chắn rằng : « Phải liệm xác thầy Luy vào hòm và chôn nơi riêng. Ta phải kính-chuộng các nhơn-đức người. » Bởi đó đã táng xác người trong nhà-thờ nhà-trường nơi cánh thánh-Giá bên tả.

Khi đã tổng-táng rồi, thì đức-ông Mancini có mặt đó viết thư cho bà công-hầu thành Casti-glionê rằng :

Trọng kính thăm bà đặng hay :

Không biết tôi phải buồn-sầu hay-là vui-mừng cùng bà, về sự thầy Luy đã lìa đời tạm mà về quê thật, không biết bà sẽ buồn vì mất con

yêu-dấu hay-là vui vì phước trọng người đã được. Nhưng-mà trước hết tôi phải phân phiền cùng bà, vì chẳng còn thấy con nữa và không được gặp người ít nữa là một lần sau hết ; song tôi lại chia vui, vì phước trọng người đã được. Vì chung các nhơn-đức người đã nên như cánh cho người bay lên cùng Chúa, và để tiếng trọng-vọng lại trong thành Roma cùng khắp mọi nơi. Cho dầu người được cao tuổi bằng ông Noe, thì cũng chẳng còn lập được công-nghiệp trọng-vọng hơn nữa.

Tối thứ năm độ hai giờ khuya người phú linh-hồn trong tay Chúa, và chiều hôm-quá là 2 tháng Juniô đã táng xác trong nhà-thờ nhà-trường, gọi là nhà-thờ Đức-Bà chịu truyền-tin ; chính tôi có mặt đó. Lại chẳng những là các cha gìn-giữ các đồ thuộc-về người như của thánh, mà lại thiên-hạ cũng xé áo người ra từ miếng mà chia cho nhau làm dấu-khí. Còn nhiều điều khác, song tôi trông kẻ khác hoặc chính các cha sẽ kể lại cho bà, vì các đấng ấy rõ biết hơn tôi.

Chưa nghe có phép-lạ nào, hoặc vì chưa có, hay-là còn giữ kín, song mọi người có lòng tôn-kính và trông-cậy người như một đấng thánh vậy. Hôm-nay có nhiều đức-ông xin-nài cho được dấu-tích của người. Vì vậy ta hãy vui-mừng mới phải. Các cha đã khải-sự chép hạnh người, cùng hứa khi rồi sẽ dâng cho đức Cardinalê Gongiaga một bồn. Khi tôi đem tin ấy cho người, thì lòng người nức-nở, song khi nghe các điều tôi kể cho bà đây, thì được an lòng ; người cũng xin tôi cho được dấu-tích gì của cháu.

Sau nữa hôm tuần trước tôi đến thăm, thì thấy tỏ lòng vui-mừng và nói mình đã gần lìa thế ;

người giao cho tôi một phong thư chính tay người ký và tôi đã gửi cho bà được tám bữa nay, cùng xin tôi gửi dịp chắc-chắn, mà rằng : « Đó là thư sau hết tôi gửi cho thân-mẫu và đức-ông em tôi. »

Tôi nói các điều ấy cho bà được an lòng, trông kẻ khác sẽ kể nhiều điều hơn ; phần tôi muốn cho bà khỏi phiền-sầu đau-đớn, thì xin bà hãy chạy đến cùng con phước-lộc mà xin cầu-bầu cho gia-đạo được bằng-an vui-vẻ luôn.

Tại thành Roma, ngày 22 tháng Juniô năm 1591. »

Vả lại đức Cardinalê Scipion, bề-trên cả dòng Đ C G., công-chúa Eleonora và nhiều người khác cũng viết thư an-ủi người. Bà Marta chẳng phiền-sầu cũng không than-khóc ; song từ khi con yêu-dấu về trời, thì người cầm mình đã mất mọi sự dưới thế này.

Đoạn II.

NHỮNG ƠN LÀNH THẦY LUY XUỐNG CHO NGƯỜI-TA.

Thánh trẻ Luy lìa thế chưa được mấy ngày, mà đã xuống vô-số ơn thiêng-liêng cho những kẻ có lòng trông-cậy người. Vì vậy chẳng những tại thành Roma, mà lại ở thành Florentia, Milan, Turin, Ferrare, nhứt-là thành Castiglione thiên-hạ đua nhau tỏ lòng tôn-kính cậy-trông.

Vả lại có tích sau này càng giục lòng ai-nấy sốt-sắng chạy đến cùng người hơn nữa. Ngày mồng 4 tháng Aprili năm 1500, bà thánh Maria Madalena-đệ-Pazzi về dòng Caramelô ngất-trí và

xem-thấy thánh trẻ Luy được hưởng sự sang-trọng vinh-hiễn chói-loà, mắt xem chẳng đặng, thì kêu lên rằng : « Ôi ! thánh Luy con thánh Inaxiô được vinh-hiễn là dường nào ! Tôi chẳng dè Chúa tôi khăng tỏ ra cho tôi ! Tôi chẳng hề nghĩ thánh trẻ được cả sáng trên thiên-đàng dường ấy ! Luy thật là một đấng thánh cả. Tôi tưởng trong các thánh có hải-cốt trong nhà-thờ ta chẳng có đấng nào vinh-hiễn cao-sang bằng người. Tôi muốn đi vòng cả bầu thế-giới mà cao-rao cho thiên-hạ biết thánh trẻ Luy con thánh Inaxiô là thánh cả. Tôi ước-ao cho mọi người rõ biết phước-lộc vinh-hiễn người, mà ngợi-khen lòng nhơn-từ Chúa.

Ai kể cho xiết các nhơn-đức và công-nghiệp người bởi sống thiêng-liêng bề-trong là dường nào ! Mà sánh chi việc bề-trong cùng việc bề-ngoài ! Đang khi ở thế người đã ở hết lòng cùng Chúa, nên rày được chói-lói hiễn-vinh. Luy thật là một đấng thánh tử-đạo không ai biết. Vì chung, ở Chúa tôi, kẻ có lòng yêu-mến Chúa biết Chúa cao-trọng và đáng mến là dường nào, mà không có thể yêu-mến cho xứng-đáng, thì chẳng phải là chịu tử-vì đạo trong lòng trong trí sao ? Mắt hằng xem-thấy loài Chúa đã dựng-nên chẳng yêu-mến ngợi-khen, mà lại phạm tội mất lòng Người, thì lòng đau-đớn ấy có khác nào gươm lý-hình đâm sao ? Thánh trẻ lại còn làm khốn xác-thịt mình nữa. Người đã hết lòng kính-mến Chúa dưới thế, nên rày được vui-vẻ khoái-lạc trên trời là dường nào ! »

Thầy Luy qua đời vừa được một năm, thì chú người là đức-ông Alphonsô cũng ly-trần nữa,

nên đức-ông Rodonphô lại được kiêm-trị xứ Castel-Gofridô cũng như xứ Solferinô. Nhưng-mà khỏi ít tháng đức-ông Rodonphô bị tay kẻ-nghịch giết, mà để lại bốn con-gái bé-thơ.

Bà Marta nghe tin ấy khác nào tiếng sét đánh. Người phải phiền-muộn cùng âu-lo quá, nên ngã bệnh nặng. Các thầy-thuốc làm hết sức, song vô-phương, thì tỏ cho bà Elena biết, hầu lo cho người chịu các phép Bí-tích sau hết. Người chịu các phép ấy cách tỉnh-táo và sốt-sắng lắm ; song bệnh càng ngày càng nặng ; các con thơ chẳng rời giường mẹ, hằng khóc-lóc thảm-thiết cùng chực giờ sau hết mà-thôi.

Bỗng-chúc mặt người ra sáng-láng cùng hớn-hở dường thấy sự lạ bởi trời. Những kẻ đứng xung-quanh chăm ngó và muốn biết sự lạ ấy thế nào. Tức-thì bà Marta tỉnh lại và nói cùng mọi người rằng : « Tôi đã thấy thiên-thần tôi ! Tôi đã thấy đấng có lộc tôi ! Tôi đã thấy Luy con tôi, người đã cứu-chữa tôi. Người ở trên trời hằng cầu-nguyện cho tôi và lo-lắng cho con-cái tôi ! »

Thánh trẻ Luy hiện ra chói-lói, mẹ thấy con ở giữa bầu sáng-láng ; con ngó mẹ cách yêu-dấu cùng an-ủi và tỏ cho biết mọi việc gia-đình sau này. Đoạn biến đi mà để mẹ lại lành bệnh. Các kẻ xung-quanh thấy phép-lạ tỏ-tường làm vậy, thì động lòng khôn xiết. Khỏi một hồi cả thành đều hay, mọi người tuôn vào nhà-thờ cảm-đội ơn Chúa cùng ngợi-khen thánh trẻ, vì đã cứu bà công-tước cai-quản mình cách lạ-lùng dường ấy.

Vả lại bà Marta càng ngày càng thấy lời tiên-tri con mình nên trọn. Vì chung đức-ông Rodonphô vừa chết đoạn, thì đức-ông François được

quyền thống-trị xứ Castiglione, Solferino cùng Castel-Gofridô, và khỏi ít lâu cũng được kế-vị mà trị xứ Medola nữa. Lại vua thượng-vị có lòng thương-yêu, gia-tăng quyền-chức bổng-lộc và khi người vừa được hai mươi bảy tuổi, thì lại chọn làm Sứ-thần ở Toà-thánh.

Đoạn III.

THẦY LUY ĐƯỢC PHONG LÊN BẬC CHƠN-PHƯỚC.

Năm 1604, quan sứ François trẩy-đi Roma, dâng vào yết-kiến đức Giáo-hoàng. Năm ấy cả thành Roma thiên-hạ những cao-rao các phép-lạ thánh trẻ Luy đã làm. Bởi đó các đức-ông và Giám-mục cả xứ Italia đều rập một tiếng kêu xin Toà-thánh phong chức thánh cho người; và các địa-phận xứ Lombardia khởi đầu mừng lễ giáp ngày người lìa thế cách trọng-thể lắm.

Vậy khi Sứ-thần vua thượng-vị vào chầu, thì đức Giáo-hoàng Clemente VII hỏi người rằng : « Đức-ông có bà-con cùng trẻ Luy học tại trường Roma về dòng Đ C G.; lúc còn sống và khi đã qua-đời rồi, thiên-hạ đều ngợi-khen các nhơn-đức trò ấy chẳng ? Ta đã nghe nói nhiều sự lạ-lùng về người, và nhớ khi ta chưa lên ngôi Toà ông thánh Phêrô, thì năng nghe đức Cardinale Scipion kể lại, chẳng khi nào người đi thăm trẻ ấy về mà áo chẳng thấm đầy nước-mắt.

Quan Sứ tâu rằng : « Lạy đức thánh Cha, người là anh ruột con. » Đức thánh Cha : « Vậy

ta đã rõ rồi. Vốn ta hằng suy-nghĩ, vì lẽ nào đức-ông đã đến nơi. mà thoát-khỏi nhiều cơn gian-nan hiểm-nghèo dường ấy, thì bây-giờ ta biết thật chính người đã phù-bộ binh-vực đức-ông mà-chớ. » Đoạn người trông vào ảnh thánh trẻ cùng chảy nước-mắt, mà rằng : « Người là đấng có lộc ; người đã được hưởng vinh-phước đời-đời. Phước cho kẻ được người làm quan-thầy bầu-cử trên nước thiên-dàng. Mà đức-ông đã truyền in tích-hạnh người chưa ?

— Lạy đức thánh Cha, chưa. » — Đức thánh Cha rằng : « Sao chưa ? Phải in ra cho ai-nấy được nhờ phần thiêng-liêng. »

Đức-ông François thừa dịp đức thánh Cha tỏ lòng thương, thì xin phép đề hài-cốt anh nơi trọng cho thiên-hạ tôn-kính. Đức Giáo-hoàng ưng cho ; song việc chưa làm mà người đã tạ thế. Vì người cho miệng mà-thôi ; nên còn phải xin đấng nối quờn người. Bấy-giờ đức thánh Phapha Lêô XI lên nối ngôi, song người chỉ cai-trị Hội-thánh được một tháng mà-thôi ; đoạn qua-đời ; mà các đức Hồng-y bầu đức Cadinalê Borghese lên kế-vị cùng nhận tên là Paulô V. Vì vậy đức-ông François chưa được như lòng mình sở-ước.

Lúc bấy-giờ các đức Giám-mục bấy còn được phép phong chức chơn-phước cho các đấng thánh Hội-thánh chưa tặng phong. Khi ấy đức-ông François Gongiaga đang làm Giám-mục thành Mantua, người nghe lời các quan cùng dân-sự, nhứt-là đức-ông Vincent và những vị hoàng-tộc Gongiaga gần-vó nài-xin, thì đầu tháng maiô năm ấy người hội các Linh-mục địa-phận mình tại nhà-thờ chánh toà và định gởi đơn tâu-xin Toà-

thánh tra-xét tích-hạnh cùng phong chức chơn-phước cho thầy Luy. Vừa nghe tiếng chơn-phước, tức-thì cả hội đồng-thinh reo mừng. Cùng một trật ấy, cha Arigoni bèn lên toà-giảng kể lại những điều mình đã thấy đã nghe về các nhơn-đức đáng chơn-phước mới và những phép-lạ người đã làm, có chứng-cớ minh-bạch cùng nhiều Giám-mục đã ấn-nhận. Mọi người đều ước-ao gởi tờ tâu xin cho mau, nhứt-là các cha tỏ lòng ước-trông đến ngày được làm lễ kính đáng Chơn-phước Luy.

Vậy ngày 21 tháng Juniô năm 1604, nhà-thờ nhà-trường dòng Đ C G. ở thành Brescia trần-thiết như ngày lễ trọng, cùng đề ảnh đáng Chơn-phước mới ra cho bôn đạo tôn-kính. Trong nhà-thờ chẳng còn chỗ chen chơn và người-ta tràn ra cho đến ngoài hè ngoài sân. Đức-cha thấy lòng sốt-sắng con chiên dường ấy, thì hứa hằng năm giáp ngày đáng Chơn-phước là thế cũng sẽ làm lễ trọng-thể như vậy ; các bậc sang-trọng và học-trò các trường, các thầy và dân-sự đều được đến châu lễ cả-thảy. Đoạn cha Predetti hát lễ cùng giảng bài tặng-khen các nhơn-đức và công-nghiệp thánh trẻ ; mọi người nghe đều động-lòng sa nước-mắt. Chúc ấy có tám mươi người toan nổi giọng hát mừng, song các cha dòng sợ làm quá phép, bèn ngăn-can. Chẳng kể xiết thành Brescia ngày ấy vui-mừng là dường nào ! song sự vui-mừng hơn hết là có nhiều kẻ tội-lỗi được ơn ăn-năn trở lại và nhiều học-trò sang-trọng từ-bỏ thế-gian mà vào dòng làm tôi Đ C T.

Bà Marta thấy con yêu-dấu mình được vinh-hiền dường ấy, thì hằng cảm-đội ơn Chúa chẳng khi dừng. Dân-sự cả xứ đều ngợi-khen cùng nài-

xin người xin đức Giám-mục thành Brescia ban cho quê-sinh đăng Chơn-phước cũng được ơn trọng như trường dòng Đ C G. ở thành ấy. Vì vậy công-hậu xin cha-sở đến cùng đức Giám-mục, tức-thì người ban cho như lòng mẹ ước-trông. Ngày 28 tháng juliô tại nhà-thờ chính thành Castiglione đã đặt ảnh thánh trẻ Luy ra cách trọng-thể cho bôn-đạo tôn-kính. Thiên-hạ mọi nơi tuôn-đến vô-số; ai-nấy đều phỉ dạ vui-măng, cùng cao-rao người là công-tử thánh, là thiên-thần hộ-thủ thành Castiglione.

Bấy-giờ công-hậu Marta chẳng còn ước-ao sự gì dưới thế, một mong-mỏi kết-hiệp cùng con yêu-dấu trên trời mà-thôi, nên hằng lo dọn mình luôn. Mà thật ngày giờ người đã cùng-tận rồi. Ngày mồng 3 tháng aprili năm 1605, người sinh-thì bình-yên.

Ngày 13 tháng maiô Toà-thánh ban phép dời hài-cốt đăng Chơn-phước Luy vào nhà-thờ Đức-Bà và được thích hiệu rằng: « Đăng Chơn-phước Luy về dòng Đ C G. » Đến ngày 21 tháng ấy, đức Cadinalê Dietrichstein là bạn-học với thánh trẻ ở trường sách-đoán, từ-giã đức Giáo-hoàng Paulô V, mà về nước Alemanian; song bổng-chức người nhớ lại, thì trở-vào cùng đức thánh Cha mà cầu xin người phong chức thánh cho thầy Luy cho-mau. Đức thánh Cha hứa sẽ lo-liệu và người cũng ước-trông thấy ngày khởi-huân đăng Đ C T. hằng làm phép-lạ mà cao-rao danh-vọng người luôn. Đức Cardinalê cũng xin một ơn khác, người lấy làm quý-trọng, và đức thánh Phapha cũng ban cho như lòng người ao-ước.

Bấy-giờ là sớm-mai, đức Cadinalê ra-khoi

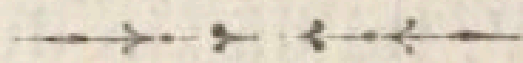
đền Vaticanô đi cùng cha Paulô đệ Angelis thẳng đến nhà-thờ trường dòng Đ C G.. Có quan Sứ nước Allemania, là đức-ông François đang chức đó. Cả ba dâng vào nhà-thờ quì gối trước hải-cốt thánh trẻ Luy ; đức Cadinalê đọc kinh, đoạn người kêu lên cả tiếng rằng : « Hãy đem ảnh dâng Chơn-phước Luy về dòng Đ C G. đến đây. » Các thầy đang ở trong nhà-thờ không hiểu sao người tung-hô và đòi làm vậy, nên chẳng ai cụ-cự và cũng không có thầy nào dám tỏ dấu mình đã nghe.

Khi ấy quan Sứ-thần vào trong phòng, vì người biết các cha để ảnh ấy tại đó, có vẽ hào-quang chói-lói và thích-hiệu Chơn-phước nữa ; đức Cadinalê và cha đệ Angelis cũng đi theo người. Đức-ông leo-lên ghế và lấy ảnh xuống : đức Cadinalê cầm một bên và cha cầm một bên giơ lên cao, mà đi đến nơi có hải-cốt và đặt ảnh ấy tại đó ; đoạn để lễ-vật dâng kính trên bàn nhỏ. Đức-ông François muốn dâng lễ-vật trước hết mà tạ ơn anh, vì những ơn lành mình đã được. Đức Cardinalê Dietrichstein trước khi là đức Giáo-hoàng Paulo V, thì đã xin được hai ơn trọng ấy, mà các cha dòng không hay biết, là : để ảnh cha Luy trong nhà-thờ có hào-quang và thích hiệu Chơn-phước, cùng cho bốn-đạo được dâng lễ đền ơn trong nhà-thờ có hải-cốt người. Sau hết đức Cadinalê làm lễ kính Đ C T. ba ngôi, mà tạ ơn vì đã được hai ơn trọng đức thánh Cha mới ban.

Vốn từ trước Toà-thánh chỉ nói miệng mà tặng thầy Luy lên bậc Chơn-phước và ban phép cho xứ Italia được tôn-kính người mà-thôi. Đến đời đức Giáo-tông Paulô V lên cai-trị Hội-thánh,

thì người phái ba đức Cadinalê tra-xét việc ấy, là : đức Cardinalê Bellarmin về dòng Đ C G. là chính cha linh-hồn thánh trẻ, cũng là một đấng rất thông-minh hơn-đức và mới năm 1925 đã được lên bậc Chơn-phước ; đức Cardinalê Berneriô về dòng ông thánh Đaminicô và đức Cadinalê Pamphili là cha-sở thành Roma. Ngày 26 tháng septembre, hội này sớ lên toà Consistoire mà quả-quyết, xét các hơn-đức và ba mươi một phép-lạ thầy Luy đã làm có chứng-cớ minh-bạch, thì chẳng những là đáng gọi người là Chơn-phước, mà lại cũng đáng phong chức thánh cho người nữa. Đến ngày 10 tháng octobre năm ấy là năm 1605 đức thánh Phapha ra sắc nhận thầy Luy vào sổ Chơn-phước cùng dạy in hiệu ấy vào hạnh người. Chẳng có lưỡi nào kể xiết ngày ấy, các thánh trên trời vui-mừng và hơn-dân dưới thế phỉ dạ là dường nào ! Lại Đ C T. muốn thêm vinh-hiền cho đấng Chơn-phước thơ-sanh mình, thì bữa ấy Người đã chữa thầy tấn-sĩ Becci được lành bệnh, vì đã kêu xin thánh trẻ cầu-bầu.

Đoạn IV.

KỂ ÍT PHÉP-LẠ ĐÁNG CHƠN-PHƯỚC LUY ĐÃ LÀM.

Trong các học-trò trường Roma có một trò dòng-dõi sang-trọng, tính-nết tốt tợ thiên-thần, trong trí-khôn hẹp-hòi như con-trẻ. Trò ấy dùng mọi thi-giờ và rán hết sức học-hành, song cũng không tấn-tới chút nào ; thấy chúng-bạn chê-cười,

thì lấy làm-phiền cùng ra-sức chăm-chỉ hơn nữa, mà hiểu đâu không thấy, lại thêm mù hơn mà-thôi. Có một lần trò ấy đến mồ đấng Chơn-phước Luy mà than-thở rằng : « Lạy đấng Chơn-phước, người xưa cũng là học-trò như tôi, nên xin thương và phù-hộ cho kẻ có lòng ước-ao và muốn lo học-hành. Người rõ biết tôi rán học hết sức, mà không tấn-tới chút nào. Tôi không có trí hiểu và cũng thiếu trí-nhớ, đã nên có cho chúng-bạn chê-cười và các thầy-giáo mỗi-nhọc. Cúi xin đấng thánh cầu-bàu cho tôi được hiểu và nhớ các bài tôi học. »

Trẻ ấy cứ đến cầu-nguyện như vậy lâu ngày, và lần-lần trí-khôn đã mở ra. Khỏi ít lâu trò ấy có sức đua-tranh cùng những kẻ đã chê-cười mình và đến sau lại trội hơn các chúng-bạn. Vì vậy trò ấy đã đề trên mồ đấng Chơn-phước một bia-tích, hầu tỏ lòng biết ơn và lưu tích ấy muôn đời.

Cũng một trường ấy có một học-trò học lớp ba và kỳ bài thi nào cũng tốt. Trò này cũng chạy-đến cùng đấng Chơn-phước Luy, mà xin cho mình được đủ trí học-hành ; mà nhứt-là xin cho khỏi rớt ; vì hễ đến kỳ bài-thi, thì học-trò quen nói chơi rằng : Ai nhứt không biết, chớ kẻ rớt thì đã rõ. Chẳng dè học-trò rớt lại nên thứ-nhứt, mà làm cho ai-nấy đều bỡ-ngỡ và lấy làm-lạ lắm. Ấy là bởi nhờ ơn thánh trẻ Luy hộ-phụ.

Vả lại đức-ông François thấy anh làm nhiều phép-lạ tại làng Sasso, thì dâng cho nhà-thờ làng ấy một phần hài-cốt người, tức-thì chốn ấy nên một nơi danh-tiếng và thiên-hạ xa gần tuôn-đến kính viếng đông lắm. Trong các phép-lạ tại làng ấy, thì ta nên kể sự người đã cứu cháu mình là thế nào.

Vậy công-hậu Giovanna là con út đức-ông François, đã làm bạn cùng quan Martinez và hằng ở tại dinh bà hoàng-hậu Eleonora luôn. Người năng nghe nói về các phép-lạ tại làng Sasso, nên ước-ao đi viếng nơi ấy lắm. Vậy công-tước thừa dịp về thăm quê-tổ mà ghé tại đó; người lấy làm-lạ, vì có nhiều người ở xa-xuôi đến kính viếng khăn-cầu. Đoàn người cũng đi thành Tiranô mà kính ảnh Đức-Bà làm phép-lạ. Từ Sasso đến Tiranô không bao-xa, song đường khó đi, phải lên đèo xuống suối nhiều nơi hiểm-nguy. Vậy công-tước đi xe, còn các quan-hầu đi ngựa. Đến một nơi kia bỗng-chúc xe nghêng và nhào xuống triền núi cách góm-ghiếc, gãy tan nhiều mảnh cùng lẫn cho tới hố. Các quan khiếp vía kêu-la, song đã muộn rồi, chỉ tưởng còn phải lo xuống lấy xác bà công-tước đem về mà-thôi. Mọi người đi ngỗ nọ treo đường kia lần hồi mới xuống đến nơi mấy miếng xe bẻ. Thoát-chúc ai-nấy sửng-sờ và kêu lên rằng : « Ôi ! công-tước, bà có phải dấu gì chẳng ? » Người rằng : « Tôi không bị dấu chi mà cũng không đau chút nào. » — « Làm sao xe nát từ mạnh mà bình-an ! »

— « Khi tôi biết xe đổ, thì tôi kêu xin bác Chon-phước cứu tôi và tôi dâng mình trong tay Đức-Mẹ. Nhờ hai đấng bình-đỡ, nên tôi thấy mình không cụ-cự và cũng không biết đau nữa. » Cho được nhớ ơn lạ ấy, thì bà công-tước Giovanna đã dâng cho nhà-thờ làng Sasso một cái hộp rất quý-báu, đựng đề xương thánh bác mình.

Ở thành Roma có tên thợ-may nghèo-khó kia mắc-nợ bốn chục đồng vàng và đã hòng bị tù, vì tra không nổi. Vậy ngày 21 tháng Juniô năm

1642, tên ấy phải đòi vào toà-án, khi đi qua trước nhà-thờ dòng Đ C G. mà thấy ảnh thánh trẻ Luy đề trên cửa-ngõ, thì biết các thầy đang mừng lễ ông thánh ấy; song chỉ biết bấy-nhiều, mà cũng không hỏi cho biết căn-nguồn, vì lòng trí những nghĩ đến nhà-tù mà-thôi. Nhưng thợ ta cũng biết ngày lễ là ngày ban ơn, nên dừng chơn trước ảnh mà nguyện rằng: Ở đấng thánh yêu-dấu, tôi không biết người, song người biết tôi, vì người là thánh; nếu người muốn, thì có thể trả nợ tôi và cứu tôi cho khỏi cơn gian-nan này. » Nói mấy lời, đoạn cứ việc đi và muốn vào nhà-thờ ông thánh Laurent, gần toà-án, mà kêu xin Chúa phù-hộ, song thoát-chúc gặp một thầy Clericô nói rằng: « Chú phải bắt về việc-nợ; song hãy an lòng, chú không còn mắc chi nữa. » Nói đoạn liền biến mất. Thợ ta tin thật đó là đấng thánh các cha dòng mừng lễ hôm nay. Đoạn vào toà thấy nợ mình đã trả rồi, thì bước ra đi về cách vui-mừng hơn-hở.

Lần khác đấng Chơn-phước lại phải trả thế cho tên thợ ấy bốn mươi đồng vàng nữa, vì công-việc làm không đủ mà chi-độ cả gia-thất. Đến lần thứ ba thợ ấy phải cùng-cực tột bực, thì toan theo chước ma-quỉ mà liều mình cho mát thân, bỗng-chúc đấng thánh ấy hiện ra mà rằng: « Người theo chước ma-quỉ sao? Ta là Luy đã cứu người hai lần; hãy làm sự ta dạy, thì ta sẽ phù-bộ phần hồn phần xác: người hãy kính sợ Đ C T., hãy giữ đạo cho tử-tế và mỗi ngày đọc năm kinh Lạy-cha, năm kinh Kính-mừng mà kính năm Dấu thánh Đ C G. » Thợ ấy vâng-giữ mọi điều thánh Luy đã bảo, nên người hằng ban ơn phù-hộ luôn. Vì

chúng từ bấy-giờ thợ ta dầu không giàu, song cũng chẳng hề phải túng-thiếu bao-giờ.

Năm 1975, ở nhà-tập dòng Đ C G. tại thành Roma, có một thầy tên là Celestini đau đã tám tháng, các thầy-thuốc thấy đều ngã-lòng. Khi ấy lại thêm chứng đau cổ sưng lên cùng nghẹt: đã mười ngày chẳng uống được giọt nước nào. Đến ngày thứ mười, thầy ấy chẳng nói cũng chẳng ra dấu được nữa; coi bộ như chết, chỉ còn hơi thở chút-đỉnh mà thôi. Thoát-chức mặt người ra tươi-lắn và kêu lớn tiếng rõ-ràng rằng: « Tôi đã khá rồi! thánh Luy đã cứu-chữa tôi! tôi thấy người, người nói-chuyện cùng tôi và cho tôi lành-đã. Tôi hết nhức đầu, không đau cổ, hết tức-ngực, tôi thấy rõ và phân-biệt các vật hết-thảy. Các thầy hãy xem-xét coi tôi đã lành thiệt chưa. Tôi xin mặc áo và chôi-dậy đi ăn-cơm. » Mọi người đều sửng-sốt, muốn biết thánh trẻ hiện ra thế nào, vì mình không thấy không nghe, một biết bình lành đó mà-thôi. Bấy-giờ thầy Celestini kể lại thánh Luy đã hiện-ra, tay trái cầm ảnh Chuộc-tội, tay mặt cầm cuốn-sách và ra dấu bảo mình đến cùng người. Thầy ấy muốn đến, song đi không nổi; khi ấy thánh trẻ hỏi rằng: « Thầy muốn gì? muốn sống hay là muốn chết? » Thầy rằng: « Tôi muốn vâng theo thánh ý Đ C T. mà-thôi. » Thánh Luy rằng: « Trong cơn bệnh này thầy chẳng muốn đi gì khác, một ước-ao rước Mình thánh Chúa mà-thôi, còn các việc khác thì thầy sẵn lòng vâng theo thánh ý Chúa phân-định, bởi đó tôi cầu xin Đ C T. cho thầy mạnh lại, hầu thêm trọn lành hơn, và trọn đời hãy chịu khó giảng-truyền sự tôn-kính R. T. T. T. Đ C G. là đều

làm cho cả-và thiên-đàng được vui-măng. Lại tôi xin thầy làm việc tôn-kính ấy sáu tuần-lễ mà nhớ sáu năm tôi đã ở trong dòng Đ C G. » Bấy giờ thầy Celestini nói cùng người rằng : « Lạy đấng thánh rất tốt-lành, tôi nài-xin người làm ơn này cho tôi, là : bao-lâu tôi còn ở thế, xin để cho tôi chịu bệnh nhức-dầu tôi đã mắc lâu năm. » Người rằng : « Không, Đ C T. cũng cho thầy khỏi bệnh ấy ; song từ bấy-giờ tôi muốn để cho thầy đau một đôi khi mà nhớ sự thương-khó Đ C G., như tôi đã chịu xưa và ước-ao chịu hơn nữa, hầu nên giống Người hơn, » Nói bấy-lời đoạn đấng Chơn-phước ban phép lành cho thầy Celestini và biến đi mất. Hẳn thật phép-lạ ấy chẳng còn nghi-nan đặng. Vì chưng thầy Celestini liền chỗi-dậy quì trước ảnh thánh mà đội ơn Chúa cùng thánh trẻ Luy. Đoạn mặc áo các phép, tay cầm đèn, vào nhà-thờ hát kinh *Te Deum* với các thầy. Ngày hôm sau người giúp lễ cha bề-trên nhà-tập và rước-lễ tại bàn-thờ đấng Chơn-phước Luy. Từ bấy-giờ cho đến chết thầy Celestini hằng nhớ lời thánh trẻ và ra-sức giảng-truyền phép kính-thờ Rất thánh Trái-tim Đ C G., là sự vui-măng cho cả-và thiên-đàng.

Sau nữa ta kể thêm một tích về một người đã được đấng thánh binh-vực cách lạ-lùng, xem ra khó tin, song nhiều đấng thông-thái nhưn-đức đã tra-xét kỹ-cang đã ưng-nhận. Vậy truyện ấy thế này : Wolfgang là con nhà rất sang-trọng ở thành Landshut trong nước Bavière. Khi còn nhỏ cha mẹ gởi vào trường dòng Đ C G. ở thành Munich ; học-hành giỏi mà nhứt-là có lòng ái-mộ việc lành phước-đức. Người có lòng tôn-kính

đấng Chơn-phước Luy cách riêng ; từ khi Toà-thánh ban phép để ảnh người trong nhà-thờ, thì Wolfgang năng tới trước ảnh thánh ấy, mà kính viếng cùng kêu xin ơn nọ ơn kia.

Qua tháng décembre năm 1617 trò sốt-sắng ấy bị bệnh đau mắt, các thầy danh-sur chạy chữa hết sức, song vô-ích, bệnh càng ngày càng thêm nặng và đến tháng martiô Wolfgang phải chịu đui. Bởi đó trò phải thôi học và về ở nhà cha mẹ đã cất tại thành Munich.

Người chẳng hề nghĩ đến cùng chẳng xin Đ C T. làm phép-lạ mà cứu-chữa mình, một xin cho được vui lòng nhịn-nhục chịu bệnh mà-thôi. Đến ngày lễ Đức-Bà chịu-truyền-tin, Wolfgang lấy lòng sốt-sắng phú-dâng mình trong tay Đức-Mẹ mà xin phù-hộ cho mình vững lòng chịu gian-nan cho đến chết. Khỏi ít bữa người tưởng mình thấy thánh Inaxiô, thánh Phanxicô-Xavie, thánh Luy Gongiaga và thánh Stanislao Kostka là bốn đấng mới được chức Chơn-phước. Các thánh ấy không nói lời gì, một ngó người cách yêu-dấu, rồi biến-mất. Điềm ấy làm cho Wolfgang đầy lòng vui-mừng và trông-cậy : tưởng chắc các đấng ấy sẽ cứu-chữa mình chẳng sai. Nhưng-mà người lại ra-sức chống-trả, vì tưởng có khi là chước ma-quỉ cám-dỗ.

Đang-khi còn lưỡng-lự làm vậy, bỗng-chức cha Spaiser là thầy dạy đến thăm, mà rằng : « Hỡi Wolfgang, cha đem thuốc linh-nghiệm mà chữa bệnh con. Đấng Chơn-phước Luy đã làm nhiều phép-lạ tại nhà-thờ xứ Valteline và dầu thắp đèn trước ảnh thánh người cũng đã chữa nhiều người bệnh-hoạn được lành-dã. Vậy cha đem dầu ấy

cho con xúc, may nhờ ơn người cứu-chữa con. » Vừa nghe mấy lời, Wolfgang liền kêu lên rằng : « Đấng Chơn-phước Luy sẽ cứu-chữa tôi. » Đoạn người kể lại cho cha nghe sự lạ đã xem-thấy, song mình e là chước ma-quỉ, nên không dám tin. Bấy-giờ người lo dọn mình xưng-tội rước-lễ, đoạn lấy dầu ấy mà xúc mắt, và xúc luôn hai ngày, đến ngày thứ ba thì được sáng mắt như thường. Ngày ấy là 9 tháng maiô năm 1618.

Từ khi người lâm bệnh thì phải chứng nhức-dầu lắm, đến đôi đã tuyệt-mất trí-nhớ. Bởi đó đến khi học lại, thì không nhớ đi gì hết. Song người tin thật đấng đã trả sự sáng, thì cũng sẽ huồn lại trí-nhớ chẳng sai, nên hết lòng cầu-xin, và thật người lại được trí nhớ lạ-lùng, đến đôi nhớ thuộc-lòng các bài giảng mình đã nghe, và khi cha Cepari đọc cả truyện đấng Chơn-phước Luy, thì người đã thuộc-lòng lại y như trong sách.

Vì hai ơn trọng ấy, nên Wolfgang quyết đi Roma viếng mồ đấng đã làm ơn cho mình. Năm 1622, người lên ngựa đi một mình, vì trông-cậy thánh trẻ sẽ gìn-giữ mình đi đến nơi về đến chốn ; có một đều người phản-nàn, là mình không được sức-khoẻ mà đi-bộ như lòng sở-ước. Vậy Wolfgang đến thành Trente bình-yên ; song khi ra-khỏi thành ấy, thì gặp một bọn di đảng, có một người đạo rối rất xấu nết, nói nhiều điều phạm đến đạo thánh. Wolfgang lấy làm khó-chịu, thì biểu người ấy giữ lời nói một chút ; song tên khốn ấy càng trêu-chọc người hơn nữa. Người thấy nó đi-bộ, thì thúc ngựa quyết đi trước, song tên ấy lại thót lên ngựa bám-hữu nó và ngồi phía sau cùng thúc ngựa theo cho kịp người. Bấy-giờ Wolfgang cầu-

khẩn cùng thánh Luy rằng : « Lạy đấng Chơn-phước, vì người, vì lòng kính người, tôi mới đi thề này ; có lẽ nào người chẳng cứu tôi cho khỏi nghe lời thẳng quỉ hoả-ngục này sao ? Bổng-chúc tên khốn-nạn ấy té-xuống ngựa và gãy chơn ; người-ta phải khiêng nó vào quán mà lo thuốc-than.

Từ thành Ferrare đến thành Bologne phải qua một cánh-đồng rộng, đoạn đến một rừng minh-mòng, cây xanh mù-mịt che cả chơn trời mặt đất. Wolfgang xem tứ phía không thấy một người lai-vãng, phát lạnh cả mình, xem rừng mà rớn-ốc. Trong lòng bắt nghi-ngại, không biết qua-khỏi đây có toàn tánh-mạng chẳng ? Song trước khi bước chơn vào rừng, thì thăm-thĩ cũng đấng binh-vực mình rằng : « Lạy đấng Chơn-phước Luy, người thấy tôi run-sợ là dường nào ! tôi có thân độc-mã trong xứ lạ này, không biết tiếng cũng chẳng thạo đường. Ôi ! đáng sợ là dường nào ! vì rừng xứ này đầy quân cướp-bốc. Song-le người biết tôi đi làm vậy, bởi vì tôi trông-cậy người binh-vực chữa-bầu. Vậy nếu tôi qua-khỏi đây bình-yên, thì tôi khẩn sẽ lấy các đồ bạc của tôi, mà đúc một tượng-ảnh người cùng làm một nhà-thờ xứng đáng mà dâng kính người. »

Khẩn đoạn, Wolfgang bước chơn vào rừng, song vừa đi một đôi, bổng-chúc có sáu quân cướp vọt ra, đánh ngã xuống ngựa, lột đồ và kéo người đi. Tức-thì Wolfgang kêu lên rằng : « Ó thánh Luy, hãy cứu tôi ! » Thoát-chúc người thấy gần mình một thầy Clericô đang ngó quân cướp cách oai-nghi, mà rằng : « Bay có đạo không ? » Quân ấy thấy người và nghe tiếng oai-nghi dường ấy,

thì kinh-sợ, tưởng mình phải tay công-thắng Đ C T., nên bỏ người và cửa cướp mà vội-vàng trốn vào rừng xanh. Wolfgang lấy làm lạ ; vì thầy ấy hiện ra thành-linh và đến gần mình mau-kíp dường chẳng nghe tiếng chơn đi ; người không nói được lời gì, một ngó thầy ấy tỏ dạ biết ơn mà-thôi. Khi ấy thầy lạ hỏi rằng : « Anh muốn tôi làm gì cho anh ? » Wolfgang rằng : « Lạy cha, chắc cha không phải là người dương-thế. » — « Anh đi đâu ? anh đi có ý gì ? » — « Tôi đi Roma mà viếng mồ dấng Chơn-phước Luy. » — « Tôi cũng đi Roma, vậy thì ta đi cùng nhau. » Wolfgang nghe lời ấy, thì vui-mừng quá-bội, vì tin thật đó là một thiên-thần bởi trời mà-chớ. Vậy người lấy túi bạc mình đưa cho thầy lạ, mà rằng : « Xin thầy đưa tôi đi và tôi xin chịu phí-tồn cho thầy nữa. » Thầy lạ rằng : « Được. » Đoạn lấy túi bạc bỏ vào bị áo-dòng mình. Wolfgang muốn biết tên thiên-thần đi cùng mình lắm, song vì lòng kinh-sợ không dám hỏi. Người nói cùng thầy lạ nhiều điều về thánh trẻ Luy ; những ơn trọng mình đã được và lòng mình biết ơn là thế nào, lại mình mới thoát-khỏi tay quân cướp và được gặp bạn đi đàng, cùng chắc là ơn phù-hộ ; đoạn đọc lại các bài đã đặt mà ngợi-khen người.

Khi ấy thầy lạ thấy một nhà-thờ nhỏ bên đàng, thì chỉ cho Wolfgang và cũng chỉ một tượng-ảnh để trước cửa, mà rằng : « Đó là ảnh dấng Chơn-phước Luy. » Người thấy thầy ấy giống y như ảnh, thì tin thật là một thiên-thần lấy hình thánh Luy mà-chớ. Một lúc người lại nghe thầy nói về nước Bavière, dường như mình là người nước ấy.

Có một bữa cả hai vào nhà-quán cùng gặp hai thầy-dòng ăn-nói chẳng xứng bậc mình, thì thầy lạ ngó hai thầy kia cách giận-dữ, mà rằng : « Hai thầy hãy nghĩ thánh tổ-phụ đã lập dòng mình, có ăn-nói như vậy chẳng ? Người có ăn-ở thế ấy cho được lên thiên-đàng chẳng ? » Hai thầy có lỗi không dám nói lại, một thả khăn-lúp xuống và nói cùng nhau rằng : « Thầy thanh-niên ấy là người thế nào ? ta hãy ra cho khỏi gặp mặt người nữa. » Tức-thì hai thầy ấy lui-ra mà không vào nữa. Wolfgang thấy vậy, thì nghĩ trong lòng rằng : « Thầy này là người thế nào, mà nói một tiếng làm cho quân-cướp tan-chạy và hai thầy xấu nét kinh-khiếp » và người liền nói trọng mình rằng : « Đó là thánh Luy hay-là một thiên-thần mà chớ. »

Đến thành Florence hai khách ta xin dọn bữa, vì đã tối, lại phải nghỉ sớm, vì đi cả ngày mệt-mỏi lắm. Đang-khi cả hai cầm thực và nói-chuyện đạo-đức cùng nhau, xảy thấy sáu người hiện ra trong phòng hát những ca-vịnh thanh-thao hoà cùng tiếng đờn êm-ái ; Wolfgang phỉ lòng toại chí, quên đũa quên chén cùng chẳng còn nhớ đến sự mệt-mỏi nữa. Khỏi một hồi sáu người ấy biến đi mất, song lòng người hãy còn khoái-lạc và không ăn được nữa. Tối lại nằm không muốn ngủ, song cũng chẳng dám hỏi bạn đi đàng, một lần lòng tưởng đó là thói-tục trong thành Florence mà-thôi.

Sau hết khi cả hai đến thành Roma, thì thầy lạ đem Wolfgang vào viếng mồ đấng Chơn-phước Luy, đoạn đem đến trường Germanica. Khi đến ngõ thầy ấy giao túi bạc lại cho Wolfgang và từ-

giã nhau cách thiết-yếu, mà rằng : « Chúng ta còn gặp nhau một lần nữa. » Wolfgang cũng dễ thấy lạ đi mà không dám hỏi tên tuổi. Đến khi phải dùng bạc, thì lấy làm lạ, người đếm lại thì số bạc còn nguyên, không mất một đồng nào sót, nên người tin thật đó là một đấng thiên-thần. Vậy người ở tại thành Roma tám tháng, mà chẳng gặp thiên-thần ấy nữa.

Đến khi về người ghé lại thành Florence nơi quán đã nghe hát, và hỏi chủ quán về các kẻ ấy. Ông quán lấy làm-lạ, cho đến đối tượng người muốn chọc mình ; song Wolfgang quả-quyết rằng : « Tôi nói thiệt không phải nói chơi đâu. » Bấy-giờ chủ quán rằng : « Tôi quyết chắc ngày ấy không có bọn hát nào vào nhà tôi, và trong xứ này cũng không có thói ấy. Từ đời ông-bà tôi cho đến bây-giờ không hề có thói mua vui cho khách qua đường tốn-kém dường ấy. » Hẳn-thật chủ-quán khi ấy không nghe thấy chi cả, nên người tin chắc đó là nhạc thiên-quốc sai xuống hát mừng thiên-thần hộ-thủ mình mà-chớ.

Khi người về đến quê, thì trước hết lo xây một nhà-thờ trong thành Landshut mà dâng kính đấng Chơn-phước Luy và lấy các đồ bạc mà đúc một tượng-ảnh người cùng gởi dâng vào nhà-thờ trường Đ C G. ở thành Ingolstadt. Và người đã được các ơn trọng dường ấy, nên không muốn thuộc-về thế-gian, một dâng mình làm tôi Đ C T. mà-thôi. Khỏi ít lâu người chịu chức thầy-cả và làm Canonicô nhà-thờ chính toà thành mình.

Khi ấy cha Wolfgang lại muốn đi Roma một lần nữa mà đội ơn thánh trẻ, vì những ơn trọng

đã được khi đi lần trước. Vì vậy năm 1631, người lên đảng trầy đi Roma. Lần này người đi cách khó-khăn lắm ; đi chơn không, chẳng có tiền-bạc, cũng không đồ dự-bị ; tới đâu thì xin ăn đó mà thôi. Từ thành Venise cho đến Ancone, người đi tàu theo hạng khó-khăn đi viếng nơi thánh.

Khi người về vừa tới quê, thì binh vua Gustave Adonphô xông vào nước Bavière mà giúp quân-rối Lutêrô phá-tuyệt đạo trong nước Alemania. Thành Landshut phải tay quân-giặc. Đang-khi người làm lễ, thì nghe nói trong lòng : « Đấng Chơn-phước Luy sẽ phù-hộ cho mình », nên người cứ ở an và trông việc xảy ra thế nào ? Khi ấy người-ta đưa tin cho cha hay : người sẽ vào tay quân-rối bắt làm của-cầm và cha Bruner về dòng Đ C G. cũng vào sổ ấy nữa. Ấy thật là một điều khổ-sở, song cũng còn an-ủi nhauặng. Vậy quân ấy đem các đảng bỏ vào tù tại thành Augsbourg cùng làm sĩ-nhục và khổ-sở mọi đảng. Cha Wolfgang phải khốn-cực quá, thì lâm bệnh nặng, và khỏi ít lâu lại thêm nhiều chứng khác, mà người chịu làm vậy đã hai năm trời ; sau hết các thầy-thuốc ngã lòng không còn trông cứu được nữa. Người thấy mình phải chết ở nơi lưu-dày đang-khi đã hòng được về quê thông-thả, thì lấy làm phiền ; vì chừng khi ấy có một quan tên là Vallestain kéo năm muôn quân đuổi vua Adonphô ra khỏi nước Bavière và giết được vua ấy, nên nước Bavière được bằng-an và giữ đạo thông-thả.

Đang-khi ấy cha Wolfgang đã hòng lìa thế. Có một ngày các thầy-thuốc đến thăm bệnh, thì nói người đã chết rồi, nên sáng hôm sau người-ta đến

lo liệm xác. Bỗng-chúc kẻ chết mở mắt ra, ngó xung-quanh như lấy làm-lạ và vội vàng chỗi-dậy. Vì chưng đang-khi người bất-lĩnh, thì thánh Luy hiện-ra rải hoa hương xung-quanh giường, đoạn biến đi mà không nói lời gì hết. Cha Wolfgang hiểu mình sẽ mạnh lại, nên người khẩn đi Roma mà viếng mồ đáng Chơn-phước một lần nữa, và cũng một trật ấy người được khỏi bệnh.

Ngày hôm sau cả-và thành đều nói về sự cha Wolfgang được khỏi bệnh. Các thầy-thuốc coi-sóc người đều về phe rồi Lutêrô; có một thầy cãi cùng người-ta đã mỗi miệng, thì đến coi sự thật hư thề nào, vì thầy ấy cứ in trí thiên-hạ đồn bậy, chớ cha Wolfgang chắc đã chết rồi. Cha Wolfgang vừa thấy thầy ấy, liền chạy ra bắt tay chào-hỏi; thầy-thuốc thấy người thì sửng-sờ, tưởng là đều ma-mị. Khi ấy cũng có cha Bruner ở đó nữa. Cha Wolfgang nói cùng thầy rồi rằng: « Tôi đây, không phải ma đâu. Chính tôi hôm-quia thầy tưởng chết rồi, mà nay được lành mạnh đây. » Thầy ấy sảng-sốt, mà kêu lên rằng: « Cha đã làm cho phép thuốc và thầy-thuốc mất danh! Hôm-quia chúng tôi thấy cha không phải gần chết, song đã chết thật! » Bấy-giờ cha Bruner nói rằng; « Đó là phép-lạ đáng Chơn-phước Luy đã làm. » Vừa nghe nói đến tên phép-lạ, thì thầy rồi đạo giận-dữ hoảng-hốt, chạy vẩy-vá, mở cửa và la-lên như kẻ phải quỷ-ám rằng: « Hãy đuổi thầy-dòng này ra khỏi đây cho tao! » Cha rằng: « Tôi đi, song cũng làm chứng cho quan biết sự làm cho kẻ chết sống lại thề ấy, không phải là việc người thề, bèn là việc Đ C T. làm, vì lời một đáng thánh cầu-xin mà-chớ. » Khi cha đã đi rồi, thì thầy rồi mới an

một chút. Thật các thầy-dòng Đ C G. hay khuấy-khuất những kẻ rối cổ-chấp chẳng chịu tìm sự thật. Bây-giờ cha Wolfgang thêm rằng : « Tôi tỏ cho thầy biết, khi ấy lòng trí tôi hằng tỉnh-táo luôn và khi tôi chỗi-dậy, thì thấy mình được thuyên-bịnh. » Thầy ấy rằng : « Thật cha làm cho tôi sinh nghi-nan về đạo tôi. » Cha rằng : « Thầy hãy ở ngay-thật ; thầy biết là phép-lạ, thì phải làm tờ nhận phép-lạ ấy. » Thầy rằng : « Cha biểu tôi làm sao ? Cha muốn cho tôi phải mang tiếng trước mặt những kẻ bên tôi sao ? » Cha rằng : « Có sao ; thầy làm chứng sự mắt đã thấy mà-thôi. » Thầy rồi rằng : « Để tôi coi ; tôi sẽ bàn với các thầy đã coi-sóc bịnh với tôi. » Cha Wolfgang đã rõ biết thầy rồi ấy tin phép-lạ tỏ-tường, chẳng còn chối-cãi được ; song vì phép-lạ là một chứng mạnh bác lẽ đạo rồi, nên thà thầy chôn mình mà chẳng thà làm chứng người đã sống lại ; nhưng-mà người cứ thúc-giục các thầy-thuốc làm chứng đều ấy và ngấm-đe, vì cây thể thánh Luy là bà-con cùng bà hoàng-hậu, nên các thầy ấy không dám từ-chối.

Vì vậy thầy-thuốc đàn-anh trong nhà-thương đã làm tờ kể các căn-bịnh và làm chứng nhờ phép-lạ, thì bịnh mới khá thể ấy mà-chớ. Cha Wolfgang vừa được tờ châu-báu ấy, thì vội-vàng trẩy sang Roma cho được giữ lời đã khấn và người chịu các sở-tồn cho trường Roma mừng lễ đấng Chơn-phước năm ấy, cùng muốn làm cho trọng-thể hết sức. Người có tiếng nhơn-đức và khôn-ngoaan lắm, nên hai đức Giám-mục thành Friesing và Ratisbone đều chọn người để bàn-bạc việc nọ việc kia. Khi đến tuổi già, người

chẳng muốn chết trước khi làm chứng các ơn lành đáng Chơn-phước Luy đã ban cho mình, nên người viết mà kể các ơn mình đã được ngày nào, tháng nào và sau hết người thêm rằng : « Tôi là Wolfgang, khi đã làm lễ đoạn, thì tôi xưng ra trước mặt Đ C T., các thần thánh cùng Hội-thánh và tôi thề các điều tôi viết đây là những điều chơn-chất, và nhận các điều ấy hết thảy. »

Đoạn V.

ĐẮNG CHƠN-PHƯỚC LUY ĐƯỢC PHONG CHỨC THÁNH.

Đức thánh Phapha Gregoriô XV đã ban phép cho các nhà-thờ về dòng Đ C G. ở khắp thế-gian được làm lễ và đọc kinh kính đáng Chơn-phước Luy ; song lòng bồn-đạo và nhứt-là các vua quan hăng nao-nức trông-mong ngày người được phong chức thánh. Nhưng-mà việc ấy tính mau chưa được, vì bấy-giờ các đấng Giáo-hoàng không có đấng nào sống lâu, mà tính cho xong ; lại thánh ý Chúa cũng định làm vậy, để cho người được thêm vinh-hiền và cho kẻ có lòng tôn-kính người được thêm công-nghiệp. Vì chung trong vòng bấy nhiêu năm có hơn tám mươi sớ-tâu, hoặc các vua thượng-vị hoặc vua chúa cùng các nhà-dòng xin Toà-thánh phong chức thánh cho người.

Ngày 30 tháng Januariô năm 1671, đức thánh Phapha Clement X dạy đem lên người vào sổ các thánh cùng ghi những lời này : « Người đã nên sang-trọng, vì hăng giữ mình sạch tội và khinh

chê quyền-chức thế-gian. » Vì vậy từ bấy-giờ danh-tiếng người đã cao-rao khắp cả-và thiên-hạ. Đức Giáo-hoàng cũng truyền cho cha Tamburini là bề-trên cả dòng Đ C G. đứng xin phong chức thánh cho người. Nhưng-mà đức-thánh-Cha qua-đời, không kịp liệu việc ấy. Đức thánh Phapha Benoît XII lên thế-vị người và truyền cứ xét việc ấy.

Song ngày vinh-hiễn đấng Chơn-phước Luy còn đợi cho đến khi đức thánh Phapha Benoît XII lên ngôi mới trọn. Khi người còn làm tổng-lãnh Giám-mục thành Ravenne, thì đã tỏ lòng tôn-kính đấng Chơn-phước cách riêng ; người chọn làm bổn-mạng mình và trong hội kia người cũng khuyên các thầy về quyền mình chọn người làm bổn-mạng riêng, mà rằng : « Ta ước-ao cho các thầy chọn đấng Chơn-phước Luy làm bổn-mạng riêng mình, hầu ai-nấy nhờ ơn người phù-trì mà nắm giữ mọi lẽ-luật Hội-thánh cho tử-tế. Vừa khi người lên ngôi toà ông thánh Phêrô, thì chủ-ý lo việc ấy cùng truyền phải tra-xét cho-mau. Khi đã xong mọi việc, thì người lấy lòng sốt-sắng ăn-chay cầu-nguyện kêu-xin ơn Đ C T T. soi-sáng ; đoạn làm sắc và thơ chung về sự phong chức thánh cho đấng Chơn-phước Luy. Đến ngày 31 tháng décembre năm 1726, người rao sắc ấy cách trọng-thể trong đền-thờ Vaticanô.

Từ bấy-giờ ông thánh Luy càng xuống nhiều ơn lành phần hồn phần xác cho những kẻ chạy-đến cùng mình hơn nữa. Mọi nơi đều nghe tiếng phép-lạ người làm cùng thấy người-ta dùng lễ-vật mà tỏ lòng biết ơn.

Ngày 22 tháng novembre đức thánh Phapha

tặng người làm bồn-mạng riêng các trẻ thanh-niên và ban phép cho các thầy cả hết thấy được làm lễ cùng đọc kinh kính người, cùng ban ơn đại-xá cho các kẻ xưng-tội rước-lễ và đi viếng bàn-thờ người nữa.

Ấy vậy, ở trẻ môn-sinh, hãy năng xem gương thánh bồn-mạng mình, mà học-đòi bắt-chước. Người là vật thọ-sanh như mình, có xác có thịt như mình, lại một trang một lứa cùng mình, mà người đã nên thánh được, thì lẽ nào mình chẳng làm thánh được sao ?

Sau nữa chẳng những là trẻ môn-sinh mà lại mọi người, nhứt-là kẻ ở nhà-trường nhà-dòng hãy xem gương-hạnh này, hầu được noi-theo mà ở khiêm-nhượng, vâng-lời, nhứt-là chịu-khó hãm-mình đền-tội, tích đức lập công đời sau.

Lại kẻ làm cha mẹ cũng hãy noi đó mà dạy-dỗ con khi còn thơ-bé, cho nó biết đọc kinh cầu-nguyện và kính-sợ Chúa, khi nó được ơn kêu-gọi, thì chớ ngăn-trở, một hãy bắt-chước bà Marta mà vui lòng dâng con cho Chúa, hầu được nhờ mọi ơn lành bởi con-cái mình mà-chớ.

Sau hết khi ta xem tích-hạnh thánh trẻ thiên-thần rồi, thì hãy lấy lòng sốt-sắng và hiệp một ý cùng Hội-thánh, mà nguyện rằng : » Lạy Chúa là Đấng phân-phát các ơn thiêng-liêng, đã ban cho thánh trẻ Luy được lòng thanh-sạch và chịu-khó hãm-mình đền-tội, thì chúng tôi cũng cậy về công-nghiệp người, mà xin Chúa khấng-ban cho chúng tôi, dầu không được lòng thanh-sạch, ít nữa là được noi gương người mà ăn-năn đền-tội. Vì công-nghiệp Đ C G. là dấng hằng sống hằng trị cùng Đức Chúa Cha và Đ C T T. đời-đời chẳng cùng. Amen.

PHAN PHỤ THÊM.

VỀ ÍT VIỆC LÀNH TÔN-KÍNH ÔNG THÁNH LUY.

Kinh dâng mình cho ông thánh Luy.

Lạy ông thánh Luy, là đấng đã giữ xác hồn vẹn-sạch, đáng cho Hội-thánh gọi là thiên-thần thơ-sanh ; ngày hôm nay tôi lấy lòng sốt-sắng chạy đến mà dâng trót mình tôi cho người. Ở gương rất trợn lành, ở đấng binh-vực rất mạnh-mẽ phép-tắc, tôi phải cậy-trông người binh-vực chữa-bầu là đường nào ! Kia ma-quỉ thể-gian hằng toan mưu quyết hại tôi ; đang tuổi thơ-sanh, chước cảm-dỗ mạnh-mẽ hăng-nồng, mà tôi non gan yếu-đuối.

Vậy, ở thiên-thần rất vẹn-sạch, là sự vinh-hiến yên-mến cùng là sự trông-cậy trẻ môn-sanh, nếu người chẳng ra tay binh-vực, thì ai sẽ cứu-chữa tôi ? Nay tôi cả lòng trông-cậy chạy đến cùng người và xin gởi-gắm thân-phận hèn này. Tôi khẩn-hứa cùng dốc-lòng sẽ tôn-kính người cách riêng và hằng ngợi-khen các nhơn-đức người, nhưt là lòng thanh-tịnh sạch-sẽ. Tôi muốn noi gương và ước-ao cho chúng bạn tôn-kính người. Từ rày tôi sẽ cầu-xin và ngợi-khen danh thánh người cho đến chết. Tôi xin dâng ngũ-quan, lòng trí, linh-hồn và hết mọi sự tôi cho người.

Lạy thánh Luy rất đáng mến, nay tôi thuộc-về người và ước-ao nên con riêng người luôn. Xin hãy binh-vực phù-trì tôi như của riêng người, hầu nhờ lòng tôn-kính người giúp tôi dặng thêm lòng sốt-sắng làm tôi Đ C T. và Đức-Mẹ ở đời này, cho ngày sau dặng hiệp cùng người mà ngợi khen Chúa đời-đời chẳng-cùng. Amen.

1° — Ai lấy lòng sốt-sắng hằng ngày đọc kinh này thì mỗi ngày được 300 ngày tiêu-xá.

2° — Bằng đọc cả tháng Juniô, thì lại được một phép đại-xá trong chính ngày lễ ông thánh ấy hay là 7 ngày tiếp theo, mà phải xưng-tội chịu-lễ cùng cầu-nguyện theo ý Đức Giáo-tông.

Kinh cầu cùng ông thánh Luy.

Tôi thân-lạy ông thánh Luy, là đấng đã ăn-ở vẹn-sạch như thánh thiên-thần, dầu tôi là đầy-tớ hèn-mọn, song tôi xin vì lòng trinh-khiết thánh trẻ tốt-lành, hãy ký-thác tôi cho Đ C G. là con chiên vẹn-sạch cùng dâng mình tôi cho Đức-Bà là Nữ-vương các kẻ đồng-trinh. Xin hãy gìn-giữ tôi cho khỏi mọi tội trọng, xin chớ để tôi phải nhiễm sự uế-tà. Lại khi thấy tôi phải chước cám-đổ hiếm-nghèo hòng sa-phạm tội, thì xin hãy xua-đuổi các ý trái ra-khỏi lòng tôi, hãy giúp tôi nhớ đến sự đời sau cùng sự thương-khó Đ C G., và hãy in sự kính-sợ Chúa vào lòng tôi khẩn-khẩn. Xin hãy đốt lòng tôi cháy lửa kính-mến Chúa và ban cho tôi được bắt chước người mà lập công ở đời này, cho ngày sau được hiệp-vầy mà hưởng mặt Chúa cùng thánh trẻ trên nước thiên-đàng. Amen.

Đoạn đọc thêm một kinh Lạy-Cha, một kinh Kính-màng. Kể nào hằng ngày đọc kinh này, thì mỗi ngày được 100 ngày tiêu-xá.

Sau nữa chính ngày lễ ông thánh Luy, là ngày 21 tháng Juniô, kể nào xưng-tội rước-lễ và đi viếng bàn-thờ dâng-kính ông thánh ấy, mà cầu-nguyện theo ý

Đức Giáo-tông, thì được nhờ một phép đại-xá. Song nếu có phép Đức Giám-mục cho, thì làm lễ ngày khác và đi viếng bàn-thờ khác người chỉ cũng được.

Lại mỗi năm trong 6 tuần liên-tiếp. kẻ nào xưng-tội rước-lễ và cầu-nguyện hay-là nguyện-gẫm hay-là làm việc-lành phước-đức khác, mà kính 6 năm ông thánh Luy đã ở nhà-dòng, thì được một phép đại-xá.

Việc lành sau hết này rất xứng-hạp cho trẻ môn-sinh: thường làm mấy Chúa-nhứt trước lễ hay-là sau; lại sự xưng-tội được làm ngày thứ bảy, còn các việc khác thì phải làm ngày Chúa-nhứt.

✧ CHUNG ✧

MỤC LỤC.

PHẦN THỨ I.

Luy là công-tử nước thượng-vi.

Đoạn I	Đức-ông Ferdinandô và bà Mar- ta làm bạn cùng nhau.....	1
Đoạn II	Công-tử Luy sinh ra.....	5
Đoạn III	Đ. C. T. làm phép-lạ mà cứu- chữa Luy.....	11
Đoạn IV	Luy đi học và khẩn giữ đức sạch-sẽ trọn đời.....	18
Đoạn V	Luy tập mình đi đàng nhơn-đức	27
Đoạn VI	Luy vào châu Đức Khâm-mạng Toà-thánh và được rước lễ vỡ lòng.	33
Đoạn VII	Luy quyết dâng mình làm tôi Chúa.	38
Đoạn VIII	Luy theo cha mẹ sang nước Hispania.....	48
Đoạn IX	Đ. C. T. soi-sáng cho Luy vào dòng Đ. C. G.....	54
Đoạn X	Luy ở nước Hispania trở về quê.	61
Đoạn XI	Luy đi thăm các đức-ông thân tộc trong xứ Italia.....	67
Đoạn XII	Công-hầu Ferdinandô làm mọi cách-thể mà ngăn-trở con vào dòng.	71
Đoạn XIII	Công-hầu Ferdinandô cho con vào dòng.....	76
Đoạn XIV	Công-hầu Ferdinandô còn muốn đỗ con đôi ý.....	81

Đoạn XV	Luy hăng vững lòng theo ơn Chúa gọi.	90
Đoạn XVI	Công-hầu Ferdinandô thật lòng cho con vào dòng.	95
Đoạn XVII	Luy ký tờ nhượng chức trưởng-nam cho em và vào dòng.	101
Đoạn XVIII	Luy được vào châu Đức Giáo-hoàng và vào nhà-tập.	107

PHẦN THỨ II.

Nói về thầy Luy từ khi vào dòng Đ. C. G.

Đoạn I	Thầy Luy ở trong nhà-tập.	113
Đoạn II	Công-hầu Ferdinandô qua đời.	117
Đoạn III	Thầy Luy ra sức đi đàng nhơn-đức là thẻ nào.	124
Đoạn IV	Thầy Luy đi dưỡng bệnh tại thành Néapoli.	134
Đoạn V	Thầy Luy khấn-hứa và chịu chức.	142
Đoạn VI	Thầy Luy lo-lắng giúp-đỡ kẻ khác là thẻ nào.	147
Đoạn VII	Thầy Luy trở về quê mà lo xếp việc nhà.	154
Đoạn VIII	Thầy Luy đi thăm đức-ông Alphonsô.	164
Đoạn IX	Thầy Luy làm cho đức-ông Vincent và Rodonphô hoà-thuận cùng nhau.	170
Đoạn X	Thầy Luy lo việc đôi-bạn cho đức-ông Rodonphô.	178
Đoạn XI	Thầy Luy ở tại trường thành Milan.	188

Đoạn XII Thầy Luy trở về thành Rôma....	194
Đoạn XIII Thầy Luy tỏ lòng thương-yêu người-ta là thế nào.	200
Đoạn XIV Thầy Luy lâm bệnh.	205
Đoạn XV Lược-tích một cha thiết-nghĩa cùng thầy Luy.	210
Đoạn XVI Thầy Luy sinh-thì.	218

PHẦN THỨ III.

Thầy Luy được hưởng phước trên
thiên-đàng.

Đoạn I Tán xác thầy Luy.	227
Đoạn II Những ơn lành thầy Luy xuống cho người-ta.	230
Đoạn III Thầy Luy được phong lên bậc Chơn-phước.	233
Đoạn IV Kể ít phép-lạ đáng Chơn-phước đã làm.	238
Đoạn V Đáng Chơn-phước Luy được phong chức thánh.	253

PHAN PHỤ-THÊM.

Về ít việc lành tôn-kính ông thánh Luy.	256
--	-----

Đoạn XII	Thấy Buy trở về thành Roma.	194
Đoạn XIII	Thấy Buy trở lòng thương-ghen	
	người-ta là kẻ nhân-đạo.	200
Đoạn XIV	Thấy Buy làm bình	202
Đoạn XV	Paracelsus một nhà triết-ghĩa	
	cùng thấy Buy.	210
Đoạn XVI	Thấy Buy sinh-thử	218

Phần thứ III.

Thấy Buy được hướng-phước trên
thiên-đàng.

Đoạn I	Tan xác thấy Buy.	227
Đoạn II	Những ơn lành thấy Buy không	
	cho người-ta.	230
Đoạn III	Thấy Buy được phong lên bậc	
	Chon-phước.	232
Đoạn IV	Kể về phép-lạ đáng Chon-phước	
	đã làm.	238
Đoạn V	Bằng Chon-phước Buy được	
	phong chức thánh.	253

PHẦN PHỤ-THÊM.

Về việc làm-lớn-kinh-ơng-thành-buy.	258
-------------------------------------	-----

